پنڪتي پرچارڪ پروفيسر هاسانند جا

سنڌي سماج ۾ رهندي اَٽل آنند ۽ ڪتاب
پاڻ پڙهو ٻارن، پنڪت ۽ پريوار ۾ پرچار ڪريو
سنڌي ساهتيه جو سچو اُپاسڪ، ساهتيڪار، سماج سڌارڪ
پڙهائي پرچارڪ پروفيسر هاسانند ڪ وڳو سنڌ ۽ هند ۾
اڻ ڳڻيا ڪالم ۽ سماج سڌار لئي ڪيترا ڪتاب ڇپايا آهن
پاڻ لکيا اکري ڀرڻ ڏيندا رهيو. سماج سڌار، چترا ولي،
آنند ڳايتري ڪٿا، هاسانند واڪيه. هرهڪ جي پڙهڻ ڪري
ستارن جي سچي ڪٿا، اڪري ۽ جو مالس خون لئي فرياد،
هندو هوش ڏار، هرهڪ لاءِ پڙهڻ آهن.
ٽڪلن ڪين ڦاهي، وڏڪ جيڪو جي، سنتيما جا ڳهالڪ
لٽيجا، دالاه دوويش ڏياند، هاما خيال، ڏيتي ليتي
ڪين پاپنو اوس، امئي جي لئي خيالي ڪندي ڪلوز
ڪلهاڻ ۾ ٻار جي ٻاه پڙي، عاشقن جي لوڙ لئي معشوقن
جا موچڙا. هرهڪ جي پڙهڻ جار آهن.
پاڪيزه نوڙ ٻولي، گنوشمرا جو ڦل، پراچين هندواس جو پرڀات،
چور ڇيلا ۽ لاڪر لڳي، لب چڙهيو لماڪ، هدايتن جو هار،
ڏوم گرو ڪين ڏاڙهل، علم جو پهت ڦل، دان ڪالي ورنا
دنيا، پالڪن جو اوڙ، ڇوڪريءَ لڳي جالهي، ٻاهت ۾
پاليتال آنند ستڪرو رهڻ پاند. هرهڪ لاءِ ۾ آهن.
نوٽ. ديوناگري لپيءَ ۽ سنڌي ڪتاب ڇپايا ويا آهن.
ڏهن روپين ۾ ۲۵ ڪتابن جو سيٽ. پارسل خرچ ڌ ولهو
ملڻ جو هنڌ :- پروفيسر هاسانند، جادوءَ جو استاد
آشا گنج اجمير ۽ آديپور گانڌي ڌام (ڪڇ)

॥ ओ३म् ॥

لڪشمي ساهتيه پشپ نمبر ٢٢

آنند گيتا

شري مهاتما آنند سوامي جي

ايڊيشن جو سنگرهه

انوادڪ

پروفيسر هاسانند آريه اُپديشڪ اجمير

ڇپائيندڙ -

سيٺ هردو مل سيٺ جيوڻ مل لڪماڻي

گورنمينٽ ٺيڪيدار پاڪور (بهار پرانت)

پيڻا هڪ روپيو

ملڻ جو هنڌ - پروفيسر هاسانند آشاگنج اجمير ۽

آديپور (ڪڇ)

٢٦ جنوري ١٩٦١ آزادي ڏينهن	ڇاپو پهريون	جلد هڪ هزار

پنگتي پرچارڪ پروفيسر هاسانند جا

سنڌي سماج ۽ ورد سسه ابل پتل آلمدنڙ ڪتاب
پاڻ پڙهو ٻارن، پنگت ۽ پريوار ۾ پرچار ڪريو
سنڌي ساهتيه جو سچو ابرامي، ساهتيڪار، سماج سڌارڪ
پر آلو پرچارڪ پروفيسر هاسانند ڏ وڳو سڏڻ پر ٻر هند و
اهڙ ڪالهوءِ ۽ سماج سڌار لي ڪمعرا ڪتاب جهڙا آهن
پاولچاه اڪري پوڻ ڏيڻ ويو، سماج سڌار جتراولي
آلدناتري ڪتا، هاسالند واڪم، هرهڪ جي پناهڪ ولا
سعتارالط جي سچي ڪتا، ڪري ۽ جو مالس ڪورن لي لراد
هندو هوش ڏاڙ، هرهڪ لاءِ پنڊ آلا.
نتمن ڪتن لاعر، وبدڪ جب جي، ستيما جا ڳالهه
لتيجا، دالاه دوواش دبالد، ڪاصا هبال، ڏ يتي لبعن
ڪمن پوابتو پرسن، امتي جي لي هيالي ڪندي ڪلر
ڪلياڻ ۽، پکر جي پاه بڄاڻي، عاشق جي ٿوڻ لي معنر.
جا موجزا. هرهڪ جي پنا چار آنا.
پالکه نرڙ پولي، ڪوشرا جو ٿل، براهمن پلکچاس جو ٻارا
جور چمڪ ۽ لاڪر لڳي، لب چڙهيو لماڪ، هدايتن جو قر
ڏور گور ڪين ڏاڙبل علر جو پت هٿل، دان ڪالي را
دليا، پااصح جو پوڻ، چوچي ۽ لڳسي چاهي، پاهتنه
بالمتال آلمدو سعکرو رالدپالند. هرهڪ لاءِ ۽ آنا.
نوٽ. دپوالڪري لپي ۽ ۽ سنڌي ڪتاب جهڙا وڻا
ذمي روپيي ۾ ٢٥ ڪتابن جو سيٽ، پاوسل خرچ ڏ را
" جو هنڌ- پروفيسر هاسانند، جادو ۽ جوا
لنجم اجمير ۽ آدپپور گالڊ پدام (ڪ

॥ ओ३म् ॥

لڪشمي ساهتيہ پشپ نمبر ٢١

آنند گايتري ڪٿا

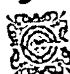
شري مهاتما آنند سواميءَ جي

اپديشن جو سنگرهه

انوادڪ

پروفيسر ڌرماننند آريہ اپديشڪ اجمير

ڇپائيندڙ -

سيٺ هردو مل سيٺ جيو ڏمل لکمائي

گورنمينٽ ٺيڪيدار پاڪور (بهار پرانت)

پيٽا هڪ روپيو

...ڻ جو هنڌ - پروفيسر ڌرماننند آشاگنج اجمير ۽

آديپور (ڪڇ)

...ا جنوري ١٩٦١ ... آزادي ڏينهن } ڇاپو پهريون } جلد هڪ هزار

شڪر گذاري

شري مهاتما آنند سوامي سرسوتي جنهن جو اصل نالو
خوشحالچند ”آنند“ هو، هندوستان آريه جڳت جو هڪ
پرسڌ سنياسي ۽ ليکڪ آهي. سنياس وٺڻ کانپوءِ سوامي جن
جو يوگ ساڌن ۾ گهڻو وقت گذري ٿو. آنند سوامي
مهراج ٻالڪل برهمچاري ۽ واکياڻ ڏيندا آهي ۽ گڏوگڏ سٺو
ساهتيڪار پڻ آهي. سندن رچيل پستڪ پرڀو ڀڳتي،
پرڀو درشن، تتوگيان، مانو جيون گاٿا، ايڪ اور ڀڳوان،
ڀڳوان شڪر اور دياننڊ، ويدڪ ستيه نارائڻ ورت ڪٿا،
ايڪ هي راستا سندن مکيه رچيل پستڪن مان آهن.

اهي پستڪ ٻالڪل اوچي سکيا سان ڀرپور آهن. انهن
ڪتابن جي سواڌيائه ڪرڻ سان ساڌڪن کي سک ۽ شانتي
ملي سگهي ٿي. آنند گايتري ڪٿا سوامي جن جي ڪٿائن
سنگره آهي جو اردو ”ملاپ“ ۾ ڇپجڻ کانپوءِ پستڪ
جي روپ ۾ مهاشيه گوبند رام هاسانند دهليءَ مان اردو
۽ هنديءَ ۾ ڇپائي پڌرو ڪيو جنجا ڪيترا ئي ڇاپا ڇپي
چڪا آهن سنڌيءَ ۾ انهيءَ سندر، نرمل پستڪ جي
ازحد ضرورت هئي جنهن لاءِ مهاشيه گوبند رام هاسانند
کان موڪل وٺي ٻيهر ٻيون ڇاپو شري چيتن ديو سيٺ ڏيولداس
آسواڻيءَ ڏنا مل ملس صورت واري جي ڏالي ۾ ڇاپيو ويو
هو. ٻيو ڇاپو سيٺ هردومل ٻاکرو واري ڇپايو آهي. مان
پوڄنيه آنند سوامي جي مهراج ۽ شري وٽبير انديتر ميلاپ ۽
سرپرستي گوبند رام دهليءَ واري جو شڪر گذار آهيان ۽
سيٺ هردي مل جو پڻ شڪر گذار آهيان جنهن آنند گايتري
ڇپائي سنڌي پريوارن ۾ برهمڻ گايتري ماتا جي جاپ لاءِ
الساهه ڪيو آهي.

شرما ۾. هاسانند

شري پوڄنيہ، مهاتما آنند سوامي سرسوتي

گايتري منتر اٿـوا گرو منتر

اُچــار

اوم ڀور ڀوه سوه : تت سويتر وريڻيم ڀرگو
ديو سيہ . ڌي مهي . ڌيو يو نہ ڀرچو ديات .

گايتري منتر جو ارٿ

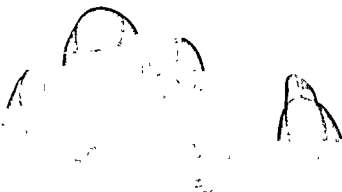
هي پراڻن کان پيارا ۽ آنند ڏيندڙ پرڀوءَ اسين
سروشڪتيوان، سڄي جڳت جي پالنا ڪندڙ، پاپ
ڪندڙ. پوڄيه وگيان سروپ جو ڌيان ڪريون ٿا.
پتا لوڪ جو اسان جي بُڌيءَ کي پرڪاش ڪري ٿو
توکان اسان شل ڪڏهن به ڪي مڪر نه ليون.

ڀاوارٿ:- اسان جي پراڻن جا پراڻ توهين آهيو.

آها!! پراڻن جا پراڻ توهين آهيو، توهين ئي جڳت جي
پالنا ڪريو ٿا، توهين جڳت کي هلايو ٿا، توهين سنسار
کي ناس ڪريو ٿا. پتا توهان سروشڪتيمان آهيو، وگيان
سروپ آهيو. پرڀوءَ اسان جي عقل ۽ پرڪاش ڪريو،
اسين خراب ڪمن کان پاسو ڪري توهان جي پوڄا
۽ اپاسنا، توهان ۽ سمائجي وڃون، توهان جي ئي آنند
سک ۽ شانتيءَ کان ڪڏهن به پري نه ليون.

پراڻن کان پيارا اڏيڻ سڀائي
سموري دنيا جي ۽ توهان لئائي

اڄ ۽ ابو آهيو مالڪ جهان- پتا پرڀو بالڪ ٿاڪي ماڻهو
.ممت ڏيو. ڇوني ڪرڻ ڪريو- توهان ۽ ملي ڏنان ساروڙ ڪ
ٿيل آسانجي بُڌيءَ کي ڪريو- اڄ پاپ ساهڙو اڀاڪي جڙ ۽
اوهان ۽ اسانجو دڙي وشواس ٿئي- ڪوئي ڪمن جو پتالاس ٿئي.
لوڪ- هيءَ گايتري منتر سڀني منترن ۽ اڳر ليکو
وڃي ٿو. چوڻ ۾ ويدن جو سار آهي. اهي ۽ ڪري،
هيءَ چئني ويدن ۽ اڳ آهي. هنڪي گايتري منتر آهي ۽
ڪري ٿو چئجي جو هيءَ گايتري لالي واري ڇند ۾

سيٺ هردومل سيٺ جيوڻمل لڪماڻي

سيٺ هردومل سيٺ جيوڻ مل لڪماڻيءَ پاڪور واري جو جنم ماڙي تعلقه روهڙيءَ ۾ سنبت ١٩٩٨ ۾ ٿيو.

سر ۾ چڙها وو ڦول جو چمن سي جدا هئا
عزت هئي اسڪيءَ جو وطن سي جدا هئا.

١٩١٩ع ۾ سيٺ هردومل ڌنڌي جي خيال سان بهار بنگال طرف آيو ۽ ٺيڪيداريءَ جو ڪاروبار شروع ڪيو.

١٩٣٨ع ۾ پاڪور جو بهار پرانت جي سنٿال پرڳڻي ۾ آهي، جتي وڏا پهاڙ آهن اتي ١٩٣٨ع ۾ پنهنجي همت وارن هٿن سان پٿرن مان پئسا پيدا ڪرڻ جو جادو هٿ ڪيو. ڏوڙ ۾ هٿ وجهي ته ڌن ٿيو پوي. اتي گورنمينٽ جا لکن جا ٺيڪا کنيائين ۽ ڪجهه مانءُ اچ سيکڻ ڪيو اٿس. ته رڳو پاڻ اڪيلو ڏوان اٿيو پر پنهنجن مٽن مائٽن ۽ سنڌ مان آيل سنڌي ڀائرن کي هٿائي اُنهن کي نڪرن ٺاڪارائڻ جي ڪمن ۾ لڳايو.

سيٺ سڳولي وڌيا ته هوندي به هندو سنڌي اڳرن ۾ ڪروڙن جا ڪم پنهنجي هٿن سان هلايا آهن ۽ هلائي رهيو آهي! سنڌس ڪاروبار پارس جي جدا جدا ڀڳين، بلاسپور، بنگال، اوڙيسا ۽ الر بهار ۾ هلندڙ آهي. اڪن روپين جو پٿر جدا جدا پرانتن ۾ پهچائي رهيو آهي.

پاڪور سٽيشن جي ڀرسان لڳو لڳ ١٥ جريب زمين وٺي پنهنجو لنگر اڏايو اٿس. پنهنجون جڳهون ۽ پاڙا اڏي بهار پرانت ۾ پنهنجي سنڌ جون سڪون ويٺو لاهي.

پاڪور ۾ سيٺ هردومل کي آهن پنهنجا بنگلا،

ٻيهجون جاليون، ٻيهجون مندرون ٻيهجون ڪاليون،
ٻيهجون نڪريون ٻيهجون اڪريون ٻيهجا ڏڏ مڪڙ
ڪمن، جن جا ڦيا وڃنا آهن مهر.
اُتي ٻاٿهجا الن واڙا ٻاٿيجا ماڙا. ٻاٿيجون ٻندون
ٻاٿهجا ٻارا ٻيهجون واڙيون ٻيهجا ٻاغ، ٻاٿيجا ميوا
ٻاٿهجا ساڳ، ٻيهجون اوطاقون ٻيهجا اڱڻ، ٻيهجون
اسپتالون ٻيهجا سڪول، ٻيهجو راڄ ٻيهجو ڀاڳ، ٻيهج
جا تلاءُ ٻيهجا کوه، اشنان ڪري خوش وڃن ٿا روح.
سنڌي ٻاڻن جي وسائل ۽ سڪول لاءِ ٻيلاٽ داڄ
ڪرڻ، سمسنگر لاءِ درٻار لهرائڻ، نوجوانن جي ڪلب
لاءِ ڪرائون ڏيڻ مطلب له سيهه دل جو داتا آهي.
ڪوبه سوالي ھن جي در تان خالي نه ويندو آهي.
ايشور ڪيس دولت سان گڏ دريا واري دل ۽ دماغ ٻه
ڏنو آهي. نه رڳو ٻاڙيسرن جي سيوا ۽ سماج جي سيوا
پيو ڪري ائر ڏورر جي ڪمن سان گڏ ديس جي ليڊرن سان
گڏجاڻيون ڪرڻ ۽ ديس جي ڪمن ۾ سمي موافق دل
کولي ڏوڻيون ڏيڻ سنڌين جو شان اوچو ڪيو اٿس.
وڏا وڏا وزير ۽ اعليٰ درجي جا آفيسر سيٺ کي وڏي
عزت جي نگاهه سان ڏسندا آهن. ٿارو چترڻ لوڪو
موٽو ورڪس جتي ريلوي جون انجڻيون ٺهنديون آهن
جنهنجو مهورت ڀارت جي راشٽرپتي ڊاڪٽر راجيندر پرساد
ڪيو، ان موقعي تي جنرل مئنيجر سنڌس والنٽ شري
راجيندر پرساد سان ڪرائي جنهن مسافر شت ۾
ملائي خوب ڪيڪاريو ۽ ڪيس ساراهيو. وري گنگا ٻج
جا هالي راجيندر ٻاٻو جي ناني سان سڏائي آهي، (ٻتنا

جي ٿاسيءَ) پنهنجي بنيادي پٿر وجهڻ وقت راشٽرپتيءَ
سيٺ کي ڀاڪر پاتو هو. ٢٥ مارچ ١٩٦٠ جي راڄڌاني پل
جي کولڻ وقت ڀارت جي پرڌان منتري شري نهروءَ سيٺ
هردومل سان هٿ ملايو ۽ سيٺ پنج هزار هڪ سو روپين
جي ٿيلهي رليف فنڊ لاءِ شري نهروءَ کي پيش ڪئي.
آل انڊيا ڪانگريس جي پريزيڊنٽ شري ڍيبر ڀائيءَ
کي ڀاڪور ۾ ڪانگريس فنڊ لاءِ هڪ هزار روپين جي
ٿيلهي پيش ڪئي.

ڏوڪا ۾ شريمتي اندرا گانڌي ڀارت ڪانگريس
جي پرڌان کي ١٥٠٠ رپين جي ڳوٿري ڪانگريس فنڊ
لاءِ پيش ڪئي.

سيٺ هردومل ڊاڪٽر ايس-ڪي- سنها مک
منتري بهار کي پنهنجي گهر ۾ گهرايو ۽ کيس هڪ هزار
رپين جي ٿيلهي رليف فنڊ لاءِ پيش ڪئي ۽ گهر ۾
گهرائڻ جي اپلڪش ۾ ڏهن هزارن جا وڌيڪ نيشنل
سرٽيفڪيٽ خريد ڪيا. مطلب ته ديس جي ڪنهن به
ڪارج ۾ سيٺ هردومل پٺتي نه پيو آهي. پيو ٿو ڏئي.
ڦالو به ڏهوڻو ڪري پيو ٿو ڏئيس.

سيٺ کي ا— پٽ آهن. سيٺ گردامل ۽ سيٺ
سندرداس. ٻئي ڀاڪور ۾ گورنمينٽ ٺيڪيدار آهن.
ڇاهين جدا هوندي به ڀائرن جون دليون گڏ آهن.
سيٺ کي پنج پٽ ۽ چار ڌياڻيون آهن.

مرلي پٽ شري پمداس اوچ ودياون وارو، ويدڪ
ڌرم ڏانهن لاڙو رکندڙ ۽ مهرشي ديانند جو پرم ڀڳت
هي. جڳياسو پنهنجي هر هڪ ڌرم کي سمجهڻ جي چڱي

ڪوشش ڪئي اٿس ۽ هن وقت ارڏ ودوانن سان چڱي
لهه وچڙ ۾ آهي ۽ پتا جو سارو ڪاروبار سنڌس ڪلهن
تي آهي ۽ سڀئي ڪارخانن جو هلائيندڙ آهي. سماج سڌار
ڏانهن تمام گهڻو لاڙو اٿس. پاکنڊ پوڄا جي برخلاف آهي.

ٻيو پٽ مهاشيه اوڌو داس سدا گلاب جي گل وانگر
ٻيو ٽڙي. جهڙو آهي سهڻو تهڙو آهي دل جو صاف
بي- ايس- سي آنرس ڪلڪتي ڪاليج ۾ پڙهي رهيو
آهي. مهاشيه تاراچند ڪلڪتا ميڊيڪل ڪاليج ۾
ايم. بي. بي. ايس پڙهي رهيو آهي. مهاشيه انوپ ڪمار
مئٽرڪ ڏني آهي. گرمکر اڃا ٻالڪ آهي. سيٺ جي لٺط
وڏي ڪنيا جي شادي سيٺ ارجن داس سيٺ گوبندرام
جديان پني عالل واري سان ٿيل آهي.

سيٺ هردو مل جو سياڻ سانڀيڪر، سڪ وارو،
ڪلمڪ رلڻو ملڻو ۽ مهمانوازي ۽ آئي وئي جي آدر ڪرڻ
۾ پنهنجو مٽ پاڻ آهي. پنهن جي اوطاق ۾ آيل، مهمان
کي ڀڳوان جو روپ ڪري سمجهندو آهي. ديالو ۽ دان
پن ڪرڻ ۾ دلير آهي. ڌ اٿس گهٽي ڏيڻ جو ايمان.
ڌ پنهنجي ڪايا ۽ وڏي ڪل جو هٺ. ڌ وڏائي
جو اڃايو لٺ. پنهنجي وڏن واري پرهيزگاري ۽ اهنالي
واري چال تي هلندڙ شخص آهي سيٺ هردو مل پنهن
جي پتا سيٺ جيوڻ مل جي جيئري تي سنڌن نالي
جوڙ ڌرماتو اسپتال کولي درد مندن جي درد دور
ڪرڻ لاءِ مفت دوا جو پربند ڪري ڇڏيو آهي،
سيٺ جيوڻمل هڪ سؤ ورهين جي عمر ماڻي پنهنجي هلندي
... ٢٤ ... ١٩٦٠ع، پاڪور ۾ سرڳواس ٿيو.

منش چولو

پيارا ٻارو ماتائون ۽ ڀيڻو!

”نون درن جي پڃري اندر، رهي پراڻ پکي؛
وڃي نه اڏري کليل درن مان، خاوند کيئن رکي“

اها آهي انساني جسم جي تصوير! هڪ پڃرو، جنهن کي نوَ دروازا آهن، سڀ کليل. ان ۾ پران روپي پکي رهي ٿو. در کليل آهن پر پکي اڏامي نٿو وڃي. حيرت جي ڳالهه نه اها آهي! اڏامي وڃي نه اهيءَ ۾ نرالي ڳالهه ڪهڙي ڇٽبي؟ مگر ان منش جي هن شرير کي مهاڀارت ۾ سڀ کان اوچو ۽ سڀ کان اُتم به سڏيو ويو آهي.

مها ڀارت چوي ٿو- ”ٻڌ، توکي هڪ ڳجهه جي ڳالهه ٻڌايان. انسان کان وڌيڪ اتم ۽ سريشٽ ٻيو ڪجهه ناهي. هن شرير جي اساري ۾، جنهن کي مها ڀارت سڀ کان اتم ۽ سڀ کان سريشٽ سڏيو آهي، جنهن کي ڪويءَ نون دروازن جو پڃرو ڪري ڪوٺيو آهي، ان بابت اڄ ڪلهه جي سائنسدانن جي راءِ آهي ته هي شرير ڪجهه به نه آهي. هن ۾ گهٽي ۾ گهٽو ٥ تولا گندرف آهي، جنهن مان ماچيس جون هڪ سؤ تيليون ٺهجي

سگهن ٿيون. فقط اهڙي چربي آهي، جو منجهائنس صابڻ
جو ستّ ڇڪڙون ٺهي سگهن ٿيون! هڪ سير کنڊ آهي
۽ ٻه پائونڊ اوليا، اڌ پاءُ لوڻ، ٣٦ سير پاڻي ۽ اهڙو
لوهه، جنهن مان ٻه انچ ڊگهي ڪلي ٺهي سگهي. هيءُ
حساب غلط ناهي. سچ پچ انساني جسم جي اصليت
اهائي آهي. ٻيءَ پلا مهاڀارت هن شرير کي سڀ کان
اُتم ۽ سڀ کان سريشٽ سڏيو، سو ڇا لاءِ؟ ڇو مهاڀارت
جي رشيءَ ڇيو، "ڏس، توکي هڪ ڳجهه جي ڳالهه ٿو
ٻڌايان. سنسار ۾ انساني جسم کان اتم ٻيو ڪجهه به نه
آهي. فقط مهاڀارت نه اها ڳالهه نه ڪئي آهي، پر
الرووان جي ١٨ اڌياءَ جي اٺين سوڪت ۾ ايشور جي
امر ڪوٽا ۾، جنهن کي ويد چون ٿا، اها ڪوٽا، جا نه
ڪڏهن ٻرائي ٿيندي ۽ نه ناس ٿيندي، اهيءَ ۾ به هن
شرير جو اٽڪل سندر ورڻن آيو آهي. ان جو ارٿ اهو
آهي ته اهو ڪهڙو مهان ڪاريگر آهي، جنهن هن شرير
جي رچنا ڪئي؟ جيئن جيئن هن شرير کي ڏسو، تيئن
تيئن حيرت جي حد نه رهندي ته ڪيئن ٺاهيو اٿائين
هن کي؟ جسم ۾ ڪيترا سوراخ آهن، انهيءَ هوندي به ان
جي اندر وارو ڪڏاهين ٻاهر نٿو سگهي!

نون درن جي پڃري اندر، رهي پران پکي.

فقط نو دروازا ئي نه آهن. هن شرير جي اندر
ڏينهن ۽ رات ۾ هڪ لک ١٣ هزار دفعا دل ڌڙڪي
ٿي. ان کان ڪجهه گهٽ ڀيرا ساهه اندر ۽ ٻاهر اچي ۽

وڃي ٿو. ساهه ٻاهر اچي ٿو ۽ وري اندر هليو ٿو وڃي.
ٻاهر ٿي ڇو ڪين ٿو رهجي وڃي؟ اندري ڇو ڪين
ٿو وڃي؟ سوچ ڪريو. اها ڪهڙي نه حيرت جهڙي ڳالهه
آهي! فقط اتين ڇو؟ هن شرير جي ٺاهڻ واري جنهن
ڪاريگري ڪٿهن نه هند غلط معلوم ٿئي ٿي. آرسي ۾
پنهنجي صورت ڏسو ته ٺاهيندڙ جي اک، اک، وات،
سڀ هڪ هنڌ ڇا لاءِ رکيا آهن؟ ٿورو ويچار ته ڪريو.
جيڪڏهن اهي هڪ هنڌ نه هجن ها ته ڇا ٿئي ها؟
خيال ڪريو ته اک جيڪڏهن مٿي جي پٺين پاسي هجي
ها ۽ اک مٿي جي وارن ۾ هجي ها ۽ وات الي ٿي هجي
ها، جتي هاڻي آهي ته ڇا ٿئي ها؟ هيءَ ڏسڻ لاءِ نه
کائڻ لاءِ ڪهڙي چيز آهي، ٻهراون گره هٿ ۾ جهلي
مٿي جي ٿي، طرف کڻي وڃون ها ۽ هسن ۾ ڪهڙي
ٻوءِ آهي، اهن کي سمجهڻ لاءِ مٿي جي مٿان گره کڻي
وڃون ها. جيتري دير ۾ اهو گره وات ۾ وڃي، ايتري
دير ۾ ان ۾ جيڪڏهن ڪجهه پئجي وڃي يا ڪهڙن قسم
جي بد ٻوءِ ملي وڃي ته جيڪر اسان کي پتو ٿي نه ٻوي
ها. مگر اسان جي جسم جي ٺاهيندڙ ڪاريگر اهن سڀني
اندرين ٿي هڪ ٿي جڳهه تي سلسليوار جوڙ سان جوڙي
رکيو آهي. هاڻي هٿ گره کڻي مٿي اچي ٿو ته يڪدم
اک ان کي ڏسي ٿي ته ان ۾ ڪوئي ڪک، پن، پٿرڪ،
ڪالي مٽي يا پٿر ته ڪونهي ۽ اهي ۾ اهڙي ڪا شيءِ
نه ڪاهي جا کائڻ نه گهرجي. اک ان گره کي پاس ٿي ڪري

۽ اک جي ھيٺان لڪ ۾ ان کي سنگھي ٿو ته اھا چيز اڌ ٻوءِ واري ته نه آھي، ڪن مان خراب ٻوءِ ته ڪانه ٿي اچي. تنھن کري وات ۾ وڃي ٿو. اتي وري ٣٢ سپاھي ويٺا آھن. گره جي ھرھڪ حصي جي ھو ڳولا ڪن ٿا ۽ ھرھڪ گره جي اھي تلوارن سان ڳولا ڪن ٿا. جيئن ڪاٺ سخت شيءِ، ڪاٺ اھڙي وستو جھڙا جيئن اھي اڳيان سر جھڪائي ڳرم ٿي ٿي، ليڪن اھي جي ٻھري ڪان اڳتي وڌي نٿي سگھي. ڏند ۽ ڪٽي ان کي پاس ڪن، ته ۽ زبان لباسي تي ته سواد ڪھڙو آھي؟ ڪانٽا واري وستو خراب ته نه آھي. ٻراڻي، گرڻي ته ڪانه آھي. جڏھن زبان ۽ اجازت ڏيئي ٿي چوڏي، تنھن وري لڙڪندڙ ڪاڪڙو ان گره کي ٻيهر ۾ وڃڻ جي موڪل ٿو ڏئي. اھڙي موڪل ڪالسواءِ ھر چيز لاءِ اوالڊميشن (اندر وڃڻ جي موڪل نه آھي) جو ٻڌن آھي. ھيءَ آھي ته معمولي ڳالھ، پر سوچڻ ۽ سمجھڻ سان ڪيڏي نه وڏي ڳالھ پيئي معلوم ٿئي. اھي ڪري ھن شرير کي ڏسي، ڪيس سب ڪان مٿي ۽ سب ڪان الم چيو ويو. ليترو اپنشد ۾ ھڪ ڪھاڻي آھي ته جڏھن سنسار ۾ سب جسم ٺھي چڪا، تڏھن رشين ۽ ٻوڪين جا سوکير شرير ھن سنسار ۾ آيا. ايشور جي ٺاھل سڀئي جسمن کي اھن ڏٺو. گھوڙي جو جسم، ٻڪري جو، اٺ جو، ھاٿيءَ جو، مور جو ۽ ٻين پکين جو. آخر اھن مٺس شرير کي ڏٺو. ڏسندي ئي اھن چيو ته ھي ٺيڪ آھي. ھيءُ سندر آھي. تڏھن اُن جي اندر

داخل ٿي ويا. مٿس شهر کي اُهن پنهنجو آواس استان ٺاهيو. ڏٺو هن ٿان مٿس شهر کي ”رشي پوري“ چون ٿا.

هن شهر ۾ ست رشي رهن ٿا. پنج گيان انڊريون، ڇهون من، ستين ٻڌي. مگر ويدانت هن شهر کي فقط ”رشي پوري“ چئي راضي نه ٿيا. ”رشي پوري“ چوڻ کان پوءِ به هن کي ”ديو پري“ چيائون. اُنن چڪرن ۽ اُن دروازن واري ديوتائن جي پوري ايوڌيا آهي هيءَ. اهڙو ته هي جو ورن ڪيل آهي. اهڙيءَ طرح، هن کي ”ديو پوري“ چيو ويو آهي. مگر رگ ويد ته اُنهيءَ کان اڳتي وڌي هن کي ”برهم پوري“ چيو. پنهنجن منتر شبدن ۾، هن اعلان ڪيو ته هيءَ ”برهم پوري“ آهي. فقط هيءَ نه هڪ شهر آهي، جنهن ۾ پرماتما جو درشن ٿئي ٿو، هيءَ اُهي هڪ شهر آهي جنهن ۾ آتما پنهنجيءَ منزل کي پراپت ڪري ٿي.

اهڙو آهي هيءُ شهر، نون دروازن وارو پڃرو. اُنهيءَ لاءِ هن کي سڀ کان اوچو ۽ سڀ کان اتم چولو چيو ويو آهي. مگر هاءِ ڙي انسان! ايڏي اهڙي چيز حاصل ڪري به تون ان جي ڪجهه قيمت نٿو سمجهين!

ٻڌو، هڪ تمام وڏو قلعو هو. ان ۾ ۸۴ لک دروازا هئا. هڪ در کان سواءِ باقي سڀ دروازا بند هئا. هڪ ٻرڌن انڌو، پراڻي قلعي ۾ قيد هو. خارش جي مرض ۾ مبتلا ۽ اکين کان انڌو. ڪيس ٻاهر نڪرڻ جو رستو معلوم نه هو. ڪنهن ان کي دکي ڏسي ڪانئس پڇيو ته توکي

ڇا ڪجي؟ انڌي هٿ ڊوڙيا جو نه مان هن قلعي کان
ٻاهر نڪرڻ چاهيان ٿو. هن بنديخاني جي تڪليفن مان
تنگ ٿيو آهيان. ٻڌڻ واري کي ديا اچي وئي. کيس
چوڻ لڳو، "اڙي ڀاءُ ٻڌ. هن قلعي کي ٨٤ لک دروازا آهن.
هڪ کانسواءِ ٻيا سڀئي بند آهن. تون اجايو مٿو نه مار.
ڀت کي هٿ رکي هلندو هل. جڏهن کليل دروازو اچي،
تڏهن اتان ٻاهر نڪري وڃج."

انڌي چيو، "چڱو، مهرباني ڪري منهنجو هٿ ڀت
تي رکُ." ٻوڙو اهو انڌو هلندو هليو. هڪ در آيو ٻيو
در ايندو ويو. هيءُ به بند، هيءُ بند. کليل دروازو
اڃا ڪڏهن ايندو! مگر جڏهن کليل دروازي جي ويجهو
آيو، ته خارش ٿيڻ لڳس. ڀت کي هٿ ڇڏي کنهڻ
لڳو ۽ هلندو ئي رهيو. کليل دروازو اورانگهي ويو. وري
ڪٿي ڀت تي هٿ رکيائين ته دروازو بند. انڌو وري
ڊاڪڻ لڳو. وري سڄو چڪر ڏنائين، کليل دروازي جي
ويجهو پهتو ته وري خارش کنيس. وري به کليل دروازو ڇڏي
ويو. اهڙيءَ طرح هو هلندو ئي رهيو. آتما ئي اهو انڌو
انسان آهي. ٨٤ لک دروازا ٨٤ لک جوڻيون آهن. کليل
دروازو منش شرير آهي. کنجلي (خارش) خواهش جي
اها آگ آهي جا انسان کي اهو ڏسڻ نٿي ڏئي ته ڪهڙو
دروازو کليل آهي. کنجليءَ جي کنهڻ ۾ مزو ته برابر آهي.
کنهندي کنهندي خون نڪري وڃي، زخم وڌي وڃن،
مگر خواهش جي اها کنجلي انسان کي آرام ڪرڻ نٿي ڏئي.

اُهيءَ ڪچليءَ کي روڪي سگهو ٿا. دروازو ڪليل آهي.
ٻاهر هليا وڃو، ته ته قلعي جي اندر چڪر ڏيندا رهو.
اِها آهي انساني شرير جي وڏائي. اهو ئي ڪارڻ آهي،
جنهن ڪري هن شرير کي سڀ کان اهم ۽ سڀ کان سريشٽ
چيو ويو آهي. هن کي رشي پوري، ديوپوري ۽ برهمپوري
چيو ويو آهي. هيءَ مڪتيءَ جو دروازو آهي. ڪيترا
ماڻهو هيءَ ڳالهه ٻڌي چون ٿا "هاءِ! هاءِ! اسان پنهنجو
جيون اجايو وڃائي ڇڏيو." ڪيترا ماڻهو پنهنجو "جنم
ڏڻ" ملهائيندا آهن، خوشيون ڪندا آهن ته هاڻي
٤٠ ورهين جا ٿياسين، هاڻي ٥٠ جا، هاڻي ٦٠ جا. مان
انهن جي خوشي ڏسي حيران ٿيندو آهيان ته اڙي خوشي
ڪهڙيءَ ڳالهه جي؟ جڏهن اهڙي جيون کي برباد ڪري
ڇڏيو، انهيءَ لاءِ خوشي ٿو ڪريو! خوشيءَ ڪرڻ بدران
سوچ ته ٻاقي ڇا رهجي ويو آهي؟ ٤٠، ٥٠، ٦٠ ورهيه
ته تو ڪچليءَ جي ڪنهڻ ۾ ئي وڃائي ڇڏيا. ڪليل دروازو
ڇڏيندو وڃين. ٿي سگهي ٿي ته هاڻي به سنڀال. ٻاهر نڪرڻ
جي تياري ڪر، نه ته اهو ئي بند قلعو. وري اهڙي
٨٣ لک ٩٩ هزار ٩ سو ٩٩ دروازا. هيءَ انساني چولو
گهڻي مدت کان پوءِ ملي ٿو ۽ ڏاڍو مشڪل ٿو ملي.
هي وڃائڻ ڪرڻ لائق ناهي. هيءَ ديوپوري، رشي
پوري ۽ برهمپوري آهي.
هيءَ ئي مندر آهي، جنهن ۾ ئي الله پرڀوءَ جو درشن
ٿئي ٿو. انهيءَ جي سنڀال ضرور ئي ڪريو. هن جسم

ڪي معمولي سمجهي برباد نه ڪرڻ ڏيو. اهوئي آمرڻ
منزل تي پهچڻ جو ساڌن آهي. هيءَ لوڪي الهيءَ
لاءِ مليو آهي ته اسين انهيءَ مدد ۾ پهچي سگهون، جتي
ٻڌڻ ڪلياڻ لهڻ جو انتظار ڪري رهيو آهي. مگر اڄ
ڪلهه جا ساڌن ته اهو ٻه نٿا ڄاڻن ته هي شرير ڇو
مليو آهي. انهن جي لاءِ ته هي جسم اورڙي گندرف،
اورڙيءَ ڪنڊ، اورڙي اهوليا، اورڙي لوهه، اورڙي اوڻ ۽
٣٦ سيرن پاڻيءَ کان سواءِ ٻيو ڪجهه به نه آهي. اهي فقط
جسم کي ڏسن ٿا، انجي ٻاهران ۽ اندرين صورت کي
ڏسن ٿا، مگر ان کان اڳتي نٿا وڃن. اهي نٿا ڄاڻن ته
ان ۾ هڪ ٻيو پدارٿ به آهي "آتما." هي جسم ۾ اچي،
ڪرم جي ڏور کي جهلي، هو ڪڏهن مٿي چڙهي ٿو،
ڪڏهن هيٺ ڪري ٿو. جي ڪري ٿو ته اتر تو ڪري
جو ڪرڻهي حد تي نٿي رهي. جي ورتي چڙهي ٿو ته
اتر و اوچو ٿو چڙهي وڃي، هو مٿاهينءَ جي ڪا حد لهي
نٿي سگهي. اهي ٻئي ڳالهيون هن شرير ۾ ٿين
ٿيون. آتما جي ڀو ۽ والبعد ۽ ڪمالت. انهيءَ ڪري
هيءَ شرير سڀ کان اوچو ۽ سڀ کان اُتم چيو ويو آهي.
آتما جي ڪري هيءَ سرشٽ آهي ۽ اتم آهي. آتما
جي ڪري اوچو آهي. جيڪي ماڻهو آتما جي هستيءَ
کي نٿا مڃين، انهن کان مان پڇان ٿو ته ڀلا ته آتما کان
سواءِ هي جسم آهي ڇا؟ مان عبدڪ پاليندو آهيان، پر
ٻڌڻ وقت لاهي ڇڏيندو آهيان. مگر ڪنترالي ماڻهو

ٻـــڙهڻ وقت عينڪ پائيندا آهن. اڪثر ڪري چو
آهن ته پائي ڇولڪي نظر جي عينڪ آڻي ڏي. عين
پائي ڇوندا آهن ته ڪجهه ٻه نظر لڳو اچي. ڇا عينڪ
ڏسندي آهي؟ نه، اک جون ٻنليون بند ڪري، اکين
ني هڪ ته ٻر چار عينڪون چاڙهيو ته ڪجهه ٻه نظر نه
ايندو. اک ڪالسواء عينڪ اجائي آهي. تڏهن ڇا اک ٿي
ڏسي؟ نه، توهان ڪيترا ڀيرا ڏٺو هوندو ته ڪيترن
جون اکيون سنهيون سهڻيون هونديون آهن ته ٻه هو ڏسي
، سگهندا آهن. "اکيون اکين جهڙيون ٻر ديد نهي ٿي
ڪانه." اکيون لڳيون ڏسن، ٻر اکين جي ٻنيان ويٺل هڪ
ٻي چيز ڏسي ٿي. يوگي الکي "روپ تن ماترا" چوندا
آهن. ٻر جيڪڏهن ماڻهو ٻيهوش ٿي وڃي، انجو من سمهي
ٻوي ته ٻوءِ روپ تن ماترا ٻه لڳي ڏسي. هوءِ نه فقط
من جي ايجنٽ آهي. من جاڳي ته هوءِ جاڳي ٿي، من
سمهي ته هوءِ سمهي ٿي ٻوي. تڏهن ڇا من تو ڏسي؟
نه، من جي ٻنيان ٻه هڪ آتما ويٺو آهي، اهو ڏسي ٿو.
آتما اڪري وڃي ته ٻه من ڏسي ٿو، نه روپ تن ماترا
ڪم ٿي ڪري ۽ نه ڪليل اکين کي ڪجهه ڏسڻ ۾ ٿو اچي،
نه عينڪ ئي ڪو ڪم ٿي ڏئي. جڏهن آتما ٻر ٻرتا ڪري
ٿو، تڏهن من جاڳي ٿو. من جي جڳڻ لي روپ تن ماترا
جاڳي ٿي. روپ تن ماترا سجاڳ ٿئي ته اک ڏسي ٿي.
جي اک ڏسي ته عينڪ سان ٻه ڏسجي ٿو، نه ته عينڪ ٻه
ڪار آهي. ۽ وري عينڪ ۽ اک ئي ڇو، هن شرير ۾

ڪي معمولي سمجهي برباد نه ڪرڻ ڏيو. اهڙيءَ آخرين
منزل کي پهچڻ جو ساڌن آهي. هيءَ لوڪ انهيءَ
لاءِ مليو آهي ته اون انهيءَ مندر ۾ پهچي سگهون، جتي
بيحد ڪلياڻ اسان جو انتظار ڪري رهيو آهي. مگر اڄ
ڪله جا سائنسدان نه اهو به نٿا ڄاڻن ته هي شرير ڇو
مليو آهي. انهن جي لاءِ ته هي جسم ڳوڙهي گندرف،
ڳوڙهيءَ ڪنڊن، ڳوڙهي اهو ليا، ڳوڙهي لوه، ڳوڙهي اوڻ ۽
٣٦ سير پاڻيءَ کان سواءِ ٻيو ڪجهه به نه آهي. اهي نٿا
جسم کي ڏسن ٿا، انجي ٻاهرين ۽ اندرين صورت کي
ڏسن ٿا، مگر ان کان اڳتي نٿا وڃن. اهي نٿا ڄاڻن ته
ان ۾ هڪ ٻيو پدارٿ به آهي "آتما." هن جسم ۾ اچي،
ڪرم جي ڏور کي جهلي، هو ڪڏهن مٿي چڙهي ٿو،
ڪڏهن هيٺ ڪري ٿو. جي ڪري ٿو ته ابتر ٿو ڪري
جو ڪرڻ ۾ ئي حد ئي نٿي رهي. جي ورتي چڙهي ٿو ته
ابتر اوچو ٿو چڙهي وڃي، جو مٿاهينءَ جي ڪا حد ئي
نٿي سگهي. اهي ٻئي ڳالهيون هن شرير ۾ ئي
ٿيون. آتما جي روانيءَ ۽ ڪمالت. انهيءَ ڪري
هيءَ شرير سڀ کان اوچو ۽ سڀ کان اُتم چيو ويو آهي.
آتما جي ڪري هيءَ سريشٽ آهي ۽ اُتم آهي. آتما
جي ڪري اوچو آهي. جيڪي ماڻهو آتما جي هستيءَ
کي نٿا مڃن، اُهن کان مان پڇان ٿو ته ٻڌايو ته آتما کان
سواءِ هي جسم آهي ڇا؟ مان هڪ پاڻيندو آهيان، پر
ڦرڻ وقت لاهي ڇڏيندو آهيان. مگر ڪيترائي ماڻهو

ٻـــڙهڻ وقت عيڪ پائيندا آهن. اڪثر ڪري چوندا آهن ته پائي موڪلي انڌر جي عيڪ آٽي ڏي. عيڪ پائي چوندا آهن ته ڪجهه به انڌر لئو اچي. ڇا عيڪ ڏسندي آهي؟ نه، اڪ جون پتليون مدد ڪري ٿي هڪ نه ٻر چار عيڪون چاڙهيو ته ڪجهه به نظر نه ايندو. اک کانسواءِ عيڪ اجائي آهي. تڏهن ڇا اک ٿي ڏسي؟ نه، توهان ڪيترا ٻيرا ڏٺو هوندو ته ڪيترن جون اکيون سٺيون سهڻيون هونديون آهن ته به هو ڏسي نه سگهندا آهن. "اکيون اٿن ڄهڙيون ٻر ديد نهي ٿي" ڪانه." اکيون لئيون ڏسن، ٻر اکين جي پنيان وڌل هڪ ٻي چيز ڏسي ٿي. يوگي انکي "روپ تن ماترا" چوندا آهن. ٻر جيڪڏهن ماڻهو بيهوش ٿي وڃي، انجو من سمهي پوي ته پوءِ روپ تن ماترا به نٿي ڏسي. هوءَ نہ فقط من جي ايجنٽ آهي. من جاڳي نه هوءَ جاڳي ٿي، من سمهي نه هوءَ سمهي ٿي پوي. تڏهن ڇا من تو ڏسي؟ نه، من جي پنيان به هڪ آتما ويٺو آهي، اهو ڏسي ٿو. آتما اڪري وڃي نه ته من ڏسي ٿو، نه روپ تن ماترا ڪم ٿي ڪري ۽ نه ڪليل اکين کي ڪجهه ڏسڻ ۾ ٿو اچي، عيڪ ٿي ڪو ڪم ٿي ڏ ٿي. جڏهن آتما پرارٿنا ڪري تڏهن من جاڳي ٿو. من جي ڄاڳڻ لي روپ تن ماترا جاڳي ٿي. روپ تن ماترا سجاڳ ٿئي نه اک ڏسي ٿي. ي اک ڏسي نه عيڪ سان ته ڏسجي ٿو، نه نه عيڪ نه ڪار آهي. ۽ وري عيڪ ۽ اک ٿي ڇو، هن شرير ۾

ڦڙڪي اکه وغيره جو اهو ئي حال آهي. لڪ سواس
ڪٽي ٿو، زبان سان اچارڻ لڳي ٿو ۽ هٿ ڇري پري ٿو.
اهو سڀ آتما جي پراڻ - اٿي لڳي ٿو. آتما نه هجي
ته سڀ ڪجهه هوندي به ڪجهه ٿي نه سگهي. آتما جي
ڪري ئي هي ۽ سرير سڀ ڪان اُهو سڀ ڪان سرشٽ آهي.
اهو هلڻ وڃي ته اهو ئي شرير، جنهن کي ديوي، رشي
پوري ۽ ارهيوري چيو ويو آهي، سو ايڪار لئي ٿو
پوي. تڏهن اسين سوچيون ٿا ته ڪنهن نه ڪنهن رستي
هن کي لڪائي لڳائڻ گهرجي.

مرڻ وارو مري وڃي ته عزيز ڪجهه وقت تائين ان
کي چنبڙي پوندا آهن، ڪجهه وقت تائين روئندا آهن ۽
ڪجهه وقت تائين افسوس ڪندا آهن؛ پوءِ پوءِ ماتم
ڪري اهو ئي انتظار ڪندا آهن ته ڪري هن لاش کي
اڄي ڪٽي وڃي. جي دير پوندي آهي ته چوندا آهن ته
اڃي جلدي ڪريو، اڌ بوءِ پيدا ٿي رهي آهي. هاءِ ڙي،
انسان! ڪيڏو نه وڏو آهين تون ۽ ڪيترو نه معمولي
آهين تون!! اهو ئي جسم، جنهن کي پيار سان رکيو ويندو
هو، جنهن کي ٿوري تڪليف ٿيڻ تي سڄو گهر اچين
ٿي پوندو هو، جنهن جي مٿي ۾ سور پوڻ تي ڊاڪٽر،
ويد ۽ حڪيم ڊڪندا ايندا هئا، انهيءَ جي باري ۾ هاڻي
چون ٿا ته انهيءَ لاش کي جلدي ڪٽي وڃو ۽ سندس
اڳي سنسڪار وڃي ڪريو. ڪنهن ماڻهوءَ جي گهٽي
له عزتي ڪئي هجي، ته هن کي پيءُ جو هيار وڃوللا

آهن. اهي لفظ کان وڏي ۾ وڏي ڪا به گار ٿي نٿي
سگهي. مگر جڏهن پتا جي شرير مان آتما نڪري ٿو
وڃي ته پٽ پنهنجي پيءُ کي پنهنجي هٿن سان باهه جا
لنبا ٿو ڏئي؛ ان ان مٽن جا ڳورا پنڊ سندس سيني
تي ٿو رکي، سر ڪنڊ سان ڪمس ڀڪي ٿو ڇڏي. اهيءَ
وقت ڪو به ڪيس پيءُ جو هتيارو نٿو چوي. ڇا لاءِ؟
اهيءَ لاءِ ته جيڪا مذهبس اصلي چيز هئي، اها نـ
نڪري ويئي. اهيءَ اصل چيز جـي ڪري هيءَ جسم
سڀ کان اوچو؛ سڀ کان سريشٽ هـو. اها چيز هلي
ويئي ته هاڻي هيءَ ڪجهه به نه آهي. مگر اهيءَ اصل
چيز کي اسين ڪنهن ٻيءَ ڀلجي ٿا وڃون. پنجابي چوڻيءَ
موجب ڪيترن لوڪن لاءِ هيءَ سرير ئي سڀ ڪجهه
آهي. ”جيئرو پتا جي؛ لوهي پٿر لوهي ڏي.“ (جيءَ
ڏسي پيو جيءَ-لون ئي پٽ، لـون ئي ڏيءَ). ائين
چئي هو انجي شيوا ۾ لڳا رهن ٿا. مان شرير جـي رکيا
ڪرڻ جي برخلاف نه آهيان. هن جي رکيا ڪرڻ ضروري
آهي. ويد ڀڳوان به انجي سنڀال لاءِ چوي ٿو. اٿروويد
۾ هن شرير کي رٿ سڏيو ويو آهي. اهڙو رٿ جو سک
ڏيڻ وارو آهي، جنهن ۾ امر آتما ويٺل آهي، انهيءَ کي
هلائي آتما ڀڳوان وٽ پهچي وڃي ٿو؛ اهڙي رٿ جي
سنڀال نه ڪرڻ ئي گهرجي. شرير جي رکيا ڪرڻ اسانجو
ڌرم آهي. (ان وقت سواميءَ پنهنجي واچ ۾ ڏٺو؛ مشڪندي
چيو) واهه، مٿت ته هن شرير جي ٻيان ۾ پورا ٿي ويا.
وقت ٿورو بچيو آهي. موکي گهڻو ڪجهه چوڻو آهي؛

ٿرڪڻ لڳو ۽ عيوءَ جو اهڙو حال آهي. اُتي سواءِ
ڪنهن آهي، زبان سان اچارڻ اُن جو ۽ هٿن پيرن ٻڌي تو،
اهڙو سڀ اُهو جي ٻرندڙ سان لي اُن تو. آدم ۽ حوا
ته سڀ ڪجهه ٿي ادي ۽ ڪجهه اُتو لي سگهو. اُهو جي
ڪري لي ٿيءَ سوار سڀ ڪان اُمر ۽ سڀ ڪان سواءِ آهي.
اهو ڪلهو وٺي ته اهڙي شونهن، جنهن کي ڏاڍي ٻري، رشي
ٻوڙي ۽ اوڇيوري جهڙو واءُ آهي، سو اِنڪار ٿيو ته
ٻوي. اُنهن اِهين سوچيون ٿا ته ڪنهن ۽ ڪهن رستي
هن کي انڪار اڳالڻ گهرجي.

موٽ واڙو مري ويو ته ٻئو ڪجهه، وقت ڳالهين ان
کي جهيڙي ٻولڏا آهن، ڪجهه وقت ڳالهين رڙندا آهن ۽
ڪجهه وقت ڳالهين افسوس ڪندا آهن؛ پسر ٻوءِ ماڻهو
ڪري اهڙو انتظار ڪندا آهن ته ڪوڙي هن لاش کي
اچي ڪلي ويو. هي ڏاڍو ٻوادي آهي ته جيوادا آهن ته
اڙي جادي ڪراو، اڻ ٿوءَ پيدا لي رهي آهي. ٿاهه ڏي،
انسان ! ڪهڙو ته وڏو آهين لون ۽ ڪهڙو ته معمولي
آهين تون!! اهڙي جسم، جنهنکي ٻاڻو سان ۽ ڏنو وڏو
ٿو، جنهنکي آزري تڪليف لڳ لي سهو ٿيو اوچين
لي ٻوادو ٿو، جنهنجي مٽي ۾ سوءِ ٻوٽا لي ڏاهڙ،
واءِ ۽ ڪيڙا ڪندا اُڏرندا هئا، اڻهيءَ جي اڙي ۾ هاڻي
جيون ٿا ته اوءِ لاش کي جادي سگهي ويو ۽ سڙدس
اٿي سنسڪار ويجي ڪراو. ڪنهن ماڻهوءَ جسي ٻڌٺي
لي عرلي ڪرٺي هجي ته هن کي ٻيءَ جو هچار وجهوانا

آهن. اهي لفظ ڪان وڏي پا وڌ ايڪ ڪاٻ ڳار ٿي نٿي
سگهي. مگر جڏهن پنا جي شرير مان آلما اڪري ٿو
وڃي نه پٽ پنهنجي پيءُ کي پنهنجي هٿن سان باه جا
لنبا ٿو ڏئي؛ ان ان مٽن جا ڳورا پنڊ سندس سيني
لي ٿو رکي، سر کنڊ سان کس پڪي ٿو چڙي. اهيءُ
وقت ڪو به ڪيس پيءُ جو هڇار و ٿو چوي. ڇا لاءِ؟
اهيءُ لاءِ نه جيڪا مجهس اصلي چيز هئي، اها نڪري
وئي. اهيءُ اصل چيز جي ڪري هيءُ جسم
سڀ کان اوچو؛ سڀ کان سرپشت هو. اها چيز هلي
وئي نه هاڻي هيءُ ڪجهه به نه آهي. مگر اهيءُ اصل
چيز کي اسين ڪٿين پيرا پالجي ٿا وڃون. پنجابي چوڻيءُ
موجب ڪيترن اوکن لاءِ هيءُ سرير ئي سڀ ڪجهه
آهي. "جيئو ماٺا جي؛ لوهي پٽر لوهي ڏي." (جيءُ
ڏسي پيو جيءُ- لون ئي پٽ، لون ئي ڏيءُ). ائين
جيئي هو انجي شيوا ۾ لڳا رهن ٿا. مان شرير جي رکيا
ڪرڻ جي برخلاف نه آهيان. هن جي رکيا ڪرڻ ضروري
آهي. ويد ڀڳوان به انجي سنڀال لاءِ چوي ٿو. اٿرو ويد
۾ هن شرير کي رٿ سڏيو ويو آهي. اهڙو رٿ جو سک
ڏيڻ وارو آهي، جنهن ۾ امر آلما ويٺل آهي، انهيءُ کي
هلائي آلما ڀڳوان وٽ پهچي وڃي ٿو؛ اهڙي رٿ جي
سنڀال نه ڪرڻ ئي گهرجي. شرير جي رکيا ڪرڻ اسانجو
ڌرم آهي. (ان وقت سواميءُ پنهنجي واچ ۾ ڏٺو؛ مشڪندي
چيو) واهه منٽ نه هن شرير جي بيان ۾ پورا ٿي ويا.
وقت ٿورو بچيو آهي. مونکي گهڻو ڪجهه چوڻو آهي؛

مگر هي شرط اهڙو نه آهي جو اهي؛ جو بيان ڪرڻ
بالڪل ضروري هو. هي شرط سڀ کان اهم اسم آهي ۽
بالڪل معمولي به. سڀ کان اهم انهيءَ ڪري آهي، جڏهن منش
شرط جو پوري؛ طرح استعمال ٿئي. معمولي انهيءَ ڪري آهي،
جڏهن انجو ٺيڪ استعمال نه ٿئي. هاڻي سوال ٿو پيدا
ٿئي ته هنجو ٺيڪ طرح استعمال ڪرڻ جو ساڌن ڪهڙو
آهي؟ ڪهڙو طريقو آهي، جنهن سان هن رت ۾ وٺل
آلما پنهنجي مقصد کي پهچي سگهي؟ ساڌن صاف ۽
سڌو آهي ته من کي وس ڪري، سڌي مارگ لي هلو.
مگر من کي وس ڪرڻ جي ڳالهه ياد ڪري ڀڳوان رام
۽ گرو وشسٽ جي ساموءَ رلو هو. جيسين من وس ۾
نٿو ٿئي، تيسين اندرين وس نٿيون ٿين. جيسين اندريون
وس ۾ نٿيون رهن، تيسين سڌلتا نٿي پراپت ٿئي. انهن
من کي وس ڪرڻ جا ساڌن ڳولهڻ گهرجن.

ان ساڌن جي ڳالهه هن وقت نٿو ڇوان، من نه شرط
جو هڪ انگ آهي. شرط جو بيان ڪندي، مولڪي
گايتري منتر لاءِ پهچڻو آهي؛ هيءَ شرط انتر قيمتي آهي
جو سڀ کان اوچو سڀ کان اهم آهي. هن جي ڪلياڻ
جو سڀ کان وڏو ۽ سولو ساڌن گايتري منتر آهي.

ڪن ماڻهن هن جو مطلب اهو سمجهيو ته باقي سڀ
ڪم ڇڏي، دنيا کي لياڳي، ڪنهن غار ۾ واهي گايتري
منتر جو جاپ ڪندا رهو ته انهيءَ مان ڪلياڻ ٿي ويندو.
اها ڳالهه ٺيڪ نه آهي. ايشور هن دنيا کي ٺاهو آهي،

انهيءَ لاءِ ته توهان انهيءَ کي ڇڏي ڪنهن جهنگل ۾ وڃي وهو يا ڪنهن پهاڙ يا غفا ۾ وڃي پاڻ کي بند ڪريو. جيڪڏهن ايشور جي اها مرضي هجي ها ته هو دنيا ۾ فقط غفائون ۽ جهنگل ئي بنائي ها. ائين ڪرڻ جي بدران هن سنسار کي هيترو جو سندر بڻايو آهي، سو ڇا جي لاءِ؟ انهيءَ انسان لاءِ، جو هن جي سڀ کان وڏي ۽ سڀ کان اتم رچنا آهي؛ انهيءَ لاءِ ته هو هن دنيا ۾ رهي ان کي ڪم آڻي، پنهنجي ڌرم کي پالي سگهي.

ڪنهن سوال تو پيدا ٿئي ته ڌرم ڇا آهي؟ ويد ڀڳوان ڌرم جو جيڪو ارٿ ٻڌايو آهي، اهو توهان کي ٻڌايان ٿو. ويد موجب ڌرم اهو آهي، جنهن سان لوڪ ۽ پرلوڪ ٻنهي جو ڪلياڻ ٿئي.

ڪن ماڻهن ڌرم جو مطلب سمجهيو آهي ”ويراڳ“ يعني سڀ ڪجهه ڇڏي ڏيڻ، دنيا کي ترڪ ڪرڻ. اهو سراسر غلط آهي. ويد صاف ٻڌائي ٿو ته ڌرم سان سنتان، ڌن، تندرستي، راڄ، عزت ۽ طاقت سڀ ڪجهه ملن ٿا. جيڪڏهن هي سڀ ڌرم سان ملن ٿا ته پوءِ انهن سڀني کي ڇڏي ڏيڻ ڌرم ڪيئن ٿيو؟ وقت اچڻ تي انهن سڀني کي ڇڏڻو به پوي ٿو. انهيءَ وقت ڇڏڻ ئي ڌرم ٿئي ٿو، مگر شروعات ۾ ئي ڇڏي ڏيڻ يا وقت کان اڳي ڇڏي ڏيڻ ڌرم نه آهي. ائين ڇڏي ڏيڻ سان ڌرم اڌورو رهجي ٿو وڃي.

جيون جي شروعات ۾ برهمچريه آشرم سان ٿئي ٿي. ان

برهمچريه جو پالڻ اترو ئي ضروري ڌرم آهي، جيترو
ڪ وقت اڳ لي سنياس آشرم ۾ داخل ٿيڻ ۽ اڳ جو پالڻ
ڪرڻ. برهمچريه ڪاليوءَ گرهست آشرم ۾ اترو ئي ضروري
آهي. شاديءَ وقت جيڪي به منتر پڙهيا وڃن ٿا، انهن
مان ٻه منتر مان توهانکي ٻڌايان ٿو. انهيءَ مان معلوم ٿئي
ٿو ته گرهست آشرم اصل ۾ ڇا آهي؟ ڪيترو نه اوچو
آدرش' ان جو آهي؟ ڪيڏي نه اعليٰ درجي جي
سنسڪرتي اهو پيش ٿو ڪري! منهنجي اها دعويٰ آهي
ته دنيا جي ٻي ڪابه سنسڪرتي گرهست جو اهڙو اوچو
آدرش پيش نٿي ڪري سگهي. شاديءَ وقت ڪنيا
اگنيءَ کي پنهنجو شاهد بڻائي چوي ٿي- "اڄ مان هن
نوجوان کي پتيءَ جي روپ ۾ سويڪار ڪريان ٿي، جنهن
سان پتي لوڪ کي پراپت ڪري سگهان." نوجوان وري
هڪ ٻيو منتر پڙهي چوي ٿو- "مان هن ديويءَ کي پتني
روپ ۾ گرهڻ ڪريان ٿو، جنهن سان مان برهم لوڪ کي
پائي سگهان." هڪ منتر ۾ پتي-لوڪ جو ذڪر آهي ته
ٻئي منتر ۾ برهم لوڪ جو. درحقيقت ٻنهي جو مطلب
هڪ ئي آهي. پتي-لوڪ آهي پتين جو پتي ايشور ۽
برهم-لوڪ آهي پرماتما. جنهن کان وڏو ٻيو ڪجهه به نه
آهي. پتي ۽ پتني جيڪڏهن گرهست آشرم ۾ داخل ٿين
ٿا ته اسانجي سنسڪرتيءَ ۽ اسانجي ڌرم موجب رکيو
انهيءَ لاءِ ته ايشور کي پراپت ڪري سگهن. گرهست
آشرم ايشور کي پائڻ لاءِ اترو ئي ضروري سادن آهي

جيترو ڪ برهمچرج ۽ سنياس آشرم. حقيقت ۾ هيءَ آهي ته جيڪو ماڻهو پنهنجو لوڪ ٺيڪ سڌاري سگهي، اهو پرلوڪ ۾ سڌاري نه سگهندو. ٻيو، اهو آهي ته پهرين لوڪ جو سڌارو ڪرڻ ۽ پوءِ پرلوڪ جو. جنهن جو گهٽ سکي ۾ آهــي، ان ڪري سنياسي ٻنهي ۾ سک ٺيڪ ملي سگهي.

رشي ڪيش کان اڳتي سوامي رام تيرٿ جو "رام آشرم" آهي. اهو بلڪل رمڻيڪ استان آهي. هڪ ڏينهن مان انهيءَ وٽان وڃي رهيو هوس ته رام آشرم جي ورانڊي ۾ هڪ ساڌو روئي رهيو هو. منهنجي طبيعت آهي مذاقي. ماڻهن جو روئڻ مونکي پسند نه ايندو آهي. مان هن وٽ ويـــس انهيءَ ويچار سان تــه ڪيس کلائي سندس ڏک دور ڪريان. وٽس وڃي پڇيومانس ته "بابا! ڇو روئي رهيو آهين؟ ڪا تڪليف اٿيئي ڇا؟ ڪٿي سور ٿو ٿئيئي ڇا؟ ڇا مٿي ۾ سور اٿيئي؟" ساڌوءَ مون ڏانهن نهاريو ۽ ڏکي آواز ۾ چيو- "نه، ڪجهه نه آهي." مون ڪيس چيو- "ڀلا روئين ڇو ٿو؟" ساڌوءَ هٿاءِ وڌيڪ زور سان روئندي چيو- "مون کي پنهنجي زال ياد اچي رهي آهي." مون زور سان کلندي چيو- "اڙي! جيڪڏهن ها ڳالهه آهي ته تون ساڌو ڇو بڻئين؟ توکي ڪهڙي ڊاڪٽر يا حڪيم چيو؟" ساڌوءَ چيو- "اها ڳالهه نه آهي. ڪ ڏينهن زال سان منهنجو جهڳڙو ٿيو، مونکي ڪاوڙ ي وئي ۽ مان سنياسي ٿي ويس. مگر هاڻي ...."

مان نه کلي کيرو ٿيڻ لڳس. پر هيءَ کلڻ جي ڳالهه نه، سمجهڻ جي ڳالهه آهي. سياس آشرم سٺو آهي، مگر پنهنجي وقت لي. سياس کي سکي ٻانڌڻ لاءِ ڀرپائين گرهست آشرم کي سکي ٻانڌڻ گهرجي.

هڪڙو هو مهاتما. ڪيتراڻي ڀيرا هن وٽ ايندا هئا. هڪ ڀيرو گهڻيئي ميوا، مٺايون ۽ پيون کائڻ جون شيون کڻي ان وٽ آيو. سڀ شيون سامهون رکي ويهي رهيو. مهاتما گهڻي دير تائين ان سان ڳالهيون ڪندو رهيو. ميون ۽ مٺاين جي طرف نهاريائين به ڪين ۽ نه انهن بابت ان سان ڪا ڳالهه ٻولهه ئي ڪيائين. ڪجهه گهڙيءَ دير تائين اتي ويٺو رهيو ۽ پوءِ اٿي ٻاهر آيو. ڪوٺيءَ کان ٻاهر اچي چوڻ لڳو. ”ڪيڏو نه مغرور ماڻهو آهي! منهنجي ميون ۽ مٺاين ڏانهن نهاريائين به نه. مان ايترا پيسا خرچ ڪري مال ۽ مٺايون وٺي آيس، پر انهن بابت ڪجهه به ڳالهه ٻولهه به نه ڪيائين.“ مهاتما جا ڪن ڏاڍا سرلا، تنهن اهو آواز ٻڌي ورتو. ٻئي ڏينهن وري اهو ڀيرو آيو. ساڳيون مٺايون ۽ ميوا کڻي اچي مهاتما جي سامهون رکيائين. مهاتما مٺاين کي ڏسندي ئي انهن سان ڳالهائڻ شروع ڪيو. رس گلن سان، گلاب جامن سان، ڪيلا ڪند سان، لڏن سان، برفيءَ سان، ڪيلن سنگترن ۽ صوفن سان ساڍو ڳالهيون ڪندو رهيو ۽ انهن ١/٥ ڪندو رهيو. ڀيرو ساڍوءَ جي منهن ڏانهن رهيو، پر ساڍوءَ هن سان ڳالهايو ئي ڪين ۽ نه هن

طرف نهاريائين ٿي. گهڻيءَ دير کانپوءِ ڀڳت لنگهه اچي،
ڪٽيا کان ٻاهر نڪتو. ٻاهر اچي چوڻ لڳو- "ڪهڙو نه
ايماني سادو آهي. هيتري دير ويٺو آهيان، ڪيترو نه پريان
آيو آهيان، پر مون سان ٻه گفتا به نه ڳالهائين."

مهاتما اها ڳالهه به ٻڌي ورتي. سڏ ڪري چيائينس-
"اي ڀڳت اندر اچ." ڀڳت جي اندر اچڻ تي سادوءَ
کيس چيو- "ڏس، ڪالهه مون توسان ڳالهايو، ميون ۽
مٺاين سان نه، تڏهن به تو شڪايت ڪئي. اڄ مون ميون ۽
مٺاين سان ڳالهايو پر توسان نه، تڏهن به تو شڪايت ڪئي.
هاڻي ٻڌاءِ ته تون سچ پچ ڇا ٿو چاهين؟" ڀڳت ڪهڙو
جواب ڏنو، اهو انداز و لڳائڻ ڏکيو نه آهي. پر اهي سادوءَ
والگر ڪيترائي ماڻهو ڪندا آهن. يا هو لوڪ ٿي لوڪ
جي چنتا ڪندا آهن يا پرلوڪ ٿي پرلوڪ جي. يا ڀڳت
کي ڀلجي مٺاين سان ڳالهيون ڪندا آهن يا مٺائيءَ کي ڀلجي
ڀڳت سان. ٻنهي حالتن ۾ ڀڳت شڪايت ڪري ٿو.

هيءَ دنيا مٺائي ۽ ميوو آهي. پرماتما اهو ڀڳت آهي
جنهن هي ميوا ۽ مٺايون اسانجي سامهون رکيون آهن.
ٻنهي مان ڪنهن کي به ڀلائڻ ڌرم نه آهي. نڀائڻ ڌرم
ئي آهي. ڪي ماڻهو چئي سگهن ٿا ته اهو بلڪل ڏکيو
آهي. ايشور ۽ دنيا ٻنهي کي گڏو گڏ ڪيئن ٿو رکي
سگهجي؟

هڪ کي ڀلائڻ کانسواءِ ٻئي کي ڪيئن ٿو پائي سگهجي؟
مگر مهنجا ڀائرو! مشڪل ڪجهه به نه آهي. ونڊ ڀڳوان

هيءَ جو رستو ٻڌايو آهي.
٣٠ آڪٽوبر ۾ پڪوان پنهنجيءَ امرت
پنجر وند جي "لياقت سان ڀوڳ ڪر" يعني هن
ڀائيءَ دوارن چوي ٿو. ڌن ڪنو ڪرڻ پنهن جي
سسار کي ڀوڳ، استعمال ۾ آڻي، راح حاصل ڪر، طاقت
پالنا ڪر، گهر جوڙاءِ، واپار ڪر، سڀني سکن کي گرهڻ
وڌاءِ، عزت لاءِ ڪوشش ڪر، مگر جيل ۾ وڃي ٿو. هو
ڪر، پر لياقت جي پاولا سان. قيدي جيل ۾ الهڪي صاف ۽ سندر
جيل جا ڪپڙا ۽ ڀرتڻ ڪم ۾ آڻيو. اهالي ڪوشش ڪري
رکي ٿو ۽ الهنجي سنڀال ڪري ٿو. پر جڏهن آزاد
ٿو ته الهن کي ڪوئي جوراڻي نه وڃي، پر ڀرتڻ ۽ ڪوليءَ کي
ڇڏي ٿو ته جڏهن جا هو پنهنجي ڪين. پنهنجو ٿو سمجهي
ڇمڙي روني ٿو ڇا؟ الهن ڇڙن کي پنهنجو لتو سمجهي
ڇا؟ نه، ڇاڪاڻ ته هو الهڪي ڪڏهن به پنهنجو ڪرڻ جو مطلب آهي. ڌن ضروري
اهوئي لياقت سان ڀوڳ ڪرڻ جو مطلب آهي. ڌن ضروري
ڪنو ڪرايو. جڳهيون جوڙايو. سنتان جي رکيا ڪرايو،
مجمع سڏارايو، طاقت ۽ عزت حاصل ڪرايو، مگر جڏهن
وڌ وارون واڪا ڪيڏيون هجن جڏهن دکي ماڻهو داڙهون
ڪيدا هجن، جڏهن الاڻ گوڙها ڳاڙهيندا هجن، جڏهن ديش
ڌرم ۽ قوم لي مصيبت اچي وڃي، تڏهن اهون سڀئي
ڇڙن کي لئي سمجهي لياقت ڪري ڇڏيو. اهو آهي ليا
سان ڀوڳ ڪرڻ جو مطلب. هيءَ ضروري ڪيئن الي
لياقت سان ڀوڳ ڪرڻ جي ساڌن آهن. ساڌن ۾ آهي
ڇا؟ الهيءَ جا ڪهڙا ساڌن

هڪ گايتري منتر، ٻيو يگيه. گايتري منتر جي ڳالهه ٿورو وقت رکي ڇڏائيندس. يگيه جي ڳالهه ٻڌو. "شتپٿ برهمڻ" ۾ مهرشي ياگيه ولڪيه کان ڪي سوال پڇيا ويا. انهيءَ جواب ڏيندي هن ٻڌايو ته يگيه مان ڪهڙا فائدا آهن. ڪي ماڻهو چوندا ته آنند سوامي هي ٿورو ڪهڙيون يگيه جون ڳالهيون ٿو ڪري؟ گيهه اڳيئي مهانگو، ڪاٺ لاءِ ڪوله ٿو ملي. ٿورو انڪي ٻاهه ۾ آهوتيون ڏيئي زيان ڪرڻ جي ڳالهه ٻيو ڪري. مگر ٻڌو منهنجا پيارا ڏيا ۾ ڪابه چيز ناس ٿيئي ٿي. اهو سائنس جو اصول آهي. پاڻي ٻاهه ۾ وجهڻ سان ناس ٿيڻ جي بدران ان ۾ هزار ڏهه وڏيڪ طاقت اچي ٿي. منهنجي سامهون هي مئڪروفون آهي. هن ۾ ڇا آهي جو آواز وڏو ٿئي ٿو؟ ان ۾ بجلي آهي. مگر بجلي ڇا آهي؟ اها آهي آگ. منهنجو آواز هن آگ ۾ پوڻ سان ڪيڏو نه وڏي ٿو وڃي. بجليءَ ۾ ٻاهه جيتري گهٽي هوندي آواز اوترو ئي وڏو ٿيندو. اهو وگيان جو اصول آهي. مگر اهو اصول سمجهه ۾ نه اچڻ ته هڪ ڳاڙهو مرچ ڪٽو. ڏهليءَ ۾ ماڻهو مرچ گهٽا کائيندا آهن. مرچن کائڻ انهن کي ڪاڏو ڪيئن وٽندو آهي. اها مرچن جي ڳالهه ٻڌي ماڻهو کلڻ لڳا. سواميءَ پاسي ۾ ويٺل هڪ ليڊي کيا کان پڇيو ته ڪيئن اچي وڃي؟ ٿورو نه مرچ کڻي کائيندي آهين ته؟ وچه چيو "نه."

هڪ ڳاڙهو مرچ ڪو ماڻهو کائي ته ٻيو سڀ سڀن جا سوسٽ ڪندو. مگر ياد رکو ته هڪ ماڻهوئي. جو مرچ

ڪاٺيندو سو سيئي سمن ڪندڙ، ان الهيءَ ڳاڙهي مرچ کي
ٻاهه ۾ وجهي ڏسو ته ڇا ٿو ٿئي؟ ڇهرا ماڻهو الي ويٺا
هوندا. اهي سڀ ڇڪ ڇڪ ڪرڻ لڳندا ۽ سينڌي جي
اکين مان ڳوڙها ڳڙڻ لڳندا. اهڙيءَ طرح ٻاهه ۾ وجهڻ سان
سان هر ڪا وستوءَ جي طاقت وڌي ٿي وڃي. ساڳئي
نقط نگاه کان ڏٺو وڃي ته لاڀ ٿئي ٿو هن لوڪ ۾. هڪ
آلو گيهه جڏهن ٻاهه ۾ پوي ٿو، تڏهن هزار ڀيرا وڌي ٿو
وڃي. اهو گيهه ناس نٿو ٿئي. اهو انسانن وٽ پهچي ٿو
وڃي ۽ ديوتائن وٽ پڻ. سڀني واپوءَ ۾ ڦهلجي ٿو. ديوتائون
آهي سورج، هوا، بادل، پرٿوي ۽ آڪاش. انهن کي
جڏهن کوراڪ ملي ٿي، تڏهن اهي ڀلوان ٿي ڪم ڪرڻ
لڳن ٿا. توهان چوندا ته ديوتائن کي ڀلوان بنائڻ سان
اسان کي ڇا ملندو؟ ٻڌو. اسان جي ملڪ ۾ زمين جي ڪل
پکيڙ ۲۲ ڪروڙ ۽ ۳۰ لک ايڪڙ آهي. انهيءَ زمين
مان ۵۳ ڪروڙ ايڪڙ زمين آباد ٿئي ٿي. باقي رهيل
زمين ۾ کيتي نه ٿي سگهي. جيڪا ۲۵ ڪروڙ ايڪڙ زمين
[illegible] مان ۴ ڪروڙ ۱۰ لک ايڪڙ زمين

اڇا اوسار برسات وسائي سگهجي ٿي. برسات نه پوندي
هجي ته يگيه ڪرڻ سان برسات ضرور پوندي. وڌيڪ
برسات پوندي هجي ته يگيه ڪرڻ سان برسات روڪجي
ويندي. يگيه سان اولاد پيدا ٿي سگهي ٿو. جنهن کي
اولاد گهڻو ٿيندو هجي ته انهيءَ وڌيڪ سنتان هئڻ کي
به روڪي سگهجي ٿو. ان ڪري يگيه کي سڀ کان اتم
۽ سڀ کان سريشٽ ڪرم چيو ويو آهي. يگيه کان وڌيڪ
ٻيو ڪو دان ڪونهي. ڇو ته يگيه جو حصو نه فقط مترن
۽ رشتيدارن کي بلڪ دشمن کي به ملي ٿو. انهيءَ کان
وڌيڪ ٻيو ڪهڙو دان ٿي سگهي ٿو؟ اگنيءَ کي ديوتائن
جو مک (وات) چيو ويو آهي. جنهن به ديوتا کي توهان
پنهنجي ڀيٽ پهچائڻ چاهيو ته اگنيءَ ۾ آهوتي وجهو. اها
ڀيٽ انهيءَ ديوتا وٽ پهچي ويندي. رگ ويد جي
هرهڪ منتر ۾ اگنيءَ کي ديوتائن جو گهرائيندڙ دوت ۽
پروهت چيو ويو آهي. سورج ديوتا، چندرما ديوتا، وايو
ديوتا، جل ديوتا، ميگهه ديوتا سڀني جو پروهت ۽ سڀني
کي سڏيندڙ اگني ديوتا آهي. يگيه سان ديوتائون خوش

ٻلوڪ سان آهي. مهرشي ياگيہ والڪيہ، ڪيل سوالن جو
جواب ڏيندي چيو تہ يگيہ ۾ جڏهن آهوتي ڏني وڃي
ٿي تہ اهيءَ جا ٻہ روپ بڻجي ٿا وڃن. اها آهوتي ٻن
حصن ۾ ورهائجي ٿي وڃي. هڪ روپ هوا، پاڻي، آڪاش
۽ ڌرتيءَ کي شڌ ٿو ڪري ۽ انهن کي طاقت ٿو ڏئي ۽
انسان جي واسطي لاڀدائڪ بڻجي ٿو. ٻيو حصو انسان جي
شرير ۾ داخل ٿي آتمي وٽهي ٿو رهي، جتي سوکشم شرير
جو نواس آهي ۽ پوءِ جڏهن حياتيءَ جو الٿي ٿو،
جڏهن سوکشم شرير ۾ ويٺل آتما هن شرير مان ٻاهر
نڪري ٿو، تڏهن اهي آهوتيون انهيءَ سوکشم شرير کي
وڃي، ان کي مٿي کڻي، انهيءَ لوڪ ۾ وٺي
ٿيون وڃن، جنهن جي اچا سان اهي آهوتيون اڳيءَ ۾ وڌيون
ويون هيون.

اچا جيتري پرٻل هوندي، شردا جيتري شڪتيوان
هوندي، وشواس جيترو پڪو هوندو، اوترو ئي آهوتين
جو اهو روپ شڪتيوان ٿئي ٿو. انهيءَ لاءِ انسان جي
وڏن جي آڳيا آهي تہ صبوح ۽ شام ٻئي وقت يگيہ
ڪريو. سنياس آشرم کانسواءِ هر هڪ آشرم ۾ يگيہ ڪريو،
جيئن آهوتين جو اهو ٻيو روپ گهٽي الدار ۾ ڪلو
ٿي سگهي.

هڪ ويد منتر پڙو. يگيہ ڪرڻ وارو يگيہ ڏانهن منهن
ڪري چوي ٿو- "اي يگيہ! جيڪي آهوتيون مان توهان جي
مکہ ۾ ڏيان ٿو، اهي سويڪار ڪر. يگيہ جا ديوتا! تون

اهڙي سوڀاڳ ڪرڻ تي ۽ انهن جي اڌلي ٻه سمتي (نيڪ سمجهه) ڏين ٿا." اها سمتي سڀنين سڌي آسان وڌ اچي ڪنگال کي مالامال ٿي ڪري ۽ مالا مال ڪرڻ جو مطلب فقط سک بخشڻ ٿي ناهي ؛ پر ٻڌي ۽ ٻل، حڪومت، صحت، عزت ۽ سڀ ڪجهه بخشڻ آهي. اهي ٻکي جا فائدا آهن، جن جو لاڀ ٻراوڪ ساڳو آهي.

ٻرلوڪ سان آهي. مهرشي ياڳيه والڪيه، ڪيل سوالن جو
جواب ڏيندي چيو ته يگيه ۾ جڏهن آهوتي ڏني وڃي
ٿي ته انهيءَ جا ٽي روپ ٺهجي ٿا وڃن. اها آهوتي ان
حصن ۾ ورهائجي ٿي وڃي. هڪ روپ هوا، پاڻي، آڪاش
۽ ڀرتيءَ کي شڌ ٿو ڪري؛ انهن کي طاقت ٿو ڏئي ۽
انسان جي واسطي لاڀدائڪ ٺهي ٿو. ٻيو حصو انسان جي
شرير ۾ داخل ٿي اُتي وڃي ٿو رهي، جتي سوکيم شرير
جو نواس آهي ۽ ٽيون حصو حياتيءَ جو انت ٿئي ٿو،
جڏهن سوکيم شرير ۾ واڌ ٿيل آتما هن شرير مان ٻاهر
نڪري ٿو، تڏهن اهي آهوتيون انهيءَ سوکيم شرير کي
وڏيون، ان کي مٿي کڻي، انهيءَ لوڪ ۾ وٺي
ٿيون وڃن، جنهن جي اها شان اهي آهوتيون اڳيءَ ۾ وڌيون
ويون هيون.

اڳيا جيتري ٻرندڙ هوندي، شردا جيتري شڪتيوان
هوندي، وشواس جيترو پڪو هوندو، اوترو ئي آهوتين
جو اهو روپ شڪتيوان ٿئي ٿو. انهيءَ لاءِ انساني
وڏن هي آکيا آهي ته صبح ۽ شام اڳنيءَ وقت يگيه
ڪريو. سنياس آشرم کانسواءِ هر هڪ آشرم ۾ يگيه ڪرايو،
جيئن آهوتين جو اهو ٻيو روپ گهڻي انداز ۾ ڪٺو
ٿي سگهي.

هڪ ويد منتر ٻڌو. يگيه ڪرڻ وارو يگيه ڏانهن منهن
ڪري چوي ٿو- ”اي يگيه! جيڪي آهوتيون مان تنهنجي
مک ۾ ڏيان ٿو، اهي سوئڪار ڪر. يگيه جا ديوتا! تون

ٻڪم، جهڙڪي اسان سان وير رکن ٿا، ۽ جيسان اسين وير
رکون ٿا، تون انهن سڀني جو ناس ڪرڻ ٿو.“ اهڙي
حالت جڏهن پيدا ٿي وڃي، تڏهن ڪوئي به دشمن ڪو
رهي. دشمني نه رهي، تڏهن هيءَ آتما انهيءَ مهان
روشنيءَ ۾ داخل ٿي وڃي ٿي، جنهن ۾ فقط آنند ئي آنند
آهي. جنهنکي ڀڳوان جنجي ٿو. اهو آهي ٻڪم مان فائدو.
لوڪ ۽ پرلوڪ ٻئي انهيءَ سان سڌرن ٿا، ۽ جي اهو
گائتري منتر سان ڪيو وڃي ته سون ۾ سهاڳي جو ڪم
ٿئي ٿو. گائتريءَ جو مطلب آهي اهو منتر جو ڳائڻ واري
کي تاري ٿو ڇڏي. پيار سان، شردا سان جيڪي منش
گائتري منتر ڳائن ٿا، انجو جاپ ڪن ٿا، اهي ضرور
تري پار پون ٿا. ان ۾ ڪوبه شڪ ناهي. هر هاڻي
وقت ئي واءُ آهي پورو، گائتريءَ جي ڳالهه ٻئي ڏينهن
۾ ٻڌائيندس.

ٻيو ڏينهن

پيارن ماتائون ۽ سڄڻو!

اڳئين دفعي مون توهان کي ٻڌايو ته انساني چولي
کان وڌيڪ اهم چولو ٻيو ڪوئي ڪونهي. اساجي گرنٿن
هن کي ديو پوري، رشي پوري ۽ برهم پوري چيو آهي.
هن کي اهڙو رٿ چيو آهي جنهن جي اندر ويٺل آتما
امرت ۽ موکش کي حاصل ڪري ٿو. اڄ جا سائنسدان
چون ٿا ته هن شرير ۾ فقط ٽن آنن جو گڏرف، ساڻن
ٽن آنن جي ڦلاٽي شي آهي، هڪ روپئي جي ڦلاٽي

جنهن جو اهڙي حال آهي. ٻوٽيءَ جي ٻارڙي ۾ ٻيون ٻيون ٻوٽيون وڌنديون نه آهن. بوٽن ڏينهن روشني هوندي آهي. ٻئي ڏينهن به هوندي، ٻئي ڏينهن واري روشني ٽئين ڏينهن ۾ نه هوندي. آهستي آهستي ٻوٽي ختم ٿي ويندي ۽ روشنيءَ جو ٻه اثر اچي ويندو. دنيا ۾ هر چيز پيدا ٿئي ٿي، وڌي ٿي ۽ ختم ٿي وڃي ٿي. پنهنجي اصلي روپ ۾ پيدا ٿئي ٿي. الهيءَ روپ ۾ وڌي ٿي ۽ الهيءَ روپ ۾ ٿي ختم ٿئي ٿي. مگر سائنسدان انسان کي بدانڻ ٿا چاهين نه ٻين سڀني ڳالهين ۾ اهو اصول لڳو آهي فقط انساني جسم جي معاملي ۾ اهو لڳو نه آهي. ڇو لڳو نه آهي؟ الهيءَ جو جواب اهي ٿا ڏين. اج ته اسين ڏسون ٿا ته ٻار جهڙي ئي جوان ٿئي ٿو. ٻڍو ٿيڻ تائين ڏند ڪرائو پولس ۽ اکين جي جوت ويندي رهي ٿي. اڪثر هلي ڪين پوڙا ٿي ٿا وڃن، هڪ هڪ عضوو ڪرائل ٿيڻ لڳي ٿو. ٽنگون هلڻ کان رهجن ٿيون، چيله جهڪي ٿي وڃي، آخر ۾ ڏکا ڏوما کائيندو ٻڍو انسان شڪتي وڃائي ڪاڻ جو ڪري ٽٽي ٿو وڃي. دنيا ۾ زندگيءَ جو اهڙي اصول ڏسون ٿا. انسان جي جسم ۾ ڏسون ٿا. پوءِ اسين اهو ڪيئن مڃون ته انسان ٻڍو ٿيڻ کان بچي، ٻالڪ ڇو هو؟

سائنس جو اهو سڌانت غلط آهي ته ٻالڪ مان انسان ٿيو هيءُ شرير جنهن کي رشين ٻري چئو، جنهن کي پنهنجي رهڻ جو استان بڻايو، جنهن کي وند ٻڌوان

برهم پوري چيو، اهو شرير پهريائين به اهڙو هو؟ پهريائين
به هن جسم کان اڳ هو ۽ اڄ به اڳ آهي. اڳ آهي ءِ ڪري
آهي جو مجسم آتما رهيتو، جي آتما کي ٻڌائي ڇڏيو
ته پوءِ اهو ڪجهه به نه آهي. سياڻي لوهان کي پڇو پوي
ته لوهاڻي شهر يا ڳوٺ ۾ ڀارت جو راشٽرپتي يا پردان
منتري اچڻ وارو آهي ته لوهان ڇا ڪندا؟ رستا ٺيڪ
ڪرائيندا، ناليون ۽ محلا صاف ڪرائيندا. جتي اهين کي
رهائڻو هوندو، اهو مڪان صاف ڪرائيندا ۽ چڱيءَ طرح
ان کي سينگاريندا. هرهڪ شيءِ جا مڪان جي اندر آهي،
ان کي وڏي ڪار وڏيڪ صاف بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.
راشٽرپتي يا پردان منتري ايندو ته اهين جو سواگت ڪري
پريم ۽ پيار سان اهيءَ مڪان ۾ وٺي ويندا. مگر صفائيءَ
۽ تياريءَ ڪرڻ ڪالپوءِ جيڪڏهن لوهان راشٽرپتيءَ يا
پردان منتريءَ کي پڇو ته ته ۽ اهين سان ڳالهايو ته ته،
اهين کي ڪارايو ته ته، فقط جڳهه ڏي ٿي سينگاريندا رهو
ته اهي، سينگار مان ڪهڙو فائدو؟ جيتن مڪان ۽ سينگار
جي قيمت راشٽرپتي يا پردان منتريءَ جي ڪري آهي
تيئن شرير جي قيمت آتما جي ڪري آهي. راشٽرپتي
هليو وڃي ته مڪان ۽ ان جي سجاوت بيڪار آهي،
آتما شرير مان هليو وڃي ته هيءُ شرير فقط مٽيءَ جو ڍير
آهي. تڏهن سوال پيدا ٿيندو ته آتما کي هي شرير ڪهڙي
سبب مليو آهي. پيا ته ته جسم آهن. اهين کي اسين اڳ
۽ سنهي ڪان مٽي ڇو ته ٿا چئون؟ ڇا لاءِ مليو آهي هي

انسانی چولو؟ انهيءَ جو ڪهڙو مطلب هو؟ ۹ دروازن ۽ ۸ چڪرن واري هن ٻرهم پوري ۾ اچڻ جو؟ انسان جي رشين ۽ مهاتمائن هن جو جواب ڏنو. آتما کي هي شرير ٻوڳ (سک) ۽ مڪتيءَ واسطي مليو آهي. هيءَ شرير انهيءَ لاءِ مليو آهي ته آتما هن سنسار جا سک وٺي سگهي جي سک هن لاءِ ٺاهيا ويا آهن. انهن سکن ماڻڻ سان گڏوگڏ پنهنجي آخرين مقصد (ايشور پراپتي ڪي) حاصل ڪري. هيءَ دنيا جا انسان پنهنجي چوگرد ڏسي رهيا آهيون هي گل ڦول، هي هوا، پاڻي، هي وسندڙ بادل، سبز کيت ۽ جهوليندڙ وڏا وڏا وڻ اهي سڀ انسان جي واسطي آهن. انسان اهي ڀوڳي سگهي ۽ انهن جا سک ماڻي سگهي. مگر اهو ڀوڳ، ڪيائين سان هجڻ گهرجي. ايشور دنيا سڀ لوڪالڪي پدارٿ ڪو نه ڪيائين سان ڀوڳ ڪرڻ جو ڪهڙو مطلب آهي؟ اڄ سڀني ڳالهه مان لڳو چوان. مگر هيءَ جسم فقط ڀوڳ لاءِ نه آهي، پر ڏرم لاءِ به مليو آهي. تنهن سوال لو پيدا ٿئي ٿو نه ڏرم ڇا آهي؟

[illegible] جي [illegible] مهاتمائن هن جو جواب ڏيندي چيو [illegible] اهو [illegible] ماڻ لوڪ ۽ پرلوڪ ٻنهي جو [illegible]. مگر [illegible] ۽ پرلوڪ ٻنهي جو سڌارو هڪ [illegible] سگهي اها ڳالهه گهڻن ماڻهن [illegible] لي ويچار ڪرڻ گهرجي.
[illegible] نه ڪوه اهڙو ڪم جنهن مان

فقط لوڪ سڌري ۽ پرلوڪ نه، اهو ٺيڪ نه آهي. اهڙيءَ
طرح اهو چوڻ ته جنهن مان پرلوڪ سڌري ۽ لوڪ
نه، اهو به ٺيڪ نه آهي. اهين چئو ته جنهن سان لوڪ
۽ پرلوڪ ٻئي سڌرن ٿا اهو يگيه آهي. ”يگيه“ مان
ڪهڙا فائدا ٿين ٿا، اهو به مون توهان کي اڳيئين
دفعي ٻڌايو. يگيه سان پرلوڪ ڪهڙيءَ طرح ٿو سڌري،
پرلوڪ جي باري ۾ ڌرم ڪهڙيءَ طرح پورو ٿيئو، اهو
به مون توهان کي ٻڌايو.

منو مهراج چيو آهي ته هن دنيا کان پري ٻيا لوڪ
به آهن. نه پٽ ساڻ ٿو هلي نه ڌيءَ، نه استري نه متر.
ڪو به مٽ مائٽ ساڻ نٿو هلي. اتي فقط ڌرم ئي انسان
سان گڏ هلي ٿو ۽ اهو ڌرم يگيه جي انهن آهوتين ۾ وڌيل
رهي ٿو، جيڪي اسين شردا ۽ پيار سان يگيه جي اگني
۾ وجهون ٿا. اهو آهي يگيه جو فائدو. ان سان لوڪ به
سڌري ٿو ۽ پرلوڪ به سڌري ٿو. ڪي ماڻهو چون ٿا
ته فائدي جي ڳالهه ته اسان ٻڌي پر جي اسين يگيه نه
ڪريون ته ان مان اسان کي نقصان ڪهڙو ٿيندو؟

ٻڌو منهنجا پيارا! يگيه نه ڪرڻ جو نقصان توهان
کي ٻڌايان ٿو. جيسين هن سنسار ۾ يگيه ٿيندا رهيا،
تيسيتائين لوڪ سکي هوا. برسات پورن وقتن تي پوندي
هئي، سج چڱيءَ طرح سان چمڪندو هو، زمين ۾ اناج
وقت تي ٿيندو هو. انهيءَ ان ۾ پوترتائي هوندي هئي.
اولڙ جي ڪري بيماريون نه ٿينديون هيون. ڇو

ڇڪين ٿيندا سون هون؟ اهي لاءِ ته ڪنهن کي ذرو
سمجهه وٺندو هو ۽ ڪوبه انسان ڪنهن لاءِ سواءِ رهي نه
سگهندو هو.

پارس جي براهمڻ رشين ۽ مهاتمائن لوڪ جي ڏيان
اوستا ۾ وڃي ڏٺو ته سڀ کڏهن تا ملي جڏهن آڪاشي
سنسار (ديو لوڪ)، پرٿويءَ واري سنسار ۾ انساني جسم
واري سنسار تنهي ۾ برابري، تنهي ۾ هڪ جهڙي ڳالهه
ٿيندي هجي. آڪاش ۾ جيڪي ڪجهه آهي، اهو هن
دنيا ۾ آهي. دنيا ۾ جيڪي ڪجهه آهي، اهو هن شرير
۾ آهي. شرير تڏهن ٺيڪ رهي، جڏهن سنسار ٺيڪ
رهندو. دنيا تڏهن ٺي ٺيڪ رهي، جڏهن آڪاش ٺيڪ
هجي. تڏهن انهن فيصلو ڪيو ته جيڪڏهن انسان سکي
رهڻ چاهي ٿو، ۽ هو چاهيندو ته زمين، پاڻي، هوا، سورج
چندرما، تارا ۽ ستارا هن جي لاءِ شڪتي ڏيڻ وارا ٿين،
ان کي مٽي ۽ اگني وانگي رهڻ وارا ٿين ته هن کي هڪ
ڪرتو ڀولندو ۽ هر روز ڪرتو ڀوادو. هڪ سان انهن تنهي
دنيائن ۾ يعني آڪاش، زمين ۽ جسم ۾ هڪ جهڙائي
پيدا ٿئي ٿي. هڪ ڪرڻ سان وقت تي برسات پوي
ٿي، زمين وڌيڪ ان ڏئي ۽ طاقتور اناج پيدا ٿيندو.

مگر اسان جي ديش ۾ غلاميءَ جي ڪري هڪ عجيب
قسم جي ليڪ پاولا پيدا ٿي وئي آهي. انسان جي ڪراڻ
جڏهن چيو ته انسان پنهنجي اپا سان برسات وسائي سگهي
ٿو ته اسان جي ديش جي ماڻهن نه مڃيو. يورپ ۽ آمريڪا

وارا جيستائين ڪنهن ڳالهه جي تصديق نه ڪن تيستائين
اسان جا ماڻهو پنهنجي گرنٿن ۾ لکيل ڪنهن به ڳالهه کي
مڃڻ لاءِ تيار ٿيندا آهن. برسات جي باري ۾ به اسان کي
شڪ هو ته ڪو انسان جي اڇا سان برسات وسائي سگهجي
ٿي. مگر اڄ کان ڪجهه سال اڳي آمريڪا جي هڪ
سائنسدان جڏهن اعلان ڪيو ته هن پنهنجي مرضيءَ موافق
برسات وسائڻ جو اوزار تيار ڪيو آهي، تڏهن اسان
مڃيو ته هاڻو انسان جي اڇا سان به برسات پئجي سگهي
ٿي. مون انهيءَ اوزار جي تصوير کي ڏٺو ته تيرس ۾
پئجي ويس. جو اوزار، توهان جي هون ڪنڊ کان سواءِ
ٿيو ڪجهه به ڪين هو. اهو تمام وڏي هون ڪنڊ جهڙو
آهي. جنهن ۾ گهڻو ڪري اهي ئي جڙيون ٻوٽيون جلايون
وڃن ٿيون، جيڪي اسين هون سامگري ۾ وجهندا آهيون.
ڏسندا آهيون ته ان مان دونهون آسمان ۾ مٿي وڃي ٿو
۽ آسمان ۾ ڪڪر گڏ ٿيڻ لڳن ٿا تڏهن هوائي جهاز
بادلن جي مٿان وڃي خشڪ برف انهن مٿان وسائين ٿا،
جنهن ڪري بادل ٿڌا ٿي ٿا وڃن ۽ پوءِ برسات پوڻ
شروع ٿئي ٿي. آمريڪا جي هن طريقي ۽ اسان جي طريقي
۾ جيڪڏهن ڪو فرق آهي ته اهو هيءُ جو اسين بادلن
کي برسات جي روپ ۾ بدلي ڪرڻ لاءِ هوائي جهازن
مان خشڪ برف جو استعمال نٿا ڪريون. اسان انهيءَ
يگيه جو سهارو ٿا وٺون جنهن سان بادل خود-به-خود
پيدا ٿيندا ۽ خود ئي وسڻ لڳن ٿا. ان ڪري منهنجا

ٿڪين ٿيندا سون هون؟ اهو ئي آهي ته هڪ ڪسي ڏور
سمجهڻ وارو هو ۽ ڪيڏو انسان هڪ ٻئي سواءِ رهي نه
سگهندو هو.

انهن جي براهمڻ رشين ۽ مهاتمائن اوڳ ڇڪي ڏنا ته
اوستا ۾ وڃي ڏٺو ته سڄو ٿلهن ٽا ملي جڏهن آڪاشي
سنسار (ديو لوڪ)، پرٿويءَ واري سنسار ۾ انساني جسم
واري سنسار تنهي ۾ برابري، تنهي ۾ هڪ جهڙي ڳالهه
ٿيندي هئي. آڪاش ۾ جهڙي ڪجهه آهي، اهو هن
دنيا ۾ آهي. دنيا ۾ جيڪي ڪجهه آهي، اهو هن شرير
۾ آهي. شرير ٿلهن لو لڪ رهي، جڏهن سنسار لڪ
رهيو. دنيا الهن لي لڪ رهي، جڏهن آڪاش لڪ
هئي. ٿلهن انهن فيصلو ڪيو ته جيڪڏهن انسان سکي
رهڻ چاهي ٿو، ۽ هو چاهيو ته زمين، پاڻي، هوا، سورج
چندرما، تارا ۽ ستارا هن جي لاءِ شڪتي ڏيڻ وارا ٿين،
ان کي مٽي ۽ اڳتي ولي وڃڻ وارا ٿين ته هن کي هڪ
ڪرڻو پوندو ۽ هر روز ڪرڻو پوندو. هڪ سان انهن تنهي
دنيائن ۾ يعني آڪاش، زمين ۽ جسم ۾ هڪ ٻڌائي
پيدا ٿيئي ٿي. هڪ ڪرڻ سان وقت تي برسات پوي
ٿي، زمين زرخيز ان ڏئي ٿي ۽ طاقتور اناج پيدا ٿيندو.

مگر اسان جي ديش ۾ غلاميءَ جي ڪري هڪ عجيب
قسم جي ليکي ڀاونا پيدا ٿي رهي آهي. اسان جي گرائن
هڪ جيو ته انسان پنهنجي اپنا سان برسات وسائي سگهي
او اسان جي ديش جي ماڻهن نه مڃيو. يورپ ۽ آمريڪا

وارا جيستائين ڪنهن ڳالهه جي تصديق نه ڪن تيستائين
اسان جا ماڻهو پنهنجي گرائين ۾ انهيءَ ڪنهن به ڳالهه کي
مڃڻ لاءِ تيار نه ٿا ٿين. برسات جي باري ۾ به اسان کي
شڪ هو ته ڪو انسان جي اڇا سان برسات وسائي سگهجي
ٿي. مگر اڄ کان ڪجهه سال اڳي آمريڪا جي هڪ
سائنسدان جڏهن اعلان ڪيو ته هن پنهنجي مرضيءَ موافق
برسات وسائڻ جو اوزار تيار ڪيو آهي، تڏهن اسان
کي معلوم ٿيو ته هاڻو انسان جي اڇا سان به برسات پئجي سگهي
ٿي. مون انهيءَ اوزار جي تصوير ڪي ڏٺو ته ٿيرس ۾
پئجي ويس. جو اوزار، توهان جي هون ڪنڊ کان سواءِ
ٻيو ڪجهه به ڪين هو، اهو تمام وڏي هون ڪنڊ جهڙو
آهي. جنهن ۾ گهڻو ڪري اهي ئي جڙيون ٻوٽيون جلايون
وڃن ٿيون، جيڪي اسين هون سامگري ۾ وجهندا آهيون.
ڏسندا آهيون ته ان مان دونهون آسمان ۾ مٿي وڃي ٿو
۽ آسمان ۾ ڪڪر گڏ ٿيڻ لڳن ٿا تڏهن هوائي جهاز
بادلن جي مٿان وڃي خشڪ برف انهن مٿان وسائين ٿا،
جنهنڪري بادل ٿڌا ٿين ٿا وڃن ۽ پوءِ برسات پوڻ
شروع ٿئي ٿي. آمريڪا جي هن طريقي ۽ اسان جي طريقي
۾ جيڪڏهن ڪو فرق آهي ته اهو هي جو اسين بادلن
کي برسات جي روپ ۾ بدلي ڪرڻ لاءِ هوائي جهازن
مان خشڪ برف جو استعمال نٿا ڪريون. اسان انهيءَ
ڪم جو سهارو ٿا وٺون جنهن سان بادل خود به خود
پيدا ٿيندا ۽ خود ئي وسڻ لڳن ٿا. ان ڪري منهنجا

پالروا اهي آهن پڳيه مان فائدا ۽ ان جي نه ڪرڻ سان
سان ڪهڙو نقصان آهي. اهو آهي نقصان جهڪو اسين
اڄ ڏسي رهيا آهيون. ڪڏهن پوري وقت کي ورسات
اُئي پوي، جي پوي ٿي نه اهتري پوڄ پوڙان ڪري ٿي
ڇڏي. جو سرسبز کيت ناس ٿيو وڃن، ڳالهون جا ڳاڙهو
برباد ٿيو وڃن، گهر اهڙ لبو وڃن. اناج ۾ اها طاقت
ڪاٿي جا اڳ هئي. دوائن ۾ درد دور ڪرڻ جي
شڪتي نه رهي، هوا ۾ اهو اميرت نه رهيو آهي. وڌ
ڀڳوان چيو هو نه يڳيه ڪرڻ سان اها سمتي (سڌ ٻڌي)
پراپت ٿيندي جا انسان کي صحت، طاقت، ڌن ۽ راڄ
پريوار، عزت، عمر ۽ سڀ ڪيرتيءَ سان مالا مال ڪري
ٿي ڇڏي. عام طرح سمتيءَ جو مطلب گيان يا ٻڌي ڪيو
ٿو وڃي. اڄ ڪالهه جا فلاسافر لوڙي سائنسدان ٻڌيءَ
کان اڳتي وڃي نٿا سگهن. ٻڌيءَ کي ئي اهي آتمڪ
شڪتي سمجهن ٿا ۽ آتما جو تتو ٿا هن ڪسي سمجهن.
انهن کي جاڻ ٿي ڪانهي نه ٻڌي آتما جو نه پر هن جسم
جو ۽ پرڪرتيءَ جو هڪ حصو آهي. پرڪرتيءَ جو پهرادن
پهراون روپ جو پرڪرتيءَ جي اڳڙڻ کان پوءِ پيدا ٿيو، اها
ٻڌي هئي.

ڀڳوان جڏهن سرشٽيءَ جي رچنا ڪئي تڏهن پرڪرتي
سمهيل هئي. ان ۾ فقط هڪ ڳڻ هو. اها هئي ٻڌي.
انهيءَ ڪالسواه پيو ڪجهه به ڪين هو. ڀڳوان پڻهنجي
شڪتيءَ ۾ سانت اين ڪي ڄاڳايو آڳيا ڏڍ ۽ ايڻ. ڄاڳ ۽

بيدار ٿئي. مولڪي ٿو مان سرشٽيءَ جو نرماڻ ڪرڻو آهي.
تڏهن ڀڳوان جي مايا سان پرڪرتيءَ ۾ مها تتو پيدا ٿيو
آهي. مها تتو کي سمشٽي ٻڌي يا مجموعي (گڏيل)
عقل به چئبو وڃي ٿو. اهو هرهڪ انساني جسم ۾ ويشٽي
ٻڌي ظاهر ٿئي ٿي. عقل جو مطلب سمشٽي نه آهي. سمشٽي
سد ٻڌي) ڀڳوان جي اها شڪتي آهي، جا ڀڳتي دوارا
انسان کي حاصل ٿئي ٿي. جنهن جي حاصل ڪرڻ کان پوءِ
هيءَ جيئرو جاڳندو آتما تيزيءَ سان ان پرمانند جي طرف
وڌڻ لڳي ٿو، جو ان جو لڪش آهي.

يجروير جي ٽئين اڌياءَ ۾ هڪ منتر اچي ٿو، مهرشي
دياننند ان جو ارٿ ڪيو آهي، اهو هيٺ لکي ٻڌايان ٿو.
"ڪهڙو ڀڳت ڪنهن ڀڳت کي ڇڏي ٿو. يعني
ڪوئي نٿو ڇڏي. ڀڳت کان ڪڏهن منهن نٿو موڙي.
جيڪو ڀڳت کي ڇڏي ٿو ڏئي، ان کي ايشور به ڇڏي
ٿو ڏئي. ياد رکو ته آهيءَ کي ايشور به ڇڏي ٿو ڏئي
ڇا؟ ٽنهي لوڪن ۾ آهيءَ کان ٻيو وڌيڪ ڪو نقصان
ٿي سگهي ٿو؟ جنهن کي ايشور ئي ڇڏي ڏئي، ان وٽ
باقي رهيو ئي ڇا؟ جنهن جو ايشور ئي پتن ڪري، ان
جي رکشا ڪرڻ وارو ٻيو ڪير ٿيندو؟ ڪٿي به ان کي
سک نه ملندو. سک ۽ شانتي هن کان ڏهه ڪوهه پري ڀڄندي.
ڇو ته سک ۽ شانتي ته ايشور ۾ ئي سمايل آهي. جنهن کي
ايشور ڇڏي ٿو ڏئي، تنهن کي سک ۽ شانتي به ڇڏي
ٿي ڏئي."

مهرشي ارٿ ڪندي لکي ٿو ته يگيه ڪندڙ يگيه
جي سامگري ڇاجي لاءِ اڳيءَ ۾ وجهي ٿو؟ سڀني کي
سک ڏيڻ لاءِ. سڀني کي پشتي ڏيڻ لاءِ، وڏيءَ عمر جي
واسطي، ڌن جي واسطي، راڄ جي واسطي، سنتان جي
واسطي، تندرستيءَ جي واسطي ۽ ڪرتيءَ جي واسطي.
جيڪا وستو يگيه جي ذريعي شڌ ڪري پوءِ استعمال ڪئي
وڃي ٿي، اها راڪشي ٿڃي ٿي ڀوڳي، ۽ انهيءَ جي
استعمال ڪرڻ سان انسان راڪشس ٿڃي ٿو وڃي ۽ سڌس
ٻڻن ٿو ٿئي. هو لڳاتار هيٺ ڌوالس ڏي ٿي ڪرندو
ٿو وڃي. اها آهي يگيه جي وڏائي. ويد ڀڳوان ان کي
اتڏو اوچو درجو ڏنو آهي، جيهن جوڙو درجو ٻئي ڪنهن
کي نه ڏنو آهي. مهرشي دياننداڳ کان اڳ يا يگيه اهنسا تي
ٻڌل هئا جي اهنسا هئا نه هنسا جي آڌار تي. يگيه جو
مقصد آهي ساه وارن کي فائدو ۽ سک پهچائڻ. انهيءَ ۾
هنسا کي جاءِ ٿي ڪٿي آهي؟ ساه وارن کي ڪُهڻ،
انهيءَ کي فائدو نه چئبو. يگيه ڪرڻ ڌرم آهي. يگيه
سان هنسا ڪرڻ آهي آڌرم. مون جيئن اڳ لوهان کي
ٻڌايو هو، يگيه ڪرڻ کان سواءِ هڪ ٻيو ڪرم به آهي
جنهن سان لوڪ ۽ پرلوڪ سڌرن ٿا. لوڪ ۽ پرلوڪ
جي ٻاري ۾ انسان جو ڌرم ٻڌڙو ٿئي ٿو، اهو آهي گايتري.
منتر. اڳئين دفعي مون چيو هو ته گايتري لفظ جي معنيٰ
آهي اهو منتر جنهن جي ڳائڻ سان، جنهن جي جاپ ڪرڻ
سان جو آڌار ٿئي ٿو. اڄ مها ڀارت جي انوشاسن

پرب جي هڪ ڪهاڻي ٻڌو- انوشاسن پرب جي ۱۵۰
اڌياءَ ۾ مهاراجا يڌشٽر ڀيشم پتامهه کان ڪيترائي سوال
ڪيا. ان مان هڪ سوال مان توهان کي ٻڌي ٿو ٻڌايان.
يڌشٽر پڇيو. "اي مهاتما! اي پتامهه! اي مها ودوان!
ٻڌايو ته اهو ڪهڙو منتر آهي، جنهن کي هميشه جپڻ
سان ڌرم جو وڏي ۾ وڏو لاڀ حاصل ٿئي ٿو؟ جنهن
کي گهمندي ڦرندي، اٿندي ويهندي، ڪنهن جاءِ تي
ويندي وقت، ڪنهن جڳهه مان ايندي وقت، ڪنهن به
ڪارج جي شروع ڪرڻ وقت، ڪنهن به ڪم جي سماپت
ٿيڻ وقت ۽ هر وقت پڙهي سگهجي ٿو؟ جنهن جي جاپ
ڪرڻ سان آنند، شانتي سک ۽ رکشا حاصل ٿئي ٿي، ڌن
دولت ۽ راڄ ملي ٿو. جاپ ڪرڻ سان خوف خطرا ناس
ٿي ٿا وڃن ۽ جو ويدانوسار آهي." اهو سوال مهاراجا
يڌشٽر پڇيو. يڌشٽر خود ٿي ودوان هو. مهاڀارت هن کي
ڌرم پتر ڪري سڏيو آهي. ليڪن ڀيشم ان کان به وڌيڪ
ودوان هو... يڌشٽر جو سوال ٻڌي ڀيشم پتامهه چيو- "يڌشٽر!
جيڪي گايتري جو جاپ ڪن ٿا، انهن کي هاٿي، گهوڙا،
رٿ ۽ ومان سڀڪجهه ملن ٿا. انهن کي ديس ۽ پرديس
۾ عزت حاصل ٿئي ٿي. انهن کي راڄ دربار ۾ مان ملي
ٿو. گايتري جو جاپ ڪندڙ کي راجا، راکشس، دشمن،
ناگ ۽ تيز زهر ڪوئي به نقصان نٿو پهچائي سگهي.
چارئي ورڻ ۽ چارئي آشرم گايتري جو جاپ ڪري،
سک ۽ شانتي حاصل ڪن ٿا. جتي گايتري جاپ ٿيندو،

الي باهه نقصان نٿي ڪري سگهي. انهيءَ عمل کان ٻالڪ
ڏجي ٿا وڃن. الي ٿيندي هولڊي ٻار ٿا مرن ۽ الي گڻن
جي سنتان ۾ وڌندي ٿي وڃي. ٿيندي وقت، اهڙي
وقت، ڪارڻ جي شروع ڪرڻ وقت يا سمايت ڪرڻ
وقت مطلب ته هر وقت گايتريءَ جو جاپ ڪري سگهجي
ٿو. اها آهي گايتريءَ جي مهما“ ايڏو وڏو حوالو لوڪن
جي اڳيان آهي.

ٻڌو منهنجون مائٽون! ٻڌو منهنجا ٻالڪو! هن کان
ٻيو ته جي ان مان فائدو نه وٺو ته ان ۾ ڪنهنجو قصور؟
مگر ڀيشمر ان کان اڳتي ٻہ چيو. ”اي ٻڌشترا! جيڪي
رشي جاپ ڪن ٿا، انهن جاپ ڪندڙن جو هيءَ گايتريءَ
پرم جاپ آهي. هوان جا گيت ڳائيندا رهيا آهن. سيئي
رشي لوڪ هن جو جاپ ڪندا رهيا آهن ۽ گايتريءَ
جو گان ڪندا رهيا آهن. سيئي راجائون، سيئي بهادر
سيئي ودوان ٻوءِ اهڙي ڪٿي سورج وانگي هجن يا
چندر وانگي، رکهو وانگي هجن يا ڪورو وانگي. گايتريءَ
جي جپ ڪرڻ سان ڏي عزت، دولت، طاقت ۽ آنند
کي پراپت ٿيا.“

ايڏي مهما آهي هن منتر جي. ويد ۾ هن کي گرو
منتر چيو ويو آهي. چئن ئي ويدن ۾ الڪل ويهه هزار
منتر آهن، انهن مان گايتري منتر کي گرو منتر ڇو چيو
ويو؟ ڇا لاءِ، هرهڪ ويد ۾، هرهڪ شاستر ۾، هرهڪ
گرنٿ ۾، گايتريءَ کي ايتري عزت ڏني آهي؟ ايترو بلند

۾ نه ٻار ٻار گايتريءَ جي ساراهه اچي ٿي. رگ ويد ۽ سام
ويد ۾ به اچي ٿي. مگر اٿرو ويد ته گايتريءَ جي ساراهه
ڪرڻ ۾ ڪمال ڪري ڇڏيو آهي. ان جو هيءُ منتر پڙهو.

سوامي جن گايتري منتر ڳائي ٻڌايو. اکيون ٻوٽي، منهن
آڪاش جي طرف ڪري ڳائي رهيو هو. جڏهن ڳائي
رهيو هو تڏهن هو ائين ٿي لڳو ڄڻڪ گايتري ماتا سندس
سامهون بيٺي آهي ۽ هو ان کي ڏسي رهيو آهي. ۽ اُن
کي ڏسي چئي رهيو آهي.

"آها! ڪيترو نه هيءُ سندر منتر! گايتري ان جو
ديوتا آهي. منتر جي ديوتا جو مطلب آهي ته اهو منتر
جو سوامي جو آهي."

گايتريءَ جو ذڪر ڪندي ڀڳوان جي امرت واڻيءَ
۾ ڀڳت چوي ٿو، "ويد ماتا وردان ڏيڻ واري گايتريءَ
جو جاپ ڪيو آهي، ان جي اپاسنا ڪئي آهي، ان جي
گود ۾ ويٺو آهيان. اها ماتا ڪهڙي آهي؟ پريرنا ڪرڻ
واري؟ جا جيڪي به ڌرماتما آهن، انهن کي پورو ڪرڻ
واري آهي.

مون توهان کي چيو هو ته گايتري لوڪ ۽ پرلوڪ ٻنهي
جو سڌار ڪرڻ واري آهي. انهن سڀني پدارٿن جي ڏيڻ
واري آهي."

جيڪي هن لوڪ ۽ پرلوڪ ۾ انسان کي گهرجن ٿا.
ڪهڙيون ڪهڙيون اُهي چيزون آهن؟ جيڪو پدارٿ
اوهان چاهيو ٿا اُن جو ذڪر هن منتر ۾ ايندو. ويد چوي

ته ”گايتري سڀ کان اڳ عمر ٿي وڌائي.“

سڀ ڪنهن ماڻهوءَ کي پنهنجي عمر جي چنتا رهي ٿي. جيتري جيتري مان وڃان ٿو، اهي ڏينهن ڪيئي اهڙي ڇواڏو ٻڌان ٿو ته فلاڻ ماڻهو پٽيءَ جي هٿان ٻوڙجان. استرين کي چنتا آهي ته سندن پتيءَ جي عمر وڏي ٿئي، پتيءَ کي چنتا آهي ته هن جي پتني ان کان اڳ نه چڏي نه هلي وڃي. ماتا پتا کي چنتا آهي ته سندن ٻچن جي عمر اسان کان به وڏيڪ ٿئي. سڀ ڪنهن انسان کي سڀ کان ڀوريالين عمر جي چنتا لڳيتي. ويد چوي ٿو- ”گايتري سڀ کان ڀوريالين عمر ٿي وڌائي.“ مگر اها گايتري ماتا ڪهڙي عمر ڏئي ٿي؟ جا ساهه جي بيماريءَ واري عمر؟ اڌ رنگ جي مريض واري عمر؟ جنهن کان لڳ اڳي ماڻهو مرڻ جي اچا ڪندا آهن؟ نه اهڙي عمر، مگر اهڙي عمر جنهن ۾ ”پراڻ“ هجي.

ويد چوي ٿو- ”عمر سان گڏو گڏ گايتري پنهنجي جاپ ڪندڙ کي سچو پراڻ ڏئي ٿي. بيماريون ۽ ڪمزوريون هن جي ويجهو ڪونه اچن. جيڪڏهن اچن ٿيون ته جلد ئي دفع ٿي ٿيون وڃن. فقط عمر ۽ صحت جي نه انسان کي اچا نه آهي. هو سنتان به چاهي ٿو ۽ ويد چوي ٿو ته گايتري سنتان به ڏئي ٿي. پٽ به ڏئي ٿي.

پر جا جيڪڏهن سنتان ٿي وڃي، انهن جي ڪاڻ ڀيڻ لاءِ ڪجهه به نه هجي ته پوءِ آدمي جا ڪندو؟ گايتري [illegible]

گهٽوءَ تندرست وِيهه ياتي تي وڃن. انهن جي ڪاڻ لاءِ ڪجهه به نه هجي نه انهن جو ڇا ٿيندو؟ ڇا انهن کي الات آليه ۾ موڪلي ڏجي؟ نه نه. گايتريءَ جي جاپ ڪندڙ جي سنتان يتيم خالي ۾ نه ويندي. ويد چوي ٿو ته گايتري پڙهڻ جي جاپ ڪرڻ واري کي گهوڙا، گائون، ٻيل، ڌن، اَن، زمين، ڦل ۽ ڪيت سڀ ڪجهه ڏئي ٿي.

مگر ڏسو مهنجون مالائون! ڏسو مهنجا ٻالڪو! انسان جي اڇا اهو سڀ ڪجهه پائي ۽ پوري ٿئي ٿي. عمر، پراڻ، سنتان، ڌن، دولت، اناج، گهوڙا ۽ هاٿي، موٽر ۽ هوائي جهاز، سڀ ڪجهه ملي وڃن تڏهن به هڪ اڇا انهن جي دل ۾ رهي ٿي ”ناموس جي اڇا.“ انهي ڳالهه جي اڇا نه هن جي عزت ٿئي هن جو جس سنسار ۾ ڦهلجي.

ويد چوي ٿو ”گايتري پڙهڻ جي جاپ ڪرڻ واري کي ڪيرتي ڏئي ٿي.“ نه رڳو جس ڏيئي پر ان کان اڳتي هلي چوي ٿو ”گايتري سندس چهري کي چمڪائي ٿي، اَن ليج کي ڏسندڙ جهڪي ٿو پوي. گايتريءَ جي جاپ ڪندڙ جي سامهون ڪوئي به اک اٿو ڪٿي سگهي.

هي دنيا جون سڀ چيزون آهن جي گايتريءَ جي جاپ سان ملن ٿيون. مگر انهن چيزن جو واسطو نه، هن لوڪ سان آهي. مگر گايتراي فقط هن لوڪ جو ئي نه، پر پرلوڪ جو به سڌار ڪري ٿي. ويد چوي ٿو. ”اي! سڀيئي پدارٿن جي ڏيڻ واري گايتري ماتا! تون موڪلي

ٻڌر لوڪ ۾ به ولي ٿي وڃن ۽ ٻين مؤلڪي موڪش
پراپت ڪرائين ٿي.

هاڻي ٻڌايو ته ڇن لوڪ ۽ پرلوڪ جو ڪلياڻ ٿي وٿو
يا نه؟ اهڙو ڪلياڻ ٻئي ساڻ نه ٿئي ٿو ۽ گايتري منتر
ساڻ ئي. جيڪڏهن ٻئي گايتري منتر ساڻ ٿئي ته سولي
۽ سهائي جو ڪم ٿي وٿو.

انهن سڀني ڳالهين کي ٻڌي اوهان جي من ۾ ايندو
ته جيڪر اسين به گايتري منتر جو جاپ ڪريون ها ۽ اسين
به ٻيهنجي عمر اجائي نه وڃايون ها. مگر گهٻرايو نه، باقي
جيڪا عمر رهي آهي، انهيءَ عمر ۾ به جپ ڪريو ته
ان مان توهان جو ڪلياڻ ٿيندو. توهان کي هڪ آکاڻي
ٻڌايان ٿو جا اڳ ۾ ڪيترن هند ٻڌائي چڪو آهيان. اڄ
اوهان کي به ٿو ٻڌايان.

شايد ڀارت جي ڏکڻ ۾ هڪ راجا هوندو هو. هو
هڪ ڏينهن شڪار جي سالگي ڪنهن جهنگل ۾ ويو.
رستو ڀلجي واس. ديئر به ٿي ويئي. ٻک ۽ اڃ اچي ڏاڍو
وياڪل ڪيس. جهنگل ۾ ڏٺائين ته هڪ ڪاٺير ڪاٺيون
ڪري رهيو آهي. جهنگل جا گهڻا وڻ ڪپجي چڪا
آهن ۽ باقي ٿورا وڃي رهيا آهن. انهن مان ڪاٺير هڪ
وڻ جون ڪاٺيون ڪپي رهيو هو. راجا وٽس وڃي
چوڻ لڳو، ”ڀائي مان بکايل آهيان ۽ اڃ به ڏاڍي لڳي
اٿم. تو وٽ ڪجهه کائڻ لاءِ آهي ڇا؟“ ڪاٺير چيو. ”ها
آهي. اچو، وهو مان ٻرڀان ڪره ٿان ڀاڻي ڪڍي ٿو اچان.

لوهين آهي ۽ روئي ڪانه" ۽ هن ڪانير هڪ مان هڪ ٽلهي روئي ڪڍي راجا جي اڳيان رکي ۽ ٿوري پاڇي ۾ ڏنائينس. راجا کاڌو ۽ ڪانير جو آڌل پاڻي پيئي ٻڌ سان تيو ۽ پوڻ لڳو. "مان فلاڻي ملڪ جو راجا آهيان، گهر جو رستو ڀلجي ويو آهيان." ڪانير کيس رستو ڏيکاريو. تڏهن راجا کيس چوڻ لڳو. "مصيبت جي وقت تو مهنجي مدد ڪئي آهي. جيڪڏهن توکي ڪا گهرج پوي ته مون وٽ هليو اچج. مان تنهنجي مدد ڪندس."
ڪانير هٿ جوڙي پرڻام ڪيو. راجا هليو ويو. ڪجهه ڏينهن گذري ويا. آهستي آهستي ان جهنگل جا سڀ وڻ ختم ٿي ويا. جڏهن مان ڪانير ڪاٺيون ڪري ڪوئلا ٺاهي وڪڻندو هو. هاڻي هو پنهنجي روزي ڪٿان ڪمائي ۽ ڪٿان کائي؟ ڏاڍو دکي ٿيو. دکي ٿي راجا وٽ پهتو. نوڪرن راجا کي اطلاع ڏنو ته هڪ ڪانير اوهان سان ملڻ ٿو چاهي. راجا ويچار ڪيو ۽ ياد آيس ته ها! هڪ ڪانير کي مدد ڪرڻ جو انجام ڏنو هوم. هڪ ڏينهن هن منهنجي جان بچائي هئي.

راجا چيو، "ان ڪانير کي چڱا ڪپڙا پهرائي مون وٽ وٺي اچو." نوڪرن ڪانير کي سنان ڪرايو ۽ اوان ڪپڙا پهرائي راجا جي سامهون وٺي آيا. راجا ڪانير کان پڇيو، "ٻڌاءِ ڀائي ڪانير! ڪهڙي ڳالهه آهي؟ تون ايڏو اس ڇو آهين؟" ڪانير چوڻ لڳو، "مهراج! جنهن جنگل مان ڪاٺيون ڪندو هوس، اهو جهنگل ختم ٿي

ويو. هاڻي روزي ڪمائڻ لاءِ ڪرڻ اپاءُ ڪرڻو هي. مان
شرط تي آيو آهيان، ته ڪوئي جهنگل ملي جو ٻڪ مون
کان اچي ٻوان." راجا چيس "اهو تنهنجو ڪم پورو ٿيندو،
تون ٻي ڪر ره." ڪالم جي وڃڻ کان پوءِ راجا پنهنجي
وزيرن کي گهرائي انهن سان صلاح ڪئي ته ان ڪالم
کي ڇا ڏنو وڃي. صلاح کان پوءِ فيصلو ٿيو ته، راجا جو
جيڪو ڏکڻ ۾ چندن جي وڻن جو جهنگل آهي، اهو
ڪالم کي ڏنو ڏاو وڃي ته هو هميشه لاءِ غربيءَ کان
ڇٽي پوي. آفيسرن کي گهرايو ويو ۽ کين حڪم
ڏنو ويو ته چندن جي وڻن وارو جهنگل
ڪالم جي نالي ڪري ڇڏيو. انهن ڪيو ويو ۽ ان جو
اطلاع ڪالم کي ڏنو ويو. انهيءَ ڳالهه کي ڪيترا سال
گذري ويا. هڪ ڏينهن راجا پنهنجي محل ۾ ويٺو هو
ته ان ڪالم جي اچي يادگيري پيس. راجا خوشيءَ ۾
اچي سوچڻ لڳو ته هاڻي اهو ڪالم وڏو امير ٿي ويو
هوندو ۽ هن ڪيترا محل مڪان ٺاهيا هوندا. انهيءَ ڪري
هلي ان کي ڏسڻ گهرجي. راجا پنهنجي وزيرن اميرن
امرائن کي پاڻ سان وٺي انهيءَ جهنگل ۾ ويو، جيڪو
جهنگل ڪالم کي ڏاو ويو هو. اتي وڃي ڇا ڏسي ته
جهنگل ته آهي ڪونه ۽ نه وري جهنگل ۾ ڪي
چندن جا وڻ ئي آهن. راجا گهٻرائجي پنهنجن وزيرن
کان پڇيو، "اڙي! اهو جهنگل ڪٿي آهي جو ڪالم
کي ڏنو ويو هو؟ اهو جهنگل ڪنهن ٻئي هنڌ هوندو.

توهان مون کي غلط جڳهه تي وٺي آيا آهيو." وزير
آفيسرن ڏانهن نهارڻ لڳا. آفيسر وري ڪاغذ ڏسڻ لڳا.
ڪاغذ تپاسي چوڻ لڳا. "مهراج! اهو جهنگل هن جڳهه
تي هو." ٻڌندي راجا چيو. "پوءِ اهو ڀلا ڪيڏانهن ويو؟
۽ اهو ڪانير ڪٿي آهي؟" تلاش ڪرڻ تي پريان چندن
جا ڪجهه وڻ ڏسڻ ۾ آيا ۽ انهن وڻن جي پاسي ۾ ڪانير
به ويٺل ڏسڻ ۾ آيو. پر اهو ڪانير مايوس، اداس ۽ سوچ
۾ ٻڏل هو. راجا ڪانير وٽ وڃي پڇڻ لڳو. "اڙي تون
اداس ڇو آهين؟" ڪانير پرڻام ڪري چوڻ لڳو. "اَن
داتا! اوهان جي مهربانيءَ سان هيترا ورهيه نه گذري
ويا پر هاڻي باقي هي ٿورا وڻ وڃي بچيا آهن. تـون
ڏيهن ۾ هيءُ ٻه ٻـورا ٿي ويندا. هاڻي سوچيان پيو ته
هن کان پوءِ مان ڇا ڪندس؟" راجا حيرت ۾ پئجي پڇيو.
"تو وٽ ٿورا وڻ رهجي ويا آهن؟ باقي وڻن کي تو ڇا
ڪيو؟" ڪانير چوڻ لڳو. "روز انهن وڻن جون ڪاٺيون
ڪاٽيندو آهيان ۽ ڪوئلا بڻائي بزار ۾ وڃي وڪڻي ايندو
آهيان. ڪاٺين جي بجاءِ ڪوئلن جي قيمت وڌيڪ ملندي
آهي." راجا دک وچان چوڻ لڳو. "اڙي بدنصيب، تو
هي ڇـا ڪيو؟ هيءُ چندن جون ڪاٺيون هيون، تـو
ڪوئلا ڇو بڻايا؟" ڪانير چوڻ لڳو. "سائين! چندن
جي ڪاٺي ڇا ٿيندي آهي؟" راجا چوڻ لڳو. "اڙي
جي تون ڄاڻين ها ته ڏاڍو چڱو ٿئي ها. هاڻي ان وڻ
ڏونئن جي ڪاٺي ڪڍي منهنجي سامهون کڻي اچ ۽ بزار

۾ ڪلي وڃ. اهي ملهه ڪونڌا نه ٿا." ڪاٺير ائين ڪيو.
اٺا چندن جي لڪڙي ٻوار ۾ ڪلي ويو. هڪ دوڪاندار
اٺا ڏٺي ته لڪڙي نه اصل چندن جي آهي. ڪاٺير
آهي موڙ سو ڪيس چوڻ لڳو ته هن ڪاٺيءَ جا وٺندين؟
ڪاٺير چيس توهين چا ڏيندين؟ دڪاندار چيو ته هڪ
روپيو. ڪاٺير حيرت ۾ اچي واڪو ڪري چوڻ لڳو.
"هڪ روپيو! ان واڪي جو مطلب هو ته هن لڏڙيءَ
ڪاٺيءَ جو هڪ روپيو؟ تڏهن دوڪاندار سمجهيو ته هن
کي هن ڪاٺيءَ جي ملهه جي خبر آهي. تڏهن دڪاندار
چوڻ لڳو. "ٻه روپيه." ڪاٺير وري به حيرت ۾ اچي
چوڻ لڳو. "ٻه روپيه!" دوڪاندار گهٻرائجي چوڻ لڳو.
"چڱو چار روپيه." ڪاٺير واڪا ڪري چوڻ لڳو.
"چار!" ٻڌي هڪ ٻيو دوڪاندار بيٺو هو. تنهن ڏٺو ته
پهرئين دڪاندار هڪ قيمتي چندن جي ڪاٺي جڪوڙهين
جي ملهه لاءِ خريد ڪرڻ جي ڪوشش ڪري رهيو
آهي تنهن ڪاٺير کي سڏ ڪري چيو. "اڙي هيڏانهن
آءُ. مان هن ڪاٺيءَ جا توکي ڏهه روپيه ڏيندس."
ڪاٺير جڏهن ڏهن روپين جو نالو ٻڌو ته ڏڪي مٽي کي
هٿ ڏئي ويهي رهيو ۽ زار زار روئڻ لڳو. ڳالهه هن
کي ٻڌو ته جن ڪاٺين مٿي هو ڪوئلا ڪري
وڪڻندو رهيو، اهي ڪيڏيون نه قيمتي هيون ۽ ڪيڏي
نه وڏي دولت هن پنهنجي هٿن سان برباد ڪري ڇڏي.
هن ڪاٺير جي حالت ۽ بيوقوفي لاءِ توهان کي

ترس ايندو هوندو. مگر منهنجا پيارو ٻڌوا اسين خود ٻه نه ان ڪانئير والگر ٿي آهيون. راجائن جي راجا پرمالما خبر نه آهي نه ڪهڙين ڳالهين ٿي خوش ٿي سواس روپي هي چندن سان پريل جهنگل اسان کي ڏنو آهي. اهو اسان خراب خواهش، نفرت، حقارت ۽ گناه جي اهه ۾ ساڙي ناس ڪري ڇڏيو آهي. ڪيترا نه هي قيمتي سواس آهن جي اسان اجايا وڃائي رهيا آهيون. اسان انهن کي سمجهوني نه آهي. اڙي ٻڌوا مهاراڻي وڪٽوريا جو جڏهن آخرين وقت آيو ۽ ڪابه اميد جي اميد ڪانه هيس تڏهن وڏا وڏا ڊاڪٽر گهرايا ويا ۽ ٻڌرائي ڪئي ويئي نه مهاراڻيءَ کي هڪ منٽ لاءِ وڌيڪ جيئرو رکو نه هڪ لک پائونڊ توهان کي ملندا. مگر ڪوئي هڪ منٽ ٻه کيس جيئرو رکي نه سگهيو. ڪيڏو نه قيمتي آهي هي سواس روپي چندن جي وڻن جو جهنگل، جنهن کي اسين ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهه ۽ اهنڪار جي آگ ۾ جلائي ڪوئلا ڪري رهيا آهيون. مگر جيڪي ٿيڻو هو سو ٿيو. هاڻي باقي چندن جا ٿورا وڻ وڃي بچيا آهن. عمر جا باقي ٿورا ورهيه وڃي رهيا آهن، يا ڪٿي ڇڏجي نه ٿورا مهينا. اچو ته نيڪ نيڪ طرح سان انهن جو استعمال ڪريون. ڪوشش ڪريو جيئن اسانجو لوڪ ۽ پرلوڪ ٻئي سڌرن. لوڪ ۽ پرلوڪ سڌارڻ جا ٻه ساڌن ٻه ٿي آهن. هڪڙو يگيه ۽ ٻيو گايتري..

مگر اها گايتري ڇا آهي؟

توهان گايتري منتر جا ضرور ڄاڻو آهيو. اهو آرين ۽ هندن لئي ڪهڙو هوندو، جو گايتري منتر کان واقف نه هوندو؟ اهو منتر ته اسان جو وڏي ۾ وڏو خزانو آهي. ان ۾ اسان جي ساري سنسڪرتي، ساري سڀيتا ۽ سمورو ساهتيه، سموري دولت ۽ سمورو ڪرم سمايل آهي. ان ۾ ايشور جي استتي آهي، اپاسنا آهي ۽ پرارٿنا آهي. اهڙيءَ ريت اسان جي نرگن، رشين، منين مهاتمائن ۽ يوگين ۽ اسان جي گرن هن کي گرو منتر جو لقب ڏنو آهي مگر ڪهڙو آهي اهو منتر؟

سڀ کان پهرياٽين هن ۾ اوم آهي. ڀوءِ ڀوڙ، ڀوءِ، سوه. اوم خود هڪ منتر آهي. دنيا جو سڀ کان وڏو منتر. گايتري منتر کان به وڏو. برهما اوم جي وياکيا ڪندي چيو، اوم ۾ آ – او ۽ م ٽي اکر گڏ ويل. رگويد ۽ سام ويد جا پرتينڌي آهن. اُن (اوم) ۾ ٽنهي ويدن جو سار آهي. اهي ٽيئي اکر ڀور، ڀوه ۽ سوه جا پرتينڌي آهن. ڀور، ڀوه ۽ سوه جو ارٿ به هاڻي توهانکي ٻڌائيندس. اوم جي باري ۾ مان اڳتي ٻي جاءِ تي ٻڌائيندس سڀ ڪجهه. ان ۾ اچي ٿو وڃي. هن جي مهما جو انت ئي ڪونهي.

گايتري منتر جي شروع ۾ اهو اوم چوندا آهن. تنهن کان پوءِ چوندا آهن ڀور، ڀوه سوه. اهي ٽنهي لفظن جي باري ۾ اپنشدن چيو آهي- ”هي سڀئي شاسترن ۽ منترن جو سار آهي. جو پرجا پتيءَ ڪڍي اسان جي سامهون

رکيو آهي.” ڀور جو مطلب پراڻ ڏيڻ وارو، پراڻ آڌار آهي
پراڻ کان سواءِ ڪائي به چيز هن د ليا ۾ رهي نٿي سگهي
هلندڙ سائنس کي به آخر ۾ مڃڻو پيو ته هي سڄو سنسار
پراڻ سان ڀرپور آهي. پراڻ کانسواءِ ڪائي به چيز هتي
جڻ آهيٺي ڪانه. الڪري اسان جي ايشور ڀهريائين چيو،
”ڀور“ پراڻ جي ڏيڻ وارو، پراڻ جو آڌار. اهي ”ڀور،
ڀوءِ، سوءِ“ ٽيئي ڀڳوان جي ساراهه جا شبد آهن. اهي
ٻڌائين ٿا ته ايشور ڇا آهي. مگر ساراهه ڪرڻ جو مقصد
ڇا آهي؟ پتن ۽ ميراسين وانگر ايشور جا گڻ ڳائيندي
هڻ مان ته ڪوئي لاڀ ڀهچي نٿو سگهي. ايشور کي
ساراهه جي ضرورت ڪانهي. هو اساجي خوشامد جو بکيو
نه آهي. اسان جڏهن ڀڳوان جي ساراهه ڪريون ٿا،
اُستتي ڪريو ٿا ۽ خاص شبدن ۾ ڪريو ٿا ته انهيءَ لاءِ
ته انهن لفظن ۾ گڻن جو ورڻن ڪيو ويو آهي. ان جو
ڪجهه حصو اسان به پنهنجي اندر ۾ ڌارڻ ڪرڻ جي
ڪوشش ڪريون. اسين ايشور کي چئون ٿا پراڻ آڌار
پراڻن جي ڏيڻ وارو. انهيءَ مان فائدو تڏهن ٿيندو جڏهن
ڪ اسين خود به ڪنهن جا پراڻ آڌار بڻجون. جيڪڏهن
ڪنهن کي پراڻ ڏيئي نٿا سگهون ته ان جا پراڻ وٺون ته نه.
نيڪ آهي يا نه؟ اسين جو ايشور کي پراڻ آڌار چئي
سندس ساراهه ڪريون ٿا، تڏهن خود اسين پراڻين جا
پراڻ وٺندا رهون ته پوءِ انهيءَ ساراهه مان فائدو ڪهڙو؟
گايتري جي جپ جو مطلب اهو نه آهي ته اسين فقط ايشور

ڪي ڀاڳ آڌار ڇڏي ويهي رهون. مگر ان جو سچو مطلب
اهو به آهي ته اسين خود ڪڏهن به نه ڄاڻ نه ولون حصا
نه ڪراون. ٻيو شبد آهي "ڀوڳ"، ان جو مطلب آهي
دکن کي ناس ڪرڻ وارو.
"دک" نامر ڏکائيندڙ لفظ آهي. ان جي خيال
ايندي ئي دل ڏکي ٿي وڃي. اسين چاهيون ٿا ته
دک اسان وٽ اچي نه. مگر دک آهي ڇا؟ اچ مان ٻڌايان
ڪي ٻڌائڻ ٿو چاهيان ته دک ڪا ٻي چيز ناهي. اسان خود
انهيءَ کي پيدا ڪيو آهي. دک ٽن قسمن جا ٿيندا آهن.
هڪڙا اهي دک جن کي خود اسين پيدا ڪريون ٿا،
پنهنجي ڪرم سان ان کي جنم ڏيون ٿا. ٻيا اهي دک
جي نامڪن خواهش کي دل ۾ جاءِ ڏيڻ ڪري؛ انهن
خواهش جي پوري نه ٿيڻ ڪري ٿين ٿا. ٽيان دک جهڙڪي
اسان جي اڻڄاڻ ڪري ٿي پيدا ٿين ٿا؛ چوٿان اهي جي
سماج ڪري، ديش جي حالت ڪري؛ قدرت جي
ڪري پيدا ٿين ٿا. مهانگائي، بيڪاري، برسات نه پوڻ،
فساد ٿيڻ، جنگ لڳڻ، ڏڪر پوڻ. انهيءَ قسم جا دک
سماج، ديس ۽ پرڪرتيءَ جا دک آهن. انهيءَ ۾ اسانجو
ڪو ڏوهه ناهي ۽ نه ان تي اسان جو ڪو وس هلي ٿو.
باقي ٻنهي قسمن جا دک اسان جي ڪري ئي اسان کي
ڀوڳڻا پون ٿا. اسين خود انهن کي پيدا ڪريون ٿا، يعني
دک جي سنسار ۾ ملن ٿا انهن مان ٧٥ سيڪڙو اسين خود
پنهنجي لاءِ پاڻ پيدا ڪريون ٿا.

ٻيون قسم جي دکن مان هڪ دک شرير جو آهي اهو جسم سان تعلق رکي ٿو. اهو دک ٻنا سوچي سمجهي کائڻ پيئڻ ۽ ڪم ڪرڻ جي ڪري ٿئي ٿو. اسان جي اڳيان ڪنهن هڪ ٿالهي رکي. اُن ۾ پٽاٽا، ڪچالو، ڀينڊيون، ٽوريون مٽر، گوبي، آچار، مربا، رائتو ۽ کيرڻي، بنگالي رس گلا ۽ چنڊو حلوائي جي مٺائي ۽ ٻيون ڪيتريون شيون ان ۾ پيل هجن. شاستر چوي ٿو ته کير ۽ ڏهي جيڪڏهن گڏ کائبا ته شرير ۾ بيماري پيدا ٿيندي. مگر اسين شاستر جي ڳالهه ڪٿا ٻڌون، ٻيو رڳو زبان جي ڳالهه ٻڌون ٿا. ڪيترن ماڻهن کي ته مون ائين چوندو ٻڌو آهي ته پيٽ ۾ هر چيز لاءِ جدا جدا خانا ٺهيل آهن. مگر پيٽ ۾ نه جدا جدا خانا آهن نه ڪوٺا. غلط چيزن کي اُتي ڪٺو ڪرڻ ۽ تمام گهڻي کائڻ سان ضرور ٿي گڙٻڙ ٿئي ٿي. اڄ رشوت سان ڪهڙائي ڪم ٿين ٿا. توهان کي ڪنهن جڳهه تي پنهنجو مال موڪلڻو آهي. اسٽيشن تي وڃو ٿا. مال گدام جو ڪلارڪ چوي ٿو صاحب! اسان وٽ توهان جي مال لاءِ اڄ گاڏو خالي ڪونهي. توهان منٿ ميڙ ڪريو ٿا، رشوت ڏيو ٿا. ڪڏهن ڪلارڪ لڏهن توهان جو سامان ڪٽي ٿو گاڏي ۾ ڀري. گاڏي ۾ بار وڌيڪ ٿئي ٿو ٽٽي ۽ گاڏو رستي ۾ پهچي ٿو ٽٽي يا ريل جي پٽي تان گاڏو لهي ٿو وڃي. اهڙي طرح ماڻهو گاڏيءَ جي بارئي ۾ رشوت کان ڪم وٺن ٿا. اهڙي ڇتا ۽ چٽڻيون، آچار ۽ مربا زبان کي رشوت

ڏيئي وڏا ڪمائون ٿا ۽ ٻين جي زور ڀرڻ لئي ڪائيندا
ٿا وڃن. مگر ڪڏهن ڪلارڪ نه رشوت وٺي توهان جو
مال اڳتي موڪلي سگهي ٿو. اهڙي طرح پيٽ جهڙو
گاڏيءَ جو به حادثو ٿئي ٿو ۽ پيٽ ۾ گڙٻڙ ۽ خرابي ٿئي
ٿي جا سڀني بيمارين جي جڙ آهي. اهڙي طرح شرير
جو دک اسين خود پيدا ڪريون ٿا ۽ نه ڪو شرير جو دک
مگر من جو دک به. اهو دک جنهن جو من سان ئي واسطو
آهي، اهو به خود اسين ٿا پيدا ڪريون. اسين خيال ٿا
ڪريون نه فلاڻو ماڻهو اسان جو دشمن آهي. پوءِ ان لئي
اسان کي غصو ٿو اچي ۽ ان کان نفرت ڪريون ٿا. خيال
ٿا ڪريون نه ان کي غصي ۽ نفرت سان ساڙي رک ڪري
ڇڏينداسون. اسان کي ان وقت اهو پتو نٿو پوي. نه اهو
جلندو يا نه، پر پنهنجي ڪاوڙ ۾ خود اسين پاڻ نه ضرور
جلون ٿا. اين لئي اڇلائڻ لاءِ ڪنب اسان پنهنجي هٿن ۾
کنئي آهي. اها اين لئي پوندي يا نه، پر اسان جا هٿ
نه ان ۾ ضرور گندا ٿيندا.

ڪيترا ماڻهو چون ٿا نه اسين ايئن ڪرڻ وهون ٿا پر
دل ئي نٿي لڳي. پر دل لڳندي ڪيئن؟ دل ۾ جو
توهان نفرت، حقارت، حسد بغض دشمنيءَ ۽ غصي جي
باهه ٻاري ڇڏي آهي، جائي واڻي پاڻ کي اشانت بنائي
رکيو آهي. پوءِ توهانکي شانتي ملندي ڪيئن؟ ڪڏهن
ڪنهن ٻئي، ڦلاءِ يا ٻڌيءَ ۾ ڪاوڙ پئجي نئون ڪري ڏسو.
جي پوندي، ئي پاڻيءَ ۾ لهرون پيدا ٿي وينديون ۽

اهي لهرون ڪنارن جي طرف وڌنديون وينديون
ڪناري کان ٽڪر کائي وري واپس اينديون. اهو
حال آهي هنن جو. جيڪا نفرت، حقارت ۽ غصو اسين
ٻين لاءِ ڪريون ٿا، ان جون لهرون اٿن ٿيون ۽ اهي لهرون
ٻري ٻري وڃن ٿيون ۽ ٻيڻي زور سان موٽ کائي اسان
ڦٽ اچن ٿيون. اهو ڏوهان جو خود پيدا ڪيل ڏک نه
آهي ته پوءِ ڇا آهي؟

آمريڪا جي هڪ ڊاڪٽر هڪ دفعي غصي جي
وقت ڪيل سواس هڪ بوتل ۾ بند ڪيا. نفرت ۽ دشمني
جي جذبن جي نڪرندڙ سواسن کي جمع ڪيو ۽ ڏٺائين
ته هڪ ڪلاڪ جي اندر غصي جي حالت ۾ جيڪي
سواس اسان جي اندر مان نڪرن ٿا، ان ۾ ايترو زهر
آهي جو جيڪڏهن اهي سواس سوئرن جي اندر انجيڪشن
معرفت داخل ڪيا وڃن ته اهي مري ويندا. اهڙيءَ طرح
اسين پنهنجي لاءِ پاڻ ئي ڏک پيدا ڪريون. انهن ڏکن
کي پيدا ڪرڻ جو هڪ ڪارڻ موه آهي. اسان انهن کي
سمجهون ته مان فقط مان نه، آهيان ۾ سڄو ڪٽنب مان
آهيان. دولت مان آهيان، پنهنجي عزيز مٽن جي ذات
مان آهيان، پٽ، زال، ٻار ٻچا سڀ مان آهيان، دڪان
۽ مڪان به مان آهيان. اهڙيءَ طرح سمجهڻ سان منهن
...هي اندي ناس کي وڃي ٿي. ٻئي جي ناس ٿيڻ مان
...مش خود ناس ٿي ٿو وڃي. سڀ ڪجهه پنهنجو پاڻ کي
...سمجهي ۽ سڀني شين کي پنهنجو سمجهي، پنهنجو پاڻ کي

ڦاسائي ويٺا آهيون. ڪٿي ته مرد يا ڪٿي ته استري؛
سان پيار لڳي ويو ته انهن کي سمجهه لڳي ته ان جو دک
منهنجو دک آهي. هن هن مٿي ۾ سور ٿئي ٿو ته رنڊس
مان. ان جي اکين ۾ سور پوندو ته واڪا ڪندس مان.
اهو ڀلا ڇاجي لاءِ؟

هڪ سچ جي مڪان کي باهه لڳي. مالڪ ان سان
گڏجي ويس. هو زار زار روئي رهيو هو. "هاءِ مان سڙي
ويس، مان مري ويس." مون اهي واڪا ٻڌي چيو ته
"اڙي! جي تون مري ويس ته هي ڳالهائي ڪير ٿو؟
ڇا تنهنجو پوٽو ٿو ڳالهائي؟ تون اها ڄاڻ ته ته آهين ڇا
جلي ويئي؟ جلي ويئي ته جلڻ ڏيس، تون ته ڪوله جليو
آهين؟" لوهاڻو چوندا ته آنند سوامي تون ته لڳي ويو آهين
ٿيو. اسان کي ورڻي اهي اُپديش ڪيڙا لو ڏين؟ اسين
جيڪڏهن موهه نه ڪريون ته پنهنجي سنڀال ڪيئن
ڪنداسين؟ انهن کي پالينداسين ڪيئن؟ ماءُ پنهنجي
سنڀال ۽ پالنا نه ڪري لاءِ ته ٿو چوان. انهن جي سنڀال
۽ پالنا ڀلي ڪريو. پر موهه ۾ ڦاسي نه ڪريو. ان کي فرض
سمجهي ڪريو. جيڪڏهن ۽ پيا پکي ۽ پنهنجن ٻچن جي
سنڀال ڪندا آهن ته ڇا اهي انهيءَ ڪري ڪندا آهن
ته اسين جڏهن ٻڍا ٿينداسين ته ٻچي اسان کي کارائيندا؟
لوهاڻ ته سوارٿ جي ڀاو نا ڇڏيو ته دکن جو ڦاس لڳي
ويندو. اڳين سال مان آريه سماج هنومان روڊ ۾ رهيل
هوس ڪو ماڻهو مون وٽ آيو ۽ اچي دکي آواز ۾ چوڻ

لڳو ته مان بلڪل ڏکي آهيان. مون سان گڏ جي پٽيل ٻنگر
هلو. مون ڪالتس پڇيو ته ڪهڙو ڏک اٿيئي. هن چيو مون
کي ٻه پٽ آهن، ٻئي ڪمائيندڙ آهن ۽ چڱن عهدن تي
آهن. مون کي اسہ ٣٠٠ رپيا پينشن ملندڙ آهي. مون
کين چيو ته اها ته ڏاڍي خوشيءَ جي ڳالهه آهي. الهيءَ
۾ ته ڪائي تڪليف جي ڳالهه آهيئي ڪانه. اهو ٻڌي
هو ڏاڍو روئڻ لڳو ۽ قميص مٿي ڪري پنهنجي ٻنهي
ڏيکاريائين ۽ رڙندي چيائين ته سواءِ جي هي ڏسو.
مون ڏٺو ته هن جي ٻنهيءَ تي ڏنڊن جا ڪيترا نشان هيا.
مون ڏکي ٿي هن کان پڇيو ته هي ڏنڊا توکي ڪنهن ڏنا
آهن؟ هن چيو، ”منهنجي پٽن. هر مهيني جڏهن منهنجي
پينشن ايندي آهي ته هڪ پٽ چوندو آهي ته سيئي
روپيا مون کي ڏي. ٻيو چوندو آهي ته مونکي ڏي.
مان چوندو آهيان ته هڪ سؤ روپيه هڪ کڻي ۽ هڪ
سؤ روپيه ٻيو. هڪ سؤ روپيه ته مون لاءِ به ڇڏيو. اهي
چون ٿا ته ٽيئي سو روپيه اسان کي ڏي. جي نٿو ڏيان
ته مون کي ماري بيهوش ڪري ٿا ڇڏين. ايشور
... رت مون سان گڏجي هلو ۽ هلي منهنجي پٽن کي
سمجهايو.“ مون چيو، ”هل، توسان مان گڏجي ٿو هلان.“
جڏهن هن جي گهر وڃي ڏٺم ته هڪ پٽ هڪ ڪوٺيءَ
۾ ڪرسيءَ تي سيٽيو وٺو آهي، ٻيءَ ڪوٺيءَ ۾ وري
... . الهن جو پڻ نگه مون کي ٺيڪ نه لڳو. تڏهن مون ان
... هوءَ کي مٿي ڪمري ۾ وٺي وڃي چيو، ”توکي

ڪيتري ٻنهن ملندڙ آهي؟" هن چيو، "٣٠٠ رپيه."
مون ڪيس چيو، "توهان ٻنهي هتي ڇو ٿا رهو؟ توهان ٻه
وڃي رهو. گهر ڪي ڇڏي ڏيو. ٻوءِ ساڳيا اهيئي ٻه
ٽڪنهنجي عزيت ڪندا، ٽڪهڻجا پير چمندا. مون کي ڏنو،
مون ٻنهنجو گهر ڇڏي ڏنو آهي ته منهنجا ٻه منهنجي
ٻنهان ڦرندا نا ولن. ڪر جوي لو ته "روپيا ولو" ته ڪو
چوي لو ته "هيءُ شيءِ ولو. منهنجي هرهڪ ٻه کي
چنتا آهي ته هو منهنجي لاءِ وڏيڪ ۾ وڏيڪ ڪجهه
ڪري. توهان مون سان گڏجي هل مان توکي ٻهو ان جو
رستو ڏيکاريان. هو گوئٺاليون ڪري ڇرڻ لڳو ته ڪيئن
وڃان؟ هن ٻنهن جو موه مون کي وڃڻ نٿو ڏئي. مون
ڪلي چيو ته تڏهن ٻيا مار کائيندو رهه! شڪايت ڇو ٿا
ڪرين؟ تو ٻنهنجو دک پاڻ پيدا ڪيو آهي. اهڙيءَ طرح
ماڻهو موهه ۾ ڦاسي دک برداشت ڪن ٿا. مان اهين نٿو
چوان ته اولاد جي سنڀال ۽ پالنا نه ڪريو. ضرور ڪريو
مگر اهڙيءَ طرح ڪريو، جيئن اسڪول جا ماستر ۽ ڪاليج
جا پرنسپال ٻنهنجي ودياٿين جي ڪندا آهن. ايماندار
سان گرهست آشرم هلايو مگر موهه ۾ ڦاسي نه پئو. هاڻي
وقت پورو ٿي ويو آهي. الهيءَ ڪري اوم شريءَ

ٽيون ڏينهن

پيارا ٻون ماتاؤن ۽ سڄڻو!

ڪاپتري مهتر جي ٻهراڻ ٽن شبدن جهڙڪي "وياهوڙيا!
چئجو، ٽو مان ٽهنجي ڳالهه ڪري رهيو هوس، "ٻور

شبد جي ڳالهه ڪرڻ کان پوءِ مان توهان کي ٻڌائي رهيو
هوس ته ”ٻوڌ“ جو ارٿ ڏکن جو ناس ڪرڻ وارو
مان توهان کي ٻڌائي رهيو هوس ته ڏک ٽن قسمن جا پيدا
آهن. هڪڙا آهي جن کي اسين پاڻ پنهنجي لاءِ تا پيدا
ڪريون. ٻيا ڏک آهي جيڪي اچانڪ ڪي من ۾ جاءِ ڏيڻ
ڪري پيدا ٿين ٿا. جنهنجو پورو ٿيڻ ناممڪن آهي. ٽيان
ڏک آهي جهڙي ايمان جي ڪري پيدا ٿين ٿا. چوٿان
آهي جي سماج جي ڪري، پرڪرتيءَ جي ڪري ۽ ديش
جي حالتن جي ڪري، جاتيءَ ۽ برادريءَ جي ايڏن کان
ٿين ٿا. انهن چئن قسمن جي ڏکن مان فقط آخري قسم جو
ڏک اسان جي وس ۾ نه آهي. اهو اسان جي اپاءَ سان
پيدا ٿئو ٿئي. ان کي روڪڻ جي شڪتي اسان ۾ نه
آهي. باقي ٽن قسمن جا ڏک اسين پاڻ پيدا ڪريون ٿا.
چاهيون ته انهن کي روڪي به سگهون ٿا. اسين انهن
ڏکن کي روڪيون نٿا ۽ روئندا ٿا رهون ته ڏايا
ڏکي آهيون.

...ءِن ٻڌايو ته جن ڏکن کي اسين پنهنجي واسطي خود
پيدا ڪريون ٿا، انهيءَ مان هڪ ڏک اهو نه آهي، جنهن
جو واسطو اسان جي شرير سان آهي.
جا چيز کائڻ جي لائق نه آهي، اها اسين کائون ٿا ۽
...يڪو ڪم اسان جي ڪرڻ لائق نه آهي، اهو اسين
...ڪريون ٿا. اهو قصور اسان جي عقل جو آهي. شرير بيمار
...ي ٿو ۽ بيماري ڏکن جو وڏو مجموعو ٿي اسان جي
...مهون اچي ٿي.

مهرشي چرڪ پنهنجي آيُرويد ۾ صاف لکيو آهي ته
"شرير جي سڀني قسمن جون بيماريون، اسانجي بي عقليءَ
ڪري ئي پيدا ٿين ٿيون. اهڙيءَ طرح من جا دک به
اسين پاڻهي پنهنجي لاءِ پيدا ڪريون ٿا. اسانجي سامهون
جيڪي ڪجهه آهي انهيءَ کي اسين پنهنجو ٿا سمجهون-
جيتوڻيڪ انهيءَ مان ڪجهه به پنهنجو نه آهي. انهن سمجهڻ
ٿا وڃون ته چاهه مان آهيان، واپار مان آهيان، ڪٽنب مان
آهيان. ان ڀان ڪنهن کي به دک لڳي ٿو ته ان کي پنهنجو
دک ڪري ٿا سمجهون. ڪرتوِّيه جي ڀاونا سان جيڪڏهن
اسين ڪريون ته دک نه لڳي. مگر فرض جي ڀاونا سان
اسين ڪم ڪريون، ڪريون ٿا ته موهه جي ڀاونا سان. ڀوءِ
ڪام، ڪروڌ، ايرشا، دشمني وغيره سڀ جاڳي ٿا اٿن.
انهن جذبن ڪوٺن کي پنهنجي من ۾ پيدا ڪري، انهي
ڪنهن جو ڪجهه اسين بگاڙيون ٿا يا نه بگاڙيون پر پنهنجو
پاڻکي ته ضرور ساڙي ٿا ڇڏيون. گپ هٿ ۾ کڻون ٿا؛
انهيءَ لاءِ ته ڪنهن جي نون ۽ صفا ڏوڪل ڪپڙن کي
گندو ڪريون. ان جي ڪپڙن تي گپ پوي يا نه مگر
پنهنجا هٿ ته انهيءَ گپ ۾ ضرور غليظ ٿيندا. اها پنهنجي
پاڻ سان دشمني ڪرڻي نه آهي ته ٻيو ڇا آهي؟ ٻيو من
جو دک انهن ماڻهن واسطي پيدا ٿئي ٿو جيڪي هر وقت
زندگيءَ جي گندي ۽ خراب روپ کي ڏسڻ کي پنهنجي
عادت بڻائي ڇڏين. سڀ ڪنهن ماڻهوءَ ۾ ۽ هر جڳهه
۾ سڀ انهيءَ برائي نظر اچي ٿي. اهڙن انسان کي

ڪائي خوبي ڪنهن ۾ نظر نٿي اچي. ٻيا جي اڇڻ ٿي
نه آهي ڏسندي ۽ الڪي ٻلائي ٿا چڙهن. جڻ سمجهن
ٿا نه ان جي ڪائي هستي نه آهي. اهڙن ماڻهن کان
جيڪڏهن ڪير پڇي ته آنند سوامي ڪهڙي قسم جو
آهي؟ ته چوندا، "ڇا آهي، آنند سوامي! ڏٺو اٿون!
سنياسي ٿيو ويٺو آهي تڏهن به اڃا تائين عينڪ پيو
پائي." (ڀڳت وارا زور سان کلڻ لڳا ۽ سوامي چوندو
رهيو) عينڪ پائڻ نه ڪو اوگڻ ڪونهي. مگر عيب
ڪيندڙ ماڻهن لاءِ ڇا چئجي- انهن کي آنند سوامي ۾
ڪائي چڱي ڳالهه ڏسڻ ۾ ڪانه آئي- فقط عينڪ ئي ئي
انهن کي نظر آيئي. اڙي ڀائي! ڪٿي سمجهو ته عينڪ پائڻ
اوگڻ آهي مگر ايترو ته ڏسو نه ويچاري آنند سوامي ۾
۾ ڪائي چڱي ڳالهه به آهي ڪين اصل نه.

اڄهو ڪجهه ڏينهن اڳ پرياگ الد ۾ ڪنڀ جو ميلو لڳو.
اٽڪل اٺ لک آدم اچي ڪٺو ٿيو. انتظام رکندڙن لکين
روپيه انهن جي آرام لاءِ خرچ ڪيا. نڪا ڪا بيماري
پکڙي، نه وبا ڦهلي ۽ نڪا باهه لڳي. پنجاهه لک ماڻهو اچي
ڪنڀ تي مڙيا. اتي ڪيترا وڏا يگيه ٿيا. مون ڏٺو
ته جڳهه جڳهه تي يگيه ٿي رهيا هئا. وڏا وڏا مهاتمائون ۽
اوچ ڪوٽيءَ جا سادو امرت روپي اپديش ڏيئي رهيا
هئا. تنهن کان سواءِ گيتا رکشا جو تمام وڏو سميلن ٿيو.
جنهن جهڙو اڄ تائين ڪڏهن ڪونه ٿيو آهي- گيتا ڀڳتيءَ
تي جڻ هڪ ڌارا وهي رهي هئي. ايڏو پرچار ٿيو

جهڙن جهڙو اڳي ڪو مثال نٿو ملي، پر انهيءَ جو ڪو
ذڪر نٿي نٿو ڪري. جيڪڏهن ڪو هوءِ هوءِ ڪري
ٿو ته انهي در ڳجهتا جي جو حادثو ڪتب جي ميلي لي
ليو هو. اتي اٽڪل اٺالي هزار ماڻهو مارجي ويا. اها
ڳالهه چڱي نه آهي. اسان پنهنجي هڪ عجيب ميولي
ٻٽالي ٿڌي آهي. اسان فقط ٻرالي ڏسڻ چاهيون ٿا.
لڪيءَ ڏانهن نظر نٿي ٿي دوڙي. انهيءَ جو ٻين ڪي،
ٻه چار ولکي حود دکر نو نٿي. سنسڪرت ۾ هڪ چوڻي
آهي ته ماکيءَ جي مک ماکيءَ لاءِ تلاش ڪندي آهي
مگر گهر ۾ گهٽين ۾ رهڻوارن مکيون ٽٽا گند ڪيري
۽ ڦٽ ڦرڙيءَ ڏانهن ٻ ڪندي ٿون رهنديون آهن. ڪيترن
ماڻهو اهڙا ئي هوندا آهن. هڪ سهڻي سندر خوبصورت نوجوان
جي شرير جي هڪ حصي ۾ ڦرڙي ٿي پوي ٿي. بازاري
مک ان جي سندر شرير کي نه ڏسندي، اڪي ان جي
گندگيءَ ڏانهن ڌيان ويندس. هوءَ آواز ڪندي اچي
انهيءَ ڦٽ تي ويهندي. منهنجا ڀائرو ان ڦرڙيءَ مان
ته اهوئي ملندو جو ڦرڙيءَ ۾ هوندو. ماکي ته ڪٿان
ملندي. جي ماکيءَ جي خواهش اٿيئي ته بازاري مک نه
ٿيءِ. ٻين جون چڱايون ڏس، برايون ڏسي نه نهار.

مان نوجوان کي هڪ پنهنجي ڳالهه ٻڌايان. جڏهن
مان ننڍو هوس، اسان جي گهر ۾ هڪ ڳئون هوندي هئي
منهنجي پتا مون کي چيو ته وڃ وڃي ڳئون کي گهمائي.
[illegible] ٻاٽي ٻهاري اچ. اسان جي ڳوٺ جي پرسان هڪ

ٽلاءِ هو. ڳانءِ ان جي ڪناري تي گهمڻ لڳي. مان ٻڌايان
ٿي ۽ گهمڻ لڳس. ٿوري دير کان پوءِ ڳانءِ کي وٺڻ
وڃان ته ڏٺر ته سنڌس ٿڻن کي ٥-٦ ڪاريون جيئرون
چنبڙيون پيئون هيون. تمام ٿلهيون ٿي پيئون هيون. مان
گهٻرائجي ويس ته پٺاءون کي مارڻ واٺين رڙندو رڙندو
پتاجيءَ وٽ ويس. ان مون کان پڇيو ڇو ٿو رڙين؟ مون
ٻڌايو ته جيئرون ڳانءِ جو سمورو کير پي ويئون آهن، هاڻي
ڳئو کير ڪا ڏيندي. پتاجي کلي چيو ته، خيال نه ڪر،
اهي جيئرون کير نه پينديون آهن، هي پينديون آهن
خون: هاءِ ڙي بد نصيبي! کير جهڙي امرت کي ڇڏي،
اڀاڳي جيئر فقط خون ٿي چوسي. مگر رڳي جيئر ئي بد
نصيب نه آهي. اهو آدمي به بد نصيب آهي، جو فقط
ٻين جون براون ٿو ڏسي ۽ فقط براين جون ڳالهيون ٿو
ڪري. ڳانءِ جي پياري وڇڙي والنگر، امرت جي پاسي،
ٿڃن ۾ جيئر کي امرت اڻو ملي. ڪين فقط گندو خون
مليو. اهڙن ماڻهن کي چوان ٿو ته پنهنجي واسطي تون
بد نصيبي پيدا نه ڪر. وڇڙو ٿي، جيئر ٿي نه ٿيءُ. امرت
جهڙو کير پيءُ، خون نه چوس، اهڙي طرح انسان پنهنجي
واسطي پاڻ دک ٿا پيدا ڪريون. ايشور کي اسين "پوءِ"
چئون ٿا. يعني دک ناشڪ چئون ٿا. خود انسان کي به
دک ناس ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻي پوندي. ٻين جي
جي واسطي خواه مخواه دک نه پيدا ڪندا رهون. پنهنجي
قسم جا پنهنجا پيدا ڪيل دک اهي آهن، جنهن کي اسين

اجائين ٻورين نه ڪرڻ سان پيدا ڪريون ٿا.

شيخ چليءَ بازار مان لنگهندو ڏٺي وارو. ڪنهن هن کي گيهه جو دٻو مٿي تي کڻايو. هو سوچڻ لڳو ته هن مان جيڪا مزوري ملندي تنهن مان ٻڪريون خريد ڪندس. ان مان جيڪي پئسا ملندا انهن مان وڌيڪ واپار ڪندس. اهڙو خيال ڪندي، اوچتو ٿاٻو اچي وڃس ۽ گيهه جو مٽڪو ڪري پيو. مالڪ ڪاوڙجي چوڻ لڳو اڙي ستياناس لٿئي تو منهنجي مٽڪي ڀڃي ڇڏي. شيخ چليءَ مٿي تي هٿ هڻي چوڻ لڳو ته تون پنهنجي مٽڪيءَ کي ٿو روئين. منهنجو ته ٺهيو ٺڪيو محلات ئي ڊهي پيو. اهڙي شيخ چليءَ وانگر اسان به ڪيترا ئي ٻورا ٻوريون ٿا ته ٿيندوءَ اجائي ڪي من ۾ جاڳايون ٿا. جڏهن اهي اجايون ٻوراون لٿيون ٿيون تڏهن پوءِ روئون ۽ رڙيون ٿا. انهيءَ لاءِ شاسترن چيو آهي - واجبي ڪاءِ، مناسب ورتاءُ ڪر، مناسب ڪوشش ڪر ۽ مناسب ڪرم ڪر. مناسب ڪوشش ڇا آهي؟ اها ڪوشش ڪر جا پوري ٿي سگهي. ناممڪن ڳالهه ۾ اڃ ليٽي چيشٽا نه ڪر. جيڪڏهن تو وٽ اڍائي هٿ چادر آهي ته ساڍن ٽن هٿن جيڏا پير نه پسار. اڇا ڪر، ڪرم به ڪر. پر اڇا اها ڪر، جيڪا تنهنجي شڪتيءَ اندر هجي. پنهنجي شڪتيءَ کان جا ڳالهه ٻاهر آهي، ان جي اڇا ڪندين ته ان جو نتيجو ڏک ٿيندو. اهڙيءَ طرح پنهنجن ڏکن جو ٧٥ سيڪڙو ڏک اسين پنهنجو پاڻ ٿا پيدا ڪريون. پنهنجي لاءِ پاڻ پيدا ڪيل ڏکن جو آڪران

ٻوڙو اهو آهي، جو ايمان ڪرڻ سان پيدا ٿيئو. يعني اڄايو ايمان ۽ ڏک جو پيدا ڪندڙ آهي. انهيءَ لاءِ هڪڙي ڪويءَ چيو هو.

”ليبي ڪو هري رام هئه - ديني ڪو ڪڇ دان،
تارڻ ڪو هئه نمرتا - ٻوبن ڪو ايمان.“

انهيءَ ايمان جي ڪري، راوڻ جهڙو مها ٻلي مارئو ويو. راوڻ معمولي ماڻهو نه هو. جنهن وقت جو پنڊت هو. لوڪ هن کان وڌيڪ ڄاڻو پڇاڻي وڌيڪ هئا. پنهنجي زماني جو سڀ کان وڏو ڌني ۽ سڀ کان وڌيڪ راجائن جو راجا هو. مگر ان جي گيان ۽ بهادريءَ کي ايمان جو گرهڻ لڳي ويو. ان جو سک پنهنجي ڪارڻ ئي ڏک ۾ بدلجي ويو. مگر اهو سک ۽ ڏک آهي ڇا؟ ڪيترا پيرا هن ڳالهه کي نه سمجهڻ ڪري ۾ ڏک ٿيئو. اهو ڪيئن ٿو ٿئي، مان ٻڌايان ٿو.

سک ۽ ڏک در حقيقت ڪنهن به وستوءَ جو ناالو نه آهي، ڪنهن به حالت جو نالو نه آهي، مگر پنهنجي فقط ڌار جو. جهڙي درشٽي آهڙي سرشٽي. هڪ ئي وستوءَ يا حالت ڪري هڪ ماڻهو سکي ٿي ٿو سگهي، ٻيو ٻيو ماڻهو ڏکي ٿي سگهيٿو.

هڪ سيٺ صاحب هو، ڪيترن ئي ماڻهن تي ڪيترائي مقدما داخل ڪيا هوائين. ڪنهن به مقدمي جي جيت ٿيندي هئس ته خوش ٿيندو هو پر جڏهن هار ٿيندي هيس ته ڏک جي سمنڊ ۾ ٻڏي ويندو هو. هڪ ڏينهن

هو پالڪيءَ ۾ ڪچهريءَ ڏانهن وڃي رهيو هو. اُنهيءَ
پالڪيءَ کي چئن ڪهارن ڪلهي تي کنيو هو. سيٺ
صاحب ڏو ٿلهو، سو ڪهارن کان پگهر وهي رهيو هو ۽
ڏڪي رهيا هئا، مگر جيئن جيئن ڪچهري ويجهي پئي
آئي، تيئن تيئن ڪهار ڏکي ٿيندي ۽ ٿڪي ٿي رهيا
هئا؛ ان لاءِ ته ٿوريءَ دير کان پوءِ سندن ڪلهن کان هيءَ
بار لهندو. مگر پالڪيءَ جي اندر ويٺل سيٺ صاحب
جئن ڪچهريءَ کي ويجهو پئو وڃي، تيئن سندس طبيعت
غمگين ۽ ڳوڙها جي ساگر ۾ ٻڏندي پئي وڃي. ۽ دل تي ڏل
۾ پڇندو ته حاڪم اڄ فيصلو ڪندو. پتو نه آهي ڪهڙو
فيصلو ڪندو ۽ اهو به پتو نه آهي ته مونکي ڪيترا پئسا
مارجي ويندا؟ جي سمورا مارجي ويا ته وڏو الزام ليندو.
هاڻي وقت ويجهو اچي ويو آهي. بار کڻندڙ ڪهار اهو
سوچي رهيا هئا ته هاڻي جلد اسين سکي ٿينداسين، پر
پالڪيءَ ۾ ويٺل سيٺ جي پئو وڌندڙ ڏکي ٿيندو.
ڏاڍو، ساڳي هڪ آهي پر ان ۾ هڪڙو پاڻ کي سکي پئو
سمجهي ۽ ٻيو وري پاڻ کي ڏکي پئو سمجهي، بيکر ۽
ڏک، اصل ڪنهن ۾ حالت جو نالو ئي آهي، صرف ڏسڻ
نظر جو نالو آهي. پنهنجو نظر بدلائڻ ته گهڻا ڏک سکن
۾ بدلجي ويندا.

يوگ ۽ سانکيه درشن جي مهرشين ٽن قسمن جي ڏکن
جو ذڪر آهي. (١) پرڻام ڏک يعني سکن جي
پيدا ٿيڻ وارو ڏک، (٢) تاپ ڏک يعني اهو

ڏک جو سوچڻ سان پيدا ٿئي ٿو (٣) سنسڪار ڏک يعني اهو ڏک جو پوئين ڏکن جي ياد ڪرڻ سان جنم ٿو وٺي.

ٽيئين قسم جي ڏکن مان هڪ ڏک آهي جواني جو پيري ۾ بدلجڻ. ڪو چاهي نه چاهي پر جواني کي پيري ۾ بدلجڻو ته ضرور آهي ۽ جي زندگي ختم نه ته ضرور ٿيندي.

ايشور جي امر ڪونا رگ ويد جي ٽئين منڊل جي ٽئين سوڪت جي ٧١ منتر جي ١٠ رچا ۾ جيڪي لکيل آهي سو مان توهان کي ٻڌايان ٿو. ڏسو ان ۾ جواني ۽ پيري جي، زندگي ۽ موت جي تصوير چٽيل آهي. اهڙي ڪان وڌيڪ ڪونا پري شاعرائي تصوير ته توهان ڪڏهن ڏٺي هوندي؟ ان ويد منتر جو ڀاؤ ارٿ ٻڌو.

”جڏهن آڪاش ۾ امڙ گهٽا ۽ گهوگهه بادل ڇانئجي ٿا وڃن، جڏهن اهي پاڻي سان ڀرپور ٿي ٿا وڃن تڏهن جهڪ ڪري بوند ٿي برسات پوڻ لڳي ٿي. آخر برسات ختم ٿي وڃي ٿي. آسمان صاف ٿي ٿو وڃي. اهڙي طرح پيارو آڪاس ۾ ڦهليل بادلن جي روپ ۾ جواني کي ناس ڪري ٿو ڇڏي.“ زندگي جو هڪ هڪ سواس بوند بوند ٿي برسات وانگر وسي ٿو ۽ هڪ ڏينهن اچي ٿو جڏهن زندگي جا بادل ختم ٿي ٿا وڃن. آسمان صاف ٿي ٿو وڃي. جواني جي بادلن جون گهنگهور گهٽائون جهڪيون ٿي ٿيون وڃن. موت اچي ٿو سڏي. مهڙ

ٻاڦرو، ٻترو ۽ مٺيڻا ٻالڪو! آسمان صاف ٿي ويو، جيئن
اڳيءَ لاءِ شاعر چوي ٿو:-

"ها وڃي وري نه ٿي موٽي - اها حوالي ڏکن،
جو اچي موٽي ٿو - اهو ٻاٻو ڏکن."

اهڙي طرح ٿيڻ جي، لبدليءَ جو هي دک ٿيو،
ٻوڙ ڪيڙا آهستي آهستي ميرا ٿي رهيا آهن. آهر هڪ
ڏينهن اهي ڪيڙا آهي جڏهن اهي ٻڇليءَ جي ناڙ هيٺ
ٻتڙيءَ ۾ وڌي اٿون؛ آهستي آهستي اها ختم ٿي رهي
آهي. هڪ ڏينهن اها ڪڍي ٿي ڪيي. اهڙي طرح
لڳاتار ٿيندڙ لبدليءَ سان جيڪو دک پيدا ٿيو، الڪي
ٻرهام دک ڇڪجيتو. اهڙيءَ طرح تاپ دک، سوچڻ سان
پيدا ٿيو. اهو چنتا جي ڪري ٿيتو. هڪ ڇگو ڀلو ماڻهو
آهي، ٿيو ۾ هر طرح جا سک آهن، ڌن آهن، دولت آهن
ٻرٻار آهن، مگر هر وقت اهائي چنتا لڳي پيئي آهي نه
پتو نه آهي نه اهو سک رهندو الائي نه. پتو نه آهي نه
اڳيءَ سک جو حالو الائي ڪڏهن ٿيندو. اها چنتا چڱي
سک کي به دک ۾ تبديل ڪري ٿي ڇڏي.

سنڪار دک اهو آهي جو گذريل دک کي ياد ڪرڻ
سان پيدا ٿيتو. موت کي فقط بيماري ٿي هئي، موت
ٿي فقط ڏوهه مڙهيو ويو هو، موت کي فقط جڳهه ٿي
ڇوت لڳي هئي. اهڙيون اهڙيون ڳالهيون ويچاري ڪيترا
ڀيرا ڪرڻ مضرڻ دکي ٿيندا.

مگر ٻوڌ ۽ سانکيه درشن ۾ ٽنهي قسم جا هي دک

پڌايا ويا آهن، انهن مان هڪ ڪان سواءِ باقي ٻه اسين خود
پيدا ڪيا ڪريون ٿا؟ پرماتما سان، تبديلي ڪري ٿيڻ
وارن دکن کي انسان جو وس نه آهي. باقي ٻه دک نه
انسان جي وس ۾ آهن. پوءِ ڇو انسان پنهنجي زندگيءَ کي
ويسال بڻائي ڇڏيو آهي؟ توهان ڇو لڏا نه چڱو آلند
سوامي پوئين ان قسمن جي دکن کي نه ڪٽي ڇڏيو.
باقي ٽئين قسم جو نه دک ٿيندو. انهيءَ دک کان ڇوٽڪارو
ڪيئن پايون؟

پڌ و، پنهنجون مالڪون ۽ پانڌروا پرماتما دنيا ۾ ٺهيلو
ٺي آهي. پوءِ ان جي ڪري دکي ڇو ٿيجي؟ جيڪي
بڻيو آهي سو ضرور ناس ٿيندو، توهان جي دکي ٿيڻ ۽
چنتا ڪرڻ سان اهو بچندو ڪونه. ڪيترا لوڪ حيرت
۾ اچي پڇن ٿا نه دنيا جي اهڙي آهي نه ايشور ان کي
ائين بڻايو ڇو؟

پڌ و! ويد ڀڳوان جي حوالي سان انهيءَ سوال جو جواب
مان توهان کي ڏيان ٿو. اچ ڪالهوءِ جيڪي ڏهن ڪو پڇي
نه ايشور دنيا کي ڇو بڻايو نه انهن کي ويد جا هيءَ شبد
پڌايو (अथर्व १२. ५. १) ”श्रमेण तपसा सृष्टा“ ”ايشور دنيا
انهيءَ لاءِ بڻائي نه انسان محنت ڪري سگهي ۽ ڌرم
جي مارگ تي هلي سگهي.“ مگر انهيءَ سان گڏ ويد ۾
ڀڳوان چيو نه محنت ۽ تپ جي مارگ تي هلندڙ انسان
لڀي، ڪلي ۽ خوش رهي. پرسن رهڻ واسطي جو ويد ۾
شبد آيو آهي، سو حڪم طور چيل آهي. ان شبد جي

پاڙون، پتو ۽ مهيجا پاڪڙا! آسمان صاف ٿي ويو هو ۽
اهوءَ لاءِ شاعر چوي ٿو—

"جا وڃي وري نه ٿي موٽي - اها جواني ڏٺم،
جو اچي موٽي ٿو - اهو پڙهاپو ڏٺم."

اهڙي طرح ٿيندي ويو، ٿيندي ويو؛ جو هي دک ٿيندو، اوان ڪيڙا آهستي آهستي ميرا ٿي رهيا آهن. آخر هڪ ڏينهن آهي ڪيڙا لاهي ڇڏيا آهن. ڄاڻي جي تاريخ ٿيندي پتريءَ ۾ وڌي اٿون؛ آهستي آهستي اها عمر ٿي رهي آهي. هڪ ڏينهن اها ڪندي ٿي ڪبي. اهڙي طرح لڳاتار نهيڙ تبديليءَ سان جيڪو دک پيدا ٿيندو، الڪي پورٽيم دک چئبو. اهڙيءَ طرح تاپ دک سوچڻ سان پيدا ٿيندو. اهو چنتا جي ڪري ٿيندو. هڪ چڱو ڀلو ماڻهو آهي، تنهن ۾ هر طرح جا سک آهن، ڌن آهن، دولت آهن، پريوار آهن، مگر هو دولت اهاڻي چنتا لڳي پئي آهي ته متان نه آهي نه اهو سک رهندو الائي نه. متان نه آهي نه اهوءَ سک جو ڪاهو الائي ڪڏهن ٿيندو. اها چنتا چڱي سک کي به دک ۾ تبديل ڪري ٿي ڇڏي.

سنسڪار دک اهو آهي جو گذريل دکن کي ياد ڪرڻ سان پيدا ٿيندو. ڪن کي ڪالهه بيماري ٿي هئي، ڪن تي ڪالهه ڏوهه مڙهيو ويو هو، ڪن کي ڪالهه جڳهه تي چوٽ لڳي هئي. اهڙن اهڙن ڳالهين واڳاري ڪيترا لوڪ خواه مخواه دکي ٿيندا.

مگر پوءِ سالڪ، درشن ۾ ٽنهي قسمن جا جه دک

ٻڌايا ويا آهن، انهن مان هڪ ڪان سواءِ باقي ٻه اسين خود
پيدا ڪيا ڪريون ٿا؟ پرمٽام سان، ٻڌ ٻليءَ ڪري ٿيندا
وارن دکن کي انسان جو وس نه آهي. باقي ٻه دک نه
انسان جي وس ۾ آهن. ٻوءِ ڇو انسان ٻمهجي والديءَ کي
وسال ٻڻائي ڇڏيو اهي؟ توهان ڇولدا نه ڇگو آلبد
سوامي ٻوءِ ان قسمن جي دکن کي نه ڪٽي ڇڏيو.
باقي ٽئين قسم جو نه دک ٽئيندو. انهيءَ دک کان ڇوٽڪارو
ڪيئن پايون؟

ٻڌو، مهجون مالاون ۽ ڀائرو! پرمٽام دليا ۾ ٿيڻو
ني آهي. ٻوءِ ان جي ڪري دکي ڇو اچي؟ جيڪي
ڪيو آهي سو ضرور ناس ٿيندو. توهان جي دکي تيڻ ۽
چنتا ڪرڻ سان اهو اچندو ڪونه. ڪيترا لوڪ ڪهرڪه
۾ اچي پهن ٿا نه دليا جي اهڙي آهي نه ايشور ان کي
ائين ٻڻايو ڇو؟

ٻڌو! ويد ڀڳوان جي حوالي سان انهيءَ سوال جو جواب
مان توهان کي ڏيان ٿو. اڄ ڪالهه جڪڏهن ڪو پڇي
نه ايشور دليا کي ڇو ٻڻايو نه انهن کي ويد جا هيءَ شبد
ٻڌايو (अथर्व १२. ५. १) "श्रमेण तपसा सृष्टा" "ايشور دليا
انهيءَ لاءِ ٻڻائي نه انسان محنت ڪري سگهي ۽ ڌرم
جي مارگ تي هلي سگهي." مگر انهيءَ ساڻ رگ ويد ۾
ڀڳوان چيو نه محنت ۽ تپ جي مارگ تي هلندڙ انسان
لاءِ، ڪلي ۽ خوش رهي. ٻوسن رهڻ واسطي جو ويد ۾
شبد آيو آهي، سو ڪرم طور ڇهل آهي. ان شبد جي

وسيلي ايشور ۽ لفظ رستو ٿو ٻڌائي ۽ ڪڙ ٿو ڏئي ته
لڳو، ڪلو ۽ برسن رهو. مگر توهان چولدا ته هيءَ وڏي
فلاسافيءَ جي ڳالهه آهي. ڪوڻ سڌي ۽ سولي سمجهه
واري ڳالهه ڪر. اهو ٻڌاءِ ته دک ۽ سک ڇا آهي؟ ته ٻڌا
هي ٻڌو. سڌي عام ڳالهه اها آهي ته الدوين جو ترٻنڌ
رهڻ ۾ ئي سک آهي. انهن جي منتشت ۾ رهڻ يعني
ترٻنڌ ۾ لڳڻ آهي دک.

دک ۽ سک ٻئي پاشا سنسڪرت جا لفظ آهن. "س"
جو مطلب آهي چڱو ۽ "د" جو مطلب آهي برو. "ک"
چولدا آهن الدوين کي. سک جو مطلب آهي چڱيون الدوين
۽ دک جو مطلب آهي بريون الدوين. جي الدوين کي
وس ڪريو ته دک ٿيندو ئي ڇو؟ وري هڪ ئي
ڳالهه مان توهان جي من ۾ وهارڻ جي ڪوشش ڪري
رهيو آهيان ته جنهن کي توهان دک سمجهي ويٺا آهيو
اهو حقيقت ۾ دک آهي ئي ڪونه. پنهنجي دک کي توهان
پاڻ ئي پيدا ڪريو. اهين ڪرڻ بند ڪريو ته ٧٠ سيڪڙو
دکن جو انت خود ۾ خود ٿي ويندو.

ڪيترا ماڻهو موت وٽ اچن ٿا ۽ چون ٿا ته اسان جو
من اچي ڪرڻ چاهي ٿو ۽ اهو ۾ مجهن ٿا ته پڇي ڪرڻ
سان الله پيدا ٿيندو، پر ڇا ڪريون؟ اچي ڪرڻ وهون
ٿا ته من ئي ٿو لڳي. اڙي پورڙا! من ڪيئن لڳندو؟ توهان
خود ئي ته ان جي اندر حسد، بغض ۽ لالچ جهڙي باهه
ٻاري رکي آهي. انهيءَ باهه کي وسائي ختم ڪريو ته ا

لوهاڻن جو من پڪنيءَ ۾ ضرور لڳندو. مان لوهاڻڪي پنهنجي
آزمودي جي ڳالهه ٿو ٻڌايان. جڏهن مان نوشهري آشرم
۾ هوس، ٻڌم ته سال ۾ هڪ يا ٻن مهينن لاءِ ڪيڏون اسڪائوٽ
آستان لي هليو ويندو هوس، پنهنجو پاڻ کي پرڀوءَ جي چرڻن ۾
ارپڻ ڪرڻ جي واسطي. پاڻ سان ٿورو اٽو، دال، گيهه،
واجبي استرو ۽ ٿورا ڪپڙا کڻي ڪنهن جهنگل ۾ وڃي
وڻن جي ڇانو جي ڪٽيا ٺاهيندو هوس. اڪيلائيءَ ۾ ئي
رهندو هوس. ڏينهن ۾ هڪ دفعو ماني پچائي کائيندو
هوس. باقي وقت پنهنجي من مندر ۾ پرڀوءَ پسڻ جي
ڪوشش ڪندو هوس. هڪ دفعي تياري ڪري گهر
کان نڪتس. ڪالڪٽري ضلع جي گهاٽي جهنگل ۾ وڃي
پهتس. اتي پهچي هون ڪئمپ. پوءِ مون ڌارڻا ڪري
پنهنجي ڪم ۾ مشغول ٿي ويس. آتم چنتن ڪرڻ لڳس،
من جي بيمارين کي جاچڻ لڳس ۽ انهن کي دور ڪرڻ
جون رٿون ڪرڻ لڳس. ٻه ٽي ڏينهن گذري ويا پر من
کي شانتي نه اچي نه آئي. مون ڏکي ٿي ايشور کي چيو
ته پرڀو هيءَ ڪهڙي ڳالهه آهي؟ تنهنجي در تي اچي
به منهنجي من ۾ شانتي ڇو نه آئي؟ ڏکي ٿي ويٺو رهيس.
پرڀات جو ٻه اٺين اشنان وغيره ڪري وري ڌيان ڪرڻ
ويٺس ته هڪ عجيب ڳالهه ٿي. انهن معلوم ٿيڻ لڳو جڻ
اندر مان هڪ آواز اچي رهيو آهي. ان صاف لفظن ۾
چيو. "هي معلوم آهي تنهنجو ٻچن اجايو آهي تنهنجو آتم
چنتن. اهو ڪوڙ ۾ هڪ ماٺو آهي ان لاءِ توکي نفرت آهي."

جيسين اها نفرت تنهنجي دل ۾ رهندي، تيسين تنهنجي
من کي شانتي نہ ملندي. جيئن ٻڄن ۾ جيءَ لڳائڻ لڳو
چاهين تہ وڃ. پهرين ان ماڻهوءَ کان وڃي معافي وٺ ۽
انهيءَ نفرت کي ڇڏي ڏي، جا تنهنجي من ۾ گهر ڪري
ويهي رهي آهي." مون انهي آواز کي ٻڌو ۽ اشاريءَ
جو سبب زنده روپ ۾ منهنجي سامهون اچي بيٺو. مون
يڪدم انهي بسترو گول ڪيو ۽ لاهور لاءِ تيار ٿيس. گهر
آيس تہ گهر وارا حيران ٿي ويا تہ هيءُ ايترو جلدي
ڪيئن هليو آيو؟ مگر مون ڪنهن سان بہ ڪا ڳالهہ ڪانہ
ڪئي. سامان گهر ۾ ڇڏي سڌو انهيءَ سيٺ وٽ ويس.
هتي مان هن جو نالو نٿو ٻڌايان. سندس گهر وڃي ڪيس
سڏ ڪيم. هو آواز ٻڌي ٻاهر آيو ۽ حيران ٿي چوڻ لڳو.
"لوهاڻا!" مون پنهنجي پڳڙي لاهي هن جي پيرن تي
ڪٽي رکي ۽ چيم. "مان توهان کان معافي وٺڻ آيو آهيان،
مون کي معافي ڏيئي ڇڏيو." هو حيران ٿي ويو تہ هيءُ
کي ڇا ٿي ويو آهي! مون ڪيس چيو. "عجب ۾ نہ پئو.
مان جهنگل ۾ ايڪانت واس لاءِ ويو هوس. اتي منهنجي
دل جو آواز آيو ۽ آءٌ آلم ڇتن ڇڏي سڌو تو وٽ آيو
آهيان. جيستائين مون معاف نہ ڪندين تہ منهنجي من کي
شانتي نہ ملندي." اهو ٻڌي هن جي اکين ۾ پاڻي ڀرجي
آيو ۽ مون کي ڀاڪر پائي پنهنجي ڇاتيءَ سان لڳايائين.
هو بہ روئڻ لڳو ۽ مان بہ روئڻ لڳس. انهيءَ رنگ شان
ـــ جي باهہ وسامي ويئي. مان واپس جهنگل ۾ آ

جڏهن پڇڻ ڪرڻ وينس ته دل ۾ ايتري شانتي هئي
پڇڻ ۾ دل نه لڳي اهڙي ڳالهه، وري ڪڏهن به نه ٿي
گهڻن ڏينهن جي ڳالهه آهي. مٿرا ۾ راج بابو نالي
هڪ سيٺ رهندو هو. ڌرم ۾ هن جي تمام چڱي رچي
هئي. ڪيترا مندر هن ٺهرايا هئا ۽ هڪ پاٺشالا به ٺهرائي
هئي، جنهن ۾ هڪ ودوان سنياسي پڙهائيندو هو. راج
بابوءَ جو هڪ ٻئي سيٺ لڇميچند سان جهيڙو هو،
جو زمين جي باري ۾ هو. جهيڙي وڌندي وڌندي
ڪيس وڃي ڪورٽ ۾ پهتو. مقدمو هارڻ لڳو ۽ اهو
مقدمو گهڻين سال هلندو رهيو. راج بابو اهو مقدمو به
لڙندو رهيو ۽ ڌرم جو ڪم به ڪندو رهيو. سندس
جوڙايل پاٺشالا ۾ هر روز رات جو ڪٿا ٿيندي هئي ۽ راج
بابو هر روز اها ڪٿا ٻڌڻ ويندو هو. ڪٿا ٻڌندي ٻڌندي
ان ايا نان وراڳ اچي ويس. پنهنجي گروءَ کان پڇي پاٺشالا
۾ رهڻ لڳو. هڪ ڪمري ۾ ٻيو هوندو هو. گهڻان کاڌو
ايندو هوس، جو کائيندو هو ۽ ٻيو جواب ڇپيندو هو.
گهڻائي ڏينهن گذري ويا. هڪ ڏينهن پنهنجي گروءَ
کي چيائين: "جي توهان ڪرپا ڪريو ته مان سنياس
وٺان." گروءَ چيو: "راج بابو! اڃا تون سنياس جي لائق
نه ٿيو آهين." راج بابوءَ خيال ڪيو ته مان گهر ۾ نه ڪوڙ
ويندو آهيان؛ مگر منهنجي روٽي گهران ايندي آهي.
اڳتي گهران روٽي نه گهرائيندس. هتي هڪ نوڪر رکندس،
اهو رسوئي ڪري ڏيندو. پوءِ اُٽين کائيندس. ٿوري ڏينهن—

جيسين اها ڪڙت تنهنجي دل ۾ رهندي، تيسين تنهنجي
من کي شانتي نه ملندي. جي ٻين ۾ جيءُ لڳائڻ لـو
چاهين ٿو ته وڃ. ٻورڙن ان ماڻهوءَ کان وڃي معافي وٺ ۽
انهيءَ ڪڙت کي ڇڏي ڏي، جا تنهنجي من ۾ گهر ڪري
ويهي رهي آهي." مون انهيءَ آواز کي ٻڌو ۽ اشانتيءَ
جو سبب زنده روپ ۾ منهنجي سامهون اچي بيٺو. مون
ڪڏهن ٻيهر گول ڪيو ۽ لاهور لاءِ تيار ٿيس. گهر
آيس ته گهر وارا حيران ٿي ويا ته هيءُ ايترو جلدي
ڪيئن هليو آيو؟ مگر مون ڪنهن سان به ڪا ڳالهه ڪان
ڪئي. سامان گهر ۾ ڇڏي سڌو انهيءَ سيٺ وٽ ويس.
هتي مان هن جو نالو نٿو ٻڌايان. سندس گهر وڃي کيس
سڏ ڪيم. هو آواز ٻڌي ٻاهر آيو ۽ حيران ٿي چوڻ لڳو،
"لوهاڻا!" مون پنهنجي پڳڙي لاهي هن جي پيرن تي
رکي ۽ چيم. "مان لوهاڻا کان معافي وٺڻ آيو آهيان،
مون کي معافي ڏيڻي پوندي." هو حيران ٿي ويو ته هيءُ
کي ڇا ٿي ويو آهي! مون کيس چيو. "عجب ۾ نه پئو.
مان جهنگل ۾ اڪيلو واس لاءِ ويو هوس. اتي منهنجي
دل جو آواز آيو ۽ آءٌ اتر جيتن ڇڏي سڌو تو وٽ آيو
آهيان. جي تون معاف نه ڪندين ته منهنجي من کي
شانتي نه ملندي." اهو ٻڌي هن جي اکين ۾ پاڻي اچي
آيو ۽ مون کي ڀاڪر پائي پنهنجي ڇاتيءَ سان لڳايائين.
هو به روئڻ لڳو ۽ مان به روئڻ لڳس. انهيءَ ريت سان
ڪڙت جي باهه وسامي ويئي. مان واپس جهنگل ۾ آيس.

جڏهن پڄڻ ڪرڻ وينس ته دل ۾ ايڏي شانتي هئي
پڄڻ ۾ دل نه لڳي اهڙي ڳالهه وري ڪڏهن به نه ٿي
گهڻن ڏينهن جي ڳالهه آهي. متراءِ راج بابو لالي
هڪ سيٺ رهندو هو. ڌرم ۾ هن جي تمام چڱي رچي
هئي. ڪيترا مندر هن ٺهرايا هئا ۽ هڪ پاٺشالا به ٺهرائي
هئي، جنهن ۾ هڪ ودوان سنياسي پڙهائيندو هو. راج
بابوءَ جو هڪ ٻئي سيٺ لڪشميچند سان جهڳڙو هو،
جو زمين جي باري ۾ هو. جهيڙي وڌندي وڌندي
ڪيس وڃي ڪورٽ ۾ پهتو. مقدمو هلڻ لڳو ۽ اهو
مقدمو ڪيترين سال هلندو رهيو. راج بابو اهو مقدمو ته
لڙندو رهيو ۽ ڌرم جو ڪم به ڪندو رهيو. سندس
جوڙايل پاٺشالا ۾ هر روز رات جو ڪٿا ٿيندي هئي ۽ راج
بابو هر روز اها ڪٿا ٻڌڻ ويندو هو. ڪٿا ٻڌندي ٻڌندي
دنيا کان ويراڳ اچي ويس. پنهنجي گروءَ کان پڇي پاٺشالا
۾ رهڻ لڳو. هڪ ڪمري ۾ پيو هوندو هو. گهران کاڌو
ايندو هوس، جو کائيندو هو ۽ پيو جاپ جپيندو هو.
گهڻئي ڏينهن گذري ويا. هڪ ڏينهن پنهنجي گروءَ
کي چيائين. "جي توهان ڪرپا ڪريو ته مان سنياس
وٺان." گروءَ چيو. "راج بابو! اڃا توهان سنياس جي لائق
نه ٿيا آهيو." راج بابوءَ خيال ڪيو ته مان گهر ته ڪو نه
ويندو آهيان، مگر منهنجي روٽي گهران ايندي آهي.
ٻيتي گهران روٽي نه گهرائيندس. هتي هڪ نوڪر رکندس،
جو رسوئي ڪري ڏيندو. پوءِ انهن ڪيائين. توڙي ڏينهن

ڪان پوءِ اهو خيال ڪيائين تہ هاڻي منهنجو گهر سان ڪو بہ واسطو ڪونهي. گروءَ کي چيائين. "گرو مهراج! هاڻي رڳي مان سنياس وٺان تہ ٺيڪ ٿيندو؟" گروءَ چيو. "نہ اڃا وقت نہ آيو آهي." راج ٻاٻوءَ سوچيو تہ مان اڃا لوڪر ڪان روني ٻيو تہ ڪرايان، اهڙيءَ ڪري شايد گرو آکيا نٿو ڏئي. هاڻي اهو بہ ڇڏيندس ۽ ٻيک ٻئي گذارو ڪندس. آرام جون سڀ شيون ترڪ ڪندس. ائين ڪيائين. صبح جو شهر مان وڃي اڪيلو وٺي ايندو هو. پوءِ سڄو وقت الله چنتن ۾ مصروف ٿي رهندو هو. ڇگو وقت گذري ويو. وري پنهنجي گروءَ کي پرارٿنا ڪيائين. "گرو مهراج! مون کي سنياس ڏيو." گروءَ خوشي چيو. "اڃا نہ راج ٻاٻو!" راج ٻاٻو حيران ٿيو تہ باقي ڪهڙي کٽتائي رهجي وئي آهي. سوچي ڏٺائين. پوءِ ٻاٻا کي چوڻ لڳو. "مان سڀني گهرن مان ٻيک ٻڻ وٺو آهيان ۽ سيٺ لڪشميچند وٽ ٻيک ٻڻ نہ وٺو آهيان. انڪري دشمنيءَ جي ڀرائي ٻاوٽا اڃا تائين منهنجيءَ دل ۾ آهي. اهڙيءَ ٻاوٽا کي ڇڏ ٿو ڏي ٻولدو." ٻئي ڏينهن صبوح جو سيٺ لڪشميچند جي گهر پهتو ۽ وڃي الک جڳايائين. "ڀڳوان جي نالي اکيا ڏيو." سيٺ لڪشميچند جي اوڪرڻ راج ٻاٻوءَ کي ڏٺو ۽ ڊوڙندا سيٺ وٽ ويا. خوش ٿي چيائون "سيٺ صاحب! راج ٻاٻو توهان وٽ ٻيک ٻڻ آيو آهي." لڪشميچند حيرت ۾ اچي چيو تہ "اهو ڪيئن ٿو ٿي سگهي؟ توهان جي نظر ٿڙڪي آهي. ڪو ٻيو ماڻهو

هوندو. اوڪرن چيو. ”ڌ سيٺ صاحب! اهو راج بابو
آهي، جي توهان جو ڌ-ڪاڏي ۾ زهر ملائي ڪوس ڏي اهن
۽ هميشه لاءِ جهڳڙو ختم ٿي ويندو.“ لڪشميچند وڏي
آواز ۾ چيو ته بلڪل نه، مون کي ڏسڻ ڏيو. لڪشميچند
جيئن ئي در وٽ پهتو، ايئن ڏٺائين ته راج بابو جهولي جهلي بيٺو
آهي. راج بابوءَ ته سيٺ کي ڏٺو جهولي ڪولي چيائين.
”سيٺ جي بکيا.“ لڪشميچند ڊوڙي ونس آيو ۽ واڪو
ڪري چيائين. ”راج بابو!“ ڊڪي اچي راج بابوءَ کي
پاڪر پاتائين.“ راج بابو جهڪي هن جي پيرن تي ڪري
پيو. چوڻ لڳو. ”راج بابو مٿي هل ۽ مون سان گڏجي
هلي ڪاڏو کاءُ“ راج بابوءَ چيو. ”ڌ سيٺ صاحب! مان
تہ بيکاري بڻجي تنهجي در تي آيو آهيان ۽ ايڪ پنڊ
آيو آهيان. منهنجي جهوليءَ ۾ بکيا وجهه.“
الهيءَ وقت هڪ اوڪر ڀڄندو آيو ۽ اچي چيائين
ڌ سيٺ لڪشميچند هيءَ آهي توهانجي لسار. ڏسو ته
هن ۾ ڇا لکيل آهي؟ لڪشميچند تار کولي پڙهي. تار
راج بابوءَ جي پٽن جي هئي. ڪلڪتي مان آئي هئي.
مجهس لکيل هو ته اساڻجي پتا راج بابوءَ جو پتو لڳوڻي
زمين جو جهڳڙو اڃا ختم ڪوله ٿيو آهي. اسان هن زمين
حاصل ڪري ڇا ڪنداسين؟ هن تار رستي اسان
منهنجي زمين جي حق تان هٿ ٿا کڻون. اسان جو پتا
وقت ڪوله آهي. توهان ڪرپا ڪري اسان جا پتا
۽ اسالڪي پنهنجي سنڀال ۾ وٺو. لڪشميچند رُئندي

رکندي چيو. "نہ نہ، اهي ڪڏهن نہ ٿيندو. زمين اهي
جي آهي. مون کي اهيءَ زمين مان ڪجهہ بہ نہ کپي،
مان پنا پٽيجي اهن جي سار سنڀال لهندس. اڄ کان وٺي
هو فقط راڄ باوءَ جا. تسي نہ بہ مدهيتا سہ پت آهن."
راڄ باوءَ سيٺہ لڪشميچند کان پڇيا وٺي اچان مون
تبرا نہ چا تسي نہ ساڌو گرو بنو آهي. هڪ بہ ڪيڙو
ڪپڙا الس ۽ راڄ باوءَ کي پاڪر پائي ڇاتيءَ سان لائي
چوڻ لڳو. "راڄ بابا! هاڻي تون سنياس جي لائق ٿيو
آهين، هاڻي هيءُ ڪپڙو، ڪپڙا پاءِ."

اهائي ڳالهہ آهي پيارا مالارن ۽ سجنو! من ۾ جيستائين
لائين نفرت آهي تيستائين ڳائتريءَ جي جاپ مان
ڪهڙو لاڀ ٿيندو؟ انهيءَ جاپ مان لاڀ تہ هتندا.
ڳائتريءَ جي اپاسنا جڏهن ڪرڻي آهي تہ من مان
نفرت جي لالڪ کي مارڻو آهي. اپرشا ۽ وير، ورڌ جي
پاولا ڪي پڇي وجود نہ پوءِ ڏسو تہ سڪ ۽ الله ملي
ٿو پيا نہ

هڪ ٻئي قسم جو دک، انسان جي من جي ڪمزوريءَ
ڪري پيدا ٿئي ٿو. هڪ سيٺ مون وٽ آيو، چوڻ لڳو
تہ منهنجي ڀيڻ بيمار آهي، گهڻا ئي علاج ڪيا اثر بہ
ڇاڪ ٿئي ٿي. توهان مهرباني ڪري هلي ڪيس ڏسو
مون وڃي ان ڇوڪريءَ کي ڏٺو ۽ ڪالهس پڇيو. "اوکي
ڪهڙي بيماري آهي؟" هوءَ چوڻ لڳي. "مون کي
... ٿي لڳي." مون ڪالهس پڇيو. "ڇا ڪالهہ ڏي

آهن؟" مون ٻڌايو. "هڪ سير کير، ٽوڪرو مکڻ، ڪجهه
باداميون ۽ ڪجهه پستا. فقط ٻه ڇهه ڪيلا،
هڪ درجن موسميون ۽ ٻيو ٽوڪرو ميوو. بس فقط اهوئي
کائيندي آهيان." مون کلي کيس چيو. "هيءَ بيماري
آهي ڪهڙي ڪنگ ڪانگ؟ تون ته چڱي ڀلي آهين.
توکي بيماري ڇا جي آهي؟" هوءَ چوڻ لڳي. "مونکي
لڳندو ٿي ويٺي آهي." مون چيو. "اهو ڀوت توکي
ڪڏهن چنبڙيو آهي؟" مون چيو. "شام جو." مون چيو.
"چنتا نه ڪر. اڄ شام جو اهڙا چمتڪار ڪندس جو اهو
ڀوت ڇڏي ويندو ۽ وري توکي نه چنبڙندو."
مون ڪجهه نه ڪيو، پر هن کي وشواس ٿي ويو
ته سواميءَ چمتو ڪيو آهي. انهيءَ کان پوءِ هن کي ڪجهه
ڪونه ٿيو، هوءَ چڱي ڀلي ٿي پيئي. اهو من جي ڪمزوريءَ
مان پيدا ٿيل دک آهي ۽ سو اهڙي قسم جا ٻه دک ٿيندا
آهن. من جي ڪمزوريءَ ڪري، ڀوتن ۽ ٻرڻ جون
خيالي ڏارڻائون پيدا ڪري، انهن خام خيالن ۾ ٿي اسين
ڦاٿا رهندا آهيون.

مان توهان کي هڪ پنهنجي ڳالهه ٿو ٻڌايان. جڏهن
مان اٺن سالن جو هوس ته اسان جي ڳوٺ جلالپور خان ۾
سوامي ستيانند جي آيو ۽ اسان جي باغ ۾ اچي رهيو. اهو
باغ ڳوٺ کان ميل کن پنڌ پري هو. رستي جي وچ ۾
هڪ پٽ جو وڏو وڻ هو. سڄي شهر ۾ انهيءَ وڻ بابت
اها ڳالهه وڌل هئي ته رات جو ان ۾ ڀوت اچي اوس

ڪندا آهن. جنهن ڪري اُن جي هيٺان اچي لڪيندا آهن،
اُن کي اهي پرت اچي وٺندا آهن. گوٺ کان باغ ۾ وڃڻ
لاءِ الهيءَ وڻ جي هيٺان ضرور لنگهڻو پوندو هو. ٻيو
ڪوبه رستو باغ ۾ وڃڻ لاءِ ڪونه هو؛ گوٺ ۾ جا اها
ڳالهه ڦهليل هئي، الهيءَ جي مون کي به خبر هئي. اهو
ٻڌ منهنجي دل ۾ به ويٺل هو. سوامي ستيانند جي اچڻ
کي پتاجيءَ مون کي اهو ڪم رکيو ته صبوح لوڙي شام
تائين سوامي جن لاءِ پوڄن ڪٺي ويندو ڪر. هڪ ڏينهن
شام جي وقت، مان سوامي جن جو پوڄن ڪٺي ويس ته
سوامي ڪاليهه ڳالهيندي تمام سٺيون ڳالهيون
ٻڌائڻ لڳو. انهن رات کي وئي، مون کي اوچتو خيال
آيو ته واپس ويندي الهيءَ وڻ جي هيٺان لنگهڻو پوندو.
دل ئي دل ۾ ڏڪڻ لڳس. پوءِ سوامي جن کي چيم.
”سوامي جي! هاڻي ته گهڻي رات ٿي وئي آهي، مان
هتي ئي او سمهي پوان. صبوح جو الي هلڻو ويندس.“
سوامي هڪ آواز جي چيو. ”نه نه گهر وڃ، متان تنهنجو
انتظار ڪندو هوندو.“ مان لاچار ٿي ٻاهر ڪٺي هلڻ
لڳس. الهيءَ ۾ ڪٿورا رکيم، هٿ ۾ لالٽين ڪٺي گهر
ڏانهن اچڻ لڳس. هلندي هلندي جڏهن ان وڻ جو ويجهو
[illegible] ته هٿ ۾ رکيل الهيءَ ڏڪڻ لڳي؛ ڪٿورا ڪر ڪر
[illegible] مون سمجهيو ته پرت اچي وئي. سو الهيءَ
[illegible] ڪري؛ انهن ڏورڙس جهڙي پنهنجي
، ڏ ڪندو اچي پهتس، گهر پهتس

ڊوڙائي ڪري پيس. مالا پڇيو، ”ڇا ٿيو؟“ مون چيو،
”ڪجهه ڪونه ٿيو آهي. اهو ڏس جو پوليس! ڀرڻ آئي ٿيا
آهن ڪنهن کي مرڪليو ته وڃي ڪٿي اچي.“ پر جڏهن
مان وڏو ٿيس ته مون کي اها خبر پيئي ته پوليس پرامب
ڪجهه به نه ٿيندو آهي، جڏهن مان اڪيليءَ وڻ کي ڏسي
ڪلندو هوس. رات جي وقت اڪيليءَ وڻ جي هيٺان
وڃڻ نه ڪونه جنن ڀوتن پريتن ۽ پرين مون کي لطر
ڪالڪ آئي.

اهڙيءَ طرح دل جي ڪمزوريءَ ڪري ڀ ڊڪ پيدا
ٿيندو ڪهڙي ڊڪ ان دل جي ڪمزوريءَ ڪري ڀ
پيدا ٿين ٿا. جي سڪن جي اڇا الو ۽ ڊڪن جو ناس ڪرڻ
چاهيو ٿا ته دل جي ڪمزوريءَ کي ڪيڏي چڏڻ گهرجي.
ڪمزوريءَ جي ڀاونا کي دل ۾ آڻڻ بدران دل ۾ چڱا
ويچار ۽ چڱا سنڪلپ پيدا ڪرڻ گهرجن. ويد ڀار ڀار
چوي ٿو- ”منهنجي هن من ۾ شو سنڪلپ (ڪلياڻڪاري
ڀاونائون) پيدا ٿين.“ اهي سنڪلپ ئي ته آهن جي انسان
کي ستائين ٿا، اهي مٽي ۾ چاڙهين ٿا ته هيٺ ۾ ڪيرائين
ٿا. پهاڙ جي چوٽيءَ تي ۾ اهي پهچائين ٿا ته کڏ ۾ به
اهي ڪيرائين ٿا.

”دل هي کي بدولت راڄ تي هم،
دل هي کي بدولت راحت پاتي،
دنيا جنڪو ڪهتي هين،
دوزخ ڀي هم اور جنت ڀي.“

اهو نوجوان جي ٿي ھمٿ ۾ آهي. پنهنجي ويچارن سان
هي سنسار سرڳ يا نرڳ بڻائي. جهڙي درشٽي، تهڙي سرشٽي.
اهو اوهانجي وس ۾ آهي ته ڪهڙي دنيا نوجوان چاهيو
تهڙي بڻايو. سڀڪو ماڻهو پنهنجي دنيا پاڻ ٿو بڻائي ۽
پنهنجي بڻايل دنيا ۾ ئي پيدا ٿئي ٿو ۽ اُن ۾ رهي ٿو؛
اوهان جا مالڪ ڪهڙا آهن ۽ وايومنڊل ڪهڙو آهي.
اهو اوهان جي ويچارن تي آڌار رکي. الجبير جيئن
جاءِ لاهڻ کان اڳ نشو لاهيندو آهي، اهڙيءَ طرح هرڪو
ماڻهو پنهنجي دنيا جو نشو پنهنجي دل ۾ تيار ٿو ڪري.
جهڙو سوچيندا تهڙي دنيا لهندي. اِن ڪري گايتري
منتر ۾ اسين پرارٿنا ڪريون ٿا. "ڀڳوان! اسان جي
ويچارن کي ۽ اسان جي بُڌيءَ کي پنهنجي طرف ولي
ھل. اهڙي ڪرپا ڪر جو اسان منهنجي دل ۾ پيار
پيدا ٿئي. تنهنجو ئي سمرڻ، تنهنجو ئي چنتن ۽ تنهنجي
ورڻن ڪرڻ جي اڇا رهي."

ويچارن جي شڪتيءَ سان چالو ٿئي ۽ اهڙيءَ جو هڪ
مثال سر مئرڊن پنهنجي ڪتاب "پيس، پاور اينڊ
پلينٽي" (Peace, power & plenty) ۾ لکيو آهي ته
Peace, power & plenty ڪري شانتي، شڪتي ۽ دولت
ملي ٿي. اُن ۾ هڪ پوڙهي پادريءَ جو ذڪر اچي ٿو ته
هن جا اصلي ڏند ڪِري ويا هئا. نقلي ڏندن جو
ڀائيو هوائين. رات جو سمهڻ کان اڳ اهي ڏند
ڪڍي گلاس ۾ پاڻي ۾ رکندو هو. صبح جو اٿي

اهي رات ۾ وڄندو هو. هڪ ڏينهن صبوح جو اهـ
پادري صاحب اٿيو ته ڪيس پيٽ ۾ ٿورو سور معلوم ٿيڻ
لڳو. عادت موجب هن پيالي ڏانهن هٿ وڌايو ته ڏند
ڪٽي واٽ ۾ وڃهان؟ ۽ ڏند اتي هوائي ڪونه. پادري
صاحب خيال ڪيو ته شايد مان رات جو واٽ مان ڏند
ڪڍڻ ڀلجي ويو آهيان ۽ ننڊ ۾ اهي ڏند پيٽ ۾ هليا
ويا آهن. اهيءَ ڪري ئي مون کي پيٽ ۾ سور پيو
آهي. جڏهن اهو خيال ڪيائين ته يڪدم سور وڌڻ
لڳس. پادري صاحب واڪا ڪرڻ لڳو. پاسي واري
ڪمري مان هن جي ميم صاحب ڊوڙندي آئي ۽ چوڻ
لڳي- "پادري صاحب! ڇا ٿيو؟" پادريءَ ڪنجهندي
چيو- "رات جو ڏند ڪڍي رکڻ ڀلجي ويس، جيڪي
اهي پيٽ ۾ هليا ويا آهن ۽ منهنجي آنڊن کي اندر
ڪائي رهيا آهن. مان مري ٿو وڃان. استري ڏڪندي
واتي ۽ ڊاڪٽر کي گهرايائين. ڊاڪٽر سڄي ڳالهه ٻڌي
چيو- "هيءَ سرجري جو ڪيس آهي. پادري صاحب
کي اسپتال ۾ وٺي وڃو ۽ آپريشن ڪرايو." ايمبولنس
گاڏي اچي ويئي. پادري صاحب روئندو رڙندو اسپتال
۾ پهتو. ڊاڪٽرن سڄي ڳالهه ٻڌي چيو- "پادري صاحب!
ايڏا وڏا ڏند ڪاڪڙي کان ڪيئن لنگهيا هوندا؟ پيٽ
۾ ته هيءَ انسان جو ڪاڪڙو آهي. هاٿيءَ جو ڪاڪڙو
ته ڪونهي." پادري صاحب ڪنجهندي چيو "توهان کي
ڪهڙي خبر؟ سور ته مون کي ٿي رهيو آهي! توهان

چرچا ڪري رهيا آهيو. جس ته لاڳي، سو لس ڄائي،
ڪٿي ڄائي پيڙ ٻرائي؟" ڊاڪٽر چيو. "چڱو صاحب
آپريشن ڪري ٿا ڏسون." پادري صاحب کي آپريشن
روم ۾ وٺي سنڀاليائون. سمورا چير ڦاڙ جا اوزار تيار ڪيا
ويا. ڪلوروفارم ڳورايو ويو، مگر جيئن ئي چمڙي
کولي وئي ۽ پادري صاحب کي ڪلوروفارم سنگهايو
ويو ته اسپتال جو هڪ چپراسي ڊوڙندو ڊوڙندو
آپريشن روم ۾ آيو ۽ اچي چيائين. "هيءَ تار آئي آهي."
ڊاڪٽر تار کولي پڙهي، جا پادري صاحب جي استريءَ
موڪلي هئي. اها تار پهچندي پتيءَ جي ٽالي موڪلي
هئائين. انهيءَ ۾ لکيل هو. "لوهاڻ جا ڏند پلي ڪٽي
ويٺي هئي. اهي پنگلي جي ڇولين ڪمري مان هٿ
آيا آهن." پادري صاحب تار پڙهي ڇوڙ لڳو. "هاڻ
الهي ڪري ٿي پيٽ جو سور گهٽ ٿيو آهي. مون کي
الين پيو معلوم ٿئي ته هاڻي سور آهي ئي ڪونه."

سهڻجون مالڪون! هيءَ ڳالهه مون انهيءَ ڪري لوهاڻ
کي ٻڌائي ته اجايون چنتائون نه ڪريو ۽ خواه مخواه پهنجي
واسطي دک پيدا نه ڪريو. گهڻو ڪري اهسي چنتائون
اجايون ٿين ٿيون ۽ اهي گهڻي قدر مالڪن کي ٿي چنتائون
رهنديون آهن. ڌيءَ ڄمندي ٿي ته اها چنتا ڪنديون ته
ڇوڪري وڏي ٿيندي. ان جي شادي ڪرڻي پوندي!
آهي الائي ڪهڙو ور ملندس! هيڪڏهن ملي

ڏيندس، پٽو نه آهي. نه سگهيو ڪڏهن ڏيندس يا نه. خبر
آهي ته سس الائي ڪهڙي ملندس، ننڍن ڪهڙي
هوندس، ڏيراڻي ڪهڙي هوندس. منهنجا پڳوان! اهڙين
اجاين چنتائن جو ڪو انت ئي ڪونهي. اهي اجايون
سڄايون چنتائون جنهن جو نه انت نه مٿو، دکن جي هڪ
ڊليا، اسان اهين پاڻ لاءِ پيدا ڪري ٿا ڇڏيون.

هي سڀ ڳالهيون توهان کي گايتري جي "پوه" لفظ
جي باري ۾ چئي رهيو آهيان. "پوه" جو مطلب آهي
دکن جي ناس ڪرڻ وارو. اسين ايشور کي دکن جي
ناس ڪرڻ وارو چئون ٿا ۽ هن کي پنهنجي دکن جي
ناس ڪرڻ لاءِ پرارٿنا ڪريون ٿا ته هن اسان جو ۾ سڀ
ڪو فرض آهي ته اجايا دک پيدا نه ڪريون. منهنجو ۾ ته
فرض آهي ته پين جي دکن کي دور ڪريان. جيڪڏهن
سيني جي دکن کي دور ڪري ٿو سگهان ته ڪن نه
ڪن لوڪن جي دکن کي ته دور ڪريان. اهو ئي گايتري
منتر جو جاپ ڪرڻ آهي. جي گايتري منتر جو جاپ
ڪرڻو آهي ته هر روز اسان کي اهو ڏسڻ گهرجي ته پيا
مان ۾ ڪنهن جي دکي کي دور ڪريان ٿو يا نه؟ منهنجي
ڪري، منهنجي عقل ڪري، منهنجي دل جي ڪري ڪنهن
کي دک نه ڪو نه ٿو پهچي؛ منهنجي ڪري ڪنهن کي
سک ۾ ملي ٿو يا نه؟ نه ته فقط منراسين پڙهي ۽ ڪوبن
وانگر پرماتما جي گڻن ڳائڻ مان ڪجهه ڪين حاصل ٿيندو.
ان ايشور جي ڪجهه نه ڪجهه گڻن کي اسان کي ...

جنهن جي الڳ ۾ تارڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي. هر
روز هنن جو ذڪر ٿيڻ گهرجي.

ڪير امداد ڏي تولئي ڪنهن بيڪس بيچاري کي،
حق ۾ ڪير ڏيندو ڪچ تولئي مٺڙي ڪي پياري ڪي؟
لٺل ڏي ڪير تولئي ڪنهن آس ڪي ماري ڪي
ڪير تولئي سمايا پني ڏيندو، پيسي سپاري ڪي؟
هر ڪه ڏئي شر جو ڪري، شرطي بي لوائون ڪي؛
لڪي هر چوٽ تي ڏل ٻري، سدا سنڪر ڏکڻ ڪي؟

هر روز اهي سوچڻ گهرجي. اهڙي طرح ڪڏهن به
ڏو ۽ ٻو ٻي سوچ سان ڀ ۾ هڪ اثر ٿيندي جنهن
اندر ۽ هڪ شڪتي جو جنم ٿيندو. انهن سمجهڻ
لڳندا ته ڪير ٻوڙڻ کي ڪوشش ڪري ڏکي ۽ ڪيو
آهي اهڙي حالت پيدا ٿيندي. اهڙي حالت ۾ جيڪا
پراڻا ڪڏهن انهن سوڀ ڪار بوندي.

هڪڙو لفظ شبد "سوڀ" کي ڏسو. سوڀ جو مطلب
آهي سک جي ڏيڻ وارو. مگر سک ۽ انڪ شبد ته آهي.
ٻه ماڻهو لفظ سک تي ڏ، پر آنند ۽ ڏني ٿو. سک ۽ آنند
ٻئي جدا جدا آهن. سک ٿوري دير ٽڪي رهي ٿو ۽
ٻوءِ ختم ٿي ٿو وڃي پر آنند اهو سک آهي جو ڪڏهن
به ختم ڪونه ٿي. انهي ڪري "سوڀ" جو مطلب آهي
"آنند جي ڏيڻ وارو" ۽ "آنند" ئي اهو وستو آهي
جنهن جي موت وقت ۽ ارٿي وقت ڪمي ۽ گهٽتائي آهي.
انهيءَ سمجهه آهي مگر آنند ان وقت ڪوڙ آهي.

آتما ست چت آهي، مگر آنند ان وٽ ڪونه آهي.
ربو برهماتما ئي ست چت آنند آهي. آتما سدائين آنند
جي واسطي جدوجهد ڪري ٿو. لوڪ ڌن ٿا چاهين،
دولت ٿا چاهين، عزت، طاقت، حڪومت، سنتان،
مڪان، موٽر، هاٿي، گهوڙا، گاڏيون اهي سڀ وستون
هڪ ڳالهه لاءِ ٿا گهرن. آنند جي واسطي. پر اهو آنند
ڪنهن دوڪان تان نه ڪونه ملندو آهي. ڪٿي به دليا
وڃو. ڪناٽ پليس، گول مارڪيٽ، بنگالي مارڪيٽ،
چاندني چوڪ، اُتي گهڻائي دوڪان آهن؛ اتي گهڻيئي
چيزون ملن ٿيون. اتي بشر ملندي آهي، اتي مٺايون
ملنديون آهن، فرنيچر ملندو آهي، دوائون ملنديون آهن.
اتي ڪپڙا ملندا آهن، بوٽ ملندا آهن، پر ڪنهن به
... ڪونه آهي ته هتي آنند ملندو

ته شايد رات جو پاڳلخاني جو دروازو کليل رهجي ويو هو
انسان هيءَ دنيا ڇڏي آئي آهي. گهر ۾ جنهن
ڪنهن کي مليريا ٿي پوي ته ان جي دوا لاءِ اوهان
مٺائيءَ جي دوڪان تان پڇا ڪين ڪندا. ڀلا پوءِ الله
کي هن دنيا ۾ ڪٿي ٿا ڳولهيندا رهو؟ چاهيو ٿا مکڻ ۽
ولوڙيو ٿا پاڻي. اهڙيءَ طرح مکڻ نه ملندو ڪونه. الله
فقط پرماتما وٽ آهي. دنيا ۾ ڳٺي ڪنهن وٽان ڪونه
ملندو.

سمجهائڻ لاءِ هڪ ڪٿا ٻڌايان ٿو. هيءَ هڪ ڪتي
جي آکاڻي آهي. هڪ ڪتو ڪيترن ڏينهن جو بکايل هو.
کاڌي لاءِ ڀٽڪندو وتندو هو. هلندي هلندي هڪ درياهه
جي ڪناري تي پهتو. ڪناري تي هڪ وڻ هو. ان
وڻ ۾ ٻن ڪول هئا. فقط ٽاريون هيون. انهن ٽارين مان
هڪ ٽاريءَ تي هڪ روٽي لٽڪي رهي هئي ۽ ان وڻ
۽ روٽيءَ جو پاڇو هيٺ پاڻيءَ ۾ پئجي رهيو هو. ڪتي
پاڻيءَ ۾ نهاريو ته سمجهائين ته روٽي منهنجي سامهون
آهي. ولي ڏانهن ڏٺائين ٽاريءَ ۾ ٽپ. پاڻيءَ ۾ اٿل پيدا ٿي.
۽ انهيءَ ڇر پر جي ڪري روٽي ٻري ٻچندي معلوم
ٿي. ڪتو ٿورو اڳتي وڌيو ته روٽي اڳتي هلندي معلوم ٿي.
هو وري ٻه ٿورو اڳتي وڌيو ته وري روٽي ٿوري اڳتي
وڌندي محسوس ڪيائين. اهڙيءَ طرح ڪتو اڳتي
وڌندي وڌندي وچ سير ۾ پهتو ۽ ٻڏي مري ويو. اڙي

جي پياس لهڻجي جمع ۾ آهي. انهيءَ جي تلاش ۾ ڀاون
ڦرندو ٿو وتين. تون سمجهين ٿو ته جن وٽ ڌن آهي، اهي
ئي سکي آهن. تون به وڃي ڏاوان ڌن جي درياهه ۾ ٽپو.
پر انهن به ته الله عليحده ڪو ڙ. الله جي روشني ٿورو
اڳتي وڌي وئي.

رڊيرڪ ڊلهي "ميلاپ" اخبار ۾ آمريڪا جي انڪل
هڪ ٻن ڪروڙ پتين جو حال لکيو هو. انهن مان ڪو
چريو ٿي مئو، ڪو بد اخلاقي ۾ بند هو، ڪنهن آپگهات
ڪيو. ڪو بيمارين جو شڪار بڻيو، ڪو مست ٿيڻجي
ڪري ڪنڌو ڪوڙادو رهيو، ڪنهن ڏيوالو ڪڍيو ۽ ڪو
وري قتل ڪيو ويو. ڪنهن کي به الله نه مليو ڇاڪاڻ
ته ڌن ۾ الله نه آهيئي ڪرن. تون سمجهين ٿو ته شاديءَ ۾
سک آهي. پڪل جنزال روني پيٽي ملندي ۽ سک ۽ آرام
سان حياتي گذاردي. ڏٺو ولي انهيءَ درياهه ۾ به ٽپو.
پر سک نه آئي نه ڪنهن مليو. الله جي روشني پاڻ اڳتي
وڌندي وئي. تون وري واپار ڪيو ته الله عزت ۾
آهي. ڏٺو ولي انهيءَ درياهه ۾ به ٽپو. پاڻيءَ ۾ گهڙيو پيدا
ٿي. روشني اڳتي هلندي وئي. اهڙي طرح سان عزت
۾، حڪومت ۾، طاقت ۾، جان ۽ جائداد ۾ ڪٿي به
الله ڪونهي. تنهنجا ڏيڻا چاهيو ته به پاڻي ٽپا ڏيو، پر انهن
الله جي روشني ڪا نه ملندي. ڪٿي ۾ جيڪڏهن عقل
هجي ها ته اهو پاڻيءَ ۾ ٽپي ڏيڻ بدران مٿي وڃڻ لئي
نهاري ها ۽ وڃڻ لئي چڙهڻ جي ڪوشش ڪري ها ته

روئي ملي وڃيس ها.

اي انسان! آنند جي روئي هيٺ ڪانهي. وڻ لسي آهي. هيءَ ريڙه جي هڏي هن وڻ جو ڙ آهي. ان جو آسرو وٺي مٽي چڙهه، ارهر رلدو ٻهڄ. اِهي آهي آنند. مٽي چڙهڻ ڏکيو آهي مگر مٽي چڙهڻ کانسواءِ آنند جي روئي ڪا نه ملندي. جي آنند جي اڇا اٿو ته مٽي چڙهو هيٺ نه ڪرو. چو نه سڪ ۽ آنند جو ڏيندڙ فقط پرماتما آهي. اهو "پور" پراڻن جو آڌار آهي. "ڀوه" دکن جو ناس ڪندڙ آهي. "سوه" آنند جي ڏيڻ وارو آهي. هيءَ آهي گايتري منتر جي ٽن شبدن جو ارٿ. اِهن سان گڏ هڪ ٻيو اکر آهي "اوم" ان جو ارٿ مان ٻڌائي نٿو سگهان. ان جي ارٿن جو انت ٿي ڪونهي وڏا وڏا رشي ۽ يوگي به ان جو پار پائي نه سگهيا. هيءَ مها منتر آهي، گايتري منتر کان به وڏو. يوگي لوڪ جڏهن هن منتر بابت ويچار ڪرڻ لڳندا آهن ۽ جڏهن هو هن جي اندر پهچندا آهن، ته انهيءَ وقت انهن کي پنهنجي سڌ ٻڌ به ڪانه رهندي آهي. ته پوءِ ڪير ڪيئن ٻڌائي ته هيءَ "اوم" آهي ڇا؟ هيءَ هڪ بيحد ساگر آهي. بي انت، بي حد، الک آهي. ڪو به هن جو انت پائي نه سگهيو. ڪو آدمي سمنڊ وٽ ڪمنڊل کڻي پهچيو. سڄي سمنڊ جو پاڻي ته پاڻ سان کڻي ڪو نه ايندو. ٿورو ٿي پاڻي کڻندو جيترو ڪمنڊل ۾ ماپندو. "اوم" جي پويتر ڳالهه. ڪڏهن ڪو به اها سمجهي ڪين سگهيو آهي

۽ ڪڏهن ڇاڻي نه لڌو سگهي. مان به انهيءَ سمنڊ مان
هڪ ڪمنڊل ڀري آيو آهيان، مگر اهو ڪمنڊل
سمنڊ نه آهي. سمنڊ بابت هڪ ئي ڳالهه چئي ٿي سگهجي
"نيتي، نيتي" يعني هن اپار جو پار ڪونهي. انهيءَ
لاءِ اينترو ئي سمجهو ته "اوم" جو مطلب آهي "رکشا
ڪرڻ وارو". پيا نه هن جا بي انت ارٿ آهن. هيءُ اهو
پدارٿ آهي جنهن کانسواءِ ڪڏهن به ڪنهنجو ڪم لڌو هلي.
ويدن، اپنشدن، گرو گرنٿن ۽ پراڻن ۾، ويدي
تنتر شاسترن ۾ به "اوم" کانسواءِ ڪم هلي نه سگهيو.
تنتر وارن پنهنجا گهڙيائي منتر ٺاهي ورتا، مگر اوم جهڙو
منتر انهن کي پيو نه مليو. ان ڪري انهن به جيئن جو تيئن
پنهنجي تنترن سان جوڙي ڇڏيو.

ڀڳوان ٻڌ ايشور کي نه مڃيندو هو، مگر اوم کانسواءِ
انجو به ڪم نه هليو. گنگوتري جي رستي ۾ "ورشا"
الي هڪ ڳوٺ آهي، الي هڪ ٻڌ مندر کليل آهي.
الهيءَ جي هڪ هڪ سر تي "اوم مڻي پدمي هوم"
ڪيل آهي. شري گرو نانڪ ديو مهاراج جن به پنهنجي
ر وعالي باڻي "اونڪار" سان شروع ڪئي آهي.
وءَ جي باڻيءَ ۾ اچيٿو -
هري جو سدا ڌيائيٿي - تو گرمکه ايڪ اونڪار،
اونڪار برهما، الپت اونڪار، ويد نرمائيٿي -
جل ٿل مهي ٿل پوريان سواءِ وسرجن هار؛
ايڪ پاتي :هوءِ پسريا - ناڪ ايڪ اونڪار -
ڪوپت براهمڻ جي هڪ رشيءَ هيءُ راڳو ڏاو آهي،

روئي ملي وڃئس ها.

اي انسان! الله جي روئي هيٺ ڪاٺي. وڻ لـي
آهي. هيءَ ريڙهه جي هڏي هن وڻ جو ٽڙ آهي. ان جو
آسرو ولي مٿي چڙهه. ٻرهم رلدرٻ ٻهچي. الي آهي الله.
مٿي چڙهڻ ڏکيو آهي مگر مٿي چڙهڻ کانسواءِ الله جي
روئي ڪا نه ملندي. جي الله جي اچا اٿو نه مٿي
چڙهو هيٺ نه ڪرو. ڇو نه سـڪهه؟ الله جو ڏيندڙ
فقط ٻرمالما آهي. اهو "ٻور" ٻرالن جو آڌار آهي. "ٻوهه"
دکن جو ناس ڪندڙ آهي. "سوهه" الله جي ڏيڻ وارو
آهي. هيءَ آهي گايتري منتر جي ٽن شبدن جو ارٿ.
انهن سان گڏ هڪ ٻيو اکر آهي "اوم" ان جو ارٿ مان
ٻڌائي نٿو سگهان. ان جي ارٿن جو انت ني ڪوئي وڏا
وڏا رشي ۽ يوگي به ان جو پار پائي نه سگهيا. هيءَ مها
منتر آهي، گايتري منتر کان به وڏو. يوگي لوڪ جڏهن
هن منتر بابت ويچار ڪرڻ لڳندا آهن ۽ جڏهن هو هن
جي اندر پهچندا آهن، نه انهيءَ وقت انهن کي پنهنجي
سڌ ٻڌ به ڪانه رهندي آهي. نه پوءِ ڪير ڪيئن ٻڌائي
نه هيءَ "اوم" آهي ڇا؟ هيءَ هڪ ٻيحد ساگر آهـي.
ني انت، ني حد، اٿاه آهي. ڪو به هنجو انت پائي
نه سگهيو. ڪو آدمي سمنڊ وٽ ڪمنڊل کڻي پهچيو.
سڄي سمنڊ جو پاڻي نه پاڻ سان کڻي ڪونه ايندو. ايترو
ئي پاڻي کڻندو جيترو ڪمنڊل ۾ مائيندو. "اوم" جي
پوري ڳالهه ڪڏهن ڪو به اچا سمجهي ڪين سگهيو آهي

؟ ڪڏهن جاڳي به نٿو سگهي. مان به انهيءَ سمنڌ ما
هڪ ڪرمنڊل پري آيو آهيان؛ مگر اهو ڪرمنڊل
سمنڊ نه آهي. سمنڊ بابت هڪ ٻي ڳالهه چئي ٿي سگهجي
"نيتي، ليتي" يعني هن اپار جو پار ڪونهي. انهيءَ
لاءِ اٿر و ٻي سمجهو نه "اوم" جو مطلب آهي "رکشا
ڪرڻ وارو". پيا ته هن جا ٻي الت ارت آهن. هيءَ اهو
پدارت آهي جنهن کانسواءِ ڪڏهن به ڪنهن جو ڪم نٿو هلي.
ويدن، اپنشدن، گرو گرنٿن، پراڻن ۽ ٻين وينـدي
لٽتر شاسترن ۾ به "اوم" کانسواءِ ڪم هلي نه سگهيو.
لٽتر وارن پنهنجا گهڻائي منتر ٺاهي ورتا، مگر اوم جيڙو
منتر انهن کي ڪو نه مليو. ان ڪري انهن به جيڪي جو نيئن
پنهنجي لٽترن سان جوڙي ڇڏيو.
ڀڳوان ٻڌ ايشور کي نه مڃيندو هو، مگر اوم کانسواءِ
انجو به ڪم نه هليو. ڪنگوتري جي رستي ۾ "ورشا"
تالي هڪ ڀوٽ آهي، اتي هڪ ٻڌ مندر ڪليل آهي.
انهيءَ جي هڪ هڪ سر تي "اوم مڻي پدمي هوم"
لکيل آهي. شري گرو نانڪ ديو مهاراج جن به پنهنجي
شروعاتي باڻي "اونڪار" سان شروع ڪئي آهي.
گروءَ جي باڻيءَ ۾ اچيتو-
هري جو سدا ڌيائيٽي- تو ڳرمک ايڪ اونڪار،
اونڪار برهما، اتپت اونڪار، ويد فرمائيٽي-
جل ٿل مهي ٿل پوريان سوامي وسرجن هار؛
انيڪ پاٽتي :هوءِ پسريا- نانڪ ايڪ اونڪار-
گوپت براهمڻ جي هڪ رشيءَ هيءَ راهو ڏنو آهي،

سنسار جي مانا آهي. مان انجي اپاسنا ڪندو آهيان. "
. ودوانن سڀني لوڪ ساڌن جو مول آڌار گايتري کي
ئي مڃيو آهي. گايتري "پور"لوڪ جي ڪامڌينو آهي. ان
کان سڀ ڪجهه پراپت ٿئي ٿو.

اها آهي گايتريءَ جي وڏائي. اهيءَ ڪالپوءَ جهڙڪي
لوڪن پکوان ڇيو، لوڪيشور ۽ لوڪراج ڇيو، جــو لوڪ
وديا جو سڀ کان ڀرپور پرچارڪ هو ان به ڇيو "گايتري
پرٿويءَ جي سڀ کان ڀرپور ۽ سڀ کان وڏي شڪتي
آهي." اڳتي هاي پاربتيءِ ڏانهن اشارو ڪري. شو جي
مهراج ڇيو- "اي پياري! ودوانن، لوڪ جي سڀني ڪرپائن
جي واسطي گايتريءَ کي ئي آڌار مڃيو آهي. گايتريءَ سان
اسان لي چڪر کان ٿا. گايتريءَ سان لوڪ جون سمور يون
ڪرپائون لين ٿيون. اهي اسان چڪر آهن (١) مول آڌار
(٢) سواڌشٽان (٣) مڻي پورڪ (٤) اناهت (٥) من (٦)
وشڌي (٧) آڳيا ۽ (٨) برهم رنڌر انهن سڀني جي هيٺان
اها شڪتي ناڳڻ واڱر وڪڙ ماري ويٺي آهي جنهنکي
ڪنڊلي چوندا آهن. ناڳ جهڙي طرح رهندو آهي،
اهڙي طرح ئي وڪڙ ماري اها مها شڪتي مول آڌار ۾
سمهيل آهيءَ پٺيءَ جي رڳڙه جي هڏي جتي هيٺ پهچي
ختم ٿئي ٿي، اتان پهچي واٽ سان شسمنا کي پڪڙي
وٺي آهي. هنجو واٽ کلي وڃي ته لوڪ جي واسطي
ڪليان جو مارگ کلي ٿو وڃي. مگر ڪئن کلي هنجو
مهڙن ؟ ڪبر ڇريڙان پڄلي ۽ ناڳڻ کي اســـ پهچڻو

منهن ڪول ۽ جاڳ ۽ يوڳ جي مها شڪتي ڏي. جنهنجي ٺٽي چڙهڻ سان ۽ ٻرهم رنڌر ۾ چمڪندڙ مهان جوتيءَ جو درشن ڪرڻ جي قابل ٿي وڃي. شوجيءَ پارٻتيءَ کي چيو ته گائتريءَ جي جاپ سان، گائتريءَ جي اپاسنا سان ان ڪنڊليءَ جو منهن کلي ٿو وڃي ۽ ٻوءِ هڪ هڪ ٿي اٿي چڪر ڪاٽ ليکن ٿا."

الهي ڪري شاسترن گائتريءَ کي ٻرتويءَ جي ڪام ڌينو چيو آهي. ڪام ڌينو ۽ ڪلپ ٻرڪش لاءِ لوڪن جو وشواس آهي ته انهن کان جيڪي گهرو اهو ملندو. جيڪا ٻه اڇا ڪريون اها پوري ٿيندي.

اهو ته ٿيو لوڪن جو خام خيال. مگر شاسترن گائتري منتر کي هن ٻرتويءَ جو، هن سنسار جو ڪام ڌينو چيو آهي. سنسار جي هر وستو ان کان پراپت ٿئي ٿي.

ويد ماتا سنسار جي ماتا آهي. ڀڳوان شو ۽ ماتا پارٻتيءَ جو سمواد جو مان ٿوهالڪي پڌائي رهيو آهيان، انهيءَ ۾ اڳتي هلي شنڪر مهراج چيو- "اي پارٻتي! ڪلجڳ ۾ انسان جي جسم ۾ ٻرتويءَ جو لتو گهٽو ٿئي ٿو. اوڻ ته جاڻين ٿي ته هن کان اڳين يگن جي انسان جي اندر سوکشم لتو وڌيڪ هولدو هو ۽ ڪلجڳ ۾ اهي ٻرتوي لتو وڌيڪ. انهيءَ ڪري ڪلجڳ جي انسان کي اها سڌي لئي ملي جا اڳين يگن جي انسان کي ملندي هئي. مگر هيءَ ته وڏيءَ چنتا جي ڳالهه آهي. ايشور جيڪڏهن ڪلجڳ جي انسان کي سڌي حاصل ڪرڻ لاءِ هٿابو ڏي ته آهي

۽ ان جي اندر ٻرُوي ٽوڻي وڏڪ رکيو آهي نہ هيءَ
سڌي ڪيئن ملندي؟" ٻڌولي پاربتيءَ گهٻرائجي چيو.
"مهاراج! ڏهين ڪلجڳ جي انسان جو ڪلياڻ ڪيئن
ٿيندو؟" شنڪر مهراج مشڪي چيو- "پاربتي گهٻراءِ نہ.
گايتري ئي اهو ساڌن آهي جنهن جي ڄاپ سان ڪلجڳ جا
انسان ٻہ سڌي حاصل ڪري سگهن ٿا. جو گايتريءَ کي
پنهنجي ماتا مڃي ان جي گود ۾ وڃي پنهنجو پاڻ ان جي
چرڻن ۾ ارپڻ ڪري ٿو، ان کي اهي سڀئي اوڻ سڌيون
حاصل ٿين ٿيون ۽ جيڪي اڳين ڳڻ جي انسان کي سوڪشم
تپ جي ڪمائيءَ ڪري پراپت ٿينديون هيون. گايتري
پرم تپ آهي، گايتري پرم يوڳ آهي، اهو پرم ساڌن ۽
پرم ڌيان آهي. اها سڀن جي ماتا آهي. هيءَ کان وڌيڪ
سنسار ۾ ٻيو ڪجهہ بہ نہ آهي. اها آهي گايتريءَ جي مهما
جا گايتري منجريءَ ۾ ڳالهي وئي آهي. فقط اهو ئي نہ
مگر جيترا بہ رشي ۽ يوڳي ٿي ويا آهن، انهن سڀني گڏيل
آواز سان گايتريءَ جي تمام وڏي وڏائي ڪئي آهي.
وشوامتر، ياگيه ولڪيه، وسشٽ ۽ ڀاردواج سڀني گايتري
جي وڏائي ڪندي چيو آهي تہ ان کان وڌيڪ ٻيو
ڪجهہ بہ نہ آهي."

ٻيا بہ ڇڏيو تہ خود مهرشي چرڪ جنهن آيُر ويد
شاستر جي رچنا ڪئي، تنهن پنهنجي گرانٿ ۾ لکيو آهي
"جيڪو بہ مرد يا استري هڪ سال تائين الري جو
ــ ڏهاڙي صبح جو گايتريءَ جو ڄاپ ڪندو ان

جي عمر اڪ ١١٦ ورهيہ ٿيندي."

ڏسو منهنجون ماائون! ڪيڏو نہ سولو لسخو آهي. آٿري جو رس ۽ گايتري جو جاپ. پوءِ نہ ڪنهن ڊاڪٽر جي ضرورت نہ وند جيءَ نہ پينسلين جي نہ ڪوروماٿيشن جي. مگر پراچين سنتن ۽ ودوان کان وٺي اڄڪلهہ جي سنتن ۽ مهاتمائن کي ڏسو تہ اهي بہ گايتريءَ جا ڳڻ ڳائيندا ٿي ملندا. مها ڪوي رويندر ناٿ ٺاڪر (ٽئگور) شري رام ڪرشن پرمهنس، سوامي وويڪانند، سوامي ورجانند، مهرشي ديانند، جڳت گرو شنڪر آچاريہ ۽ مهاتما گانڌي، سڀني هڪ ئي آواز ۾ گايتريءَ جي وڏائيءَ جو ورنن ڪيو آهي. انهن مان هڪ هڪ جي ڳالهہ مان توهانکي ٻڌايان ٿو. شري رام ڪرشن پرمهنس چوي ٿو- "گايتري جي جاپ ڪرڻ سان شڪتي پراپت ٿئي ٿي." سوامي وويڪانند چوي ٿو- "گايتري سمت ٻڌي عطا ڪري ٿي. يعني نيڪ سمجهہ. پرماتما سان ملائيندڙ جيڪڏهن ڪو لتو آهي تہ اهو آهي سد ٻڌي. پرماتما کان جيڪڏهن ڪا گهرڻ جي چيز آهي تہ اها آهي ست ٻڌي." يعني (سچي سمجهہ)

ڏي سمجهہ وڃي امچهہ داتا دان اهو ڏي،
ٿئي سک، وڃي ڏک، منسا مان اهو ڏي.

جنهنجي ٻڌي نيڪ ٿي وڃي ٿي ان جا سورا ڪارج سڌ ٿيڻ لڳن ٿا.

مها ڪوي ٽئگور چوي ٿو- "ڀارت ورش کي جاڳائڻ

وارو ۽ سڌو ميا متر آهي ڳاپتري. ڳاپتري جي متر کان وڌيڪ ٻي خوبصورت ڪا به وستو نه آهي اهڙي جو مون اح ٽالين ڪاد ڏلي آهي.“

ان جي ٻوراڻ چڙڻ لفظن جي اچار ڪندي ”اوم ڀور، ڀوه، سوه“ چولدي ٻگيهہ الين او اَبو ڪري نه ڄڻ سارو جڳيهہ سارو برهمانڊ مون جولي ڳور آهي. لوڪ ۽ پرلوڪ هن جي گهر جون ٿنڀون آهن. الين ٿو معلوم ٿئيس نه ڄڻڪ هو تارن ستارن، سج، چنڊ، ڪهڪشان ۽ گرهن جي وچ ۾ بيٺو آهي. چوڌاري جوليون لاٽ ڪري رهيون آهن. روشنيءَ جون لاٽون وهي رهيون آهن ۽ انهن سڀني لاٽن سان منهنجو سنبنڌ آهي. ڳاپتري متر جي جاپ ڪرڻ واري کي الين الو ڪرڻ گهرجي ته هو پرٿويءَ کان مٿي چڙهي اچي ۽ ان آڪاش ۾ اچي ان تارن جي وچ ۾ بيٺو آهي. اهي ٽيئي هن کي ڳاپتريءَ جو اُچارڻ ڪرڻ گهرجي. برهمچي ڏيان ڪرڻ جوهي پراچين طريقو سڀ کان سٺو آهي. هن کان وڌيڪ ٻيو ڪو به الرو گو هولڪو ڪونه آهي. هن طريقي سان انسان هميشه لاءِ ٻگوان سان پنهنجو لاڳاپو جوڙي ٿو سگهي. ٻئي ڪنهن به طريقي سان هيءَ ڳالهه ٿي ني سگهي. لوڪماليہ الڪ چوي ٿو ”جي ڪمارڳ کان سٺي رستي تي هلڻ چاهيو ته ڳاپتري متر جي اپاسنا ڪريو. ڳاپتري متر جي جاپ مان باپ جو مٺل مٽي او وڃي. ... ... عالي برڪتا لي ملسي ته هو ابهور جي

اوڏو ڪڏهن نه وڃي سگهي."

پوڄيه پاد پنڊت مدن موهن مالويه به چوندو ته "گايتريءَ ۾ انسان کي ايشور وشواسي بڻائڻ ۽ ايشور تي ڀروسو ڪرڻوارو بڻائڻ جي وڏي شڪتي آهي. گايتري منتر جپي آتما کي پرماتما سان ملائيندو ۽ انجو درشن ڪرائيندو، انهي ان سان گڏ دنيا جا پدارٿ به ٿو ڏئي. ان کان طاقتور ۽ اتم منتر مون ڪڏهن نه ڏٺو آهي."

مهاتما گانڌي به هر روز گايتري منتر جو جاپ جپيندو هو. ۽ گايتريءَ جي جاپ بابت چوندو ته "من کي لڳائي ۽ چت شانت ڪري گايتري منتر جو جاپ ڪيو وڃي ته هر قسم جا سنڪٽ دور ٿي ٿا وڃن. آتم انتيءَ جي واسطي هيءَ منتر بلڪل ڪارائتو آهي."

ڊاڪٽر سر راڌا ڪرشڻن چوندو ته "گايتري انسان کي نئون جيون ڏيڻ واري لاثاني پرارٿنا آهي."

اهڙيءَ طرح جڳت گرو شنڪر آچاريه، مهرشي ديانند، سوامي ورجانند ۽ ٻين سڀني مهاتمائن گايتريءَ جي اپار مهما جو ورڻن ڪيو آهي. گايتريءَ جي مهما ڳائيندي هو ڪڏهن به سهي ٿڪيا نه آهن.

مگر هي ڳالهيون جيڪي مون تو هاڻي ٻڌايون آهي ته پراڻيون ڳالهيون آهن. انهيءَ بدران ڪان پوءِ دل به ايندو ته گايتريءَ جي مهما مهان آهي ۽ ان جي وڏي وڏائي آهي، اها وڏي مهتو جي ڳالهه آهي ۽ مگر اڄ ڪلهه به ڪو اهڙو ماڻهو آهي، جنهن گايتري مان فائدو

ور او هجي ؟

منهنجو جواب آهي ته اهڙو آدمي آهي، جهڙو اوهانجي سامهون ويٺو آهي. گايتريءَ جو ذڪر ڪندي ٿي هن شرير جي آکاڻي منهنجي سامهون اچڻي ٿي.

ننڍي هوندي هي شرير جلالپور جٽان ۾ هو. هڪڙي ننڍڙي ڳوٺ ۾، جو هاڻي پاڪستان ۾ اچي ويو آهي. اتي هي شرير ڄائو. مان ته ساري دنيا جو رهندڙ آهيان. سڄو سنسار منهنجو گهر آهي. مگر هن شرير جو گهر انهيءَ ڳوٺ ۾ هو. ڳوٺ ننڍو هو، مگر واپار ۾ جي لٺا لٺڪان لاءِ مشهور هو. گاڏيءَ جي ڪاڏي جي ٻرڪار ڪانڌ ته ڪيٽو اڳ ايي ڪاڏي ايندي هئي. اُن کي ڪپڙا ڪپڙو ڪري سڏيندا هئا ۽ ٻري ٻري اها ڏاڏي وڪڻڻ ويندي هئي. انهيءَ ڪري ٻهر تين ڏينهن تان نيئي هن شهر کي سوداڳي ڪپڙو ٻهرڻ لاءِ ملندو. اُن ڏينهن ڪنهن به ودانشي ڪپڙو نه پهريو اٿس. پالڪيءَ جي [illegible] ماڻهو [illegible] ستين درجي ۾ پڙهندو هوس [illegible] خوش. مولڪي ڪپڙو [illegible] ته ايندو هو.

اسڪول [illegible] جي وچ ۾ هو ماستر صاحب جو [illegible] "Stand up on the [illegible] (اتي بيهه لي [illegible] ڪيتني وڃڻ ٿي هئي، تين ڳهڻي [illegible] اسڪول بند ته نئي لمس اٿيڇ [illegible] ڪلاس جو ماستر چماٽون هڻي [illegible] ڇڏ يا وڃو. وري گهر ايندو

هوس ته پنا ماريندو هو. چوندو هو ته اون نالائق آهين،
اون کنهن به ڪم جو نه آهين. مان روئي روئي چوندو
هوس ته پنا جي گهڻي ڪوشش ڪري ڏيان سان پڙهان
تو، پر ڇا ڪريان، جو جيڪي پڙهاڻو، اهو ياد بيٺو
رهي. هو چوندا هوا ته ”اون پڙهين ڪو نه ٿو؛ اون
اڪل اڪو آهين؛ مورک آهين“. هر روز جي اِي عزتي
۽ روز روز جي مار کائڻ کان اينترو دکي ٿيس جو نديءَ
عمر ۾ ئي آپگهات ڪرڻ جي اڇا مهنجي دل ۾ جاڳي ۽
جيئڻ جي خواهش دل ۾ نه رهيم، سوچ ڪيم ته هن دک
۽ بي عزتيءَ جي جيئڻ کان مرڻ چڱو آهي. هڪ ڏينهن
١٢ بجي اسڪول مان موڪل ملي ته مان سڌو برساتي
نالي وٽ هليو ويس؛ جيڪو اساڄي ڳوٺ لاڳيتو وهندو
هو. اهيءَ کي ”دواڙا“ چوندا هئا. برسات جا ڏينهن
هئا. ندي پور سان وهي رهي هئي. پوڏ جو پاڻي هن
۾ تيزيءَ سان وهي رهيو هو. تڏهن مان پل تي بيهي
وڏي آپو ڏاو. ڦهه ڪري وڃي اهيءَ ۾ ڪريس. خيال
ڪيم ته هاڻي مري ويندس ۽ جيئرو نه رهندس. مگر
ڀڳوان کي هن شرير کان ڪجهه ڪم وٺڻو هو. اهيءَ
ڪري ڪوشش ڪندي به مان مري نه سگهيس. گهوٽا
کائيندو بيهوشيءَ جي حالت ۾ اڌ ميل پري هڪ ڪناري
تي وڃي پهتس؛ اسلام ڳڙهه وٽ. اتي ماڻهن موکي
ڏٺو ته جيئرو ته اڃا هي؛ ته منشي گڻيشداس جو پٽ
آهي. انهن کڻي موکي پنهنجي گهر ۾ اچي پهچايو.

ورتو هجي؟

منهنجو جواب آهي ته اهڙو آدمي آهي، جهڙو اوهانجي سامهون ويٺو آهي. ڀاٽيءَ جو ذڪر ڪندي ٿي هن شهر جي آڳاٽي منهنجي سامهون اچي ٿي.

لڳندي هوندي هي شهر جالنڌر جتان ۾ هو. هڪڙي ننڍڙي ڳوٺ ۾، جو هاڻي پاڪستان ۾ اچي ويو آهي. اڳي هي شهر هئو. مان ته ساري دنيا جو رهندڙ آهيان. سڄو سنسار منهنجو گهر آهي. مگر هن شهر جو گهر اٿيءَ ڳوٺ ۾ هو. ڳوٺ ننڍو هو، مگر واپار ۾ هر جي لٺ لٺ ڪان تمام مشهور هو. ڳالهه ٻيءَ هي ڳاڏيءَ هي ٻرچار ڪان ته ٺيڪ اڳ الي ڳاڏي لهندي هئي. ان ڪي گجرالي ڪپڙو ڪري سڏبندا هئا ۽ ٻري ٻري اتا ڳاڏي وڪامڻ ويندي هئي. اٿيءَ ڪري ٻاهرين ذيهين ڪان لي هن شهر کي سوديشي ڪپڙو ٻاهرڻ الا ملندو. ان ڪابوءِ ڪڏهين به وديشي ڪپڙو ته ٻاهر بو الس. پاڪستاني جي ڳالهه آهي ته مان ڇهن يا ستين درجي ۾ پڙهندو هوس ۽ خاص ٻه وڌوس. مواڪي ڪچا، ۽ ته انڌو هو. اسڪول ۾ ٻاهرين گهنٽيءَ جي وڄندي ئي ماستر صاحب جو آواز ايندو هو "Stand up on the bench (اٿي بينچ تي ڪڙو ٿي ٻيهه). وري اي گهنٽي وڄندي هئي، تهن گهنٽي جو لوڻ گهڻد ۽ جيسين سڪول بند نه ٿئي تيسين بينچ تي بيٺو هوندو هوس. ڪلاس جو ماستر چماٽن هٿي ڳل ڳاڙهو ڪري ڇڏيندو هو، وري گهر ايندو

هوس ته پنا ماريندو هو. چوندو هو ته تون نالائق آهين،
تون ڪنهن به ڪم جو نه آهين. مان روئي روئي چوندو
هوس ته پنا جي گهڻي ڪوشش ڪري ڌيان سان پڙهان
ٿو، پر ڇا ڪريان، جو جيڪي پڙهائيو، اهو ياد نٿو
رهي. هو چوندا هوا ته ”تون پڙهين ڪو نه ٿو ۽ تون
بلڪل نڪمو آهين ۽ مورک آهين“. هر روز جي بي عزتي
۽ روز روز جي مار کائڻ کان ايترو دکي ٿيس جو ننڍيءَ
عمر ۾ ئي آپگهات ڪرڻ جي اڇا منهنجي دل ۾ جاڳي ۽
جيئڻ جي خواهش دل ۾ نه رهيم. سوچ ڪيم ته هن دک
۽ بي عزتيءَ جي جيئڻ کان مرڻ چڱو آهي. هڪ ڏينهن
١٢ بجي اسڪول مان موڪل ملي ته مان سڌو برساتي
نالي وٽ هليو ويس ۽ جيڪو اسانجي ڳوٺ لڳيتو وهندو
هو. انهيءَ کي ”دواڙا“ چوندا هئا. برسات جا ڏينهن
هئا. ندي زور سان وهي رهي هئي. پوڻ جو پاڻي هن
۾ تيزيءَ سان وهي رهيو هو. تڏهن مان پل تي چڙهي
وني ٽپو ڏنو. ڦهه ڪري وڃي انهيءَ ۾ ڪريس. خيال
ڪيم ته هاڻي مري ويندس ۽ جيئرو نه رهندس. مگر
ڀڳوان کي هن شرير کان ڪجهه ڪم وٺڻو هو. انهيءَ
ڪري ڪوشش ڪندي به مان مري نه سگهيس. گهوٽا
کائيندو بيهوشيءَ جي حالت ۾ ٻه ميل پري هڪ ڪناري
تي وڃي پهتس، اسلام ڳڙهه وٽ. اتي جي ماڻهن مونکي
ڏٺو ته جيئرو نه اٿي هي ته منشي گنيشداس جو پٽ
آهي. انهن کڻي مونکي پنهنجي گهر ۾ اچي پهچايو.

قسمت ۾ اڃا مرڻ نه لکيل هو. انهيءَ وقت سوامي
سيتانند جلالپور ۾ آيو ۽ اسانجي باغ ۾ اچي رهيو. پتا جن
حڪم ڏنو ته "سواميءَ کي، روٽي ڪارڻ لاءِ اڪثر ٿون
ويندو ڪر." اها آڳيا شايد انهيءَ لاءِ مونکي ڏني وئي
جو مونکان وڏي نالائق ۽ اڪيو ماڻهو سندن گهر ۾ ٻيو
ڪونه هو. مان هر روز ويندو هوس ۽ سواميءَ جن کي
روٽي ڪاڻي ايندو هوس. هڪ ڏينهن پتا جن چيو ته
"وڃ، وڃي مينهن کي پاڻي پياري آءِ". مان ڳوٺ کان
ٻاهر ان تلاءِ وٽ مينهن کي وٺي ويس جنهنکي مسد پوائا
چوندا هئا. مينهن پاڻي پيتو. پاڻي پي گهري پاڻيءَ ۾
گهڙي پيئي. مان هوس ٻار، سو اڪي ٻاهر ڪيئن ڪڍان؟
ڏاڍا واڪا ڪيم. پٽ هئا ماڻس نه مينهن پيلي ڪان لڪري
ٽئي ڪناري تي وڃي بيٺي ۽ اتي هڪ زميندار جي
ٻنيءَ ۾ هلي وئي. جيسين مان انهيءَ ڪناري تي پهتس
انتريءَ دير ۾ هن کيتيءَ جو ڪيترو حصو کائي چٽ
ڪري ڇڏيو هو. جيسين مان ٽپي اتي پهتس، تيسين
زميندار به اچي ويو. هن مونکي جهلي اتنرو مار ڏنو جو
هڏ ٻون به سور ڪرڻ لڳون. انهيءَ ڏينهن اسڪول ۾
به مونکي مار ملي هئي. گهر آيس ته پتاجيءَ غصي ۾
اچي چيو ته "انتري دير ڇا جي لاءِ لائي هئين؟". پوءِ
مونکي ڏاڍي مار ڏنائون. مان حيران. ٻار لئا ڪير نه
"اي ڀڳوان! ڇا ڪريان؟" نه رڳو اکين ۾ دل ۾ پٽي رلو-
پوءِ پتاجن چيو ته وڃ، وڃي "سواميءَ کي روٽي ڏئي آءِ"

ماڻ روئي ڪٿي سوامي جن وٽ پهتس. هو ڪائيندو رهيو ۽ ماڻ هڪ طرف اداس ۽ اُراس بيٺو رهيس. هو ڏسندو رهيو، پوءِ ڪرڻ ڪاپوءِ چوڻ لڳو ته: "خوشحالچند ڪهڙي ڳالهه آهي؟ تون اڄ اداس ڇو آهين؟ ڏاڍو ڏکي پيو معلوم ٿين!" سوامي جي همدردي جي ڳالهه، پڌي منهنجي اکين ۾ پاڻي اچي ويو. ماڻ زاروزار رئڻ لڳس. سوامي پيار سان مونکي گود ۾ وهاريو ۽ چيائين "توکي ڇا ٿيو آهي؟ ڇو ايترو ڏکي آهين؟" مون روئي پنهنجي سڄي ڳالهه کين ٻڌائي، ۽ ٻڌايو ماس ته ڪوشش ڪندي به مونکي ڪجهه ياد نٿو پيهي. منهنجي ٻدي خراب آهي. هن چيو ته "اڙي! انجو علاج ته ماڻ توکي ٻڌائي ٿو سگهان. واهه، منهنجي اڳيان ۽ هڪ ڪاغذ ڪٿي هن ان تي گايتري منتر لکي ڏنو ۽ چيائين ته هي آهي تنهنجي بيماريءَ جو علاج. جڏهين ڪنڌ ما سپ ياڻي سمهيا پيا هجن تڏهين تون صبوح جو ٣-٤ بجي سوار اٿي اشنان پاڻي ڪري، هنجو جپ ڪندو ڪر. سواميءَ گايتريءَ منتر جو ارٿ به ٻڌايو. جو ارٿ هن ان وقت ٻڌايو، اهو اڄ تائين ياد آهيان. "اي رکڪ ۽ پراڻ پيارا، دک دور ڪندڙ، آنند جي ڏيڻ وارا، ماڻ تنهنجي سندر دويه روپ جو ڌيان ڪريان ٿو ۽ توکي ورڻ ٿو ۽ پنهنجو پاڪي تنهن جي حواليءِ تو ڪريان، منهنجيءَ ٻديءَ کي پنهن جي طرف ولي هل".

ٻانهن کان وٺي مان اجرت وٺڻ لڳس؛ وقت
ٿي لڳي سگهان ٿي؛ ته هڪ ڏينهن کيتيءَ وارو ڏڪار
ڪيو. اٽي جو ٻوٽو ته ٿي لڳندي هئي ته وري
وري اٽڪي اُن جي جاءِ ڇڏي ٺهندو هوس؛ ٻه ٻانهون ته
ڏسندو هوس ته پاڻيءَ مان لڳي ٿي؛ جيئن ٿي
وڃائڻ ته اوريءَ تي ٻيڙ ٻوٽو وري ٻيڪر ٿا اچن."
اهي ڏينهن منهنجي جواني ڏاڍي وڏي ٿي رهي هئي
ٻين ٻرچاٽ ٻارن پاليندو هوس؛ ٻيلي ڏاڏي مٿي ٻيڙ ڪرندو
هوس. پتاجي اسان سڀني ٻارن کي اٺيءَ پر ڪمنجاري
وٺي پر رکندو هو. هون وڏيار ڪيو ته جوڻيءَ کي تنهن
ڪٿائي جي ته ڪرڻ آڱر ڪيي. جڏهن ڪي هڪ نور ٻڌي
جڏهن جيئن ڪڍي وٺندو هوس ته ان نور جو پيو پاڻي
چوڻيءَ سان ٻڌي ڇڏيندو هوس؛ جڏهن ٿي ڪراڻيندو
هو، ٻڌين مٿو هيٺ ٿيندو هو ته ڏور مٿي جيڪي
ولندي هئي. چوڻيءَ کي ڇڪ اچڻ ٿي، ته ٽنگون ڪلي
وهندي هئي؛ ٻوءِ وري مان جيئن ڪڍي ويهي رهندو هوس.
اهڙيءَ طرح جيئن ڪندي، پنج ڇهه مهينا گذري
ويا؛ مان ان امتحان ۾ ڏسڻ لڳس. ٻئين امتحان ۾ ٿي
سوال مليا هئا ته ٽئي غلط هوندا هئا. چاليهن هڪ سوال
صحيح اڪرڻ لڳو. مان امتحان ۾ پاس ٿيس. منهنجون
چيو ته "تو ضرور ڪنهن نقل ڪئي آهي. تنهنجي پاس
ٿيڻ جي ته اميد ئي ڪانه هئي."
مون چيو ته "مون ڪنهن جو نقل نه ڪيو آهي، فقط

گايتري منتر جو جپ ڪيو اٿم“ الهڪي شايد اها ڳ
سمجهه ۾ نه آئي ته ان ڪالهوءِ هو امتحان ۾ پاس ٿيڻ
لڳس ۽ انهن ڏينهن ۾ هڪ ڪوتا به لکيم.

منهنجو استاد ڪاڪارام جي هو. هن اها ڪوتا
پڙهي نه ڏاڍو خوش ٿيو. انهيءَ وقت ٿي ڪيشي مان هو
پاڻوليد ڪيڏي مونکي العام طور ڏنا ه. انهن ڏينهن
پاڻوليد هلندا هوا. العام ڏيڻ لاءِ لوڪ پاڻوليد ڪم
آڻيندا هئا. مون اها ڳالهه پنهنجي پيتا صاحب کي وڃي ٻڌائي
هن پاڻوليد ڏئي ڪوتا به ڏٺي ۽ ان سان گڏ هڪ پاڻوليد
پاڻ به مونکي ڏنائون. تون ته مهنن گدڙ ڪان پوءِ هڪ
بيو موقعو آيو. آريه سماج جالنڌر جتان جو ساليانو جلسو
هو. مهاتما منسراج جن جو هڪ ليڪچر ان جلسي ۾ ٿيو.
جهڙيءَ طرح منهنجو پيت رنبير مهن جي ليڪچر جي
رپورٽ وٺي رهيو آهي، اهڙيءَ طرح مان نه مهاتما جن جي
ليڪچر جي رپورٽ وٺڻ لڳس. رات جو ويهي سڄي
رپورٽ لکيم. صبح ٿيڻ تي اها رپورٽ مهاتما منسراج
وٽ کڻي ويس، ان پڇڻ لاءِ ته ان ۾ ڪٿي ڪا غلطي
ته ڪانه ٿي آهي. انهن رپورٽ کي ڏٺو ۽ چيائون ته
”ڇا تون شارٽ هينڊ ڄاڻندو آهين؟“ مون ڪين وراڻيو
ته ”شارٽ هينڊ ڇا ٿيندي آهي؟“ هو پڇڻ لڳا ته
”تون ڪنهنجو پٽ آهين؟“ مون چيو ته ”آريه سماج
جي منتري لالا ڪرشن داس جن منهن جا پيتا آهن“.
انهيءَ وقت منهن جو پيتا به اچي ويو. مهاتما ڪانون

پڇيو ته ”منشي! هي لوهاڻن جو پٽ آهي؟“ پتا جنس
چيو ته ”هائو“. مهالما جن چيو ته ”هنن کي ڪراڻيندا
آهيو؟“ پتا جن چيو ته ”هي ٻڌڻ ۾ لهار چڱو ته آهي،
اڻهي ڪري هنکي جوراپن جو ڪارخانو کڏي ڏنو اٿم.
اتي ڏيهي ۾ هٿيئمه ۾ جوراپن ٺاهڻ جو ڪم ڪندو
هو. موڻ وٽ ١٥ مشينون هيون ۽ ١٥ ماڻهو موڻ
وٽ ڪم ڪندا هئا. ٻه سيني ٽان وڌيڪ جوراب مان
اٺندو هوس ۽ هن ڪي جوراب آڳ سرڪار ڇندو ۽ هوس.
اڻهي ڪري سڀي جالپور ۾ لوجوان چوڪرا موڪلي
استاد ڪري سڏيندا هوا. مهالما جن اهو سڀ ٻڌو ۽ چيو
ته هي چوڪرو اڻهي ڪم جو ته آهي. هي مهينجي
حوالي ڪر مان هنکي اڻهي ڪم کي لڳائيندس، جنهن
ڪم جو هي لائق آهي.

پتا جن چيو ته ”مان ڪڏهن تو انڪار ڪري سگهان؟
هي لوهاڻن جو پٽ آهي. جئن چاهيو، تئن ڪريو.“
اڻهي ڪالهوءَ ڪيترا ڏينهن گذري ويا . هڪ ڏينهن
مهالما جن جو پتر آيو ته خوشحالچند کي لاهور موڪلي
ڏيو. مان اتي ويس. وڃي ”آرنه گزيٽ“ ۾ نوڪري
ڪيم. ٣٠ رپيه مهني ۾ پگهار مقرر ٿي. اڻا هميگونه
جي ماڻهن کي ڀڃي ته اهي حيرت ۾ اچي چوڻ لڳا ته
٣٠ روپيه مهدوا هڪ روپيه روز! نسوياڻي منشيءَ جو
پٽ وڏو ماڻهو ٿيچي ويو آهي! اڻين ڏينهن ۾ ڌ ٽيپر ٽوڻ
جو هو. هرهيڪڙو هو. هاڻي ته وڏو ٿي ويو آهي.

”آريه گزيٽ“ ۾ ڪم ڪندي ڪندي مان ان جو ايڊيٽر ٿيس. ڪيترا سال گذري ويا سنه ١١٩٦١ع ”آريه گزيٽ“ ۾ ايڊيٽر تي ڪم ڪيم. انهن ڏينهن ۾ مالابار ۾ موپلن فساد ڪيو. مسلمانن اڍائي هزار هندن کي قتل ڪيو. ٻن هزار هندن کي زبردستيءَ مسلمان بڻايو. مهاتما هنسراج جي آگيا انوسار رليف جي ڪم ڪرڻ لاءِ مان ملبار پهتس. اتان واپس اچڻ تي احساس ٿيم ته ملڪ جون اخبارون ڪجهه سچيون ڳالهيون ظاهر نٿيون ڪن. غلط قسم جو هندو مسلم ايڪتا جو سدا ست بڻائي اهي سچ کي ظاهر نٿيون ڪن. هندن تي ڪو به ظلم ٿئي ٿو ته اهي ڳالهيون به نٿيون ڇاپڻ چاهين. مون محسوس ڪيو ته اهڙيءَ طرح هندن مسلمانن جو ميلاپ ڪڏهين به نه ٿيندو. هندو مسلمانن جو ميلاپ ضروري آهي، پر اهو ميلاپ تڏهين ٿي سگهندو جڏهين هندو به اهڙيءَ طرح پاڻ ۾ ايڪمشت ۽ مضبوط ٿين، جهڙا ڪ مسلمان آهن. ته پوءِ منهن جو پاڻ ۾ ميلاپ ڪڏهين نه ٿيندو. پوءِ جو پتر سان به ڪڏهن ميلاپ ٿي سگهي ٿو؟

انهيءَ خيال کي سامهون آڻي مون ”ميلاپ“ اخبار ڪڍڻ شروع ڪئي، انهيءَ لاءِ ته ديش ۾ ميلاپ جي هندو مسلم ايڪتا جي، هندو ۽ هندوءَ جي ميلاپ جي، اخلاق جي اوچي ڪرڻ جي، سداچار کي اوچو استان ڏيڻ جي، ستيه جي رکيا ڪرڻ جي ۽ انصاف جي رکيا جي اڇا پيدا ڪئي وڃي. اهو آدرش وٺي

پڇيو ته ”منشي! هي لوهاڻن جو ڀت آهي؟“ پتا جن
چيو ته ”هائو“. مهاتما جن چيو ته ”هنن ڇا ڪرايندا
آهيو؟“ پتا جن چيو ته ”هي ٻڍڙا ۽ ٻار چڱو ته آهي،
انهيء ڪري هنکي جورابن جو ڪارخانو کولي ڏنو اٿر.
انهن ڏينهن ۾ ڪشميت ۾ جورابن لاءِ جو ڪم ڪندو
هوس. مون وٽ ۱۵ مشينون هيون؛ ۱۵ ماڻهو مون
وٽ ڪم ڪندا هئا؛ ٻر ٻيلي کان وڏيڪ جوراب مان
ائندو هوس؛ ٻن کي جوراب اُڻڻ سيکاريندو هوس،
انهيء ڪري هي جيلپور ۾ لوهاڻن ڇوڪرا موتي
استاد ڪري سڏيندا هوا. مهاتما جن اهو سڀ ٻڌو؛ چيو
ته هي ڇوڪرو انهيء ڪم جو ته آهي. هي مهنجي
حوالي ڪر مان هنکي انهيء ڪم لي لڳائيندس، جنهن
ڪم جو هي لائق آهي.

پتا جن چيو ته ”مان ڪنهن لو الڪار ڪري سگهان؟
هي لوهاڻن جو ڀت آهي. جئن چاهيو، تئن ڪريو.“
انهيء ڪاڻ ڪجهه ڏينهن گذري ويا. هڪ ڏينهن
مهاتما جن جو پتر آيو ته هرشالچند کي لاهور موڪلي
ڏيو. مان الي وٺس. وڃي ”آريه گزيٽ“ ۾ نوڪري
ڪير. ۳۰ روپيه مهني ۾ پگهار مقرر لي. اها خبر ٻڌي
جي ماڻهن کي ٻڌي ته اهي حيرت ۾ اچي چوڻ لڳا ته
۳۰ روپيه مهنوا هڪ روپيه روز! ڏسو هالي منشيء جو
ڀت وڏو ماڻهو ٿيڻ جي ويو آهي! انهن ڏينهن ۾ ٽيهه تون
مهني جو هو. هو هڪڙو هو. هاڻي ته وڏو ٿي ويو آهي.

”آريه گزيٽ“ ۾ ڪم ڪندي مان ان جو ايڊيٽر
ٿيس. ڪيترا سال گذري ويا، سنه ١٩٢١ع ڌاري ”آريه گزيٽ“
۾ ايڊيٽر تي ڪم ڪيم. انهن ڏينهن ۾ مالابار ۾ موپلن فساد
ڪيو. مسلمانن اڍائي هزار هندن کي قتل ڪيو. ٻن هزار
هندن کي زبردستيءَ مسلمان بڻايو. مهاتما هنسراج جي
آڳيا انوسار رليف جي ڪم ڪرڻ لاءِ مان ملبار پهتس.
اتان واپس اچڻ تي احساس ٿيم ته ملڪ جون اخبارون
ڪجهه سچيون ڳالهيون ظاهر نٿيون ڪن. غلط قسم جو
هندو مسلم ايڪتا جو سڌانت ٻڌائي اهي سچ کي
ظاهر نٿيون ڪن. هندن تي ڪو به ظلم ٿئي ته اهي
ڳالهيون به نٿيون ڇاپڻ چاهين. مون محسوس ڪيو ته
اهڙيءَ طرح هندن مسلمانن جو ميلاپ ڪڏهين به نه
ٿيندو. هندو مسلمانن جو ميلاپ ضروري آهي،
ميلاپ تڏهين ٿي سگهندو جڏهين هندو به اهڙيءَ
پاڻ ۾ ايڪمت ۽ مضبوط ٿين، جهڙا ڪ مسلمان آهن.
ته پتر ۽ متي جو پاڻ ۾ ميلاپ ڪڏهن به نه ٿيندو.
پتر جو پتر سان به ڪڏهن ميلاپ ٿي سگهي ٿو؟
الهيءَ خيال کي سامهون آڻيندي مون ”ميلاپ“ اخبار
ڪڍري ڪرڻ شروع ڪئي، الهيءَ لاءِ ته ديش ۾ ميلاپ
ڇي هندو مسلم ايڪتا جي، هندو ۽ هندوءَ جي
ميلاپ جي، اخلاق جي اوچي ڪرڻ جي، سداچار کي
ڇو استان ڏيڻ جي، ستيه جي رکيا ڪرڻ جي ۽ الصاف
جي رکيا جي اڇا پيدا ڪئي وڃي. اهو آدرش وٺي

"ميلاپ" جڏهن لکڻ لاءِ ڪيترن لوڪن چيو ته هن
اڪيلي آدمي ۽ ڪاٿي جا اخبار هلندي؟ هڪ ٻن هفتن
کان پوءِ ئي ۽ اخبار خود بخود بند ٿي ويندي، مگر
هڪ ٻه هفتو ته ڇا پر "ميلاپ" کي هلندي هلندي
ٻارهن سال گذري ويا ۽ ان عرصي ۾ ماڻهو چوڻ لڳا ته
ڪٿان ڪي روپيه ملي ويا هوندا مس، لاڌين ته اخبار ٿو
هلائي. پر اها ڳالهه سچي ڪا نه هئي. ڪڏهن به مون
ڪنهن کان ڪن جي مدد نه ورتي هئي، "ميلاپ"
جيڪڏهن هلندو هو ته ڪنهن جي ورتن سان نه، پر ايشور
جي ڪرپا سان "ميلاپ" ڪامياب ٿيو ته اهي ۽ ڪاٿي
پوءِ هندي "ميلاپ" ٻه لکيو، اوڪ چوڻ لڳا ته هاڻي هي
هو الف اڃي ويو آهي. مگر الف نه آيو ڪو نه. هندي
"ميلاپ" ۾ اڪل هڪ لک روپيه گهاٽو پيو ان هوندي
به هلندو رهيو. هاڻي به هلندو رهي ٿو. اڄ ڏهين ٻکران
جي مهر لڳي لڳي. ڀورڙا ڪاڌا ٿورن، مونڙ ڳالهه ون. مينهون
سڀ ڪجهه حاصل ٿيون. پت جارا ڏيئر به جاون.
ڌن دولت، لکن جي جائداد حاصل ٿي. اهو سڀ ڪجهه
ٿيو، جو ته ڳايتري ماتا جو آهي ته مان سڀ ڪجهه
ڏيندي آهيان. ڌن دولت، طاقت، عزت، عمر، سنتان
سڀ ڪجهه. ماتا جي ڪرپا سان اهو سڀ ڪجهه مليو.
اهن ڏينهن ۾ لاهور جي او ليور سٽي هال ۾ پنجاب جي
گورنر تي گولي هلي، چار نوجوان پڪڙيا ويا. اهن تي
گورنر کي قتل ڪرڻ جي سازش جو مقدمو هليو ۽ ٽيپر

۽ انهن مان هڪ هو سيشن جج جنهن کي قاسيءَ جي سزا
جو حڪم ڏنو. ٻيو وري هڪ ٻيو حساد ٿو ٿيو، مان
جو گهيدر لڳو آريه سماج جي جلسي تي ويل هوس، هڪ
پٿر ٽان ٻيو ڪنڪي واو، مان ٻهاڙ ٽان هيٺ اچي ڪريس.
ٽنگ جي ڪرڙگهي جي هڏي ٽٽي پيئي، رهڻي ٿي
لاهور پهتس. سڀ ڏڌ پلاستر ۾ جڪڙيو ويو. مونکي هڪ
صندل تي کٽي سمهاري ڇڏيائون. چرڻ پرڻ جي منع
ٿيل هئي ۽ چري پري به نٿي سگهيس. ماڻهو رنبير کي
قاسيءَ جي حڪم ملڻ ڪري مونوت همدردي ڏيکارڻ
لاءِ اچڻ لڳا. ڏاڪڻ تي چڙهڻ وقت پيرن هو پڙهڻي
رولڻ جهڙي شڪل ڪري، آواز کي گهٽيل بڻائي، اکين
مان ڳوڙها ڳاڙيندا ايندا هوا. پر جڏهين اهي موٽيندا
هوا تڏهن مان انهن سان کلي ڳالهائيندو هوس. جڏهين هو
مونکي کلندو ڏسندا هئا ته حيران ٿي ويندا هئا ته ٿنهن
جي ڇاتيءَ ۾ دل آهي يا پٿر؟ پٽ جي قاسيءَ جو حڪم
ٿي ويو آهي، پاڻ صندل تي بيمار پيو آهي. تڏهين به
پيو ٿو کلي! پڌوا مان وشواس سان انهن کي چوندو هوس
ته "پڌو، جيڪڏهين منهنجو ڪلياڻ ان ڳالهه ۾ آهي
ته منهنجو پٽ مواوت نه رهي، ته اهو ڪڏهين به نه رهندو،
پر جي منهنجو ڪلياڻ انهيءَ ۾ آهي ته منهنجو پٽ اچي
ته دنيا جي ڪائي به طاقت ڪانهي جا هنکي مونکا ڌار
ڪري سگهندي. ماڻهو رنبير لاءِ رنندا هئا، پر مان نه
ڪو نه رنس، هڪ ڳوڙهو به منهنجي اکين مان ڪين ڳڙيو.

ڪ ڏينهن سوامي سنت ڏيو جي. مولڪي اٿو ڪلي
۽ ڪنهن اهو مرلج جوڙ ڪشمير جي راڄا جو گرو هو
سندس پيا سلي ۽ موتان سندن ڏاڏو پرمرهو. ڏاڏيء
۽ هو ساهيرن اجي رهيو هو. مون ڪي سالن لڪي ڪئي.
ڏاڏي روڪي هيٺ لڳي آبو ۽ چڙهي ڏ ”محبت آيند!
تنهنجو رلهر هٽي نووت آبوني سمجهه.“ وڏيرو اڳ
ڏينهن ۽ جيل اندر موسن تي تنهن پڻ واري منتر جو
جاپ ڪري رهيو هو. مون سمجهيو ڏ سوامي جي اڳيء
ساب جو ذڪر ڪري رهيا آهن يا آتم شڪتيء سان
اهڙي پڙهه ڪري رهيا آهن مون ڪي ڪن پڇيو ڏ
”توهان اهڙي پڙهه ڏيئي ۽ ڏلي آهي ڇا؟“ هو جواب
لڳو ڏ ”نه تنهنجو جيرو ڏسي مولڪي اها پڙهه سمجهه
۽ آئي هو ابڏي مصيبت سڀي ۽ اهڙو هوشيار رهي
سگهي ٿو. جو اهڙيء طرح ڪي سگهي ٿو ڏ بوء لي جي
بت تي لي ڪان جلا ڪير نوڪري سگهي؟“ اها پڙهه
سڄي نڪتي. رڳو جو وار ۽ ونگو ڏ لبو. مگر ڏيتري
پڻ هي لوڪ جا سڪر ڏ ڏني لي پرتر لوڪ ۽ ۽ پيتي
ٿي. لوڪ ۽ پرلوڪ پنهي جو ستارو لي ڪري.
آنما کي بوڙ ڪرڻ واري اها ڪا عمر، پراي پرجا،
ٻئو، ڪبرلي، ڏي، دولت ۽ بسرعر وڄيب ڏيئي،
توهر لوڪ ۽ ولي لي وڃي. اڳيء ڪري سڀ ڪجهه
تر مه، دولت، ستلي ڏيتر، بت، موتر وڃيرو ڏيئي
ڏي پيار پريء ڏيتري ڪا جيو ڏ اڳيي سڀني ڪي لڳ

هٿي، مولتان گڏ هـل. مان توکي برهم لـوڪ ۾ وٺي
هلندس، ۽ سڀني کي ڇڏي هيءَ گيڙوءَ رنگا ڪپڙا پائي
ماءُ جي ٻڌايل راهه تي لڳي پيس.

اُن نون ورهين جي ننڍيءَ عمر کان وٺي هن ستر
ورهين جي عمر تائين هي شرير ٿي ويو آهـي. مان اهو ئي
آهيان. مان ئي آنند سوامي آهيان. آنند ســواميءَ جـي عمر
فقط چار سال ۽ ساڍا ٽي مهينا اڄ تائين آهي. پر شرير جي
عمر جي اٺن سالن ۾، اُن ورهين کان وٺي ستر ورهين تائين
هڪ ڏينهن به مون کي اهڙو ياد نه آهي، جنهن ڏينهن
مون گايتري ماتا جي گود ۾ ويهي امرت نه پيتو هجي.
هي سڀ ڪهاڻي مون انهيءَ لاءِ توهانکي ٻڌائي آهي
ته گايتريءَ جي مهما توهان جي سامهون رکي سگهان.

اڄ ڪلجڳ اڳيان آهي، پر ڪلجڳ ۾ به گايتريءَ جي
اپاسنا ڪرڻ سان اهو سڀ ڪجهه ٿو ملي، جو ڀيشم پتا مهه
يڌشٽر کي ٻڌايو هو ۽ شو پاربتيءَ کي ٻڌايو ۽ اهڙن رشين
۽ يوگين مهاتمائن سنسار کي ٻڌايو هو. جيڪي جگت گرو
شنڪر آچاريه، مهرشي ديانند، گانڌيءَ ۽ ٽئگور ٻڌايو ۽
جيڪي لوڪمانيه تلڪ ۽ پرمهنس شري رام ڪرشڻ
ٻڌايو، اهو غلط نه آهي. فقط چوڻ جي ڳالهه نه آهي، پر
اهو سچ آهي. مون خود پنهنجي جيون ۾ آزمائي ڏٺو
آهي، مان چوان ٿو ته اهو سچ چيو اٿن! سچ چيو اٿن!! سچ
چيو اٿن!!!

مگر جي هن جاپ سڦلتا چاهيو ٿا ته ضـــروري

آهي ته ٻيون ايشور جي جن ڳڻن کي توهين ياد ڪريو ٿا، انهن ڳڻن کي توهين ياد ۾ آڻڻ جي ڪوشش ڪريو. توهين اگر انهيءَ کي اوم چئو ٿا، ڇاڪاڻ ته توهين خود به ڪنهن جي رکيا ڪريو. توهين اگر هنکي ”نور“ چئو ٿا، ٻيان آڌار مڃو ٿا ته خود به ڪنهن جي ٻيان آڌار بڻجڻ جو يتن ڪريو. توهين اگر هنکي ”پوه“ چئو ٿا ۽ دکن جو ناس ڪندڙ سمجهو ٿا ته ڪوشش ڪريو ته توهين خوار خواه ٻين جي واسطي دک پيدا نه ڪندا وڃو. ڪوشش ڪريو ته ٻين جا دک به دور ڪريو. توهان اگر هنکي ”سوه“ چئو ٿا، سکن جي ڏيڻ وارو مڃو ٿا ته ڪوشش ڪريو ته توهان جي ڪري ٻين کي به سک ملي. اهو آهي صحيح طريقو گايتري اپاسنا جو هن ٻرم ٻيه منتر جي جاپ جو مهراسين ؟ يتن والگر ايشور کي سندس ڳڻ نه پڌائيندا وڃو. انهن ڳڻن کي پنهنجي اندر ڌارڻ ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪريو. جپ ڪرڻ جو مطلب اهو آهي ته جن ڳڻن کي توهين پنهنجي اندر آڻڻ ٿا چاهيو انهن کي ٻر ٻر ياد ڪريو. اسڪول جا ودياارٿي ڪئين ٻيهارو سبق ورجائيندا آهن ٿا جاپ جيئن سوچي سمجهي انهيءَ جو ورد ڪريو. ڪي ماڻهو چون ٿا ته ”ٻر ٻر جاپ جپڻ جي ڪهڙي ضرورت آهي؟ هڪ ڀيري ئي چئو ته ايشور کي ڇا ڇا جي ته مونکي سڌي رستي تي وٺي هل، سمهڻ هڏيءَ کي ٻرٻر ٿا ڏي؟“ اهڙن ماڻهن کان ماءُ پيءُ ٻار ته جڏهن ڪنهن ماڻهوءَ کي ملڻ ٿا لئين ته ڇا هڪ

د فعو ئي ان ڪي ڪوئين ڏئي صاف ڪري ٿا وهو؟
ڇولتا ائين ڪر ٻو ا، اڳو ٻوء هڪ د فعي ئي بيمار ڪي ڪوئين
ڏيئي ڇڏ يو ۽ ٻوء وري هيڪي ڇڏي ڏ ٻو ا، ٻاي هوءري
نوڙي جٺي؟ پر ائين نه ڪيو ويند و آهي. ڪوئين جي
ٽر ورت ليسين لاء رهندي آهي؛ جيسين مليريا جا جيوڙا
شر ۾ موجود رهندا آهن، وري وري جڏن ڪوئين
ڪائڻي ئي پوي، اهڙيء طرح آتما جي مٿان جيل گناهن
جي، ڪٽ جيسين لهي نه وڃي، وشيه وڪار جا جيوڙا
جيسين ختم نه ٿي وڃن، گهر لڳهت جو پرد و جيسن ٽاء
، ڪلي، ليسين ٽاء جپ ڪرڻو پوند و آهي، وري وري
ڪرڻو پوند و آهي. هي سڀ ڪيستاء هلندو؟ ذل جون
ڳيڌيون ڪڏهين ڪلند يون؟ پاپ جي اولده ڪڏهن
هٽندي؟ اچائن ۽ واسنائن جي باه ڪڏهين وسامندي
اهو سڀ پاڻ ڪان پڇو، سڀ ڪنهن ماڻهوء جي بيماري
جدا جدا آهي- الهيء ڪري سڀ ڪنهن ماڻهوء لاء
...ب جو الدار و به جدا جدا آهي. پر جيسين اهڙي حالت
...دا نه ٿئي ليسين جپ ڪرڻو پوادو- گايتري مالا جي
...استا ڪرڻي پوندي. الهيء کان سواء ٻيو ڪو نه ساڌن
...و لهي.

...اوهه جو گولو باه ۾ وجهڻ سان جڏن باهه جهڙو ڳاڙهو
... و بندو آهي، اهڙيء طرح پرمالما جي ڳڻن کي وري
...ي ياد ڪرڻ سان، انهن ڳڻن کي پاڻ ۾ ڌارڻ ڪرڻ
... ڪوشش ڪرڻ سان آتما پرمالما جهڙي ٿي وڃي ٿو

ٻڌڻ ۽ ان سکڻ ۾ آلله کي پرارٿنا ڪري جو آلله
فقط پرماتما وٽ آهي. مگر ان کان اڳ پرماتما جي ڳڻن
کي اپنائڻ جي ڪجهه نه ڪجهه ڪوشش ڪرڻ،
ڪجهه ڪجهه نه ڪجهه به ڪرڻ، جهڙي هو ڪرائي.
اها آهي گايتريءَ جي ٻهراڻ ڇهن لفظن جي مهما.
ان گاينوءَ منترجا ٽي حصا اچن ٿا:

ٻهراڻ حصو آهي- "تت سويتر وريڻيم"،
ٻيو حصو آهي- "ڀرگو ديوسيه ڌي مهي"،
ٽيون حصو آهي- "ڌيو يو نه پرچو ديات".

اهو ٽن حصن جو چوويهن اکرن وارو گايتري منتر
آهي. هنجي هڪ هڪ حصي جي مهما جو ورڻن
"ايڪاد شاڪشي" (ٻارهن اکرن واري) موڊ ڪليه ۽ گرال منترا،
جي سوال جواب ۾ اچي ٿو. موڊ ڪليه کي ٻارهن اکرن
وارو چيو ويندو هو. الهيءَ لاءِ ته هنجي نالي ۾ ان
اکرن جي بجاءِ ٻارهن اکرون هيون. ٻيو الهيءَ لاءِ ته لوڪ
جي شڪتيءَ سان هن پنهنجي من ۾ پنجن گيان اندرين
پنجن ڪرم اندرين ۽ ٻارهين من جي اڪ کي ڪولي ڇڏيو
هئو، الهيءَ لاءِ هنکي ايڪاد شاڪشي يعني ٻارهن اکرن
وارو چوندا هئا. گرال منترو سوال ٿو ڪري ۽ موڊ ڪله
ان جو جواب ٿو ڏئي. الهيءَ سوال ۽ جواب کي ٻوڙيءَ
طرح ڪولي لکي ڏنو پڌاليندس. اڄ فقط الهن لفظن
جو ذڪر ڪرڻ ٿو چاهيان جي ٻهراڻن ۽ ٻئي حصن ۾
اچن ٿا. ان ۾ هڪ لفظ آهي "سويتا". "سويتا" پرماتما

جي اها شڪتي آهي، جا سرشٽيءَ جي بنائڻ لاءِ سرشٽيءَ کان اڳ جاڳي ٿي.

انهيءَ وقت اها سمهيل بزرگي کي پرڀاتڪري چوي ٿي ته "جاڳ، بولکي سرشٽيءَ جي رچنا ڪرڻي آهي". "سويتا" جا ڪيترا ئي ارٿ شاسترن ۾ آيل آهن. پيدا ڪرڻ وارو، جاڳائڻ وارو، گرميءَ ۾ آڻڻ وارو، گرميءَ سان مڪتي ڏيارڻ وارو، پرگهٽ ڪرڻ وارو، پرگهٽ تيل کي ناس ڪرڻ وارو وغيره. ڪيترا هن جا ارٿ آهن. انهن سڀني جي واسطي هڪ اهو لفظ رکيو ويو آهي. "سويتا" سڀ کان مهان شڪتي آهي. هن سرشٽيءَ جي اها آدي شڪتي آهي، اها ڀڳوان جي مها مايا آهي، جنهن سان هي سڀ ڪجهه ٺهيل رهيو آهي. گايتري منتر جو ديوتا به "سويتا" آهي. دنيا ۾ هر آدميءَ جي اندر ويٺل اها اڳيان پرارٿنا ڪري ٿي، ٻارن کي ٻه ٻڌن کي به جيڪي چڱا ڪم ڪن ٿا، انهن کي به ۽ جيڪي برا ڪم ڪن ٿا، انهن کي به. هو هر وقت اندر مان آواز ڏيندو رهي ٿو. سويتا ڀڳوان جي اها شڪتي آهي، جنهن جي ذريعي هو انسان سان ڳالهيون ڪري ٿو.

ڀڳوان جون ڳالهيون ڪرڻ ڪن لوڪن کي بلڪل عجيب معلوم ٿيندو، خاص ڪري انهن لوڪن کي جي مورتي وانگر پرماتما کي نراڪار مڃين ٿا. شبد به ته هڪ آڪار آهي. نراڪار ۾ شبد (آواز) ڪيئن ٿو ٿي سگهي؟ انهن هو پڇن ٿا. مگر مهرشي دياند جي انهن لفظن کي

پر لڌا نه معلوم ٿيندو ته ٻڌڻ سچ پچ، ڳالهيون ڪريون
مهرشي دياننـد جي ستيارٿ پرڪاش جي ستين سملاس
۾ چيو ٿا ته "جڏهن آتما من کي ۽ من اندرين کي
ڪنهن ڪم ۾ لڳائي ٿو يعني چوريءَ وغيره ٻرائي يا
پراپڪار وغيره چڱين ڳالهين جي ڪرڻ جو آرنڀ ٿو
ڪري انهيءَ وقت جيو جي اڇا ۽ گيان وغيره انهيءَ
چاهنا واري ڪم ڏانهن جهڪي وڃن ٿا. انهيءَ وقت
آتما جي اندر بري ڪم ڪرڻ ۾ ڀئو، شڪ ۽ پڇتاءُ،
لڄا ٿئي ٿو ۽ چڱي ڪم ڪرڻ ۾ ابهيه، وشواش، آنند ۽
اُتساهه جاڳي ٿو. اهو جيو آتما جي طرفان آواز نه آهي
بلڪ پرماتما جي طرفان آهي.
اهڙيءَ طرح پرماتما اندران پرڪٽ ڪري ٿو. اهو
آواز هر آدميءَ جي اندر مان اچي ٿو. جيڪو به ٻڌڻ چاهي
اهو ٻڌي سگهي ٿو مگر انهيءَ اندر آواز ٻڌڻ لاءِ
پورن ٻاهر واري آواز کي ٻڌڻ بند ڪرڻو پوندو آهي.
هڪ ڪمري ۾ هڪ سنگيت وڄي رهيو هو. پسه لي واڄ
ٽنڪيل هئي. اُها واڄ لڳاتار هلي رهي هئي ۽ ٽڪ ٽڪ
ڪري رهي هئي. اهو سنگيت انهيءَ آواز کي ٻڌلو رهيو
نه ٻاهر نڪتي ۽ ۾ وڏي زور سان ٻاجا وڄڻ لڳا. پر هن
ان سنگيت کي واڄ جو آواز ٻڌڻ ۾ نه آيو. ڪنهن اچي هن
لوڪن کي سڏيو ۽ چيو ته "ڏسو، شايد هيءَ واڄ هلڻ
بند [illegible] آهي. جو هن جو آواز نٿو ٻڌڻ ۾ اچي."
[illegible] ل ڏانهن ڏٺو. اصلي ڳالهه سمجهي ڇرڻ

لڳو ته "واڄ جو هاڻ بند ڪيو ته ٿيو آهي، پر ٻاهر جي ٻاجن
جو آواز ايڏو وڏو آهي جو هن جي ڪَنَ ڪَنَ توهان کي
ٻڌڻ ۾ نٿي اچي."

اسان جو من ته هڪ ڪمرو آهي. ان جي اندر
پرماتما جي آواز جو گهڙيال لڳاتار ٽڪ ٽڪ ڪري
ڳالهائي رهيو آهي، مگر ٻاهر جي خواهشن ۽ وشيه واسنائن
جا چيڪي ٻاجا اسان وڄائي رکيا آهن. انهن انهي ۽ آواز
کي دٻائي ڇڏيو آهي. انهيءَ آواز کي ٻڌڻ چاهيو ته ٻاهريان
گوڙ شور جا ٻاجا اندر اچڻ سان ٻڌڻ بند ڪريو جن دوارن کان
ٻاهر جا آواز اندر اچن ٿا. ته پرماتما جو آواز ضرور ٻڌڻ
۾ ايندو. اهو آواز لڳاتار ٻڌائي رهيو آهي ته :-

"اندر ڪي پٽ تب کلي، جب ٻاهر ڪي پٽ دي."

ٻاهر جا در بند ڪرڻ سان اندريان دروازا کلن ٿا ۽ تڏهن پرڀتم
جو درشن ٿئي ٿو ۽ ان جو آواز ته تڏهين ٻڌڻ ۾ اچي
ٿو. اهو آواز ئي "سوَيتا" آهي، جو لڳاتار پرارٿنا ڪري
ٿو. اها آدي شڪتي آهي، جنهن جي پرارٿنا سان هيءَ
ئي الهه پرڪرتي چالي آهي. ان جي ڪرپا ٿئي
ته اسان کي ڪلياڻ جو مارگ ڇو نه ملندو؟ ضرور
ملندو. هن شڪتي ۽ جي واسطي ڪجهه به ناممڪن نه
آهي، ليڪن ان کي ٻڌڻ گهرجي ۽ الکي سمجهڻ گهرجي.

پر لڌا نه معلوم ٿيندو ۽ نه ڏٺوان سچ پچ ڳالهائيندي ڪرڻ
ٿورڙي ۽ والد جي سڃاڻپ ۽ احساس جي سچي سمجهاڻي
۾ جيئن لکيل آهي ته ”جڏهن آتما من کي ۽ من اندرين کي
ڪنهن ڪم ۾ لڳائي ٿو يا ڇڏي ٿي ۽ ٻڌي ته ارادو
پر اختيار ۽ ٻڌي ٿي ڳالهين جي ڪرڻ جو آواز به
ڪري ٿي ۽ وقت جيئن جي آهي ته ڪيئن وڌيڪ مشڪل
حالتن واري ڪم ڏانهن ٿيندي ۽ جي آسان ٿئي ۽ وقت
آتما جي اندر ٻئي ڪم ڪرڻ ۾ لڳي، شڪ ۽ ٻئي ٻڌڻ
لاءِ ٿو ۽ ٻئي ڪم ڪرڻ ۾ اٿڻ وسواس. اندر ۽
احساس جاڳي ٿو. اهو به آتما جي تقرير آواز نه آهي
پاڪ پرماتما جي طرفان آهي.
اهڙيءَ طرح پرماتما اندران ٻڌڻ ڪري ٿو. اهو
آواز هر آدميءَ جي اندر مان اچي ٿو. جڏهن به اهو ٻڌڻ چاهي
اهو ٻڌي سگهي ٿو. مگر اهو ۽ اندر آواز ٻڌڻ لاءِ
ٻاهران ٻاهر آواز کي ٻڌڻ بند ڪرڻو پوندو آهي.
هڪ ڏينهن ۾ هڪ سچڻ ويهو هو جنهن لئي واڄ
لڳايل هئي. انهي واڄ لڳاتار هلي رهي هئي ۽ آواز اچي
ڪري رهي هئي. اهو سچڻ ٿيو ۽ آواز کي ٻڌندو رهيو
نه ٻاهر گهٽيءَ ۾ وڏي زور سان پاڻي وهڻ لڳا. تڏهن
ان سچڻ کي واڄ جو آواز ٻڌڻ ۾ نه آيو. گهٻرائجي هن
لوڪن کي سڏيو ۽ چيو ته ”ڏسو، شايد هيءَ واڄ هلڻ
بند ٿي ويئي آهي، جو هن جو آواز ٻڌڻ ۾ اچي.“
لوڪن گهڙيال ڏانهن ڏٺو. اصلي ڳالهه سمجهي جواب

لڳو ته ”واچ جو هاڻ بند ڪيو ته ٺيڪ آهي، پر ٻاهر جي ٻاجن
جو آواز ايڏو وڏو آهي جو هن جي ٽڪ ٽڪ توهان کي
ٻڌڻ ۾ نٿي اچي.“

اسان جو من به هڪ ڪمرو آهي. ان جي اندر
پرماتما جي آواز جو گهڙيال لڳاتار ٽڪ ٽڪ ڪري سدائين
ڳالهائي رهيو آهي، مگر ٻاهرين خواهشن ۽ وشيه واسنائن
جا جيڪي ٻاجا اسان وڄائي رکيا آهن، انهن انهيءَ آواز
کي دٻائي ڇڏيو آهي. انهيءَ آواز کي ٻڌڻ چاهيو ته ٻاهريان
گوڙ شور جا ٻاجا اندرين سان ٻڌڻ بند ڪريو جن دوارن کان
ٻاهر جا آواز اندر اچن ٿا. ته پرماتما جو آواز ضرور ٻڌڻ
۾ ايندو اهو آواز لڳاتار ٻڌائي رهيو آهي ته :-

”اندر کي پٽ تب کلي، جب ٻاهر کي پٽ دي.“

ٻاهر جا در بند ڪرڻ سان اندريان دروازا کلن ٿا ۽ تڏهن پرڪاش
جو درشن ٿئي ٿو ۽ ان جو آواز به تڏهين ٻڌڻ ۾ اچي
ٿو. اهو آواز ئي ”سوهم“ آهي، جو لڳاتار پرارٿنا ڪري
ٿو. اها آدي شڪتي آهي، جنهن جي پرارٿنا سان هيءَ
ئي آتما پرڪاشي جاڳي آهي. ان جي ڪرپا ٿئي
ته اسان کي ڪلياڻ جو مارگ ڇو نه ملندو؟ ضرور
ملندو، هن شڪتيءَ جي واسطي ڪجهه به ناممڪن نه
آهي، ليڪن ان کي ٻڌڻ گهرجي ۽ انکي سمجهڻ گهرجي.

پنجون ڏينهن

پيارين مائرون ۽ ڀينرون!

چار ڏينهن گذري ويا آهن گايتريءَ جي ڳالهه ڳالهائيندي. "اوم ڀور ڀوه سوه" اهي ٽي لفظ جو
ارٿ ٻڌايا آهن. اهو لوڪالڪي ڀلائي لاءِ گايتري جا ٽي
حصا ڪيڏا آهن تن جي ڪيڏا آهن، اهو به اوهان
کي ٻڌايو اٿم ڪالهه صلي رکي ٿي "سوڻ" جي
جو گايتريءَ جو روپ ٻڌايو آهي ۽ گايتري منتر ۾ چمڪندڙ
هيري وانگر موجود آهي.

اڄ ٻئي ڪتبي ڀلائي کان اڳ مسان لوهاڻي گايتريءَ
جو اهو ارٿ ٻڌايان جو مهرشي دياننڊ ٻڌايو آهي.
گايتري منتر جا ارٿ ڪيترن ئي عالمن ڪيا آهن ۽ وڏي
وستار سان ڪيا آهن، مان تنهن اهو مختصر ارٿ ٻڌائي
رهيو آهيان جو مهرشي دياننڊ "پنج مهايگه وڌيءَ"
۾ ڏنو آهي.

مهرشي ۽ جو ارٿ آهي "جو سڀني جڳت جو پيدا
ڪرڻ وارو ۽ ايشور جي ڏيڻ وارو آهي، جو سڀني
آتمائن جو پرڪاش ڪرڻ وارو آهي، سڀني سکن جو داتا
آهي، جو گرهڻ ڪرڻ جي بلڪل لائق آهي، جو شڌ
وگيان سروپ آهي، ان کي اسان هميشه پورڻ ڀڪتيءَ
سان وشواس رکي، پنهنجي آتما ۾ ڌارڻ ڪريون، جنهن
اهو سوچيا ڏيو پرميشور ڪرپا ڪري اسانجي بڌين کي
برن ڪمن کان هٽائي سدا چڱن ڪمن ۾ لڳائيندو رهي."

جنهن مون اڳ ۾ ٻڌايو ته اهو ”سويتا“ شبد يجر ويد ۾ وري وري آيو آهي. ”سويتا“ ڀڳوان جي اها شڪتي آهي جا سرشٽيءَ جي شروعات ۾ ٻرڪرتيءَ کي پريرڻا ڪري جاڳائي ٿي، ڪم ٿي ڏئي ته ”جاڳ، اي بيهوش پرڪرتي ۽ منهنجي منشن جي ڪلياڻ لاءِ جاڳ“. مگر هو وقت ته سويتا شڪتي پريرڻا ڏئي ڪري، بلڪ اها سدائين ڪندي رهي ٿي.

سويتا جنم ڏيڻ واري شڪتي آهي، پالن ڪندڙ شڪتي آهي؛ ختم ڪرڻ واري شڪتي آهي. اها گرهه ۾ آڻڻ واري ۽ گرهه مان مڪتي ڏيارڻ واري، ايشور جي ڪرپا ساڻ ڀرپور شڪتي آهي. الهيءَ شڪتيءَ جي معرفت پرماتما انسان کي وري وري پريرڻا ڪندو رهي ٿو.

متبارڪ پرڪاش جي ۷ ۽ ۹ سملاس ۾ مهرشي دياننّد هن پرارٿنا جو ذڪر ڪيو آهي. ستين سملاس جي ڳالهه مون توهان کي اڳ ٻڌائي آهي. اڄ ۹ سملاس جي ڳالهه ٻڌو. مهرشي چوي ٿو ته ”جڏهن اندرين شرير ۾ من اندرين ۾ ۽ آتما من سان ملي ۽ پراڻن کي پريرڻا ڪري چڱن ۽ برن ڪمن ۾ لڳائي ٿو، تڏهن هو ٻاهرين طرف ڏسي ٿو. ان وقت اندر ۾ آنند، اُتساهه، ۽ اپيتا ۽ برن ڪمن سان ڀؤ، شنڪا ۽ لڄ پيدا ٿئي ٿي. اها انترجامي پرماتما جي چتا آهي. جيڪو الهيءَ سکيا کي هليتو، اهو مڪتيءَ ملڻ وارن سکن کي پائيندو.“

الجي طرفان ڪيل پريرڻا. اها پريرڻا هر وقت ملندي
پريرڻا ڏيڻ واريءَ شڪتيءَ جو ناولي "سوبتا" آهي
گايتري منتر جي جاپ ڪرڻ وقت ان سوبتا جو ڌيان
ڪرڻ گهرجي. اها مهان شڪتي، جا پيدا ڪري ٿي،
پالي ٿي، ولاش ۽ موکش جي ڏيڻ واري آهي، جا
لڳاتار پريرڻا ڪرڻ واري آهي، جا هميشه ڪلياڻ جي
طرف وڃڻ جو مارگ ڏيکاري ٿي ۽ بري رستي وڃڻ
کان روڪي ٿي ۽ اهڙيءَ جو ڌيان ڪرڻ گهرجي.
فقط ڌيان ڪرڻ سان ئي سڄو ارٿ سڌ ٿي ويندو.
ڀڳوان کي اسين جڏهن "پريرڻا" ڪرڻ واري ۽
ڪلياڻ جي طرف وٺي وڃڻ واري شڪتي ڄاڻون ٿا
ته خود اسانکي به ان جي ڪلياڻ طرف وڃڻ جي پريرڻا
ڪرڻ گهرجي. جڏهن اوهانکي معلوم آهي ته ڪانءُ
جي ڪيرڻ سان، ڏهي کائڻ سان يا پيپر کائڻ سان شرير
کي ڇهڙو فائدو ٿئي ٿو ته پوءِ ڪي به اها ڳالهه ٻڌايو.
جڏهن ته اوهان وٽ ڪنهن بيماريءَ کي هٽائڻ لاءِ
ڪو نسخو يا علاج آهي ته اهو لڪائي نه رکو، پر اهو
لوڪن کي ٻڌايو ته اهڙو به ڪلياڻ لئي. سوبتا جي
اپاسنا جو اصل روپ اهو آهي، جيستائين آريه جاتي
ان رهيه سوبتا جي اپاسنا ڪندي رهي جيستائين
هنيءَ ان کي ڪلياڻ جو مارگ ٻڌائيندي رهي، ليستائين
هين پرلوڪ ۾ لي آرين جو چڪرورتي، ٿبارڙ پرماتما

هـو. آمريڪا، يورپ، آفريڪا، افغانستان، پاڪست
بلوچستان، ايران اهي سڀ توهان جي جهنڊي هيٺ
رهيا. مگر جڏهن کان اسان پين کي برابر ڏيـڻ بـ
ڪري ڇڏي، جڏهن کان پالڪي جدول ڪرڻ شروع
ڪيو ۽ پنهنجي گيان کي ڳجهو رکڻ شروع ڪيو سين،
لڏهن کان دانش ۽ قوم جي زواليت شروع ٿي. توهان
چوندا ته هي ۽ نه راجنيتي ۽ جي ڳالهه آهي؟ گايتري منتر
جو ان سان ڪهڙو واسطو؟ برهمڻ ته اڳيئي چتي چڪو
هئيان ته گايتري لوڪ ۽ پرلوڪ ٻنهي ٿـي سداري.
راجنيتي هن لوڪ جو هڪ حصو آهي. گايتري ۽ جـو
جاپ ۽ انجي اپاسنا راجنيتي ۾ به سڦلتا ڏيئي. جيڪڏهن
اها ڪاميابي چاهيو ٿا ته سويتا جي روپ کي سمجهي،
انجي هن ڳڻ کي پاڻ ۾ ڌارڻ ڪريو. جيڪڏهن
سونها برابر ڪري ٿي نه اوهين نه ڪريو. توهان وشدو
ڀڳوان جي مورتي ڏٺي هوندي. انجي چئـن هٿن ۾
شنک، چڪر، گدا ۽ پدم هوندا آهن. اهو شنک ڇا آهي؟
اهو آهي برابر ڪرڻ جي شڪتي، پرچار ڪرڻ جي
پساول پنهنجن وچارن کي ڦهلائڻ جي اڇا. اهـو شنک
"سويتا" جـو هڪ نئون روپ آهي. ڀڳوان جي برابر
سان پر ڪري ٿي جاڳي ٿي. توهانجي برابر سان نه گهٽو
ڪجهه ٿي سگهي ٿو. انهي ۽ لاءِ گايتري منتر ۾ سويتا
ٻند جي ايندي ٿي نه فقط مهان برابر ڪرڻ واري ۽
شڪتي ۽ جو ڏيان ڪراءِ، مگر اهو انهي اشتهار ڪري نه

اسانکي پريرڻا ڪري ٿي آهي. ڪنهن جو به جيترو مونکان پار ٿي سگهي، اهو اسان کي ڪرڻ گهرجي. سوِتا کان پوءِ ٻيو شبد آهي "ورينيم". ان جو مطلب آهي ورڻ، ڪنهن کي پنهنجو بڻائڻ، ان کي سويڪار ڪرڻ ۽ پنهنجو پاڻ انکي ارپڻ ڪرڻ.

پڪ ان شبد کي اچاريندي چوڻو ته "اي سوِتا! اي سڀ کي پريرڻا ڏيڻ وارا! سمهل پرڪرتيءَ کي آدي سرشٽيءَ ۾ جاڳائڻ وارا! ساري سنسار کي هلائڻ وارا! پاڻ ته پڻ ڪيڏي لڪجي ويس ۽ هاڻي مسون ۾ شڪتي ڪاله رهي آهي، طاقت ڪاله رهي آهي؛ مون کان هڪ پير به هاڻي ڪيو نٿو ٿئي. هاڻي لڪجي نڪتي مان تنهنجي چرڻن ۾ اچي ڪريو آهيان. اي سوِتا ديو! هن هينديءَ وشال دنيا کي ٺاهڻ ۾ لوڪي اڪ ته ڏيو ۽ فقط هڪ اشاري سان تو هن اپار سرشٽيءَ کي ٺاهيو. ته ڇا منهنجي لاءِ ٿورو پڻ نٿو ڪري سگهين؟ تو سمهل اپار پرڪرتيءَ کي جاڳائي ڇڏيو. ڀڳوان! ڪڏهن پوءِ تون مون جي لاءِ ڇو سمهي پيو آهين؟ ڪڏهن مونکي پنهن جي رستي تي وٺي هلندين؟ ڪڏهن مونکي پريرڻا ڪندين؟ ڪڏهن ڪندين اي مالڪ! اي پيارو پريتم پيارا؟"

هيءَ سرشٽي ڪيڏي نه وڏي آهي؟ منهنجون مالڪون منهنجون پالڪون! اهوءَ جو به ڪجهه ته ڏيان ڪري ڏسو. همالي جي هڪ ڦٽا ۾ ٿي ڪيترائون نسم جڙاون ٻوٽيون ۽ سوراون آهن! اهن جي ڪڏهن ڪم به ڪٽب

ڪين ڪري سگهيو آهي. وري سڀئي هماليہ پربت تي
ڇا آهي، ان جي ڳڻپ ڀلا ڪير ڪندو؟ مگر هماليہ جبل
تہ هن دنيا جو هڪ ننڍڙو حصو آهي. هيڏا وڏا وڏا
سمنڊ ۽ ساگر آهن هن پرٿويءَ تي، جن ۾ ڪيترا هماليہ
جبل ٻڏي سگهن ٿا. ڪيتريون نديون آهن. ڪيڏي نہ
وڏي آهي هيءَ پرٿوي! پرٿويءَ کي ڦيٽي ڏيو ٿا ۽ عرب
ورهيہ گذرڻ کان پوءِ اڄ بہ اڃا ڪيترا ملڪ اڻڏٺا آهن،
جتي انسان اڃا پهچي ڪين سگهيو آهي، گهٽ ۾ گهٽ
اڄ جا انسان تہ پهچي نہ سگهيا آهن. مگر هيڏي وشال
پرٿوي، سورج جي مقابلي ۾ هڪ معمولي گولو آهي ۽
ٽيرهوڻون وڏو آهي زمين کان ليکن سورج. تيرهن لک
پرٿويون ان ۾ سمائجي سگهن ٿيون. ڪيڏو نہ وڏو آهي
سورج منهنجا ٻالڪو؟ مگر سورج کان وڏو آهي اگست
تارو. هن وشال سورج، جنهن ۾ تيرهن لک پرٿويون سمائجي
سگهن ٿيون، ان کان اگست تارو هڪ ڪروڙ ڀيرا وڏو آهي.
مگر اگست کان بہ وڏو آهي ٻيو تارو، جنهن کي جيشٺا چوندا
آهن. ان کان بہ وڏو آهي هڪ ٻيو تارو، جنهن کي
پرم جيشٺا چوندا آهن. الهيءَ کان نہ ڪو وڏو آهي يا نہ
الهيءَ جي ڪهڙي خبر؟ ايڏي وڏي آهي هيءَ سرشٽي!
آهي ڪو هن وشالتا جو انت؟ آهي ڪا حد هن سرشٽيءَ
جي؟ جنهن پرڀوءَ جي هڪ ننڍيءَ سوپتا شڪتيءَ سان
ايڏي وڏي سرشٽيءَ جي رچنا ڪئي ۽ الهيءَ جي
شڪتيءَ جو انت ڪٿي آهي؟ هو جيڪڏهن هيءَ سڀ

ڪجهه ڪري، اُو سگهي ٿي ته ڇا هُو منهن جي ڪلهن لاءِ
پيرن تي ڪري سگهي؟ مون ان کي ٻنهي ٻانهن اُڀا
ڪري ڇڏيو آهي. هن کي مون ورتو آهي.
سپرد ڪيو ماما تي خوش رهي، ٽو دائي خسائو ڪمو ڪيترا
آهن وصاف دان آهن: ٽون آهن ۽ آڌيون آهن ۽ ڪوڙي
آڌ پئو ۾ سرڪاري. اهو اڪائونٽنٽ آهن جو ٻنهي
حساب ۾ ڪڏهن به ڪا غلطي ڪا نه ٿي. ڪاٿي اهو ٽون
جاڻي بابا ۽ ٻنهي جو ڪر ڄاڻي، مولڪي ڪجهه ته ڪتو ٿو
پوي، مان ڪجهه به نه آهيان، ٽون ئي سڀ ڪجهه آهين.
ڪي ماڻهو سوچيندا آهن ته اسان جهڙي سوچيون ٿا
اهوئي ٺيڪ آهي. پر فقط اسان جي سوچ تان نه ڪجهه
ٿو ٿئي، اسان جي سرڪار وڏو پرچار ڪيو ته "گهڻو
اناج پيدا ڪريو" اهي هلچل ڪي ڪيترا ورهيه گذري
ويا. پروڪيندا ڪئي ورتي ته ڇا اُن آهي ڇڪو ٻاڻ
آهيو، ٽرئڪٽر آهيو مشينون آهيو. مگر اسان جي هڪ
ڏينهن جي پوڏ هڪ هزار ڇوڙس مِلن ۾ سو ستر ڪيئن
گسي برباد ڪري ڇڏيو؛ مان اِهي ڪئين ٽو ڇوان ته
ڪوشش نه ڪرن ڪهي. ٻئي ڪرڻ ضروري آهي؛
ڪوشش ڪرڻ گهرجي. انسان جو فرض آهي ٻئي ڪرڻ.
پر اهو ايشور جو پرو زکي ڪرڻ گهرجي؛ اُلٽو نه
سمجهو ته جيڪي مان سوچيان ٿو اهوئي ٺيڪ آهي.
اها ڳالهه ٺيڪ نه آهي. ڪوشش ضرور ڪريو، محنت
ورهيو ڏينهن رات هڪ ڪري پنهنجو فرض...

پر اها ڳالهه به ياد رکو ته ڦل ڏيڻ جو اڌڪار ڀڳوان کي
آهي، توهان وٽ نه آهي. انهيءَ ڳالهه جو فيصلو هن کي
ڪرڻو آهي ته اهو توهان کي ڪرم جو ڦل اڄ ڏيندو يا
ورهين ۾. ٻئي سال ڏيندو يا ٻئي جنم ۾. ڪيترا ماڻهو
شڪايت ٿا ڪن ته اسين گهڻي محنت ٿا ڪريون، گهڻي
ڪوشش ٿا ڪريون، پر پئسا مڙن ئي نٿا. خبر نٿي پوي
ته پئسا جمع ڪرڻ مان فائدو ڪهڙو آهي! جيڪي ميڙن
ٿا، پر خرچ ٿا ڪن ۽ جن وٽ جمع ڪرڻ لاءِ ڪجهه
به نه آهي، عملي طور اهي ٻئي هڪ جهڙا آهن. پنجاب نيشنل
بئنڪ جو چوڪيدار ۽ اهو داتار جنهن جا لکين رپيا
بئنڪ ۾ جمع ٿيل آهن، انهن ٻنهي ۾ ڀلا ڪو فرق
ڪهڙو؟ ٻنهي وٽ رپيا پيا آهن، ٻئي خرچ نٿا ڪن.
باقي ايترو فرق ته ضروري آهي ته پنجاب نيشنل بئنڪ
جو چوڪيدار پنهنجي ڊيوٽي ختم ڪري گهر ۾ وڃي ٽنگ
ٽنگ تي چاڙهي آرام سان ننڊ ڪري ٿو، هن کي ڪا به چنتا
ڪانهي. هن جي واسطي بئنڪ رهي يا ٻڏي وڃي، هن کي
ڪو به ڊپ ڪونهي. مگر ويچارو اهو داتار جنهن جا رپيا
بئنڪ ۾ ڊپازٽ آهن ڇا اهو به آرام جي ننڊ ڪري سگهندو؟
ليس ۾ ڪڏهن به نه. چوڪيدار جڏهن آرام سان سمهندو
پيو آهي، تڏهن دولت وارو چنتا ڪندو رهي ٿو ته
متان بئنڪ جو ٽالو ٽٽي، متان ڪڏهن بئنڪ کي باهه
لڳي. اهين پيو سوچيندو ته اهين نه ٿئي جو مان مري
وڃان ۽ منهنجا پئسا بئنڪ ۾ ئي رهجي وڃن. مان پڇان

تو نه اچڻ وٽس مرڻ مان ڪهڙو فائدو؟ مگر پوءِ به جيڪي شڪايت نا ڪن نه محسوس ڪرڻ سان نه ڏڻ تو ملي. انهيءَ مان چوان تو جتا نه ڪريو. ضرور انهن کي ڏڻ ملندو. جيڪي ماڻهو پرشارت ڪن ٿا، جيڪي محسوس ڪن ٿا، پرماتما انهيءَ تي ضرور ڏئي ٿو پر ڪڏهن ٿو ڏئي اهو مان نٿو ڄاڻان ۽ نه پيو ٿو ڄاڻي. مان فقط اهو ٿو چوان ته ڀڳوان تي ڀروسو رکو؛ هو جيڪي ڪجهه ڪري ٿو اهو ٿو سڀني جي ڪلياڻ لاءِ ٿو ڪري.

اڄ کان ٻه سال کن اڳ اسانجو ديش ڀڳت گپتا هوائي جهاز ۾ چڙهي دهليءَ کان ڪلڪتي ويو. هو آل انڊيا ليبر پيپرس ڪانفرنس جو پرڌان هو. ڪانفرنس جي اسٽينڊنگ ڪاميٽيءَ جو اجلاس تي رکيو هو. ان موقعي تي ڪيس پهچڻو هو. انهيءَ جلسي ۾ مهاتما گانڌيءَ جي سيڪريٽري "هندستان ٽائيمس" جي مئنيجنگ ايڊيٽر شري ديوداس گانڌي به وڃڻ ٿي چاهيو، پر انکي انهيءَ هوائي جهاز ۾ سيٽ نه ملي. هن گپتي ۾ ڪ دوڙ ڪئي، ڪيترن مسافرن کي وڃي چيائين ته "ٻابا، مونکي ضرور ڪلڪتي پهچڻو آهي، توهين سڀاڻي وڃجو؛ مونکي پنهنجي سيٽ ڏيو" پر ڪنهن به هن جي ڳالهه نه مڃي. ديوداس کي ڏاڍو ڏک ٿيو. جن ماڻهن هنکي جڳهه نه ڏني، تن لاءِ دل تي دل ۾ خيال ڪندو رهيو ته ڪهڙا نه بي مروت ماڻهو آهن. مونکي اڪل ضروري ڪم هو پر ماڻهو مونجي معمولي پرارٿنا به قبول نه ڪري

سگھيا. مگر ٻئي صبح جو اڃا ٿورو اڳيرو هو ۽ جهاز
جڏهن ڪاڪٽ جي واڇھو پهتو ته آسمان ۾ ڦڙاٽ تمام
گهٽو هو. انڪري جهاز کي هيٺ لاهڻ لاءِ رستو نه مليو
سمنڊ جي ڪناري تي ٽاڙيان جي وڻن جو جهنگل هو.
جهاز انهن وڻن سان وڃي ٽڪريو ۽ چڪنا چور ٿي ويو.
هنڪي باهه اچي لڳي ۽ ڪو به مسافر نه بچيو. انهيءَ جهاز
۾ اسانجي ديش ڀڳتوءَ جو به انت اچي ويو. اها منحوس
خبر جڏهن ڏهليءَ ۾ پهتي، تڏهن ديوداس ڏڪي ويو.
انهيءَ هوائي جاز ۾ هو به ويٺو هو. انهيءَ جهاز ۾ وڃڻ
لاءِ هن وڏي ڊڪ ڊوڙ ڪئي هئي ۽ سيٽ نه ملڻ
ڪري پنهنجي قسمت کي ڪوسڻ لڳو هو. مگر اها خبر
ٻڌي شايد ديوداس ئي سر جهڪائي چيو هوندو ته
”شڪر آهي ڀڳوان تنهنجو، جو مان هن جهاز ۾ نه هوس“.

ها منهنجون ماتائون، ڀڳوان تمام دور ٿو ڏسي، اسانجي
ڪهڙي مجال آهي جو اِترو پري ڏسي سگهون! جي
ڏسي نٿا سگهون، نه پوءِ انهيءَ ڳالهه جي چنتا ڇو ڪجي
نه هو ڇا ٿو ڪري ۽ ڪڏهن ٿو ڪري!

هڪ اهڙي ڳالهه مان توهان کي ٻڌايان ٿو. هڪ دفعي
منهنجو پتا صاحب تمام ڏاڍو بيمار ٿي پيو. مونکي خبر
پئي، مان لاهور کان جالنڌر جلدي روانو ٿيس. گاڏيءَ ۾
چڙهڻ کان اڳ پنهنجي لئي پيءُ لالا اروڪ چند کي
ڪارڊان ۾ تار ڪيم ته ”پتاجن بيمار آهن. اوڏانهن وڃي
رهيو آهيان، تون به پهچ.“

لالا لڪلوڪ چند ڪاربان ۽ وڪالت ڪندو هو. جنهن
مهل تار پهتس، انهيءَ وقت ڪورٽ ۾ هڪ مقدمي ۾
بحث ڪري رهيو هو. تار پڙهندي ئي هن پنهنجي
منشيءَ کي چيو ته هاڻ سوا ٽي لڳا آهن. ساڍي ٽي بجي
گجرات لاري ويندي آهي. لاريءَ واري کي چئي اچ
ته مون لاءِ هڪ سيٽ رکي. مان بحث ختم ڪري
يڪدم اچان ٿو. پر بحث ٽي وڃي لڳو. ساڍي ٽي بجي
ختم نه ٿيو. اس واري چوائي موڪليو ته "وقت ٿي ويو
آهي" لالا لڪلوڪ چند چوائي موڪليو ته "اوري ڏهه
منٽن ۾ حاضر آهيان." لاريءَ واري پوري ڏهه منٽ
انتظار ڪيو، پوءِ چار وڄي ويا. بحث اڃا پورو ڪين
ٿيو. هنکي ڪورٽ مان فرصت نه ملي. اٽي وڪيل ڪتا
لئي ڳالهه پيش ڪئي. انهيءَ جواب ڏاڍو ضروري هو
هن وري لاريءَ واري کي چوائي موڪليو ته ۴ بجي تائين
جو انتظار ڪين ملندس. ۴ بجي تائين انتظار ڪري پوءِ نه
لاري وارو انهن چئي رواو ليونه مان وڌيڪ وقت
انتظار ڪري نٿو سگهان. ٻيا مسافر ٿڪجي پيا آهن.
آنڪل ساڍي چئين بجي ڌاري، لالا لڪلوڪ چند ڏي
وارڪالي ملي. ٻاهر آيو اچي ڏٺائين ته لاريءَ وارو
هليو ويو هو. تڏهن ڏاڍو غصو آيس ۽ پنهنجي منشيءَ کي
ڇنڊ لڳو. "بابو بيمار آهي موٽرڪي جلدي پهچڻو آهي،
هاڻي ڪيئن پهچندس؟" لاريءَ واري کي ڪهڙو ڏوهه
ڏيان؟ هن هنکي ڪون جي، مقدمي ۾ ڦاٿو هو ان

اڃو پڌاو موٽڪي اهو ته ٿائين، ٿورو وقت ۾ مٿن لاء ا
ٿي سيو. ڪيترا ا، ماٺهو آهن! هاڻي مان ڇا ڪريان؟ ڪيتر
پتا ڇسن وٽ پهچان؟" اهڙيءَ طرح خيال ڪندي ه
لراس ۽ اداس ٿي رهڻي ۾ اٿيو هو ته جهاز جي طرف
ڪان هڪ موٽر جو مالڪ لالا ترلوڪ چند جو ن وسف هو.
موٽر ۾ هو بهود ويٺل هو، گهبراس وڃي رهيو هو. لالا
ترلوڪ چند کي ڏسي موٽر روڪيائين ۽ ترلوڪ چند کي
خيالين ته "ايترو اداس ڇو آهين؟" هن ساري ڳالهه ڪري
ٿالي ۽ اهو به ٻڌايائين ته هڪڙي جلالپور ضرور پهچڻو آهي
وسف ڇيو ته ان ۾ "گهبرائڻ جي ڪهڙي ضرورت آهي؟
لاري وٺي ته پوءِ ڇا؟ ٿون هن موٽر ۾ ويهه ته مان تو
ٽوڪي وٺي هلان" موٽر ۾ واهي اڃا ڪاريان ڪان ڇهن ميلن
جي پنڌ تي پهتو ته پيالڪ نظارو اکين اڳيان آيس. هڪ
لاري رستي جي هڪ طرف اونڌي ٿي پئي هئي. ڏه
مسافر ان ۾ مري ويا هئا ۽ لاري پرزا پرزا ٿي وئي
هئي جنهن وقت سان اها لاري لڳي هئي اهو به ڪري پيو هو
هيءَ اها لاري هئي جا لالا ترلوڪ چند کي ڇڏي
آئي هئي ۽ جنهن جي نه ملڻ تي لالا ترلوڪ چند اداس ۽
لراس ٿيو هو. انهيءَ وقت هن ڀڳوان جو شڪر ڪيو ۽
هٿ جوڙي چيائين ته "ڌن آهين ڀڳوان! تو ئي موٽڪي بچايو"
اڙي انهن ته سمجهو ته سڀ ڪجهه مان ئي ٿو ڄاڻان، توهان
ڪان وڏيڪ ڄاڻو وارو اهو پريو آهي. هنجي اک وڏي
آهي، توهانجي اک ننڍي آهي. جيستائين هو ڏسي ٿو، توهان

اولرو ڪڏهن به ڏسي نه سگهندا. انهيءَ لاءِ هتي اروسو
وڪو هڻڪي چئو. "اي اڳي ديوا! مولکي سڌي رستي
تي وٺي هل. وٺي هليو ائي، جتي لوڪ چاهن ٿو."
گيتا ۾ ڀڳوان ڪرشن به ان خيال کي ظاهر ڪندي
چيو آهي ته "سڀني ڌرمن کي ڇڏي منهنجي شرڻاڳ ۾
اچ." اها ڳالهه گايتريءَ ۾ به چئي ويئي آهي ته "اي
ڀڳوان! لوڪي وريان ٿو، پنهنجو پاڻ لوڪي ارپڻ ڪرائڻو."
انهيءَ کي شرڻاڳتي چئجي ٿو. ڀڳائي نارد جي ڀڳتي
هئي. ان کي يوگ شاستر ۾ پرڻڌان (پنهنجي پاڻ کي
ايشور جي سپرد ڪري ڇڏڻ) چيو آهي. انهيءَ کي
مهرشي دياند اُپاسنا چيو ٿو. هنجو مطلب انهيءَ کان
سواءِ ٻيو ڪجهه نه آهي ته "مان ٿو وڃ وڪامي ويو
آهيان، مان تنهنجو ٿي ويو آهيان."

اوهان ڪيترائي ڀيرا ويواهه سنسڪار ۾ اچاريل منتر
ٻڌا هوندا. ڪيترائين شاديون ڏٺيون هونديون. اسانجي
پنڊت جڳترام نه شايد هزارين شاديون ڪرايون هونديون
پنڊت جڳترام اڳ آريه سماج اناركليءَ جو پروهت هو
اڄ ڪلهه آريه سماج سنتنگر دهليءَ جو پروهت آهي.
(هو سوامي جن جي ساٿين وٽ هو. سوامي جن جڏهن
چيو ته هن هزارين شاديون ڪرايون آهن، تڏهن پڻ ۾
ويٺل سڀني ماڻهن کلڻ لڳا. سوامي جن کلندي چيو) پنهنجون
نه ٻين جون شاديون ڪرايون آئين پر پاڻ ويچارو رڳو
ٿيو ويٺو آهي. (انهيءَ تي ڪيترائي ماڻهو زور سان کلڻ

لڳا ۽ سوامي جن چوندا رهيا) پنڊت جڳترام اوهالڪي
پڙائي سگهندو نه شاديءَ جي منڊپ ۾ پوڻو اڳڊيءَ جي
اڳيان ڪيا ور ڏانهن منهن ڪري چوندي آهي ته ”اڄ کان
مان تو وٽ وڪاڻي چڪس. اڄ کان وني مان تنهنجي
تيس.“ ۽ ور ۾ ڪيا ڏانهن منهن ڪري چوندو آهي ته
”اڄ کان وني مان ۾ تو وٽ وڪامي ويس، ۽ اڄ کان ٿي
مان تنهنجو ٿيس.“ اهو آهي گاٽريءَ جي هن ”ويٽيئر“
شبد جو ارٿ. پنهنجو پاڻ پڳوان کي ارپڻ ڪري، وڪامجي
وڃڻ، اهيءَ اڳيان سر جهڪائي ڇڏڻ ۽ چئو.
سر تسليم خم هي ـــ جو مزاج يار ۾ آئي.
هاڻي پڙو نه هيءَ ”ڀرگه“ ڇا آهي؟ هيءَ لفظ جو
۾ ان لفظ جي اڪل سندر ويڪ ان ٿيل آهي. ”گوپت براهمڻ“
ويد جي منترن جو راز کولميندڙ آهن. براهمڻ گرنٿ
۾ گاٽريءَ باٻت اهڙيون راز جون ڳالهيون ظاهر ڪيل آهن
جو اهن کي ڏسي حيرت وٺيو وڃي. ”ڀرگه“ شبد جا
ڏهه ارٿ اُن براهمڻ گرنٿ ۾ لکيل آهن. جنهن کان وڏو
پيو ڪو ٿه هجي. ”ڀرگه“ اڪي ۾ چيو وڃي ٿو. پاڻ
کي ناس ڪرڻ وارو، پگل، اڪل، پرٿوي، اگني، وستو
اهي سڀ ”ڀرگه“ آهن. پرٿوي ڪالسواء السان جو گذارو
ٿي سگهي ٿو؟ پرٿوي ته هجي ته اسين هلون ڪٿي؟ پيهون
ڪٿي؟ اُن ڪٿان ٿئي؟ اُن نه هجي ته ماڻهو جيئرا

ڪيئن رهن؟ ٻرلوءِ جي هن احساس کي آليو ڪري ٿي
الڪي "ٻرگه" جهو وٺو آهي. "بسنت" سڀني موسمن
جو راجا آهي. اهو ڪري الڪي ۾ "ٻرگه" جهو وارو آهي.
"بسنت" کي شروعاتي موسم ۾ چئجي ٿو. انسان جڏهن
هن ٻرلوءِ لي ٻهر ٻاهرين جاڳيو، تڏهن اجي چوڌاري
"بسنت" موسم هئي ۽ هر طرف گل ڦڙيل هئا، پکيڙيل
برف جا آسماني رنگ جا جهرڻا ڪري رهيا هوا، ته اون
واڳ گائيندا ون وهي رهيون هيون. انهن جي وڻن لي
ڪونلون جو ڪوڪ ڪري گيرا ڏيئي رهيو هيون.
ٻرڪرلي آنند ۾ اچي ناچ ڪري رهي هئي. آسمان
اچاي چمڪاٽ ڪري رهي هئي ۽ بادل گجگوڙ ڪري
رهيا هوا، اهو ۽ سندر موسم ۾ دنيا جا ٻهرٻان انسان جاڳي اٿيا
تڏهن کان بسنت جي موسم سڀني موسمن ۾ الڪ ۽ سرنشت
شمار ڪئي وئي آهي. اهو ۽ ڪري اها ئي "ٻرگه"
جو ارٿ آهي. "ٻرگه" جو مطلب آهي سڀ کان چڱو.
جنهن کان وڌيڪ چڱو ٻيو ڪجهه به نه هجي.
مگر "ٻرگه" شبد جا ڪجهه ٻيا به ارٿ آهن. جيئن ڏيڻ
وارو، آنند ڏيڻ وارو. انهن ارٿن لي ويچار ڪرڻ گهرجي.
گايتري ۾ جو جاپ ڪندي اپاسڪ جڏهن "ٻرگه"
شبد وٽ پهچي، تڏهن هنکي محسوس ڪرڻ گهرجي
ته هو "سوتا" ديو جي انهي ۽ شڪتي ۾ داخل ٿي
رهيو آهي جو سڀ کان مهان آهي ۽ سکه ۽ آنند جي ڏيڻ
وارو آهي ۽ پاپن کي ساڙ ٻهرڻ آهي. من کي ويچارڻ کهي

ڏ سنڌ س مليتا جاي رهي آهي. اڪري دکه چمناٺون ڪنٺت سيني جو الت تي رهيو آهي.

مهرشي د يانند ٻرگه لفظ جا هي ارٿ لکيا آهن-
”جو چمڪلنا ۽ وياڪلتا رهت، پاپ رهت، ارگهڙ، شڌ،
ڪل، پرمارٿ ۽ گيان سروپ

”مالا ٽوڪر ۽ ٽري - ڄڻيب ٽري مڪ ماهين،
مڻيام ڇهون، ڏش ٽري - ٻهه لو سمسون لاهين.“

۽ ان ريت سمرڻ ۾ جپ ڪين ٿيندو آهي، جپ
جنهن وقت ٿيندو آهي، جڏهن مالا، جپ، زبان، ڪنٺ
۽ من گڏ گڏ ٿين. ان قسم جي جپ ڪندڙ لاءِ
”پرڪرتي“ ڇوي ٿو ۽ ”الهيءَ جا سڀ پاپ حلي رکي ٿي
وڃن ٿا. الله ۾ سڪ جو هڪ سنسار ان لاءِ جاڳي ٿو.“
ان ڪان وڌيڪ ”پرڪرتي“ ٻيو ڇا ڪري؟ هاڻي گايتريءَ
جي ٻئي حصي تي اچون.

”ديو“ شبد جي ڳالهه ڪريون - ديو جو ارٿ آهي
سڀني جو شروعاتي، سڀني کان وڏو، مهرشي دياننڊ
ستيارٿ پرڪاش جي پهرئين سملاس ۾ ”ديو“ شبد
بابت اهڙا اهڙا ڪجهه ڪوليا آهن، جو انهيءَ ذريعي ڪالهوءِ
بيو ڪجهه ۽ سمجهڻ لاءِ باقي نٿو رهي. سوڌهن ڳالهيون
هن ئي الهن ديو شبد جي باري ۾ لکيون آهن. الهيءَ
سڀني جو ذڪر هن وقت نٿو ڪري سگهان. فقط هڪ
ارٿ جو ذڪر ڪريان ٿو.

”ديو“ جي معنيٰ هن ”آنند“ ڏيڻ وارو ڪتي آهي.
سورج روشني ۽ گرمي ڏئي ٿو، ٻوارنا ۽ ٿڌڪا ڏئي ٿو.
انهيءَ ڪري هو ”ديو“ آهي. جل مينهن ڪمرڻ کي
صاف ٿو ڪري، اڃ مٽائي ٿو، کيتن کي سرسبز ٿو
ڪري، ٿتل زمين کي گلن سان گلزار ٿو ڪري، انهو
۽ ”ديو“ آهي. انهيءَ طرح ۳۳ ديوتائن جو ذڪر آهي

تو اسان جي پراچين گرنٿن ۾. انهيءَ ڪانپوءِ ٽيٽيهن ديوتائن
مان ٣٣ ڪروڙ ديوتائون ٺهي ويا. هيءَ ڳالهه ڪيئن ٿي
۽ ٣٣ ديوتائون ڪهڙا آهن، سو ڪڏهن وقت مليو ته
انهن ديوتائن جي باري ۾ بيان ڪندس.
اڄ ديو شبد جي فقط هڪ ارٿ جو ئي ذڪر ڪريان ٿو.

اهو ارٿ آهي الله جي ڏيڻ وارو. ديوتائن وٽ
جيڪي ڪجهه آهي اهو اسان جي ڪلياڻ لاءِ ئي آهي.
اهي ڏيندا، انهيءَ ڪري اهي ديو آهن. ايشور سڀ کان
وڌيڪ ٿو ڏئي ۽ انهيءَ ڪري هو سڀ کان وڏو ديو
آهي ۽ مهاديو آهي. گايتريءَ جي جاپ ڪرڻ وقت
"ديو" شبد وٽ اچي ڪڏهن اهو محسوس ڪريو ته
پرماتما سڀ ڪجهه ڏيندي رهيو آهي. پر رڳو انهيءَ
سوچڻ سان ۽ چوڻ سان ته پرماتما سڀ ڪجهه ٿو ڏئي
هو ديو ۽ مهاديو آهي، انهيءَ مان ڪجهه به حاصل نه
ٿيندو. انهيءَ سان گڏ اهو به ڏسڻ گهرجي ته جيڪڏهن
پرماتما ڏئي ٿو ۽ مان جيڪڏهن اڳي سڀ کان وڏي
ڳالهه الله کي پراپت ڪرڻ چاهيان ٿو، ته منهنجو به فرض
آهي ته مان به ڪنهن کي ڪجهه ڏيان. مثلاً جيڪڏهن
ڌن آهي ته مان لالچ ڇڏي اُٿي ويهي نه رهان.
جيڪڏهن طاقت اٿم ته ٻين جي رکيا ڪرڻ کان پٺتي نه
هٽان. جيڪڏهن گيان اٿم ته ٻين کي رستي ڏيکارڻ ۾
ڪنجوسائي نه ڪريان. گايتري جاپ جو صحيح طريقو
فقط هڪ آهي، جو ايشور کي "ديو" سمجهي محسوس

ڪرڻو نہ هو سڀ ڪجهہ ڏني اٿو ؛ پوءِ توهين خود نہ
ڏيو. غريبن کي سهارو، دکين کي آٿت، بيمارن کي دوا
توهين نہ ڏيو. توهين نہ ڏيوتہ ٻين جي ڪوشش ڪرايو.
گوپت براهمڻ جي رشيءَ گايتريءَ ۾ ”لمبا سوپترو
وريٽيمر“ کي لب جو حصو چيو آهي. جڏهن تہ ايشور
کي پهچڻ ڪيو، تون هن وقت وڪائي ويئين تہ پوءِ
پهچڻي لاءِ سگهن جي ڪير نہ ڪري، پر هن کي سک ڏيڻ
جي نہ ڪوشش ڪر. هن کي سک ڏيڻ جو ڪر ٻاڻ اپني
دک هموار ڪرڻ کان سواءِ ٿي نہ سگهندو. الهيءَ ڪري
گوپت براهمڻ هن حصي کي لب جو حصو چيو آهي. ٻاڻ
لي دک هموار ڪري ٻين کي سک ڏيڻ اهو لب آهي.
ماءُ ٻار کي هند جي سڪل حصي ۾ سنڀاريندي آهي.
پر ٻاڻ آلي هند ۾ سمهندي آهي. اهو لب آهي. گرهستہ
آشرم ۾ پتي ڪوشش ڪري ٿو تہ ٻاءِ ڪمس دک ۾
اٽڪلئون اچن پر سندس پتني سکي رهي. پتني وري
ڪوشش ڪري ٿي تہ پال تہ ٻاڻ تڪليف ۾ هجي پر
پتيءَ کي آرام ملي. اهو لب آهي. سنتان لاءِ ٿي ماءُ پيءُ
ٻئي ڪوشش ڪن ٿا تہ سنتان سکي رهي، پوءِ اسين
رهون يا نہ رهون. اهو بہ لب آهي. جڏهن ٻين کي
پهچڻ ڪيوسين، ٻاڻ ارپڻ ڪيو اٿئون، تہ سڀ ڪان اڳ
لب جي هيءَ ٻاونا پيدا ٿيڻ گهرجي. اها ٻاونا گاله
آهي. اي آهي ”پرگوډنوبہ“ جي ٻاونا ”پرگوداوسيہ“
جا شبد اچارڻ ۾ نہ ۾ ۽ فيصلو ڪريو تہ مونکي هن جي؛

ڀلائيءَ لاءِ ئي جڳايو آهي. محسوس ڪريو ته توهين ڀڳوان
جي سامهون بيٺا آهيو. هو ٻين جو ڀلو ٿو ڪري، انهن
کي آنند ٿو ڏئي. اهڙيءَ ڪري توهين به ٻين جو ڀلو ڪريو
۽ انهن کي آنند ڏيو. ائين ڪرڻ سان گايتريءَ جو جپ سڦل ٿيندو

جيڪڏهن مان جاپ ڪريان ٿو ۽ ٻين جي اهڙا ڀاونا
ٻين جي ڀلي ڪرڻ جي ڀاونا منهنجي اندر اٿي پئدا
ٿئي، ۽ مان آپ ۽ ٻئي جي رستي تي ٿو هلان ته ياد
رکو ته گايتريءَ جي جپ مان ڪوئي به فائدو نه ٿيندو.

ڪيترن ماڻهن هڪ هڪ ڪروڙ جپ ڪيا آهن ۽
اهي مون وٽ ايندا آهن ۽ چوندا آهن ته اسان هن منتر
جو جاپ ڪيو آهي، پوءِ به اسان کي ڪوئي فائدو نه پهتو آهي.

اڙي! اهڙو فائدو ٿيندو ڪيئن؟ توهان سائنس جا
ڪتاب پڙهيا، پر ليبارٽريءَ ۾ وڃي ڪجهه پريڪٽيڪل
(عملي اڀياس) نه ڪيو ته ان مان فائدو ڪهڙو؟ جي
گايتريءَ جو ڦل ٿا چاهيو ته هليا اچو سنسار جي هن ليبارٽريءَ
۾. گايتريءَ جو جيڪو جپ ڪريو، انهيءَ تي عمل به
ڪريو. مان ايشور کي ته سڏيان ٿو "ديوتا" پر پاڻ "ليوتا"
ٿجي ٻين جي دولت ڦريندو ٿو وتان، ته مونکي پرماتما
جي ڪرپا ڪيئن حاصل ٿيندي؟ پرماتما توهانجي ڀاونائن
ڦيرائڻ سان خوش ڪونه ٿيندو. هو ته خوش ٿئي ٿو
اوهانجي عمل سان. ايشور انهيءَ تي ڪرپا ڪري ٿو، جو
خالق جي خلق لئي ديا ٿو ڪري.

مان جڏهين ٻهراڻ ٻهراڻ گنگوتريءَ ۾ پهتس ته اتي

رهندڙن مهاتمائن سان گڏيس. ڪيترا وڏا تپسوي، مهاتمائون
اُتي رهندا. مون خيال ڪيو ته هي هتي ويٺا آهن ۽
هيٺ دنيا دکن جي کوري ۾ جلي رهي آهي. هنن کي
ڇون چوان ته هيٺ هلو ۽ هلي پنهنجي تپ ۽ يوگ سان
سنسار جو ڪلياڻ ڪريو؟ هڪ مهاتما سان ڳالهه ڪيم،
ته هن چيو ته هڪ تون نئون آيو آهين اهڙي ڳالهه ڇو ٿو
ورين، ته ته جيڪو ايندو آهي، سو پنهنجي دکن جا
داستان کڻي ايندو آهي. مگر ٻڌ آنند سوامي! دنيا اسان
لاءِ مري وئي ۽ سمجهه ته اسين دنيا لاءِ مري وياسين.
اسان کي دنيا کان ڪجهه وٺڻو ناهي. مون کلندي چيو ته
”ڌنيه آهيو مهاراج! توهان ته ڳالهه ئي ڪٽي ڇڏي.“
هڪ ٻئي مهاتما وٽ ويس. هن چيو ته ”تون ٺيڪ ٿو
چوين. دنيا سچ پچ ڏاڍي دکي آهي. اسين اِهيءَ ڳالهه
کي ڄاڻون ٿا، ليڪن اسين پرارٿنا ڪرڻ کانسواءِ ٻيو
ڇا ٿا ڪري سگهون؟ اسين ڪڏاهن اچون وڃون ڪوله.
هتي ئي ويهي دنيا لاءِ پرارٿنا ڪريون ٿا.“

تنهن کانپوءِ مان سوامي رامانند وٽ ويس. سوامي رامانند
مهان تپسوي آهي. سرديءَ توڙي گرميءَ ۾ گنگوتريءَ
۾ ئي رهندو آهي. اڄ ڪالهه به گنگوتري ۾ اُن جا
ٽي ٽپا پيا آهن. چوڌاري برف ئي برف آهي.
انهيءَ هنڌ سوامي رامانند بنا ڪپڙن جي بلڪل ننگو
رهندو آهي. ساده ڀوڄ ۾ رهڻ ڪري الجهو شريو
[illegible] چمڙيءَ واڪر ٿي ويو آهي. ٻارهن سال

سالڌهہ هو "مون" ڌارڻ ڪري ويٺو هو. بلڪل اوچي
درجي جو مهاتما آهي. راج گرو ڏريندر شاستري اڳئين
ٻيري مون سان گڏ گنگوتري ۾ هليو هو تہ سوامي راماننڊ
کانسواءِ ٻيو ڪو بہ مهاتما هنکي چڱو نہ لڳو هو. مان ان
سوامي راماننڊ وٽ ويس. هنکي ديس جي حالت ٻڌايم
۽ ٻڌايو مانس تہ منش ڪيترو نہ دکي آهن. آمريڪا ۽
روس جون ڳالهيون ٻڌايون مانس. انترراشٽر ۽ ڪشمڪشا
جي ڪٿا بہ ٻڌائي مانس. هڪ دفعو ٻيو دفعو ۽ ٽيون
دفعو مان آئوٽ ويس ڪلاڪ ڪلاڪ، ٻہ ٻہ ڪلاڪ مان
هنکي اهي ڳالهيون ٻڌائيندو رهيس. هو ٻڌندو رهيو ۽
چپ چاپ ويٺو رهيو. مون کي ڪو بہ جواب ڪونہ ڏنو. آخر
گنگا تي هڪ ڏينهن مان وري هن وٽ ويس. هو گنگا
جي ڪناري تي هڪ وڏي پٿر تي ويٺو هو. مان وڃي
وري هن سان ڳالهہ ڪرڻ شروع ڪئي. هو وري بہ
چپ ويٺو رهيو. مون چيو تہ "سوامي جي! ڪيترن ڏينهن
کان مان توهانکي دنيا جي اوستا ٻڌائيندو رهيو آهيان،
مگر توهان ائين ماٺ ۾ آهيو جهڙو هي پٿر. توهانکي
ڪجهہ ٻڌايم جيڪي هن پٿر کي ٻڌايم ٻئي هڪ برابر آهن.
ڇا توهان ڪو بہ جواب ڏئي نٿا سگهو؟" سوامي راماننڊ
ٿورو مشڪيو. مون چيو تہ "ڪائي ڪرپا ڪريو." تہ هن
هن هٿ سان اشارو ڪيو ۽ اکيون بند ڪري ڇڏيون.
ٿوريءَ دير ڪانپوءِ اکيون ٻئي چيائين تہ "ڇتہ آلند سوامي!"
مون چيو تہ "توهانکي منهنجي ڳالهہ جي خبر ڪيئن

بيٺي؟ مون ڪڏهن لوهالڪي، پهڻجو ڳالو ڪولد رکايو آهي
۽ اڪو ڙ هتي. مولکي ڪٿر سڄالدو آهي." هو چوڻ
لڳو ته "اسين هس ڄا لاءِ وڃا آهيون؟ ڪيترا سال ٿي
ويا آهن هتي وڃي وڃي ڄالبعجر ڳالو ٻه ٽا ڄالي سگهون؟"
مون چيو ته "مان ٻراڻا ڪري آيو آهيان ته اوهان
ڏيڏو ٿي لب ڪيو آهي. ڇالي هيٺ هلي نسان جو
ڪلياڻ ڪرايو." هو چوڻ لڳو ته "ته الهي ته ڪيو
آلد سرامي هيءَ دنيا بلڪل خراب ٿي چڪي آهي.
ڪهڙا ميرا لمدا آهن ته اڄهکي ڏنٺو ٻولدو آهي. سنسار
کي به ڏولو وڃدو آهي. ٻهار وٺد وڃ وڃدو آهي؛
وٺد ٻهان ڪهراڻي ٻهار وڃ ٿيو وڃي؟ اهڙي ڪوشش
ڪري سان دنيا ڪا سڌرادي ڪا. هنکي وڏيءَ ٻاهه
جي ٻنيءَ مان لنگهڻو آهي. لنگهڻ ڏي الکي. لون مولکي
هيٺ هلڻ لاءِ او چون. مان چران او ته لون سر هيٺ ته
وڃو." اهو آهي گنگوتريءَ جي مهاتما جو ويچار.
مگر مان جنهن مها پرش کي ڀهڙو گرو منجهانئون الهيءَ
ته مولکي اها ڳالهه ڪالڻ سوڪاري آهي. گنگوتري جي
هڪ حصي ۾ مون هڪ ٻيا ڏٺي جتي مهرشي دپالد
ڳهرو لهيا ڪئي هئي. ڏواليءَ ڪان ٻوڻ ٻن ميلن جي
مفاصلي تي گنگا جي ڪناري تي اها ٻيا آهي. ڏواليءَ
جي لمبردار شري نارائڻ سنگهه اها ڳالهه مولکي ڏيکاري
۽ ٻڌايائون ته سدس پتا ٺاڪر شو سنگهه سوامي جنهن ڏٺو
شيوا به ڪئي هئي. سوامي جن کي اوهان

ڏيڻ لاءِ ناڪر شو سنگهه خود ويندو هو. نارائڻ سنگهه
اهو نه ٻڌايو ته هن ڪٿا ۾ مهرشي هڪ دفعي ٽي مهنا
سالده سماڌي لڳائي هئي. ايتري ڪجهه ڪرڻ ڪاڻپوءِ
ٻه يوگه ابياس جي ايڏي اوچي درجي تي پهچڻ کان
پوءِ به هو هيٺ آيو، انهيءَ لاءِ ته دنيا کي ست مارگ
ڏيکاري سگهي ۽ انڌڪار ۾ ڀٽڪيل دنيا کي روشن راهه
تي وٺي هلي. مون سوامي رامانند کي چيو ته "مان ته
انهيءَ گروءَ جو چيلو آهيان. مونکي آرام ۾ وهڻو نه آهي.
توهان اٿا هلو ته توهانجي مرضي، مگر مونکي نه وڃڻو آهي."
هو چوڻ لڳو ته "وڃو وڃو مٿو مار. مگر ڪو به ٻڌندءِ
ڪونه؛ دنيا اڃا ٻڌڻ جي اوستا ۾ نه تي آهي."؛
ڪيترا ڏينهن مان سوچيندو رهيو آهيان ته هنجي ڳالهه ڪيتري
قدر ٺيڪ هئي. سچ پچ ته، هت ڪير به نٿو ٻڌي.
هنوقت رات آهي؛ توهان گهرڪار کان واندا ٿي ٿوريءَ
دير لاءِ هتي آيا آهيو. مگر جي مان توهانکي چوان ته،
صبح جو ۴ اٿي، مون وٽ اچو ته، مان توهانکي پرڀوءَ
درشن جو مارگ ٻڌائيندس؛ ته ڪو به ڪين ايندو. مگر
ڪير ٻڌي نه ٻڌي، ڪير مڃي نه مڃي، جيڪڏهن
اسين ايشور کي ديوتا چئون ٿا ته خود اسانکي به ٻين کي
ڏيکارڻو پوندو. انهيءَ ڪري مهرشي دياننند آريه سماج
جو اهو نيم ٺهرايو ته هر هڪ کي پنهنجي ترقيءَ ۾ راضي
رهڻ گهرجي؛ پاڙيسري جي ترقيءَ ۾ پنهنجي ترقي سمجهڻ
گهرجي." مهرشيءَ جي وڏائيءَ کي اسان اڃا سمجهي نه
سگهيا آهيون. اڃا ڪين گذرئي فقط سو ورهيه ٿيا آهن.

هزار ورهين کان پوءِ شايد ليا سندس وڏائيءَ کي سمجهندي
لڏهن الڪي معلوم ٿيندو ته مهان ڪلياڻڪاري جوڙجڪي
پروگرام ميرشيءَ هن ننڍي فقري ۾ لڪيو آهي. انڪان
سواءِ ڪلياڻ جو هر ڪو رستو ڪراهي ”فقط پنهنجي
اُتيءَ ۾ ئي راضي نه رهڻ پر ٻين جي اُتيءَ ۾ پنهنجي
اُتي سمجهڻ“ اهڙي وڏي ڳالهه آهي، جنهجي سمجهڻ
۽ اُهيءَ تي عمل ڪرڻ سان سموريءَ مالي ڪمڪشا
جو انت اچي ويندو. جي مونا وارو سمجهي ته جيڪڏهن
موافق مونا آهي ته منهنجي پاڙيسريءَ وٽ به هئڻ
گهرجي. عهدي وارو سمجهي ته جيڪڏهن مان اوچي
درجي تي آهيان ته ٻين کي به مٿي چاڙهڻ جي ڪوشش
ڪرڻ گهرجي ته پوءِ جهيڙو ڇا جو رهندو؟ اهڙا ڏڪار
۽ ڪمڪشا ڇا جي رهندي؟ ۽ اها آراڪ مالي
مشڪلات به ڪٿي رهندي جا اورن تورن ورهين
گذرڻ کان پوءِ دنيا کي جنگ ڏائڻ کائي لي وڃي. (ان
وقت سوادي جن پنهنجي گهڙيءَ ۾ وقت ڏٺو ۽ چيو)
باقي فقط ڏهه منٽ رهيا آهن. ڏهن منٽن ۾ هڪ ڳالهه
ٻڌائي مان وداڪيان منتر ڪندس ۽ پوءِ ڪيرڻ ٿيندو.
گايتري منتر جو آخرين حصو آهي ”ڌيو يو ناه پرچوديات“
”ڌيو“ جو مطلب آهي ٻڌي ۽ گيان، سوچ ۽ وچار
پر ڇا فقط ٻڌيءَ جو نالو ”ڌيو“ آهي؟
گوپت براهمڻ ۾ ڌيو جو ارٿ ڪيل آهي. ”ٻڌي،
ڪرم، ميڌا، جنهنڪا ڳالهه ٻڌڻ ۾ اچي الڪي ڪرم ۾ آڻي
انکي عملي صورت ڏيڻ. ”ڌيو“ جو اصل مطلب اهو

آهي تہ جيڪڏهن ماڻهو پرماتما کي ”ڀور ڀوہ سوہ“
چئي رهيو آهيان تہ مونکي بہ ڪوشش ڪرڻي پوندي تہ
مان بہ اُن جي پراڻن جي رکيا ڪريان، انهيءَ دکن کي
دور ڪريان ۽ کين سک ڏيڻ جي ڪوشش ڪريان.

گايتري منتر جي جپ جو طريقو اِهو آهي تہ جپ بہ
ڪريو ۽ ان موافق عمل بہ ڪريو. اهڙيءَ طرح ڪرڻ
سان ئي گايتري منتر سڌ ٿئي ٿو. پوءِ اهو منتر اِهي سڀئي
ڦل ڏئي ٿو، جنهنجو مون اڳ ذڪر ڪيو آهي.

گايتريءَ جو جپ ڪيئن ڪرڻ گهرجي اِهو پڻ ڏسجي
ٻڌائيندس. مون ڪليہ ۽ گوال ميتريءَ جي ڳالهہ پڙهہ ٻڌائڻ
جو واعدو ڪيو هو، اهو . ٻڌائيندس جڏهن توهان کي
خبر پوندي تہ گايتري منتر ڪيڏو نہ مهان آهي. مهرشي
دياننددا کان اڳ عام ماڻهن کي هن منتر پڙهڻ جو اڌڪار
ڪونہ هو. انهيءَ وقت هڪ وهم ويٺل هو تہ استرين کي
هن منتر جي جاپ جو حق نہ آهي. انهيڪري هن منتر جو
جپ نہ ڪرڻ گهرجي. اهو وهم شايد انهيءَ لاءِ پيدا
ٿيو هوندو جو ديوين پر شرڌا زيادہ ٿيندي آهي. سادن
۽ پنڊتن سمجهيو هوندو تہ متان تہ اسانجي ڳالهہ لتا ٻڌن
۽ جي ديوين کي بہ گايتري منتر مان عقل اچي ويو تہ
پوءِ سندن شيوا ڪير ڪندو؟ انهيڪري سٽيا ۽ ستا پوڄن
ڪير ڪرائيندو؟ مگر اهو وهم تہ [illegible]ڪ” غلط آهي. مهرشيءَ
ٻڌايو تہ اهو منتر سڀني لاءِ آهي. سڀني جو ان مان ڪلياڻ
ٿئي ٿو استري هجي يا پرش، ٻار هجي يا ٻڍو، سڀ
جي واسطي هيءُ ڪلياڻڪاري آهي. اوم شم

جيون ڏيئهن

پيارا ٻون مائٽون ۽ سڄڻو!

جيون تل ماهين تيل، جيون چقمق ۾ آگ،
تيرا پريو تجهه مين بسي، جاگ سڪي تو جاگ،

پرپره ڪي ڪولهو لاءِ ٻاهر وڃڻو نٿو پوي، فقط جاڳڻو پوي ٿو. ڪيترا لوڪ پڇن ٿا ته پرماتما ڪٿي ٿو رهي؟ ڪيئن ٿو هن جو درشن ٿئي؟ ڪي پيا ماڻهو جي جاءِ اٿا سگهن. سي ٿراس ٿي چون ٿا ته پرماتما ۽ آتما ڪيترا ڪين آهن. اهو سڀ وهم آهي. مگر جيڪو ايشور کي ملي ٿو، جهڙڪي وشواس آهي، اهو چوي ٿو ته ايشور آهي يا نه آهي؟ ۽ مولکي ڪهڙو فرق ٿو پوي؟ مان تلاش ڪري رهيو آهيان. جيڪڏهن اهو ملي وڃي ته آنند جو اپار خزانو مولکي ملي ويندو، پر جيڪڏهن نه مليو ته مهنجو ڪوئي نقصان ڪونهي. اهو وشواس رکي انجي تلاش ڪريان ٿو مگر تلاش ڪرڻ جي واسطي ڪٿي ٻاهر نٿو وڃان. پنهنجي اندر ۾ ڌيان ٿو لڳايان ڌيان ڌرڻ وقت ڌيان ۾ آهيان ٿو. انهي ڪري گايتري منتر جو جاپ ڪريان ٿو. منتر جي ٻڌڻ ۽ پڙهڻ جو ارٿ مان لوڪن کي ٻڌائي ڪري آهيان. انهن ٻڌڻ ڇهن شبدن جي ارٿ ٻڌائڻ ۾ مولکي ٻڌڻ ڏيهن لڳي ويا آهن. مگر جلدي لوڪن جاپ ڪريو، تڏهن انهن سڀني کي ڌيان ۾ آڻڻ جي ضرورت نه آهي. فقط مختصر ياد رکجو. مختصر ارٿ اهي آهن جي سوامي ٽيانند

اڄ ڪان پاهت سال اڳ پڌايا هئا. اهي ارٿ آهن، "اي
رکشڪ! پران پيارا! دکن کي دور ڪرڻ وارا! سکن کي
ڏيڻ وارا! مان پنهنجي اِن دويه، سُندر، چمڪندڙ روپ
جو ڌيان ڪريان ٿو جو آنند جي ڏيڻ وارو ۽ پاپن کي
ناس ڪرڻ وارو آهي. هي پريو! منهنجي بُڌيءَ کي ۽
منهنجي ڪرم کي پنهنجي طرف وٺي هل."
ڪيترا ماڻهو پڇن ٿا ته "هن ڳالهه کي وري وري چوڻ
۽ گايتريءَ جي جپ مان ڪهڙو فائدو آهي؟" مون
انهن کي پڌايو هئو ته منتر کي وري وري پڙهڻ جي
ضرورت ڪهڙي آهي؟ جيئن بيماريءَ جي وقت ۾
وري وري دوا کائيندا آهيون جيستائين بيماري لهي نه
وڃي، ساڳيءَ طرح جيستائين من جا روڳ دور ٿيا ٿين ۽
من صاف ۽ شُڌ ٿيو ٿئي، تيستائين گايتريءَ جو جاپ
ڪرڻو پوي ٿو. جيڪڏهن انهيءَ جو من صاف آهي ته
پوءِ کي هڪ دفعي پڙهڻ سان ئي انهيءَ جو ڪلياڻ ٿي
ويندو. انهن جي واسطي دکن جو انت اچي ويندو.
انهيءَ پاپ جي ميل جو به انت اچي ويندو. آنند سان
ڀرپور پريوءَ جو درشن ٿي ويندو. انهيءَ ڪاڻ گايتريءَ
جي پڙهڻ جي ضرورت نه آهي. مگر جيستائين ائين ٿيو
نه ٿئي، تيستائين نه هي جاپ ڪرڻو ئي پوندو. هڪ بيمار
کان ويد وٽ ويو ته ويد انهيءَ ڏسي چيو ته نه
"وٺ هي چندر پڙيون هڪ گوري صبح جو کائج
۽ هڪ گوري شام جو." بيمار پڇيو ته "ڪيستائين

ڪان؟" ونڊ چيو. تو ته "جيستائين بيماري هتي نه وڃي
تيستائين ڪاڻيندو رهه." اهو ٿي حال. آهي هن منتر جو
ته تيستائين جاپ ڪرڻو پوي ٿو هن منتر جو، جيستائين
بيماري آهي، تيستائين نه دوا ڪاڻڻي پوندي اٽڪل سواءِ
ڪوبه ٻيو رستو ڪونهي ۽ نه ٻيو ڪوئي طريقو آهي.
گائتري ۾ هڪ ٻوٽي آهي اهڙي ٻوٽي جا اپائڻ جي ۽
پاپ جي زهر کي ناس ڪري ٿي ڇڏي.

توهان ڪڏهن نور ۽ نانگ جي لڙائي ڏٺي هوندي،
مگر انهن جي اصل لڙائي جهنگلن ۾ ٿيندي آهي. زهريلو
نانگ زهر سان ڀريل نور جي سامهون اچي بيهندو آهي.
نور هتي ٽپي پوندو آهي ۽ پنهنجن ڏندن ۽ ننهن سان
هنکي رتورت ڪري ڇڏيندو آهي. مگر نانگ وٽ به
ته هڪ هٿيار آهي. ان تيز زهر جي پوريءَ طاقت سان
هو نور کي ڏنگي ٿو. نور اهو ڄاڻي ٿو ته زهر جي اثر
تمط لي هو مري ويندو. پيڊو اصل ڪٿي، انهيءَ ڪري
انهيءَ لڙائي کي ڇڏي جهنگل ۾ ڀڄي ٿو وڃي.
هڪ ٻوٽيءَ جي هنکي کبر آهي. انهيءَ کي وڃي او
کولهي ۽ پنهنجي ڏنگيل جسم جي حصي کي انهيءَ ٻوٽيءَ
سان وڃي رڳڙي ٿو، ٻوٽيءَ جي اثر سان زهر جو اثر
لهي وڃي ٿو. هو وري موٽي اچي ۽ نانگ سان وڙهڻ
جي واسطي وري هنکي للڪاري ٿو ۽ هن کي وري
رتورت ٿو ڪري وجهي. نانگ وري کيس ڏنگي ٿو. هو
وري جهنگل ۾ ڀڄي ٿو زهر جي اثر کي هٽائي ٿو.

اهڙيءَ طرح هو هر گهڙيءَ ڪري ته ناڳ وري وري تو ڏنگيس ۽ لور وري وري ٻوٽيءَ سان پاڻ گسائي زهر کي بي اثر بڻائي ٿو ڇڏي. آخر ناڳ جو زهر ختم ٿي ٿو وڃي ۽ هيجي ڏنگڻ سان لور کي ڪجهه به ٿيئي نڌهن هو پڌهڻ لڳن ڏندن سان ناڳ کي ٽڪرا ٽڪرا ڪري ٿو ڇڏي ۽ کيس پهڻ ٿو ڇڏي.

اهڙيءَ طرح اسالجي اندر ٻه لاڳيتي ديون ۽ دئتن جي لڙائي لڳندي ٿي رهي. پاپ جي پاونا ۽ پنج جي پاونا، وشيه پاونا ۽ موکه جي پاونا انهن ٻنهي جي وچ ۾ جنگ لڳندي ٿي رهي. انهيءَ جنگ کان بچڻ جو ڪو به طريقو ڪونهي. اها جنگ ڏسي آدمي حيران ٿي پڇي ٿو ته ڇا ڪريان؟ چاڻو انکي جواب ٿو ڏئي:-

وشيه ڪا وشدو جب دسي، اوم جڙي ڪوڪا؛
هٽ ناڳ دمن به اوشدي، ٻوٽين دور نه جا.

خواهش جي باه جڏهن جيءَ ۾ جلي رهي آهي جڏهن ڪام ڪرود، لوڀ، موهه ۽ اهنڪار لوهان کي غلط رستي تي وٺي وڃڻ لاءِ لوهان جي اندر زهر ڀري ڇڏين، تڏهن اوم جو جاپ ڪرڻو ٿو هيءَ ديوتائن ۽ دئتن جي لڙائي شانت ٿي ويندي، زهر ختم ٿي ويندو ۽ اڳ جي زهر جو به اثر نه ٿيندو. وري وري انهن ڪندا نه خواهش جو زهر ختم ٿي ويندو ۽ چمع جي ورتين تي فتح پراپت ٿي ويندي. هڪ سو اٺ ورتين کي جيڪو جيتي تو انهيءَ کي ٿي هڪ سو اٺ (١٠٨) چوندا آهن.

جو تمام وڏي ۾ وڏو ٻوٽي ۽ مصالحا جو ادو آهي، جنهن
ڳوٺين ورلين لئي فتح پاتي هجي، اهي ڪسي ۱۰۰۸
چوندا آهن. مگر هي فتح ڏيندي آهي فقط انهيءَ ٻوٽيءَ
جي استعمال ڪرڻ سان، اوم جي ٻوٽيءَ سان ۽ گايتريءَ
جي اوشديءَ (دوا) سان.

ڪي پڇي سگهن ٿا ته گايتريءَ ڪئي ٿي اهڙي وڏائي
ڇا لاءِ ڏين ٿا؟ گايتريءَ ڪئي ٿي. جڙي ٻوٽي ڇو ٿا چون
جنهن سان خواهش روبي ٿالگ جو زهر دور ٿي ٿو وڃي؟
انهيءَ باري ۾ مون لوهانڪي پنهنجو تجربو ٻڌايو. اپنشدن
جي رشين جو اهو ٻڌايو. گايتريءَ ۾ چوويهه اکر آهن ۽
اهي چوويهه اکر ڪنهن اهڙيءَ طرح رکيا ويا آهن. جو
من جي اندر اٿندڙ جوش سان شرير ۾ هڪ عجيب
جي جهنڪار پيدا ٿيڻ لڳي ٿي. وڻن جي ٽارن مان هڪ
ٽار کي ڇهڻ سان جيئن باقي ٽارون اڏي ٿيون وڃن ۽
هڪ ٽار جي ڇهڻ سان باقي ٽارن ۾ جهنڪار پيدا ٿئي
ٿي. اهڙيءَ طرح گايتري منتر جي جاپ سان پنج شرير
جي سڀني مورم استالن اهم لس ۾ وڃي جوت ٿي لڳي.
انهيءَ ڳالهه جو عام ماڻهن کي پتو ٿو پوي. گايتريءَ جو
اثر ڪٿي ڪٿي ٿو ٿئي، انهيءَ جو پتو انهيءَ وقت ٿو
لڳي، جڏهن لاڳيتو جپ ڪرڻ کان پوءِ مٿس ٻوڪ جي
حالت ۾ پهچي ٿو. ٻوڪ ابياس جي معرفت انهيءَ پد کي
پراپت ڪري ٿو، جتي هرهڪ جڙ ۽ چيتن الڳ الڳ
ڏيکاري ڏين ٿا. انهيءَ وقت ٻاهر جو هيءُ شرير پنهنجي

ٿو وڃي. ٻاهر جي دنيا ٻلي ٿي وڃي ۽ اندر ۾ پرڪاش
نظر اچي ٿو. انهيءَ پرڪاش ۾ هر چيز جي اصليت صاف
ڏيکاري ڏيڻ لڳي ٿي. چائو ٿئي انهيءَ وقت، انهيءَ جو
ٿورو بيان ٿوهاڪي پڌايا ٿو:-

يوگ اڀياس ڪندي يوگي جڏهن ڌيان جي
پهرين پختيءَ حالت ۾ پهچي ٿو، تڏهن سڀ کان اڳ
ٻاهريون شور ٻلجي ٿو وڃي. ٻاهر جا آواز ٻڌڻ ۾ نٿا
اچن ۽ ٻاهر جون شيون ڏسڻ ۾ نٿيون اچن. اندر ئي اندر
عجيب قسم جون صورتون نظر اچڻ ٿيون ۽ اندر جا آواز
ٻڌڻ ۾ اچن ٿا، خوشبوءِ اچي ٿي، رس معلوم ٿيڻ
لڳي ٿو. آوازن ڏي ڌيان ڏيو ته انهن پيو معلوم ٿيندو
ته پريان ڪڏهن پهاڙ جي چوٽيءَ تي ڍول دمال وڄي
رهيو آهي ۽ پري پري ڪوئي بيحد مٺو راڳ وڄائي
رهيو آهي؟ آبشار (جهرڻن) جي وهڻ جا آواز ٻڌڻ ۾
اچن ٿا، بادل گجگوڙ معلوم ٿيڻ لڳن ٿا. ڪڏهن تيز
ڪڙڪڙاٽ آواز ۾، ڪڏهن آهستي مٺي سر ۾، ڪڏهن
انهن پيو معلوم ٿئي ته پريان ڄڻ ڪوئي ڳائي رهيو آهي.
ڇا ٿو ڳائي؟ اهو معلوم نٿو ٿئي، فقط آواز ٻڌڻ ۾ اچن ٿا.
روپ جو ڌيان ڪرڻ سان عجيب غريب روشنيون نظر
اچن ٿيون. ڪڏهن انهن پيو معلوم ٿئي ڄڻ جوس جلي
رهي آهي، ڪڏهن انين پيو ڏسڻ ۾ اچي ڄڻ اجايءَ جا
بلب جهرمر ڪري رهيا آهن. ڪڏهن انهن ڄڻ هڪ
چمڪندو آهي. پريان هڪ تارن وانگر پيو نظر اچي. ڪڏهن

سورج ايڏو چمڪي ٿو جو ڀاسي ٿو ڄڻ ڪروڙ سورج هڪ
ئي وقت چمڪي رهيا آهن. ڪڏهن اهڙي حالت ۾
ڪڏهن ڪڏهن هزارين ٻجليون ٻري وڃن آهن. اهڙيءَ حالت
۾ ڪمزور دلا ٿوڪي ڊپ ۾ ڏڪي ويندو آهي. گهبرائجي
اکيون کولي ڇڏيندو آهي.

خوشبوءِ جو خيال ڪربو ته اهڙيون سڳنڌيون
اچڻ لڳن ٿيون، جو ٻاهر جي ڪن به چيزن ۾ اهڙي
سڳنڌ نه هوندي. ايڏي مڌر اهڙي مٺي، جو الڪي ڇڏڻ
تي من ئي نه لڳي. اهڙيءَ طرح ٻيون وستون به اهو ۾
اچن ٿيون مگر اهي سڀ آتما نه آهن، ايشور نه آهن، فقط
پرڪرتي آهي جو جيڪي ڪجهه ڏسڻ ۾ اچي ٿو اهي
جڙ آهن، چيتن نه آهي. ڪي ماڻهون اهڙن چيزن کي
ڏسي سمجهن ٿا ته هاڻي ڪلياڻ ٿي ويو، برهمءِ جو
درشن ٿي ويو. مگر ائين سمجهڻ ٺيڪ نه آهي. آتما کي
ڏسڻ چاهيو ته اڃان اڳتي هلڻو ٿو پوي. جڏهن اهي
چيزون ڏسڻ ۾ اچن، تڏهن روڪجي نه. پر هل، اڃان
اڳتي هل، ڌيان جي ٽئين پختي حالت ۾ ٽئين درجي ۾
پهچ. اُتي اهڙي پختن ٽن ماترائن جي مايا آهم اسمتي
(اهنڪار) ڏيکاري ڏئي ٿو روشني جا اهي رنگ ٻرنگي
گولا جن جي ڪري اکيون، ڪن، نڪ، زبان ۽ چمڙي
جنهن جو ڪم ڪن ٿيون، اهيءَ جو اهڙو سندر روپ آهي
ڪٿين ڪٿين ساڌڪ ڪلاڪن جا ڪلاڪ اهيءَ کي
اتي رهندا آهن. آڪاش، جل، اگني، وايو ۽ ڌرتي

سچ نہ آهي پر رت بہ آهي. ڇو جو پاڻ اڄ بہ ساڳي ٿي
اڄ کان لکين ڪروڙ سال اڳ بہ ساڳي ٻڌي هُئي. ڪلجگ
هجي يا ستجگ، ٻڍو هجي يا جوان، ڀارت هجي يا
آمريڪا پر پاڻ جي جاڻڻ واري گڻ اصل ڪو نہ بدلجي.
اهڙيءَ طرح بنيادي سچائيءَ کي جا ٻڌي جاڻي ٿي
انهيءَ کي چئجي ٿو "رتمڀرا". اهڙي صداقت کي جاڻڻ
واري جا ڪڏهين بہ بدلجي نٿي "ٻڌي" جڏهين
"رتمڀرا" يعني "رت" سان ڀرپور ٿي وڃي، اصلي
صداقت کي جاڻڻ واري ٿي وڃي، تڏهين اها ڪڏهين
بہ ڪوئي غلط فيصلو نٿي ڪري. اها "رتمڀرا" ٻڌي
گايتري منتر جي جاپ سان ملي ٿي.

هاڻي گوتم براهمڻ ٿي اچو. ايڪادساڪشي مود گليہ ۾
سوال ميترين جي هن ڳالهہ ٻولهہ کي ٻڌو، جنهن ۾
گايتريءَ جي مهما هڪ ٻئي روپ ۾ ڏيکاري وئي
آهي. ايڪادساڪشي (جنهن جو ١١ اکرن کليل هيون) اهڙي
مود گليہ کان سوال ميترين پڇيو مهاراج! گايتريءَ ۾ جو
"سويتا" شبد آهي، انهيءَ کي ور گو ديوسيہ ڇو ويو
آهي؟ انکي جا ٻرارٿنا ڪئي وئي آهي تہ تون اسان
جي ٻڌيءَ کي پريرڻا ڪر، ڇا سچ پچ اها سويتا پريرڻا
ڪري ٿي ڇا؟

مود گليہ جواب ڏنو تہ "هي ميترين! ويد، ڇند
يعني آنند جا ساڌن آهن. آنند کي رشين اُن ٻـ ڇيو
آهي، ڇو تہ آتما ان آنند جي واسطي وڏو وقت اڇيتو،

اهڙي منشن کي ملي ليون، جڏهن ڳايتري منتر جپي
اُپاسنا ڪري ٿو، تڏهن جي ٻين؛ جڏهن ڳايتري جي پوڄاڪار
سان گولهڻي لاءِ اُٿي؛ تڏهن سڀ دروازا کلي لڳندا
ڳايتري جي چوڌاري هر هڪ جڳهه لئي ٻُڌي؛ ان جي مدد
کي صاف ڪندي لئي وڃي. ڳايتري سان اهڙا ٻڌي ملي
لئي جيئن ڪي ”ٻرڪيا“ چوندا آهن. جو ”ولر ٻرا“
آهي. ”ٻرڪيا ۽ ولر ٻرا“ شبد اوهان کي ڪٿان معلوم
ليندو. اهي ۽ لاءِ اهي ۽ جو ارٿ اوهانجي سامهون رکان ٿو.
ٻڌي اهو گيان آهي جو سچ ۽ ڪوڙ جو فيصلو ڪري ٿي.
بس ”ٻرڪيا“ اهڙا ”ولر ٻرا“ سچائي ۽ سان ڀريل
عقل آهي جو سچائي جي اصلي روپ کي ڄاڻي ٿو.

سچائي جو اصل روپ به اوهان کي ڏکيو معلوم ليندو.
اوهان چوندا ته سچائي ته سچائي آهي. ان جو اصلي ۽
نقلي روپ ڇا آهي؟ مگر اها ڳالهه ليڪ نه آهي. سچائي
جا به اصلي ۽ نقلي روپ آهن. سچائي بدلجندي رهندي
آهي. ”رسد“ اهي ۽ سچائي جو ناتو آهي جا ڪڏهن
نٿي بدلجي. اوهان جي گوڏي ۾ اسان وڳا آهن. ڪڏهن
اوهان کان پڇو ته ”ڳالهه وقت ڇا آهي؟“ اوهان
چئي ڏهه ته اٺ وڳا آهن. اڌ ڪلاڪ کان پوءِ پڇو ته
وقت ڇا آهي؟ اوهان چئي ڏهه ته ساڍا اٺ وڳا آهن
ٻئي ويلهي لئي اوهان سچ ڳالهايو مگر سچائي بدلجي وئي
”رسد“ اها صداقت آهي جا ڪڏهن نٿي بدلجي.
مثلا. طور مان چوان ٿو ته ٻاهر ساڙيندي آهي. هي ۽ نقط

سچ نہ آهي پر رب بہ آهي. جو جو ماهہ اڄ بہ ساڙي تي
اڄ کان لکہ ۽ ڪروڙ سال اڳہ بہ ساڙيندي هئي. ڪلجڳہ
هجي يا ستجڳہ ۽ ٻڍو هجي يا جوان ۽ ڀارت هجي يا
آمريڪا پر ماهہ جي جلائڻ وارو گڻ اصل نہ ٿو بدلجي.
اهڙيءَ طرح ابيادي سچائيءَ کي جا ٻڌي جاڻي ٿي
انهيءَ کي چئجي ٿو "رتمڀرا". اهڙي صداقت کي جاڻڻ
واري جا ڪڏهين بہ بدلجي ٿي "ٻڌي" جڏهين
"رتمڀرا" يعني "رت" سان ڀرپور ٿي وڃي، اصلي
صداقت کي جاڻڻ واري ٿي وڃي، تڏهين اها ڪڏهين
بہ ڪوئي غلط فيصلو نٿي ڪري. اها "رتمڀرا" ٻڌي
گايتري منتر جي جاپ سان ملي ٿي.

هاڻي گوپٿ براهمڻ ۾ اچو. ايڪادساڪشي مودگليہ ۽
گوال ميترييہ جي هن ڳالهہ ٻولهہ کي ٻڌو، جنهن ۾
گايتريءَ جي مهما هڪ ئي روپ ۾ ڏيکاري وئي
آهي. ايڪادساڪشي جهنجهون ١١ اکيون کليل هيون، اهڙي
مودگليہ کان گوال ميترييہ پڇيو مهاراج! گايتريءَ ۾ جو
"سويتا" شبد آهي، انهيءَ کي پرگوديوسيہ چيو ويو
آهي ۽ اکين جا پرارٿنا ڪئي وئي آهي تہ اون انسان
جي ٻڌيءَ کي پرڀرٿا ڪر، جا سچ پچ اها سويتا پرڀرٿا
ڪري ٿي جا؟

مودگليہ جواب ڏنو تہ "هي ميترييہ! ويد، ڇند
يعني آنند جا ساڌن آهن. آنند کي رشين اَن بہ چيو
آهي، جو تہ آتما ان آنند جي واسطي ويد وٽ اچيٿو،

پرمالما جو درشن ڪري اٿيءَ آنند کي ڪالي لڳو. جيسيتائين اهو نه مليو، ليسيتائين پڪو رهي ٿو. اٿي آنند روپي آن کي ڪائڻ هي ساڌن جو جتمي پيان ڪيو وڃي آهي، الي ۽ صاف چيو وڃو آهي نه سواستا (ڏي) کي، پڌيءَ کي ۽ ڪرم کي پرپرٿا ڪري لڳو. ڳوال ميترابه پڇيو "هي پارهن اکين وارا! سونها چاهي ۽ ساولسري ڇا آهي؟" مودگلبه چيو "ستريب! من سوہتا آهي ۽ وائي ساولري آهي. من پرپرٿا ڪريٿو نه زبان ڳالهائي ٿي. اکي سوہتا آهي، پراوي ساولري آهي. جيڪي هيڪان ڏيرو اهولي ڏليٿي. الب جي ڪڪڙي ڏيو نه الب ٿي ڏليٿي، مرچ جو پڃ وجهو لب اٿيءَ هنڌ مرچ نه ڏليٿي. ڪڪڙي لر نه اٿيءَ ڏرليءَ مسان ٿئي ٿي، مٺو ڪمند نه اٿيءَ مان لڳي ٿو، سون چاندي نه ٿين پر آهي، اوه ۽ پتر نه. هيڏي چالي ڪوليو، ڪوڏر ڪٽي هيڪي ڪونيو نه پاٿي نه ڏني ٿي، مڌر ۽ مٺو پاٿي. مگر اهي سيڪڇه هيڪي ڏيڃ لاءِ اکي ڇوڙي ٿي. اکي پرپرٿا نه ڪري نه پوءِ ڪجهه نه ٿو لڳي. اهڙيءَ طرح هوا سوہتا آهي. هيءَ مٽي ٿهلدل آسمان ساولري آهي. آدليہ سوہتا آهي. چندرما سوہتا آهي. "نڪشتر" ساولري آهي. ڏيهن سوہتا آهي، رات ساولري آهي. بادل سوہتا آهي ۽ برسات ساولري آهي. پڄلي سوہتا آهي، ڏيڪوڙ ساولري آهي. جيڪو اٿين جوڙن کي ڄاڻي ٿو، اهو پوري ڪڪ سو سورهن ورهين لاءِ سک آنند ۽

ٻڌ ٻڌيءَ سان جڙو رهي ٿو.
هن جو مطلب ڇا آهي؟ اِهي جوڙا ڇا آهن؟ اصل
اِهـا وڳيان جي ڳالھ آهي. ٻڌ گليہ جو ڪجھ جيو سـو
اهـو نہ سوڃنا شڪتي نہ فقط سرشٽيءَ جـي شروع ۾
ڪم ڪيو پر اڄ بہ ڪري ٿي. جدا جدا روپن ۾ هيءَ
شڪتي پنهنجي شين کي پرڳٽا ڪري ٿي. جيڪو منش هن
وڳيان کي ڄاڻي ٿو وڃي، گايتريءَ جي اُپاسنا ڪـري
ڏيان ۾ وڃي جيڪو ڏسي ٿو نہ ڪھڙي چيـز ڪٿهن
ڪسي پرڳٽا ڪري، انهيءَ جي واسطي هن دنيا ڇا ڳجھ
ظاهر ٿي ٿا وڃن ۽ جڏهين اِهي ڳجھ معلوم ٿي ٿا وڃن
تڏهين اهو منش پورا سو سورهن ورهين تائين هر طرح
ڄا سکي ۽ آنند پوڳيندي جڙو رهي سگهي ٿو. تو هـان
چوندا آنند سوامي! تو انهن ڳجهن کي ڄاتو آهي ڇـا؟
هڪ سو سورهن سال توهان جڙا رهندا ڇا؟ نہ، منهن
جـا پائي! انهيءَ طرح سـب ڄاڻ ٿئي ٿي؟ سائنس
جـي فقط ڪتاب پڙهڻ سان ڪجھ حاصل ٿئي ٿي،
ليبارٽريءَ ۾ وڃي تجربي ڪرڻ سان حاصل ٿئي ٿو.
ڏيان جي ليبارٽريءَ ۾ وڃڻ سان پتو لڳي ٿو نہ هـي
سوڃنا ڇا آهي ۽ ساوتري ڇا آهي؟ بادل ۽ بجلي ڇا
آهـي؟ برسات ۽ گجگوڙ ڇا آهي؟ انهن سڀني ڳالهين
ي ڄاڻڻ لاءِ ڏيان ۾ وڃڻو پوي ٿو.
ٻـرد هار ٽيڪ اُپنشد ۾ گايتريءَ جي ٽن حصن مان
ر هڪ حصي جو جدا جدا ٽل پڌايو ويو آهي، انهن جيو

ويو آهي ته گايتريءَ جي الهن تي ڪجهه به نهي لوڪن
بہ نهي وادن. هُو هر قسم جي راڳ ۾ جو ڪجهه
بہ آهي، اُهيءَ کي گايتريءَ جو اڀياس حاصل ڪري
سگهي ٿو. ليڪن هي حاصل ڪرڻ صرف گايتريءَ جي
بزرگي سان ٿيو ٿي. ڪنهن به وجهي گايتريءَ جي هرهڪ
حصي لي واپار ڪرڻو پوي ٿو. ڪٿي ڪٿي، ڪوڙي
ڪهڙي چيز جو تعلق آهي، اهو سمجهڻو پوي ٿو.
تڏهين هر چيز حاصل ٿئي ٿي. حاصل ٿي ٿي سگهي،
اهڙي ڪالي به چيز ٿي ٿي لاءِ. پر اُهڙن سماڌي
اوستا ۾ وڃڻ ضروري آهي.

مگر اهي سڀ ڪجهه ڳالهيون آهن. اُهيءَ کي گهڻو
وقايان ٿيو. فقط "سوبتا" جي ڳالهه چوڻ چاهيان ٿو ا
[illegible] السان جي ڪليڻ واسطي لڳاتار پرارٿنا ڪري ٿي.
[illegible] جي آواز سڌو سان ڪلياڻ ٿئي ٿو ۽ السان سڌي
[illegible] تي هلي ٿو. پر انهيءَ کي پلائي چلڻ سان ڪوه
[illegible] سو ٿئي. اڄ ڪيترو لوڪن ڏسو ٿا ته اتر راشتر
[illegible] جي واسطي ڪيترا ڀت ٿي رهيا آهن.
[illegible] طريقا اختيار ڪيا وڃن ٿا، ڪيترائون ته وڏاون
[illegible] ڪيون وڃن ٿيون! مگر اهي سڀئي
[illegible] ٿي ليون وڃن. ڪي طريقا اڄ کان ب
[illegible] پيدا ڪري نه سگهيا. اهي ڳالهيون ته
[illegible] ڪيئن ڏيندو؟ دب ڪري ڪي ولتي
[illegible] سمار ڪئي جي ڏيارن. سوبتا

کي اُهن پلاڻي چڙهيو آهي. سويتا کي پلاڻڻ سان ڪلياڻ
اسٿو ٿئي، فقط آستي ٿئي ٿي. هاڻي ٻڌو ته گايتريءَ
جي اُپاسنا ڪيئن ڪرڻ گهرجي؟ جڏهن ڪو، گايتريءَ
جي اُپاسنا ڪرڻ چاهي ٿو، اُهن ڇهن کي حاصل ڪرڻ
چاهي ٿو، ته اهي ڇهن ئي هڪ ئي گايتري ماتا
کيس ڏئي ٿي. اوهيءَ لاءِ دل ۾ سڀ کان اڳ هڪ زبردست
اڇا پيدا ٿيڻ گهرجي. شروع ۾ مون اهو لکيو.
ٻڌهين اوهيءَ کي ٻڌي لڳاتار ٿيو ٿو. اوهيءَ کي ٻڌڻ
لاءِ زبردست اڇا هئڻ ضروري آهي. ٻيا ٻار ٻڌڻ
لاءِ ويندا آهن ته شروع ۾ اسڪول ۾ وڃڻ لاءِ هنجي
مرضي نه ٿيندي آهي. ڪيترا پيرا بهانا ڪري چوندو
آهي - "اما! پيٽ ۾ سور ٿو ٿئي." مان به جڏهن
ننڍو ٻار هوندو هوس، تڏهين اهڙا بهانا ڪندو هوس.
مگر منهنجيءَ ماءُ کي نه خبر هئي ته مون کي ڪهڙو
پيٽ ۾ سور آهي. پڇندي هئي ته ڪهڙيءَ جو سور
آهي يا ٻڌيءَ جو؟ مان چوندو هوس "پيڙيءَ جو".
هوءَ پيڙا گهراڻي ڏيندي هئي؛ مان اهي کائي
اسڪول هليو ويندو هوس؛ پيٽ جو سور وساري
ويندو هوس. اهڙيءَ طرح شروع ۾ مون کي ٻڌڻو
ٿو پوي. ٻيو؛ زبردست اڇا سان ئي مون ٻڌي سگهي
ٿو؛ اڇا زبردست آهي يا نه، اوهيءَ جي خبر ان
ڳالهه مان پوي ٿي ته جڏهن ڪجهه اسين چاهيون ٿا
اوهيءَ ڪالسواهه ٻيءَ ڪنهن به چيز جي دل نه ٿئي. گهر

ڪلمبس؛ واپار سيکڻ جي اڃا لڳي ٿي ۽ انهن معلوم
ٿئي، جهڙي ڪتي کا وڏي گهٽتائي آهي، انهن معلوم
ٿئي ته دل ۾ چين آهي، اداس آهي ۽ ڪجهه به چڱو
لڳو لڳي. مهرشي ديانند الهي ۽ حالت کي موکش جي
اڃا جو ناو ڏنو آهي ۽ چيو آهي ته موکش جي اڃا
اها آهي، جنهن جي پيدا ٿيڻ کان پوءِ ٻي کا به اڃا
پيدا نه ٿئي، ڪٿي به آرام نه اچي ۽ ٻيو ڪجهه به چڱو
نه لڳي. ٻيو گرو شنڪر آچاريه الهي ۽ حالت کي مڇيءَ
جي حالت سان ڀيٽيو آهي، جا پاڻيءَ کان سواءِ تڙپندي
رهندي آهي. مڇيءَ کي پاڻي کپي، ٻيو ڪجهه به نه.
دنيا جي ساري دولت، ساري عزت؛ هن جي اڳيان
رکو، پر ڪنهن به چيز سان هن جو تڙپڻ گهٽ نه ٿيندو.

گنگا جمنا سرسوتي، هين جڳه مين ڀرپور،
"تلسي" چاتڪ کي لئي، سواتي بنا سب ڌور

چاتڪ پکي مشهور آهي ته هو آسمان مان ڪرڻ
واري سواتي جل کان سواءِ ٻيو ڪجهه به ڪو پئي. گنگا جمنا
۽ سرسوتي آهن، ٻين نالن ندين پر ۽ ان جا اوس تن
پاڻي هر وقت وهندو رهي ٿو، پر چاتڪ لاءِ اهو پاڻي
پاڻي نه آهي، پر ڌوڙ آهي. هن کي فقط سواتيءَ جي
هڪ بوند کپي. اهڙي حالت جڏهين ٿي وڃي، جڏهين
حب نه ٿئي ۽ من وياڪل ٿي وڃي، اِهين معلوم ٿئي
ته جڻ اڄ کا بلڪل ضروري ڳالهه رهجي وئي آهي،
تڏهين سمجهڻ گهرجي ته هاڻي زبردست اڃا موجود

آهي ۽ جا گايتريءَ جي اُپاسنا ۾ سڦلتا پائڻ لاءِ ٻهرين ۽ ضروري چيز آهي.

اِها ضروري چيز اِها آهي ته جنهن استان تي ويهي هيءَ جاپ ڪجي، اهو چڱو هجي. اهو ڪهڙو چڱو استان ٿيندو آهي، انهيءَ لاءِ مهرشي ديانند جا هيءَ وچن ٻڌو. "ستيارٿ پرڪاش" ۾ هو چوي ٿو- "جڏهين اُپاسنا ڪرڻ چاهيون، تڏهين ايڪانت، شڌ هنڌ تي وڃي آسڻ لڳائي، پراڻايام ڪري، ٻاهر جي ڳالهين کان اندرين کي روڪي، من کي ناڀي (دن) ۾، چمس ۾، ڪنٺ ۾، اکين ۾، چوٽيءَ ۾، پٺيءَ جي وچ جي رنڙهه واري هڏيءَ ۾، ڪنهن به جڳهه تي ٽڪائي، آتما ۽ پرماتما کي سمجهي مگن ٿي، وڃڻ سان پنهن جي پاڻ کي قابو ڪرائون."

ايڪانت ۽ شڌ استان جو مطلب آهي پنهن جي گهر جو اهڙو حصو، جتي گوڙ شور نه هجي ۽ جتي ٻار ٻچن ۽ ٻين ٻيڻتيءَ کان سواءِ ٻيو ڪجهه به نه ٿيندو هجي. يا ڪو ٿي جهنگل، جو صاف ۽ پوتر هجي، جتي نرمل جل وهندو هجي، جتي ڪنهن به قسم جو گوڙ شور نه هجي، جو شهر کان پري ۽ ماڻهن جي پيڙ کان پري هجي. اهڙيءَ جاءِ تي جپ ڪرڻ سان ۽ گايتريءَ جي مطلب کي سمجهي ڪرم ڪرڻ سان گايتريءَ جي اپاسنا سڦل ٿئي ٿي. هيءَ ڳالهه ياد رکو ته گايتريءَ جو جپ من ۾ ڪرڻ گهرجي، فقط چپن ۽ زبان سان نه. جيڪڏهين شروعات ۾ من جي اندر منتر اُچاري نه سگهجي ته چپن سان چوڻ ۾ نه نقصان

ڪرائي. پر جنهن مان ڀاڳو اڪرڻ نه گهرجي. اهڙيءَ
طرح منتر جپڻ گهرجي جو ٻاسي ۾ وٺي اڳ ٻڌي نه
سگهجي. اهڙيءَ طرح جپ ڪرڻ جو ڦل ڇا ٿو ٿئي، انهيءَ
جو جواب ڏيندي مهرشي لکي ٿو:-

"جڏهن انهن ساڌن کي مشق ڪري ٿو، تڏهن
ان جو آتما ۽ انتهڪرڻ پوتر ٿي، سچ سان پورڻ ٿي
وڃي ٿو. هر روز ٻڌندي گيان ۽ وگيان کي وڌائي، اهو
مڪتيءَ تائين پهچي ٿو وڃي. جو انهن ٻنهين ۾ هڪ گهڙي
نه اهڙيءَ طرح ڌيان ڪري ٿو، اهو هميشه اُنتيءَ کي
پراپت ڪري ٿو."

اڳتي هلي هو وري چوي ٿو- "جنهن سرديءَ ۾
ڏڪندڙ آدمي باه جي پرسان وڃڻ سان اجهي ٿو وڃي،
جنهن ان لاءِ پوءِ سيءُ لڳو رهي؛ تنهن پرميشور جي ويجهو
وڃڻ سان سڀ مدائون ۽ ڏک دور ٿي ٿا وڃن ۽ پرميشور
جي گڻ، ڪرم ۽ سڀاءُ موافق جيو آتما جا گڻ ۽ ڪرم
پوتر ٿي ٿا وڃن". انهيءَ ڪري پرميشور جي پرارٿنا ۽
اُپاسنا ڪرڻ ضروري آهي. انهيءَ سان آتما جو بل انترو نه
وڌندو جو پهاڙ جيڏا وڏا ڏک اچڻ تي به هو گهٻرائبو
ڪين ۽ سڀني ڏکن کي سهن ڪري ويندو. رشيءَ جي
انهن لفظن ۾ ڪيڏو نه سار وڪيل آهي، ڪيڏي نه سچائي
آهي، انهيءَ کي نه ساڌنا ۽ اپاسنا ڪرڻ وارا ٿي ڄاڻي
سگهن ٿا. ڏليه آهيو ديالدا! ڪيڏي نه اُنهن جي اوهان
ڳالهين آهي! ۽ پڻ مهڻا پالڻا رشيءَ کي اهو

اپوُ (آزهودو) هڪ ڏينهن ۾ نه مليو. ٢٨ ورهين تائين
گهور تپ ڪيو هوائون، گنگوتريءَ جي غفا ۾، نربدا
جي ڪناري تي، پهاڙن جي ڪندرائن ۾. ڪيترن ئي
جڳهن تي واهي هو تپ ڪندا رهيا، تڏهن وڃي هڏن
انهن ڳالهين کي لکيو.

وري بيءَ جڳهه تي هو چون ٿا. "اُتر ڪاشي وغيره
استان ڏيالين جي واسطي بلڪل ٺيڪ آهن، پر واپارين لاءِ
اپي به واپار آهي." مون سڄو هندستان گهمي ڏٺو آهي
نه رشيءَ جي اِها ڳالهه سورنهن آنا سچي آهي. اُتر ڪاشيءَ
۽ گنگوتريءَ ۾ سڄو پڇو ڏيان لڳائڻ ۾ سهائتا مليتي، مگر
جيڪي دوڪانداري ڪرڻ چاهين ٿا، آهي اپي به پهچي
دوڪانداري ئي ڪندا. ڪيترا پاٺو پڇن ٿا نه "يوگي ۽
ڌيائي گنگوتريءَ کي چو ٿا پسند ڪن؟" ها پڌو. توهان
کي انهيءَ جو ڪارڻ به ٻڌايانٿو. گنگوتري ۾ ايترو نه سناٽو
آهي جو ڪو به لفظ اُتي ٻڌڻ ۾ نٿو اچي، فقط گنگا جو
آواز ئي آهي، اهڙيءَ طرح آواز پيو اچي جڻڪ ڪو هڪ
وڏي وشال گنڀير ڌن ۾ "اوم" چئي رهيو آهي. بادل
اتي گوجندا نه آهن، بجلي اتي ڪڙڪات نه ڪندي آهي.
برسات به اهڙيءَ طرح پوندي آهي، جڻڪ شانت ۾
هيٺ اچي رهي آهي. فقط ٿورا مهاتمائون ٿورن غفائن
۽ ڪٽيائن ۾ اتي رهندا آهن. اتي اڪي نه شينهن آهن
نه چيتا. ڪي مڇر آهن ۽ نه مڪيون. شام تيڻ کان اڳ
ڪي اڪڙ پيڪڙ پاڻي گنگا جي هن پار ايندا آهن،

اُن وقت گنگا جو آواز ٿي رهيو وڌندو آيو ۽ گنگا جون
سڀ ڌارائون ٻاڪ ۾ گڏجي هڪ وڏي ڳنڍي ۾ اچي
ڪري بيٺيون. انهيءَ کي "گوري ڪنڊ" چوندا آهن. انهيءَ
ٻابت چون ٿا ته اُتي ماتا پاربتيءَ ويهي ڪيئن سال ڌيان
لڳايو هو. انهيءَ ڪنڊ جي اندر ڪرندڙ گنگا جو آواز
لڳاتار آنندڙ "اوم" جو آواز پيو معلوم ٿئي. اهڙيءَ جڳهه
تي ٻه هڪڙو ڏينهن ڇو نه لڳندو ۽ نه ٻڌايو ته پوءِ ڪٿي لڳندو؟
پر گنگوتريءَ جي ڳالهه ڇڏيو. مان ڇئي رهيو هوس ته
گايتريءَ جي جاپ لاءِ ايڪانت ۽ صاف سٿرو آستان
ڏسڻ گهرجي. ڪيترن مائٽن چوڻيون ته "آنند سوامي!
تو شايد سمجهيو آهي ته اسان سڀني وٽ هڪلا ۽ ڪوٺيون
آهن، مگر اسان مان ڪيترن کي سڄو گهر فقط هڪ ڪمرو
ئي آهي. انهيءَ ۾ ئي سمهڻ، انهيءَ ۾ ئي رڌڻو، انهيءَ ۾
ئي ٻار ٻچا، انهيءَ ۾ ٻيا آهن. ڏس شانت ۽ ايڪانت
ڪٿان ملندي؟ ڇا لوڪان اسانجي گهرن ۾ اٿل پٿل ڏسڻ
ٿا چاهيو؟ ته مهڙيون ماڻهون. مهڙيون اٿل پٿل مچائي
جي برڪتي ته آهي.
لکنوءَ جي هڪ ڳالهه مان لوڪائڪي ٻڌايان هڪ ديوي
مون وٽ آئي ۽ مون کان گايتريءَ جي جپ جو طريقو پڇيائين.
مون کيس چيو ته صبح جو ٣ بجي سنان پاڻي ڪري
شڌ ٿي، جپ ڪندي ڪر". ٽين ڏينهن هوءَ وري
موٽي آئي ۽ اچي چيائين ته "مهاڄي ٻيءَ مونکي
گهر مان ڪڏهن ڇڏيو آهي." مون حيران ٿي چيو ته "گهر

مان ڪيڏي ڇڏيو اٿاءِ ڇا لاءِ؟" هن ٻڌايو ته "گهر ۾ فقط ٻه
ڪمرا آهن. هڪ ڪمري ۾ سڀ سمهندا آهن ۽ ٻئي ڪمري ۾
مان صبوح جو اٿي سنان ڪرڻ لڳس ته سنان ڪرڻ جو آواز ٿيو. گلي صاف
ڪرڻ جو آواز ۽ ڪجهه پاڻي ڪرڻ جو آواز ٿيو. ٻئي مهراج جي اک
آواز تي کلي پيئي. ڪاوڙ ۾ اچي چيائين ته "اوهين ته وڏي ڀڳتياڻي
ٿي وئي آهين. رات جو آرام ڪرڻ به نٿي ڏين. سڄو ڏينهن
آفيس ۾ آرام ڪونه ٿو ملي. ته رات جو نه همت سمهڻ ڪونه
ڏيندين ڇا؟" ٻئي ڏينهن آهستي خبرداري سان سنان
ڪيم. اهڙي ڪوشش ڪيم جيئن سنان وقت ڪوئي آواز
نه ٿئي، پر سنان جي پاسڻ جو ٿورو کڙڪو ٿيو. ٻئي مهراج
اٿي ويهي رهيو ۽ وڪو ڪري چيائين ته "ڀڳتي ڪرڻي
اٿيئي ته سماج مندر ۾ وڃي ڪر. هن منهنجي گهر ۾ اهڙي
ڳالهيون نه هلنديون. اڪري وڃ هتان." مون هن کي
چيو ته "ڏس ديوي! سنان ڪرڻ ڪو بلڪل ضروري
نه آهي. اصل ڳالهه ته آهي جاپ ڪرڻ جي. جي سنان
جي سهوليت نه آهي، ته نه ڪر. جهڙي جڳهه ملي، اهڙي
جڳهه تي جپ ڪر. سنان ڪا وڏي ڳالهه نه آهي."
مگر ڇا ڪريون؟ اسان جي ديس ۾ ننڍيون ننڍيون
ڳالهيون وڏيون ٻاليون ٻڌجي ويون آهن ۽ وڏين
ڳالهين کي ڀلايو ويو آهي. هاڻي پرياڳ جي ڪنڀ جي
ميلي کي ڏسو. ميلو لڳندو آهي لک ٿيندو. هو ته لوڪ مهاڻن
مهاتمائن جي گيان وارتائن کي اچي ٻڌي سگهن. اهـا
لهر ته هاڻي ڀلائي ڇڏي آئين، پر هاڻي ڪنڀ لـي
ڇڻ جو مطلب سمجهو ائين فقط سنان ڪرڻ ۽ وري خاص

هڪ وقت لي سان ڪري. اُنهيءَ وقت ڪڪڙن لي
ماڻهن جي ڄاڻ ورتي. انهن سمجهيو ته سان ڪري سان
ڪڪڙي ملندي آهي. انڪل انالي عرارن جي آلي لي
ڪڪڙي لي وٺي (بي موس مري ويا). ٻيءَ ڳالهه ڪي
وڏي ڳالهه ڇالاءِ جي ڪوشش نه ڪري گهرجي ۽ ننڍ
وڏيءَ ڳالهه کي ڇڏڻ لسي گهرجي. جڏهن کي جهڙي
سهوليت ملي، اهڙيءَ طرح حاب هڻن. مان ڪڏهن جي
گهر ۾ آلل بتل مچاڻا لاءِ نه آيو آهيان. مان "آلدنسوامي"
آهيان. "دکسوامي" نه آهيان. ڪي ماڻهو جوادا آهن نه.
اهڙيءَ حالت ۾ ڪڪڙن ڪيئن لي سگهندو؟ انهنڪي هڪڙي
ڳالهه لو ٻڌايان.

هڪڙو ڪڙمي هو. هو ڪره جي لار جي ڳاديءَ لي
واهي ڏاڏن کي هلالي رهيو هو. ڏاند وهندا لي رهيا
ڪره مان ٻالي ٻاهر اچي رهيو هو. لار جي مڻان وڪسيل
مالهه عيسڪ وجي رهي هئي ۽ ڪمڪرون ۾ ٻالي ڀرجي
هئي ڀڙڪي رهيو هو. اُنهيءَ ڪري ڇڻ ڇڻ جو آواز
پئي آيو. هڪ ماڻهو ٻهچي گهوڙي کي ٻالي پيارڻ
لاءِ آيو. پر گهوڙو ڇڻ ڇڻ جي آواز کان ڊڄي
پٺتي هٽي ويو. اُنهيءَ ماڻهوءَ وري گهوڙي کي اڳتي
وڌايو، پر گهوڙو وري ڀڙڪيو ۽ وري پٺتي هٽي ويو.
گهوڙي وارو گهوڙي کي لار کان هٽائي پيلو رهيو.
ڪجهه دير کان پوءِ ڪڙميءَ گهوڙي واري کان پڇيو ته
"ٻالي جا ڳالهه آهي؟" گهوڙي واري جواب نه "گهوڙي
لي اڄاڻ لو الري" ڪڙميءَ چيو "ٻالي پيارهن نه"

گهوڙي واري چيو - "گهوڙو هن ڇڻ ڇڻ جي آواز کان
ڊڄي ٿو. اهو آواز بند ٿئي تہ گهوڙي کي پاڻي پياريان."
ڪڙميءَ کلي چيو - "اڙي پورا آدمي! جيڪڏهن اها ڇڻ
ڇڻ بند ٿي ويندي تہ پاڻي بہ بند ٿي ويندو. جيسين
گهوڙي کي پاڻي پيارڻو آهي تہ اُنهيءَ ڇڻ ڇڻ جي آواز
۾ پاڻي پيارينس، نہ تہ اهو گهوڙو اڃايل ئي رهجي ويندو."

اهڙيءَ طرح ماڻهن کي سمجهو! اوهان کي جيڪڏهن پيو
ڪو ايڪانت وارو استان نہ ملي تہ پنهنجي گهر ۾ ٻين
جي ڇڻ ڇڻ جي آواز ۾ ئي جاپ ڪندا ڪريو.
من روپي گهوڙي کي پاڻي پياريو، نہ تہ پوءِ وقت ڪونہ ملندو.

هاڻي جاپ بابت ٽين ڳالهہ ٻڌو؛ جا بلڪل ضروري آهي.
اها آهي آسڻ. "آسڻ" جو مطلب آهي شرير جي اها حالت
جنهن جي بدل سدل ڪرڻ کان سواءِ گهڻي دير تائين اوهين
سک سان ويهي سگهو. اهڙو عام آسڻ آهي "پدم آسڻ".
پلٿي ماري پيرن کي ٽنگن جي مٿان رکڻ. هڪ ٻيو آسڻ
آهي "سک آسڻ" انهيءَ ۾ فقط پلٿي ماري ويهبو آهي.
پوءِ پير ٽنگن جي مٿان هجن يا هيٺان. ڪن ماڻهن لاءِ تہ
پلٿي مارڻ ئي مشڪل ٿيندي آهي. ڪي ماڻهو چولدا
آهن تہ اسانجي چيلهہ ئي جهڪي. اهڙن ماڻهن کي سمجهڻ
گهرجي تہ جپ ڪرڻ لاءِ پلٿي ماري ويهڻ ضروري نہ
آهي. آسڻ جو مطلب فقط پلٿي ماري ويهڻ نہ آهي.
جهڙيءَ طرح بہ لوهين گهڻي ۾ گهڻو وقت سهڄائيءَ
سان ويهي سگهو يا ليٽي سگهو، اهو ئي لوهانجو آسڻ
آهي. پيو ڪجهہ بہ نہ ٿي سگهي تہ "شو آسڻ" ۾ مڙدي

والکر سمهي پوڻ سان ۽ ڪر اڪري اُروڄي. انهن ڪرڻ
هيٺ ۽ ڪيڙي جي ڄاي سان ٿيڻ ۽ ... جي آڱرين کي پاڻ
۾ کڏي ٻڌي ڇڏڻ گهرجي. انهيءَ لاءِ ۽ هوڄ. انا پرادا ۽
رهن. چيله ۾ هڪ ڪيڙو ٻڌي هڪ انهيءَ جي اندر وڪاٽ
گهرجن. پوءِ جيڙو اٿڻي پوندو ۽ مڙدو. هي ۽ "شو آسڻ" يا
پيو ڪو ۽ آسڻ جڪر لي سگهجي سوڪجي. اهڙا ضرورت
۽ انهيءَ ٿالهه جي آهي ۽ چيله يا گردن هيٺ هڪ ٻڌي هي
سڌاليءَ ۾ رهن. چيله ۽ گردن کي هڪ سڌاليءَ ۾ رکڻ انهيءَ
لاءِ ضروري آهي جو لهيءَ ڪالسواءِ الي چڪرن ۾ ڏيان ٽڪر
لڳائي سگهجي. جي من کي پوريءَ طرح ۽ ڪالهر ۽ ليڪ
طرح جپ ۽ ليندو. هيٺ جتي ريڙهه جي هڏي ختم ٿئي ٿي
الي "مولاڌار چڪر" آهي ۽ مٿي ۾ تارون جي مٿان "برهم
رنڌر" يا برهم چڪر" آهي. انهن ٻنهي جي وچ ۾ ٻيا چڪر
آهن. انهن سڀني مان لوڪلڪي اڳ پڌارو ٿو. شروع ۾ ڏيان
لڳائڻ لاءِ سڀ کان چڱي جاءِ "آگيا چڪر" آهي. ٻنهي اکين
جي وچ ۾ اها جڳهه جتان نڪ شروع ٿئي ٿو ۽ جتي ماڻهو
"آگيا چڪر" ۾ ڌيان لڳائيندا آهن ۽ انهن جي مٿي ۾ سور
ڪرڻ لڳندو آهي. انهن کي گهرجي ۽ اهي "آگيا چڪر" جي
بدران پيٽ جي هردي ۾ ڌيان لڳائين. انهيءَ جڳهه لي ڌيان لڳائڻ
جتي ٻنهي اسنجي وچ ۾ ڪڏ والڪرا هجي. "آگيا چڪر" ۾ ڌيان
لڳائڻ سڀ کان چڱي جڳهه جتي رهي آهي. اڄو انهيءَ
لاءِ جو الي اچي گنگا، جمنا ۽ سرسوتي وڳڪسر "ٽڙي
سنگم" جون ٽي تارون پاڻ ۾ ملن ٿيون. "سنگم"
۽ هڏيءَ مان ليندي هيٺ تان مٿي تائين اچي

ٿي- اِهيءَ مان بيحد باريڪ لاڙيون لڪري سڄي شرير ۾ ڦهليل رهن ٿيون. ”اِڙا ۽ پنگلا“ اِنهن جي ساڄي کابي هلندي آگيا چڪر ۾ اچي. اِن سان ملي ٿيون وڃن. اِهو اصل پرياڳ آهي. اُتي جوليءَ جو ڏيان ڪرڻ گهرجي يا وري ”اوم“ شبد جو. جيئن ڪو ڪاغذ تي لکندو آهي اهڙيءَ طرح ڌيان سان ان استان تي ”اوم“ لکو. لکڻ کان پوري ڌير پوءِ اهو مٽي ويندو. تڏهين وري لکو. وري وري اهو مٽي ويندو. اوهين وري وري لکو. آخر اهڙي حالت ايندي جو اهو لکيل ٿي رهندو، مٽندو نہ. جڏهين بہ اکيون بند ڪندا تڏهين ”اوم“ ٿي ڏيکاري ڏيندو. اهو آگياچڪر اها جڳهہ آهي، جتي آتم درشن جي مارگ تي وڃڻ جي پرمٽ ملندي آهي. ”آگيا“ جو ارٿ آهي ”پاسپورٽ“ ۽ چڪر جو مطلب آهي. دفتر (آفيس). هيءُ پاسپورٽ ڏيڻ جو دفتر آهي، جتي ”اوم“ جو لفظ آهستي آهستي جوليءَ جو روپ ڌارڻ لڳندو آهي. جڏهن اها جوت جاڳي، تڏهن اهڙو آنند ٿو حاصل ٿئي جو پڳمت پيو ڪجهہ بہ پڌڻ ٿي لئو چاهي. پلي تو، ڇڏڻ چاهي ٿو هو پيو سڀ ڪجهہ. وڏي واڪي چوي ٿو تہ ”مولکي نہ سڏ ڪريو ۽ هن آنند ۾ مولکي پڏي وڃڻ ڏيو.“ جڏهن اهڙي حالت اچي ٿي، تڏهن سڌڪاب ڪرڻ گهرجي تہ منهنجو هن سنسار سان، پريوار سان ۽ شرير سان ڪوبہ تعلق ڪونهي. فقط مان آهيان ۽ منهنجو ڀڳوان آهي. اهيءَ وقت ٻئي ڪنهن جي بہ ضرورت نٿي رهي. هو منهنجو ٻني آهي ۽ مان اُجي

پٽني آهيان. هو منهنجو مالڪ آهي ۽ مان اُنجو داس آهيان.
هو منهنجو پريتم آهي ۽ مانُ اُنجو چاهيندڙ پريمي آهيان.
اهي ڳالهيون پوءِ لکيون وڃن.

ڪن ماڻهن جو خيال آهي ته پنهنجو پاڻ کي اِستري
سمجهي ۽ ڀڳوان کي پتي سمجهي ڌيان لڳائڻ سان جلدي
سڦلتا ملدي ٿي. مگر ڪنهن به روپ ۾ ڌيان لڳايو،
اهيءَ وقت پنجي وڃو ته لوهان جو ڪولي آهي. اهين
محسوس ڪريو ته مان آهيان ۽ منهنجو ڀڳوان ۽ ٻيو ن
ڪجهه به نه آهي.

جڏهن اهڙي حالت پيدا ٿي وڃي ته پوءِ جپ ڪرڻ
شروع ڪريو. جي من سان لتا ڪري سگهو ته جپ سان
ڪريو. مگر لوهالجو آواز ڪڏهنڪي ٻڌڻ ۾ نه اچي. جي
چاهيو ته مالها هٿ ۾ کڻو. مالها فقط ڳڻپ جي واسطي
آهي ۽ ڳڻپ به ڪيترا پيرا ضروري ۽ لابدي آهي.
انهن لکيل آهي ته هڪ ڏينهن ۾ ٢٥ هزار گائتري جپ
ڪرڻ ڪالپوءِ من خود بخود ڳاليسڪو ٿي تو وڃي ۽ وس
۾ ٿي تو وڃي. آسڻ دوارن به من وس ۾ اچي تو وڃي.
جي منش ٿي ڪلاڪ ۽ ٣٦ منٽ هڪ آسڻ تي چرڻ
پرڻ ڪالسواءِ، بنان تڪليف اک ڇنڀڻ کان سواءِ ويهي
سگهي ته انجو من به ڳاليسڪو ٿي تو وڃي. من کي وس
۾ ڪرڻ جا هي موٽا طريقا آهن. جيڪي ماڻهو چون
ٿا ته من وس ۾ ڪو نٿي، انهن کي مان چوان ٿو ته انهن
طريقن تي عمل ڪري ڏسو. اهو من جنهن جي ٻاري
۾ لوڪن جو ويچار آهي ته

"من لوڀي، من لالچي، من چنچل، من چور،
من کي متي نه مانئي، بلڪه بلڪه من اور."

من کي وس ڪرڻ جي واسطي اهو آسان طريقو ڪم
۾ آڻي ڏسو. جهڙيءَ طرح ڪڪرن ۾ بجلي چمڪي ٿي،
اهڙيءَ طرح من ڀڳوان جي طرف اشارو ڪندو ۽ الهيءَ
طرف هلندو. اها من جي بجلي لامحدود شڪتيءَ واري
ضرور آهي. سادارڻ بجلي ۾ ته بلڪل طاقت واري آهي.
بجليءَ سان توهان بتيون ٻاريو ٿا، پنکا هلايو ٿا، مشينون
هلن ٿيون، بمبئيءَ جي بلڊنگن ۾ بجلي جون لفٽون لڳل
آهن. بجليءَ سان وڏيون وڏيون ريلون ۽ ٽريمون ڊوڙن
ٿيون. عقل سان جي بجليءَ کي قابو ڪيو وڃي ته ڪيترا
ڪم بجلي ڪري ٿي. انهن کان ته وڌيڪ ڪم ڪري ٿي. مگر
جي اها بجلي وس کان ٻاهر نڪري وڃي ٿي ته لکن لاش
ڪري ۽ تباهي مچائي ڇڏي ٿي. ڪيترن محلاتن کي
ساڙي خاڪ ڪري ڇڏي ٿي. هي من به اهڙو آهي. ڪيترن
ڏينهن کان توهان هن کي قابوءَ ۾ ڪين رکيو آهي. ايڏيءَ
وڏيءَ طاقت کي توهان بيڪار بڻائي رکيو آهي. هاڻي
ٻڌيءَ ۽ عقل سان ان کي وس ۾ ڪريو ته پوءِ هيءُ توهان
کي اتي پهچائيندو، جتي سچ پچ توهان کي وڃڻو آهي.

من پنڇي تب لگ اڙي، وشيه واسنا ماهين،
گيان باز کي جهپٽ ۾، جب لک آيا ناهين.

گيان جو "باز" ڇا آهي؟ اها ٻڌي جنهنکي پرماتما
برابر ڏني هجي، جا پنهنجو ٻار پرماتما کي ارپڻ ڪري،
۽ ان جي پريرڻا سان هلندي هجي. الهيءَ لاءِ گايتري

۽ هڪ ٻي پرارٿنا آهي ته ”منهنجي ٻڌيءَ کي ڀلائيءَ
طرف وٺي هل.“

ڀلاڙيءَ ۾ هڪ دفعو وري لوهاڻڪي ٻڌايائون ته جيئن
من سان ڪرڻ گهرجي. شروع شروع ۾ اگر ته ۾ نتيجي
نڪرن ته آخر من سان جاچ ڪرڻ ٺيڪ آهي. من سان
جا ڳالهه چٽي ويندي آهي، ان جو ودڪ اثر ٿيندو آهي.
اهڙي جپ کي مالڪ جپ چئجي ٿو.

هاڻي هڪ وڏي مطلب جي ڳالهه لوهاڻڪي ٻڌائڻ
لڳو آهيان، اهڙو طريقو جنهن سان هڪ هفتي جي اندر
گاييتري منتر ۾ لوهاڻي جي دل لڳندي. اهو طريقو اهو آهي
ته پنهنجي من کي وس ڪريو. لوهاڻ چوندا ته اهو چڱو
طريقو آهي، پر من کي ٻڌڻ ٿي ته ڏکيو آهي. پر ڏسو،
ڏکيو نه آهي. ويد ۾، گيتا ۾، اپنشدن ۾ ۽ يوگ درشن
۾ من کي وس ۾ ڪرڻ جو هڪ بلڪل آسان اپاءُ ٻڌايو
ويو آهي. اهو طريقو آهي ته ماڻهو سدائين خوش رهڻ
جو سڀاءُ ٺاهي، جي ماڻهوءَ جو من خوش هوندو، سولائيءَ
سان لڳي سگهندو. پوءِ گهٽي ڪوشش نه ڪرڻي پوندي.
پر اهيءَ سڌيءَ آسان ڳالهه کي عام طرح اسين ڪريون ٿا.

نوڪر پيالي ٽوڙي وڌي. اسين ان کي گاريون ڏيندا
رهون ٿا. گهر واريءَ کي ڀي گهٽ وڌ ڳالهائيندا آهيون ۽
ان ريت پنهنجي دل ۾ جلائيندا رهندا آهيون. اڙي،
الين آلي جي پيالي جي ٽٽي پٽي ته ٽٽي پٽي، پر
توهين ڪروڙين روپين جو من ڇو ٽٽي رهيو آهين؟
ايشور کي چوندا آهيو ”ست - چت - آنند“. آنند روپ،

آنند جو ڀنڊار، اُهيءَ کي حاصل ڪرڻ گهرو ٿا ته پنهن
جي اندر ۾ به آنند پيدا ڪرڻو پوندو. هميشه خوش
رهڻ جي عادت پاڻ ۾ وجهڻي پوندي. ياد رکو
"ڪند هم جنس باهم جنس پرواز ڪبوتر با ڪبوتر باز با باز"
جيڪو انسان پاڻ جهڙي سان ملڻ ٿو چاهي اهو ملي
ويندو آهي. جواري سو ڪوهن جو ڦيرو ڪري به جواريءَ
سان وڃي گڏبو آهي. جي توهان پرسن رهندا ته آنند
سروپ ڀڳوان کي جلدي ملي ويندا توهان رامائڻ پڙهيو
يا ٻڌو آهي. انهيءَ ۾ ڀڳوان رام جي هڪ هڪ ڏينهن
جي ڳالهه لکيل آهي. پر ڪٿي اها به ڳالهه لکيل آهي
ڇا؟ ته شري رام کي ڪڏهن انفلوئينزا ٿي يا ڪڏهن
مليريا ٿي، يا ڪڏهن زڪام ٿيو؟ اهين ڪٿي لکيل آهي؟
ڇاجي لاءِ ته؟ انهيءَ لاءِ جو هو سدائين پرسن رهندو هو.
مهرشي والميڪ هن کي ٽالوٽي ڏنو آهي "سدائين پرسن
رهندڙ رام." من پرسن رهندو آهي ته شرير به پرسن
رهندو آهي. هر وقت شڪايت ڪرڻ ۽ هر انسان مان
وڏ ڪڍندي رهڻ جو سڀاءُ چڱو ڪين آهي. اهو انسان
جي شرير کي بيمار ڪري ٿو ڇڏي. جنهنجي باري ۾
ڪائي شڪايت هجي ته انهيءَ جي برائيءَ کي وساري
ان جي ڪنهن خوبيءَ کي ياد ڪريو. ان جي اندر اگر
سوو برايون ٿي خرابيون هجن ته آخر ڪوئي نه ڪوئي
ته گڻ به اندر هوندو. انهيءَ جو خيال ڪندي پرسن رهو
هڪ ڳالهه ٻڌو، خوش رهڻ جو هڪ ٻيو اپاءُ به آهي.
جيڪڏهن ڪنهن ماڻهوءَ جي ڪا به ڳالهه توکي ناپسند
لڳي اچي ته هن کي سڀني ماڻهن جي سامهون ڪجهه به

ته ڇنڊ اڪالمه ۾ وڃي ٻار سان ڪن کي سمجهائي، سچائي هئي ڪو مائهو اچي مولڪي چوي ته "الک سوامي! اوهين ڪهڙو سياسي آهيو؟" سياسي ٿي ڪري ته پڳڙي پاڻي وڌو آهي. مان چوان ته "ڇگو پاڻي آئي ته اڃا لهي جو جاءِ؟" پر جي اهڙي آدمي اڪيلائيءَ ۾ اچي مولڪي چوي ته "ڏسو هيءَ پڳڙي لوهالڪي ڇگي ٿي لڳي" ته مان به چوندس ته هان وڌ پاڻي هيءَ. سواميءَ سچ پچ پنهنجي پڳڙي لاهي هڪ طرف رکي ڇڏي ۽ سيٺي ستسنگي ڪلاڪ لڳا ۽ سوامي چوندو ٿي رهيو. اهو آهي پرس ر هڪ جو طريقو. ٻتيءَ کي ٻتيءَ لاءِ، ٻتيءَ کي ٻتيءَ لاءِ، ماءُ کي پٽ سان، ڪنهن کي به ڪنهن لاءِ شڪايت هجي ته ان کي اڪيلائي ۾ ٻڌائڻ گهرجي. اهيءَ مان پرستيا ٿيندي. ۽ پرستيا ڪري من ٿاليڪو ٿيندو. پڇاڙيءَ ۾ گايتريءَ جي جاپ جي بابت ۾ هڪ ٻه ڳالهيون اوهين کي ٻڌايان ٿو. جڏهن هڪ يا ٻه سال جپ ڪندي ٿي وڃي، تڏهن سال ۾ هڪ هفتو يا هڪ مهينو اهڙو ڪڍو جڏهن گايتريءَ جي جاپ ڪالسواءِ ٻيو ڪجهه به نه ڪريو. ائين ڪرڻ سان ايشور جي "پرڪ" شڪتي سڀني پاپن کي، سڀني مداين کي جلائي خاڪ ڪري ڇڏيندي. اها ڳالهه ضروري آهي. اهڙيءَ طرح اهو به ضروري آهي ته الک ۾ [illegible] جپ ڪرڻ جو ورت توهان هڪ وار شروع ڪريو، اهو هر روز ضرور [illegible] ڪندا ڪريو. جڏهن ڪٿان [illegible] سبب [illegible] ڪارڻ گهٽائي وڃي ته [illegible] ضروري آهي.

[illegible] توهان کي [illegible] ٻڌايان؟ الهيءَ لاءِ ته

هيءُ انساني شربت بار بار ٿو ملي. هڪڙي پاڻي ۽ جڏهن
توهان پرپوءِ کي نه ملندا، ته پوءِ ڪڏهن ملندا؟ پراڻي
زماني جي هڪ آکاڻي توهان کي ٻڌايان ٿو. اهو ڏينهن ۾
ماڻهو ڪشمير وڃڻ لاءِ موٽرن ۾ نه پر ٽانگن ۾ ويندا
هئا. راولپنڊي ۾ هڪ سيٺ صاحب پهتو. هڪ ٽانگي
واري کي چيائين ته پاڻي ڪشمير هلڻو آهي. ڪيترو ڀاڙو
وٺندين؟ ٽانگي واري ڏٺو ته سيٺ امير آهي، انڪري
چوڻ لڳو ته "صاحب! ڀاڙو ڇا وٺو آهي؟ سيٺ جي!
ٽانگي ۽ گهوڙي جو جيڪو خرچ ايندو، اهو ڪٽي ڏجو
۽ گهوڙي لاءِ داڻو گاهه ڏجو." سيٺ چيو ته "هيءُ ته
سستو سودو آهي! هل." سو سيٺ گاڏيءَ ۾ ويهي رهيو
ٽانگو هليو. ڪوهه مريءَ ۾ پهتو. ٽانگي واري چيو ته
"سيٺ جي! توهان شريف خانداني ماڻهو آهيو. ٽانگي
جون گديون ڦٽي ويون آهن پراڻيون جي، توهانجي شان
وٽان ڪين آهن. جيڪڏهن توهان آگيا ڏيو ته ڪوهه مريءَ
۾ ٻه ڏينهن رهي، گديون نيون لائي ڪٽي ليون وٺجن. سيٺ
چيو - "ضرور." گدين نيون لائڻ لاءِ ڪيس رپيا ڏنا. پر
جڏهن گديون نيون ٺهي تيار ٿيون ته پوءِ ٽانگي جو رنگ
خراب ڏسڻ ۾ اچڻ لڳو. سيٺ ٻيا رپيا ڏنا ۽ چيائين ته
گاڏيءَ کي نئون رنگ روغن ٿيڻ لڳو. ان ڏينهن پندران
بارهن ڏينهن گذري ويا. پاسي کان هڪ لنگهندڙ چيو ته
"مسافر! تون ڪهڙي جهنجهٽ ۾ ڦاسي وئين؟ اڙي!
آڪاس ۾ بادل گڏ ٿي رهيا آهن. جيڪڏهن وڌيڪ
وقت دير ڪندين ته رستي ۾ برف پئجي ويندي ۽
تون سرينگر پهچي نه سگهندين." سيٺ چيو ته "مولڪي

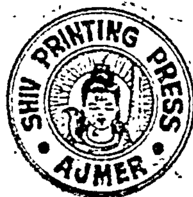
سرنگهه نه ضرور رهيو آهي، پر پهرين ٽانگي کي نه
ليڪ ڪرايان." اهي چوندي ڪجهه ڏوڪڙ پيا ڪڍي
ڏنا. ٽانگي کي رنگ روغن سڀ ڪجهه ٿي ويا. ٽانگو
ٺون ٿي پيو. هاڻي ٺهراءُ ٿيو نه سياڻي هلنداسين. مگر
رات جو سخت طوفان آيو ۽ برسات ۾ ڏاڍي زور سان
اچي پئي. ٽانگي کي ڪرايل روغن سڀ لهي ويو.
ٽانگي جي شڪل ئي بدلجي وئي. اڪري ٿيس ڏينهن
کان پوءِ رنگ روغن لڳڻ شروع ٿيو. ٽانگي واري چيو ته
"سيٺ صاحب! ٽانگي جي ايهاڻ ۾ ڪو مڪان نه
آهي ڪرڻ. جي وري طوفان اچي ويو ته رنگ وري
خراب ٿي ويندو. جي توهان آکيا ڏيو ته ٽانگي کي ڀهاڻ
لاءِ هڪ جاءِ جوڙائجي." سيٺ چيو ته "ها، ضرور ٺهراءِ."
ماڻهن چيو ته "سائين! توهين ڪيڏو ٿا؟ ٻيا چار ۾ اچي ٽالو
آهين؟ اڄ سردي ۽ جي موسم لڳ پڪ اچي رهي آهي.
سرنگهه ها رستا برف ڪري بند ٿي ويندا." سيٺ چيو
"ليڪ آهي، پر پهرين ٽانگو نه ٺهي وڃي." اهڙي ۽
طرح ڪيترا ڏينهن گذري ويا. هڪ ڏينهن سخت
طوفان آيو. برف سان پهاڙ ۽ جهنگل ڍڪجي ويا، رستا
بند ٿي ويا ۽ سيٺ صاحب سرنگهه ۾ پهچي ڪين
سگهيو. مٿي ڪجهه ڏينهن ڏيئي واپس رهيو.

توهان جواڻا نه ان سيٺ وڏي غلطي ڪئي. هاڻو
ٻالي! اهي ۽ نه غلطي ڪئي پر توهان نه غلطي نه ڪرايو
توهان جو هي ۽ شرير، ڀاڙي جو ٽانگو آهي. ڀاڙو ڏيو نه
هلندو، جي چار ڏينهن روٽي نه کارايوس نه
[illegible]

پاڻي نه پياريوس نه وڃڻ ڏنائين ايندو ته "اڳ رهيا آهن؛
تنهنجي واسطي جڳهه ناهي." پر جڏهن ٻوري ڏينهن
هوا نه ڏيوس ته ٻاڦ ۾ ٻوڙيس ملندو ته، "ڪڍوس".
اڙي! هن شرير جو مالڪ مان ڪيئن آهيان؟ هيءَ ته
منهنجو آهيئي ڪونه. مان ته مسواڙي آهيان. مسواڙ
ڏيان ٿو، تڏهن رهان ٿو. ڪڏهن هن ۾ مليريا
اچي ٿي ڏيرو ڏمائي، ڪڏهن کنگهه ۽ زڪام. ڇا
ڪڏهن موت کان پڇي ٿو ته "اندر اچان يا نه اچان؟"
پوءِ مان مالڪ ڪيئن ٿيس؟ مان مالڪ نه آهيان. مان ڀاڙو
ڏيئي هن ٽانگي ۾ ويٺو آهيان. اي ڀاڙي جي ٽانگي ۾
سفر ڪرڻ وارا! ياد رکه ته موت جي برف پوڻ واري
آهي. اڙي! اون هن ٽانگي کي سينگاري رهيو آهين،
رنگ روغن ڪرڻ ۽ سينگارڻ ويٺو آهين. هو ڏاهن
تنهنجي منزل جو رستو بند ٿيڻ وارو آهي. هاڻي مسافر!
ساوڌان ٿيءُ. هن پوتر گايتري منتر جو سهارو وٺي
منزل جي طرف وڌ.

پرمتي پرمتي ڏيهه رت هٿان هٿ چوڪنا چور،
پر ٿنم لگري جيوري آئي ٻيڙي هٿ دور.

اوم شم.

آرتي

ڪرپا ڪرو اي ناٿ!

مهاتما الله‌دواي هي سمير ٺري راڳ هي لکيل آرتي
جا پرڀ سڀاو جي هي صفا ولس ڳالي ونڊي هئي ۽ جا
هر روز هي اوجا پاٺ ۾ ڳائن لکيہ ولس ڳالي سکڻي ٿي.
ولہ سدو هسي ناٿ جي - دين بنڌو ڀڳوان
جو آوي اڌاري شرن - اسنکا هسو ڪلياڻ
ڪر ڪو اپسہ دان ڪي داتا. ڪر ڪو پسو ساگر ڪي ترانا
ڪر ڪو - هس سکه شب روپا. روي ششي ستڪي ڪولر روپا
واس دتا اي سب ڪي ڪرسي. گرمي سردي ورشا ڪرسي
ڦول پهان ان ورکش وهان ڀر کيري - ڀما ڪهان ڪهان ار
جهندا ۽ مستڪالي والي - بادل ۽ او گسالي والي
سدو رح ۽ پرڪاش لوهي هئہ. جل ٿل اگن آڪاش پراوهي هئہ.
روپ تيرا هئہ ڪنج ڪنج اندر. سارا جگ هئہ تيرا مندر

(١) پيتر باهر سب جگهہ تيرا هئہ وستار
نام تيرا هئہ گونجتا وشو روپ ڪرتار

تيرا ڪيس سنسالي. "پار نہ پايا" ڪهڪي جالي
١٠ جب لب ۽ آلي - گرہ گرہ لب نام سڀالي
ڪي سر هاتہ الاڪر "لوهي اوهي" ڪهتا ساگر
زرا قولون ڪي ناون ۾ ڪهتا نام مڌر ڳائون ۾
بي آلڊي اور پرالاڻ ڪرالي ترالي هرهر، هر هر
، اول ڪر جلتسي جرالا - ڪر ۽ ليڪر پڪسي پاالا
جب "اي لي پرڀو پياري. جگ هئہ سارا تيري سپاري"

(٢) جل ٿل آڪاش ۾ پرم پنيہ سکـدام
گونج رها هئُہ جڳهہ چنچن تيرا نام

ساگر آچلتي ال سي تيري- سورج چنـدا چاڪر لهري
لديون ۾ طوفان اٺاٺا- گري گوهر ۾ جوالا جلاٺا
تيري ال ڪاپار ۾ نہ پايا- سارا جگ هئہ لهري مايا
ڏ ايون ڪا ڏن توهي تو هئہ- پهون ڪا ال توهي تو هئہ
ڊر پر بن ڪر جهر جهر ڪرتا- دالي بن ڪر جهولي پرتا
شمشو ۾ مسڪـاتا تـو هئہ- پڙون مســت ہاتا تو هئہ
ڦولون، شولون ڏولون ۾ تو- ورڪشون پتون لديون ۾ تو
ويـاس هئہ ...

(٣) جل ٿل آڪا...

چوڙ اڇهي اب جگ ڪي ناٿا، ڪهان جهڪالين اپنا ماٿا؟
ڪسي سمالين وپتا آيي، ڪسي دکالين پڙا آيي،
لڇه، ان اور نهين جگ ناٿا، جسي سمالين آيي گاٿا
سنبي والا ٿرهسي لو هئه، اور همارا جگ ۾ ڪو هئه؟

(٥) ڪرڻانڌي ڪروڻا ڪرو، اپنا ڪڪر جان !
مات پتا سم راکهو، تيري هئن سنتان

همڪو دنجي پرڀو ڏن ڏاتا، بش اَل دنجي اور سکر ناٿا
دينا همڪو مان سهاتا، لچه بل سي ٻاواں ڀاتا

روگ شوڪ پيڙ لرڏ تاتي، دور رهي هر سنڪ ڪتنالي
ڀرا ڀرا ٻي گهر هو سارا، گولهي آس ۾ نام تمهارا

ياچڪ دکيا جوڪوني آوي آيي من ڪي آشا پالي
سک ڪي ورشا هو يهان پر، نه هو دک ڪا نام يهان پر
راس دلان هر ڦرهتي جالين، ڏن، بش، ڪيرت، سکمسڪار

(٦) ڏن بل، يش بل، ڪيرت بل پوريپوري پداوار
تيري ڪرڻا سي ملي همڪو هي ڪرتار

همڪو آيي راه چلاتا، ڪروڻامي لچه روپ نه ڪاٿا
گولهي هردم نام تمهارا، رکس نه هوئه ڪوش همارا

گيمس لبري هون من ۾ آيي، لبري هي بس دهڪي سهي
راه ليري سي هٽ نه جائين، چاهي ڪشت هزارون آئين
جگ ڪي ڏ لڏي پوري ڪرڪي، پهچين پاس تيري پرڀو
السه سميه جب آلي همارا، آڏرون پر هو نام تمها
جب ۾ نوني پرڀو جگ مايا، تيري چرڻ ڪي پالين ڇ

(٧) سکه چرڻ تيري پرڀو، ميرانت ي مات
پڙي ڪي لاج ڪو راکو ديا نات

"الف" کان "ي" ڏاءِ ٻار جي ٻاد ہر

ولي الف کان مون- ڪهو ياد "ي" ہر
پتو مون ڌ پالو- اي برهما ڪو "ب" ہر

١- سچو گيان پڙهيو- ڪَڙهه جو رشين کي
پڌي اول لڌيا- پسڌاڻان تو "ب" ہر

٢- لکين ناولڊيجا- ڪتي ڪيڻن ڪتبان مان
ڏڃي ڏڙ ٻولا- وهــان ٻاڙسان "پ" ہر

٣- ڪلن جا اي ساگر- لون امرڪٽ جوائين
ڪري ترس لباري- تيان ڏڌ روپ "ت" ہر

٤- سچو ايماه لهيما- تو ٽوسان ملائي
سدا جيتي- چاهيان تڏو تيان ڌ "ث" ہر

٥- چڏي موه مايا- ۽ ممتا مڻن جي
ڪري نهل شموا- ٽلان شال "ٽ" ہر

٦- لون سب ٻ وياڪ- اوڻ سيڪڇه تو جاڻين
لڳي ٽوسان ٺاڪ- ڪري ڪير "ٿ" ہر

٧- ٻان گيان ٻڪتي ۽- جي ڄڪان ٽودر در
ڪتي ڪاڻان آ- ڪا لنهجي "ٺ" ہر

٨- لهو نام لنهجي ہر- آهي لبارو
پيام ٻرٻر ٻسالو- ٻرامين سان "پ" ہر

٩- سچا سنت گيالي- ڪي ور لي لين تا
اچي ماڪ ٿالو آ- ڏورن جي "ق" ہر

١٠- اي "هاسل" هري ٽوہر- هردم وسي تو
سدا هوش ڏاري- لي ۽ همدرد "هر" ہر

پوتر پل

رام بي. موٽواڻي

پوتر پل

مها منتر

هري رام هري رام، رام رام هري هري
هري ڪرشن هري ڪرشن، ڪرشن ڪرشن هري هري
هري گوبند هري گوبند، گوبند گوبند هري هري
هري نارايڻ هري نارايڻ، نارايڻ نارايڻ هري هري.

رام بي. هوڙواڻي

قیمت ۲-۰-۰ روپیہ

Printed at the DOULAT Printing Press,
Ranade Road, Dadar (W. Rly.) Bombay-28,
and Published by Mohan R. Motwani
For Motwane Book Depot,
34, Sri Lokmanya Vastu Bhandar, Dadar I
Dadar (W. Rly.) Bombay-28.

پُنوتري

صفحو

صفحو

صفحو

پرارٿنائون

* * * *

يلنداهو

صفح	ست	غلط	صحيح
٥	١٧	سعاميون	ساميون
٢٦	١٨	تانك	نازك
٢٧	٢٢	حو حال	حال
٣١	٦	ساذ كي كوت	ساذكي كتي كوت
٣٠	١٨	نانك نانك	نانك
٣٢	٦	كبير	كسرا
٣٢	١٣	يكتي	يكتي
٤٠	٥	يوحا	يوحا
٤٤	١٥	ك	كر
٤٤	١٦	ستكور	ستكور
٥٠	١١	محب ملند	محب ملندو
٥٦	١٠	منهنجا	منهنجا
٥٩	١٥	يار	بيار
٦١	١٦	مستگ	ست سگ
٦٤	٧	چذي	چذ
٦٤	٩	چگو	چگو
٦٥	٢	چمكدار	چمكبدار
١٠٠	١	مداع	مداح
١٠٠	٣	آسيس	آيس
		منهنجو	منهنجي
		لنداء	لندو

سنڌي پاٺڪن ۽ پڙهندڙن ڏانهن وينتي

اسان سنڌ جا وڻ ڇڏيا تنهن کان اڳ سنڌ جي سڀتا ۽ سنڌ جي سوڀيا نرالي هئي، پنهنجو مُٺ ڀاڳ هئي!

مونکي ويچار ٿي رهيو آهي ته سنڌ جي سڀتا سالم رکڻ لاءِ ۽ سنڌ جي ساهتيه جو نانءُ نشان نه لٽه مٽي ٿي وڃي تنهن لاءِ اهڙا ڪي ڪتاب تيار ڪجن ۽ ڇپائجن، جنهن سنڌ جي سڳنڌ قائم رهي ۽ اُنجو سهاس هر ڏس مرڪائجي.

انهيءَ لاءِ هڪڙو ٿانئي ۽ پختو پُٽ اهو آهي ته سنڌ جي بزرگن جون جيونيون، سنڌ جون ڪهاڻيون، سنڌ جون ڏند ڪٿائون، سنڌ جا الهاسي ٽوٽڪا ۽ سنڌ جون ڪوتائون، وغيره وغيره، ڪنيون ڪري قلم بند ڪجن.

خيال اٿم ته هن ڪتاب جي رنگ ڍنگ تي هڪ ڪَرو نڍڙو پستڪاليه جاري ڪجي، جنهن ۾ هيٺيان ويڀاڳ هجن: (۱) سنڌ جا سنت، (۲) سنڌ جا شاعر، (۳) سنڌ جا ڀڳتي ڪم ڪندڙ، (۴) سنڌ جا ٽوٽڪا، ڏند ڪٿائون ۽ ڪهاڻيون، (۵) سنڌ جون چونڊ ڪوتائون، (٦) سچي واٽ ڏيکاريندڙ ويچار، ۽ اهڙا ٻيا پستڪ تيار ڪري ڇپائجن.

جن ء سڄڻن وٽ اهڙن وشين تي ڪي ليک ۽ مضمون هجن لکڪي وينتي آهي ته هن ڪاريه لاءِ اهي مون ڏانهن موڪلين، جنهن لاءِ آءٌ سندن لهدل شڪرگذار رهندس. اوهانجي مدد ۽ سهڪار سان ضرور مونکي سڦلتا ملندي، اها خاطري اٿم.

شڀواڪ،

رام ٻي. موٽواڻي

معرفت موٽواڻي بوڪ ڊيپو،
ڪي نه وسٽو پنڊار، دادر، بمبئي ۲۸.

شری رام پرناراء پدھواٹی

مُهاڳ

گيان گهر جو گيان مندر هڪ سندر ۽ آنند دائڪ استان آهي. هر آرتوار شام جو اتي سائينءَ جو سمرن ٿيندو آهي گويا پريم ۽ گيان جي گنگا وهي هلندي آهي. ياتري ٽبيون ڏيئي تن تازو ڪندا آهن، پريمي سرڪيون پري اندر اوجل ڪندا آهن ۽ پنهنجي پياس ترپت ڪندا آهن. مندر مون گهڻا ڏٺا آهن پر من موهن مرليڌر جي استاپن ٿيل من موهيندڙ مورتي اهڙي ورلي ڏٺي اٿم. ائين پيو لڳي جڻ سانورو سڄڻ ساڪيات سامهون بيٺو آهي ۽ سندس مرليءَ جو مٺو مٺو آواز ٻڌي گوپيون دور دور کان ڊوڙنديون اچي سندس حضور ۾ حاضر ٿيون آهن. مندر ۾ گهڙڻ سان من پرسن ٿي ويندو آهي. ڪهڙيون نه دل ڪيڇيندڙ مورتون مهاتما گانڌيءَ، سائين ولايت راءِ ۽ سائين جيوت سنگهه جون پنهنجيءَ منيءَ مرڪ سان ايندڙن جي آجيان ڪنديون آهن!

ڪير تن، پڇن ياءِ ۽ اپاسنا سان نه وايو منڊل ۾

انوکي بدل سدل لڳي ويندي آهي. ڳائيندڙ ۽ ٻڌندڙ موج ۾ هوندا آهن. جانب جي جاءِ ۾ ڪيڏو نه جادو آهي! شمع جي پٺيان گيت، گيت جي پٺيان پچر، پچر ڪانپوءِ ڏُنبي، ڏُنبيءَ کان پوءِ ڪلام! آنند مڱل ٿي ويندو آهي. اهڙي وقت ۽ اهڙي هنڌ ٻيو پاڻ نه ٻڌارو هوندو؟ بيوس سائين شايد اهڙن موقعن جو ذڪر ڪيو هوندو سچي جڏهن چيو ته: "هتي ناهين ڪتي ناهين، هينئر ناهين ڪڏهن ناهين جي ڳڏ ناهين نه هُتِ ناهين، ملڻ موقعو وري ڪاڏو؟"

ڪمرن کان پوءِ گيندبون آهن فريادون ۽ پڪارون شروع. درد ڀريون دانهون اٿنديون آهن، سڪ منجهان سڏڪا اُڀرندا آهن ۽ آنسو ٻنا نڪرندا آهن. منهنجو مترو وسارام جڏهن ٻاجهه ڀرئي جي ٻاجهه لاءِ ٻاڏائيندو آهي، دلبر کي ڏيائيندو آهي ۽ محبوب کي منائيندو آهي تڏهن هردو پاڻي ٿيندو آهي. سر ۽ تال جي پرواهه نه ڪندو آهي. ڀلا جڏهن سر ئي سڌ نه رهي تڏهن سُر ۽ تال جي اُپاڏ ۾ ڪير پاڻ اٽڪائي؟ بس جڏهن وقت راڳ ول ريجهائڻ جي ڪوشش ڪندي لالن کي لبائيندو آهي تڏهن وقت شاهه جون سٽون ياد پونديون آهن:

”ليلا هي نه لهين ته وري ليلا هيج
آسر مُ لاهيج، سڀڻ ٻاجهيندڙ گهڻو.“

اها ساري ڪارروائي هن پستڪ ۾ دُرج ٿيل آهي. شري رام موٽواڻي انهيءَ جو سمپادڪ آهي. ڪهڙو سنڌي هن ڳالهه جي ناليءَ کان غير واقف آهي؟ پنگتي شيوا ۾ هن جهڙا شيواداري سنڌ ٿورا پيدا ڪيا. لاڙڪاڻي آنند شيوا منڊليءَ جيڪو دکين دردين جي دک گهٽائڻ لاءِ لاثاني ڪم ڪيو تنهن لاءِ ڪيرؤن هن يار لهڻيون. انهيءَ آنند شيوا منڊليءَ جهڙي سنستا سنڌ ۾ شايد ڪا ڪا هجي! آنند شيوا منڊليءَ سان خاص لڳاءُ هوس. پر ٻي ڪابه اهڙي سنستا نه هجي جنهن جي هن ڪنهن نه ڪنهن نموني شيوا نه ڪئي هوندي.

رام موٽواڻي اپياسي ماڻهو آهي. مان نه ٿو سمجهان ته ساريءَ سنڌ ۾ ڪو به اهڙو سڄڻ هو جنهن وٽ شخصي پستڪ آليه هن کان وڏيڪ سٺي هجي. سنڌس پستڪ آليه ۾ ڪتابن جو ڪاٿو ڪونه هو. ڪابه اهڙي وشيه ڪانه هجي جنهن تي هن وٽ ڪونه ڪو پستڪ هڪيو حاضر نه هجي. پاڻ پڙهندو هو پر ٻين کي به ادار چناڻي سان پستڪ

ڪڍي ڏيندو هو. پاڻ فيض وٺندو هو ۽ ٻين کي فيض وٺڻ کان محروم نه رکندو هو. اهڙيءَ ريت ڪندي ٻنهي امنگن ۽ ترنگن کي ظاهر ڪري ڇڏيندو هو جنهن جو نتيجو هي مڃيالما گانڌيءَ جي جيون ڪٿا، ياتريءَ جي لٺ (Pilgrim's Staff) ۽ ٻولڙ گهڙيون (Sacred moments). ڪيڏا نه سندر ۽ ٻولڙ پستڪ آهن!

هن "ٻولڙ ٻــلُ" ۾ ڪيترا سندس رچيل بيت آهن ۽ ڪيترا ٻين صاحبدل سڄڻن جا سڄڻ جي هن سڌي سنواڻي نمونـي ۽ سرل سنڌيءَ ۾ الٿو ڪري انڪاني ڇڏيا آهن. مونکي پڪ آهي ته هيءَ ٻولڙ پستڪ هر طرح لاڀدائڪ ثابت ليندو.

ڏ ٻوڙن گياڃيند ڏ رلي ۾ گلاب جو قلم لڳايو. دادا وشارام مالهي ٿيڻي انهيءَ کي پاڻي ڏنو. اڄ اهو وڏي غنچو ٿيو آهي جنهن ۾ گـلاب جا گل نڪتا آهن جي لي کي طراوت ٿا بخشين. ڏلـه آهي اتا اولاد جا ٻنهي وڏڙن جي حڪايل عرس کي دالما جاپانيندي رهي- ڏ نيواد! ڏ نيواد!!

٣٠ آگسٽ ١٩٤٩

بمبئي

رام پنجواڻي

پوتر پُلَ

پاڳو پھريون

گيان مندر ستسنگ

سمپادڪ

رام بي. موٽوالي

پوتر پَل

پاڱو پهريون

گيان مندر ستسنگ

سمپادڪ

رام بي. هوڏواڻي

گيان منڊر ست سنگ

هن پستڪ جي منڍ ۾ "ويتتي" جي سري هيٺ گيان منڊر ست سنگ جو ورنن ڪيل آهي. انهيءَ موجب هتي ستسنگ جي سموري ڪارروائي ڏني وڃي ٿي. ٻچاڙيءَ ۾ ڪجهه ڀڄن ۽ ڏنل آهن، جي ست سنگ ۾ ڳايا ويندا آهن. سڀ ڀڄن لتا ڏيئي سگهجن ته ڪتاب ناڪل وڏو ٿي پوندو.

ڪمرن ۾ موٽوائي آڪهه جون گهڻو ڪري سڀ بالڪمون شريمتي موهني شونارائڻ جي رهبريءَ هيٺ ڀاڳ وٺنديون آهن. ڪماري شڪا ملهوترا جڏهن ٻمٽي ۾ هوندي آهي تڏهن ضرور هرڪنهن آرتوار تي شامل ٿي مدد ڪيرتن ڪندي آهي. ڪنهن ڪنهن وقت شري بالمڪند رامائڻ جي ڪٿا ڪرتا پر ڪندو آهي. ڪڏهن ڪڏهن پروفيسر رام پنڊوالي به پنهنجي جواڪيءَ سان رس وٺائيندو آهي. وقتن تي ٻيا ڀڄنيڪ ۽ سادو سنت به اچي درسن ڏيندا آهن. سالن کان شري ڏامودر باجو وڄائيندو ۽ پنهنجي سريلي آواز ۾ ڀڄن ڳائيندو ايندو آهي. ٻيا سازن وارا آهن، شري موهن ملسارا (وايولن) ۽ شري آتمارام (طبلو).

شبد ڀيرون

آراڌنا

آوهُ سَڄڻا، هڪ ڏيکا ڏرسنُ تيرا رام
گهر آپڻڙيءَ کُڙي تَکا، مئي مَنِ چاءُ گهڻيرا رام
مَنِ چاءُ گهڻيرا، سُڻ پرڀ ميرا، مئي تيرا ڀَروسا
ڏرسنُ ڏيکه ڀئي نِهڪيول، جنم مرڻ ڏکُ ناسا
سگلي جوت جاتا تون سوئي، مِلِيا ڀاءِ سُڀائي
نانڪ ساڄن کَئُ بَلِ جائيئي، ساچ مِلي گهر آئي.

سلوڪ ١

ڏنب وت بندنا

ڏنبوت بندنا اَنيڪ بارَ سَرب ڪلا سَمرٿ
ڏولَن تي راکهه پرڀو، نانڪ دي ڪر هٿ.

سلوڪ ٢

وينٽي

ڦرت ڦرت پرڀ آئيا، پَريا تَئُ سَرناءِ
نانڪ ڪي پرڀ بينتي، اَپني ڀڳتي لاءِ.

شبد ٻيو

استتي

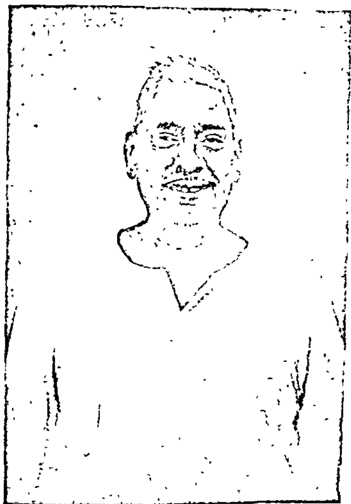
هي ايش تجهي نمسڪار بار بار هئه،
سب جگت ٻيچ روپ تيرا ايڪ سار هئه،
ڪتني رچي هئه وشو تيرني،
ڪون سي سمان سي،
ڪوئي نه سڪي جان تيرا ڪاروبار هئه،
ملي نه تيرا اوچ نيچ انت پار هئه،
هي ايش تجهي نمسڪار بار بار هئه.

شبد ٽيون

ڌُن

جيء گوپال جيء گوپال جيء من موهن جيء نندلعل
سيتارام سيتارام سيتارام جيء سيتارام
راڌي شام راڌي شيام راڌي شام جيء راڌي شيام

جيء گهنشيام جيء گهنشيام
جيء گهنشيام بولو جيء گهنشيام

ڪاڪا سائين شري گيانچند چاندومل

پرارٿنا

(۱)

تون منهنجو سائين آءُ تنهنجي ٻانهي،
مونکي قسم آهي تنهنجو جاني.

۱- پَل پَل تي آءُ توکي ساريان،
ڪڏهن ڪين مان توکي وساريان،
آهين ظاهر توڙي نهاني؛
تون منهنجو سائين آءُ تنهنجي ٻانهي.

۲- جاتي ڪاتي آهي تنهنجو نظارو،
آد انت هيءَ جڳ سارو،
آهين نور نرمل عياني؛
تون منهنجو سائين آءُ تنهنجي ٻانهي.

۳- برهه ڏاڍو آهي تنهنجو ڀاري،
جنهن دوئي اندر مون آهه وساري،
آهين لاحد سر سبحاني،
تون منهنجو سائين آءُ تنهنجي ٻانهي.

۴- جيوت تالو آهي تنهنجو صفاتي،
سدا آهين تون ظاهر ذاتي،
آهين نور نرنجن لاثاني؛
تون منهنجو سائين آءُ تنهنجي ٻانهي.

رام ڌُن

رگھوپتي راگھو راجا رام
پتيت پاون سيتارام
سيتا رام سيتا رام
ڀڄ پياري تون سيتارام
رگھوپتي راگھو راجا رام
پتيت پاون سيتا رام.

ايشور الله تيرا نام
سڀکو سمتي دي ڀڳوان
رگھو پتي راگھو راجارام
پتيت پاون سيتا رام.

مندر مسجد تيري ڌام
سڀکو جنمتي دي ڀڳوان
رگھوپتي راگھو راجا رام
پتيت پاون سيتا رام.

جل ۾ رام ٿل ۾ رام
ساري جڳ ۾ تون هي رام
رگھو پتي راگھو راجا رام
پتيت پاون سيتا رام
رام رام رام رام رام رام
رام سيتا رام رام رام رام رام.

آرتي

اوم جيءِ جگديش هري، سوامي جيءِ جگديش هري
ڀڳت جنون ڪي سنڪٽ، ڇن من دور ڪري.
١- جو ڌياوي ڦل پاوي، دک بن شي من ڪا
سک سمپتي گھر آوي، ڪشٽ مٽي تن ڪا
اوم جيءِ جگديش هري ...
٢- مات پتا تم ميري، سوامي شرن گھون ڪسڪي
تم بن اور نه دوجا، آس ڪرون جسڪي
اوم جيءِ جگديش هري ...
٣- تم پورن پرماتم تم انتريامي، سوامي تم انتريامي
پار برهم پرميسور!!، تم سب ڪي سوامي
اوم جيءِ جگديش هري ...
٤- تم ڪرونا ڪي ساگر تم پالن ڪرتا، سوامي تم پالن ڪرتا
من مورک کهل ڪامي، ڪرپا ڪرو ڀرتا
اوم جيءِ جگديش هري ...
٥- تم هو ايڪ اگوچر سب ڪي پران پتي،
سوامي سب ڪي پران پتي
ڪس ٻڌ ملون گو سائين، تمڪو مئن ڪمتي
اوم جيءِ جگديش هري ...
٦- دين بندو دک هرتا ٺاڪر تم ميري،
سوامي ٺاڪر تم ميري
اپني هاٿ اُٿائو، دوار پڙا تري
اوم جيءِ جگديش هري ...
٧- وشيءِ وڪار مٽائو، پاپ هرو ديوا
شرڌا ڀڳتي بڙهائو، سنتن ڪي سيوا
اوم جيءِ جگديش هري ...

ارداس

لــون نــاڪُر، تُــمَ پَهِـ اَرداس
جيئُــ پنــڊُ، سَبُ ليــري راس
تُــمَ ماتَ پتا، همَ بــارِڪَ تيري
تُــمري ڪِرپا مَهِ، سؤکَ گهنيري
ڪــوء نـــ جــاڻيِ، تُــمرا اَنْتُ
اوُچــي تــي اوچــا ڀَــگونْــتُ
سَگلَ سَمگري، تُمريَ سوُتْرِ ڌاري
تُــمَ تــي هوء، سُ آگيــاڪاري
تُــمَري گَــتِ مِتِ، تُمَهي جــاني
نــانــڪَ داسَ، سَـــدا قُرَبــاني.

ارٿ

هي ڪرتار! تون اسانجو مالڪ آهين، تو وٽ
سدائو اسان جي هيءَ وينتي آهي تہ هي پران ۽
سريرَ تنهنجي (راس) ملڪيت آهن. اسان جو ماتا

بھجن ۲

هماري پربهو اوگن چت نہ دهرو
سمدرشي هي نام تيارو سوچي پار کرو
هماري پربهو اوگن چت نہ دهرو۔
اک ندیا اک نہر کہاوي میلو نیر بهرو
جب دونو مل کر ایک ورن بهئي گنگا نام پرو
هماري پربهو اوگن چت نہ دهرو۔
اک لوہا پوجا مین راکهت اک گهر بدهک پرو
سو دبدها پارس نہین راکهت کنچن کرت کهرو
هماري پربهو اوگن چت نہ دهرو۔
اک مایا اک برهم کہاوت سور شیام جهگرو
ابکي بار پربهو پار اتارو نہ پن جات ٹرو
هماري پربهو اوگن چت نہ دهرو۔

بھجن ۳

رگهوپتي راگهو راجا رام، بهگوان تماري لاکو نام
دیناناتھ جگت آدار، نارائنا هري نر آکار
پربهو تمکو میرا پرنام، بهگوان تماري لاکو نام۔
هم نردهن اور تم دهنوان، هم نربل اور تم بلوان
دکهین کي سکھ تم هو داتا، شرن تماري هي سکهدام
بهگوان تماري لاکو نام۔

منش مورکھ بول کري هيء، تم تو انترجامي
وو تو هيء نادان
وو تو هيء نادان
وو تو هيء نادان جنم کا
تم توهي هو سوامي
تم ني کون بنالي برپوجي، اسکي بگڑي کام
رگھوپتي راگھو راجارام، بھگوان تماري لاکو نام۔

بھجن ۴

مي اَنْدْلي کي نبک، تيرا نام مُنْدْکارا
مي غريب مي مِسکينْ تمرا نام هي آدار (اِک رھاء)

۱- کَرمالْ رحيمانْ الله تون غني
حاضرا حضُور در ببش تو مُني

۲- دَريائ تون، دهنْدْ تون، بسيارْ تون دْني
دبہ دليهِ ايکْ تون، دِکُرِ کواهي

... داناں تون ...، مي بيچارُ کنا کري
نامي ... ...نامي، اَخْشند تون هري۔

پڊن ۵

ڪُچلَ ڪَنورَ ڪَپٽَ ڪامِي،
جِئُ جانهِ تَئُ تار سُئامِي [لاڪ رهاءُ]
۱- توُن سَمرَٿُ سَرِن جوڳُ،
توُنِ راکهِ اَپني ڪَلَ ڌارِ
۲- جاپُ تاپُ نيمُ سُچِ سَنجمُ
ناهي لِنَ بِڌِي ڇُٽڪارُ
۳- گَرتُ گهورُ اَند تي ڪا ڍُهُ،
پرڀُ نانڪ نَدَرِ نهارِ.

ارٿ

هي پريو! آهيان بدچال ڪنور، ڪپٽي ۽ ڪامي.
هي سوامي! جئن وڻيئي تئن مونکي تاري وٺ.
۱- توُن آهين سمرٿ. توُن ئي آهين سرن وٺڻ جو لائق. توُن پنهنجي شڪتي ڌاري جيون جي رکيا ڪرين ٿو.
۲- جپ تپ، نيم، باهرين پوترتائي ۽ اِندرين کي روڪڻ، انهن ڪرمن سان ڪا منهنجو ڇوٽڪارو نه ٿيندو.
۳- هي پريو! پنهنجي مهر جي نظر ڪري، وشين جي اونداهي (گرت گهور) خوفناڪ کڏ مان مونکي ڪڍي ٻاهر ڪر.

ڀڄن ٦

١- هم مَتّاي، تُم اُوجل ڪرلي،
هم نِرگن تون داتا
هم مؤرکه تُم چَتُر سياڻي
تون سَرب ڪلاڪا گياتا
ماڌو هم انسي، تون انسا،
هم پاپي، تُم پاپ کنڊن،
نِڪو ناڪر ديسا (اڪ رهاءِ)

٢- تُم سب ساجي، ساج نِوازي،
جِمّ پِند دي پرانا
نِرگنبهاري گُن نهي ڪوني،
تُسم دانُ ديهُ مِهروانا
٣- تُم ڪرهُ بِلا، هم پلو نه جانُهه
تُم سدا سدا دئيالا
تسم سُکدائي، پُرکـ بِڌاتي
تم راکهُ اپني بالا
٤- تُسم نِدان انسل سُاطان،
جِمّ جنت سب جاءِ
کهُ نانڪ هم اهي حوالا
راکُ سنتن ڪي باڄيءِ

ارٿ

۱- هي ڪرتار! مان آهيان گندو ۽ تون آهين اوچل، مان آهيان ڳڻن کان رهت ۽ تون آهين ڳڻن جو داتار. مان آهيان مورک ۽ تون آهين چتر ۽ سڀني ڪلائن ۾ سمپورن. هي پرماتما! مان کھڙو نه نيچ آهيان ۽ تون وري کھڙو نه اوچو آهين، جو مان آهيان پاپي، ۽ تون آهين پاپ کيءَ کندڙ. هي مالڪ! تنهنجو ستسنگ روپي ديس سندر آهي.

۲- هي پريوا سڀ جيوجنت تو پيدا ڪيا آهن ۽ انهن جي پالنا به تون ئي تو ڪرين. هيءَ آتما، سرير ۽ پران تنهنجا ئي ڏنل آهن. مون نرڳڻي ۾ ڪو به ڳڻ نه آهي. هي مهربان سائين! تون مونکي پنهنجي ديا جو دان ڏي.

۳- هي پرماتما! تون ڪرين اسان سان ڀلايون، پر اسين بي شڪرا جيو، اهي ڀلايون مڃون ئي ڪين، تہ به تون سدائين اسان تي ديال آهين. تون سک ڏيندڙ آهين؛ هرڪنهن انسان جو نصيب تنهنجي ئي هٿ وس آهي. تون پنهنجن ٻالڪن جي رکيا ڪر.

۴- هي هري! تون سکن جو خزانو آهين، تنهنجو راڄ سديو قائم آهي. سڀ جيوجنت تو در سوالي آهن. هي پريوا اسان جو اڄھو اهو حال آهي. تون اسان کي سنتن جي سرڻ ۾ رکي وٺ.

ڀڄن ٧

سڀ مِل ڪَر، بولو بار بار، هري اوم نمو، شو اوم نمو

١- رام جهروڪي بيٺڪي سڀ ڪا مجرا لي
جيسي جنڪي نوڪري ويسا ان ڪو دي،
هري اوم نمو—

٢- ايڪ گهڙي آڌي گهڙي، آڌی ڪي پن آڌ
تلسي سنگت ساڌ ڪي ڪٽي ڪوٽ اپراڌ،
هري اوم نمو—

٣- رام نام ڪي لوٽ هئہ، لوٽ سڪي تو لوٽ،
انت ڪال پڇتائيگا، جب پران جائينگي ڇوٽ،
هري اوم نمو—

٤- تلسي يا سنسار م، ڀانت ڀانت ڪي لوگ،
سڀ سي رل مل بيٺئي، ندي ناؤ سنجوگ
هري اوم نمو—

٥- من مري مايا مري، جل جل جائي شرير،
آشا ترشنا نه مري ڪهه گئي داس ڪبير،
هري اوم نمو—

٦- نئين نرالي نانڪ نسدن، ئي مايا دکلالي هئہ،
يي مايا آني جاني هئہ، سڀ مل ڪر بولو بار بار،
هري اوم نمو شو اوم نمو، هري اوم، شو اوم.

ڀڄن ٨

جس حال ۾ جس ديش ۾، جس ويش ۾ رهو،
راڌا رمڻ، راڌا رمڻ، راڌا رمڻ ڪهو
جس رنگ ۾، جس ڍنگ ۾ جس سنگ ۾ رهو،
راڌا رمڻ، راڌا رمڻ، راڌا رمڻ ڪهو.
اوم هري اوم هري اوم هري
سيتارام، سيتارام، سيتارام ڀڄو
راڌي شيام، راڌي شيام، راڌي شيام ڀڄو.

ڀڄن ٩

سَتگُرُ آئيو سَرَڻ تهاري
مِلي سُوکُ نامُ هَرِ سوڀا، چنتا لاهِ هَماري (رهاءُ)
اَوَرَ نہ سوُجهيءَ دوُجي ٺاهَر، هار پَريو تُہ دُئاري
ايکا چوڌ اَليکي چوُنهَہ، هَم نرگُن ليهُ اُباري
سَدَ بَخشندَ سَدا مهِرَ وانا، سَبنا ديئہِ اَڌاري
نانڪَ داسَ سَنَتَ پاڇيءَ پَرِئو راکِ ليهُ اِهَہ باري.

ارت

هي ستگورا! مان لنيهجي سرڻ آيو آهيان. ڪل مونکي نام جو سک ۽ سوڀيا ملي! نام دان ڏيئي لون منهنجون چنتائون دور ڪر. لوڪان سواءِ مونکي ڪا جاءِ نه ٿي سجهي، جتي وڃي اٽڪو وٺان. مان ٿين ڊرن ڪان ٿڪجي لنيهجي در لي اچي بيو آهيان. منهنجي ڪرمن ڏي نه ڏس، ليڪي ڏيڻ ڪانسواءِ ٿي ڪل مان چتان. هي پريوا مون نرڪلي کي اجائي وڌ. لون سدائين بخشڻيار ۽ مهربان آهين. آهي مهن کي لنيهجوئي آڌار. مون داس سرن ورلي آهي سنتن جي. اجائي وڌ مونکي هن مانکان شرم م.

پيڙن ١٠

ناکُوَ ڪُرَ سَرَ ٿانَي آئيا.

اِلَرِ کُتيو ميري من ڪا مَنسا، جَبَ لي دَرَسَنُ پائِيا

(اِڪ وتاءُ)

١- اَنَ بولَتَ ميري برَتا جاني، اُبَنا نامُ جَپانيا.

دُکَ ناتي سُکَ سَهَج سَماني، انَندَ انَندَ گُڻَ گائيا

٢- باهَ بَکَرِ کَنِ لِيني اَبني، گُرَهَ اَندُ کوپ تي مانيا

کَهُ نانڪ نانڪ گورِ بَنَدَن ڪاني،

ڀرُس آنَ ملائيا

ارت

هي مالڪ! مان تنهنجي سرڻ آيو آهيان. جڏهانڪر تنهنجو درسن پاتو اٿم، تڏهانڪر منهن جي من جا سنسا نورت ٿي ويا آهن.

١- منهنجي چوڻ کان سواءِ ئي تون منهنجي حالت جي سڌ آهي. ڇوتہ مان پنهنجو نام تون ئي تو ڄاڻين. جڏهانڪر آنند سان تنهنجا گڻ ڳايا اٿم، تڏهانڪر دک دور ٿي ويا اٿم ۽ سک سهجيئَي اندر ۾ سمائجي ويا اٿم.

٢- هي پريو! تون پنهنجي داسن کي ٻانهن کان جهلي سنسار جي انڌي کوهہ مان ڪڍي ونين ٿو. گورو سنسار جا بندن ڪٽي ٿو ڇڏي ۽ وڇڙيلن کي آڻي تو هري ۽ سان ملائي ٿو ڇڏي.

ڀڄن ١١

١- سُتُ اَپَراڌ ڪَرَتُ هيءِ جيتي
جَنَني چيتِ نہ را کُسِ تيتي
رامَئِيتا هَءُ بارڪُ تيرا
ڪاهي نہ کَنڊَس اَوگُنَ ميرا (اِڪ رهاءُ)

٢- جي اُبَ ڪروپ ڪَري ڪَرِ ڏانيا
ٽاپِي چِتِ نَه راکِسِ مانِيا

٣- چِنتَ ٻُڏن مَنُ ٻِرِيو ڪمارا
نامِ بِنا ڪَٽِسي اُکرِسِ پارا

٤- ديهِ مِلَ مَتِ سَدا سَرِيرا
سَہَجِ سَہَجِ گُنَ رَوِي ڪَسرِ.

ارٿ

١- هي پتا! پت جيڪڏهين گناهه ڪٽي ڪندو آهي تہ ماءُ اُهي خيال ۾ ڪي نہ آڻيندي آهي. هي رام! مان تنهنجو ٻالڪ آهيان، پوءِ ڇو نہ منهنجا اوگڻ ڪٽي ناس ڪرين.

٢- جي پت گهڻي ڪاوڙ ڪري ڀڃي رُسي ماءُ کان ڀڄي ويندو آهي تہ بہ ماءُ دل ۾ نہ رکندي آهي.

٣- هي پريو! منهنجو من چنتائن ۾ غلطان آهي، پوءِ نام کان سواءِ مان ڪيئن پار وڃي سگهندس.

٤- هي پتا! مونکي هردي ۾ سدائين سمت ڏي تہ آنند سان تنهنجا گڻ پيو ڳايان.

پدن ١٢

١- كَرُوَتْ پَلا، نہ كَرُوَتْ تيري-
لاگُ گَلي سُنْ بِنتي ميري
هُٺُ واري مڪ ڦير پِنّاري-
كَرُوَتْ دي، موكُنٌ كاهي كَٺُ ماري (رهاءُ)
٢- جِٺُ تَنْ چِيرهِ اَنْگُ نہ مورءُ-
پِنڊُ پِريءُ تَٺُ پِريت نہ تورءُ
٣- هم تُم بيچ پَئيو نَهي كوئي-
تُمهِ سُ كَنْتَ نارِ هم سوئي
٤- كهتُ كبيرُ سُنهُ ري لوئي-
اَبُ تُمري پرتيتِ نہ هوئي.

پدن ١٣

هَم گهرِ ساجَن آئي — ساچيءِ ميل مِلائي
سَهجِ مِلائي هرِمنِ پائي — پنچ مِلي سُک پائيا
سائي وَسَنتُ پراپت هوئي — جِسُ سيتي مَنُ لائيا
اَنَ دِنُ ميلُ پئيا مَنُ مانِيا — گهرُ مندرُ سوهائي
پَنچ شَبدُ ڌُنِ اَنهدَ واجي — هم گهرِ ساجَن آئي.

ڀڄن ١٤

پنڇي پڃرا هــوئا پُــرانا
ڊوار کُلــي اڙ جانا پنڇي

- [illegible] ديش پيا کي جانا، پنڇي آلي پنڇي جاني،
[illegible] آپني گيت سُنائــي، جڳ مسافرخانا.
- [illegible] ديکي ايڪ مايا، ڀڳاي جهون اون ني ٻتايا،
[illegible] ڀچانا، جب ديش پيا کي جانا.

ڀڄن ١٥

[illegible] آئــي هــ[illegible] تُمهاري
[illegible] ڪرواي ديــالو ڀڳون
[illegible] ڪڙي ڊشــا همـاري
[illegible] ڪرواي ديالو ڀڳون......
[illegible] نه هم ڀُ شڪتي
[illegible] نه هم ڀڳتي
[illegible] هم ڀکاري
[illegible] الو ڀڳون......
[illegible] لــو هم سوڪ
[illegible] لــو هم بالڪ
[illegible] هم پوجاري
ديا ڪرواي [illegible] لو ڀڳون......
پرڏان [illegible] شڪتي
[illegible] ڀڪتي

پنونر پَلَ

ڀاڱو ٻيو

چوند ڪافيون

منهنجي پتا سائين يوڄراج چاندومل جون

سمپادڪ

رام ٻي. هوٿواڈي

ڪافيون سائين يوڄراج جون

ديوان يوڄراج، ديوان چاندومل جي ننڍي نمر پٽ، سائين جهوڪ سنگهه کي پنهنجو ستگورو ڪري ھو. ھو سائين جن جي اڳيان پنهنجون ناھيل ڪافيون ڳائي، کين خوش ڪرڻ جي ڪوشش ڪندو ھو.

معلوم ٿيو آھي تہ ڪيترين ڪافين ۾ ھو تخلص طور آخرين سٽ ۾ نالوئي پنهنجي ستگوروءَ "جيوت" جو وجهندو ھو. سندس ھرھڪ ڪافيءَ مان اھوئي ظاھر آھي تہ ھنکي پنهنجي ستگوروءَ سان ڪو عجب عشق ھو.

سيمي ڪافين ۾ ان ستگوروءَ جي ساراھ ۽ وڏائي ڪئي آھي ۽ انھن ڏيکاريو ائين تہ ان جو ڪيس سچي واٽ ٻتائي، ھن دنيا جي اُلجھن مان پار پوڻ جي پچري لي وجهي، سائس ھيتري مهرباني ڪئي ھئي، سي اُوِرا سندس لاھڻ کان ٻاھر آھن. ڪن ھنڌن تي انھن پنڌن جا احوال ۽ ڪيس پنهنجي ستگوروءَ وٽان ملل شبد جي مهما ڳائي ائس.

"سِنڌ جي ھڪ اُلمِ سِدِ مُنڌلي"
ڪتاب ٿان ورتل

پتا سائين شري ڀوڄراڄ ڄالدومل

ڪافيون

(١)

وھ واھ قدرت تنھنجي قادر آھي بي حد بي پايان
ڪاٿي سالڪ سلوڪ جو سائين
ڪاٿي محبت منجھ مستان

آھين بي سڀ ۾ سڀ کون نيارو
ھي سڀ آھي تنھنجو مڪان
وجود ساري ۾ تون ھي وسين ٿو
آھين اڪين منجھ عيان

يوڄو قدرت تنھنجي ڏسي
آھي حيرت منجھ حيران.

(٢)

نيـنھن سندو نـروار پاڻ مرشد جو جنھنکي لڳڙو
راتيان ڏينھان رمز انھيءَ ۾ رھي سدا سو سرشار
دم بدم رکي تات اھا ئي رھي محبت منجھ متوار
انت ئي پھر آب اکين مون نديون وھائي تو نار
يوڄا بي پيائي سڀ ڇڏي تون ڪر عين الحق اظھار.

(۷)

جاڻ اهو تون جاڻ، سنگي هلندءِ ڪونه ڪو
هتئون هلڻ بن هيڪلو، ٻنا رام حيران
ڪٽندي ڪي ڪين پاڻسان، نڪي نيندي ساڻ
جهي تون تالو نام جو، وڃو موجان ماڻ
پوچا ٻسي تون پاڻ کي، ٻنهنجو پاڻ سڃاڻ.

(۸)

رکي دم دم جو تون خيال، پاڻ بچائج پاڻ ۾
سڪ نه ڏٺيءَ جي ۾ رالئان ڏينهان
رهج سدائين ساڻ سيال
محبت پيالو پي ڪري سائين
ٿي ويهج تون مست احال
پائو پاتيبا هيءَ ڪتب قيلا
ساڻ نه هلندءِ ماڙيون ۽ مال
پوجو آکي ما محبوب جاني
وٺي نچاريان توڏي نبڻ نال.

(۹)

سوري رام رام رام پيار آهي سيني جو آڌار
هيڪو جيندو رام سائين سوئي ٿيندو هوشيار يار
رام نه هيڪو يار جيندو روئندو سو زارون زار يار
وڃوم نه پاڻ لي تون جاني مايا سندڙو ڪو جار يار
پوجا جپ تون رام کي چڙهي پي سڀ ڪاروبار.

(١٠)

جيڏيون چاهي منهنجو هن جڳ ۾
پار اباڻي نيت ته هلبو
ساهه سارئي تو دم دم جاني
محب وسين رڳ رڳ ۾
سور سڪ جو پوءِ ڇونه سهبو.
هيءَ نماڻي ويڙا نهوڙي
واٽ ويندي ڪنهن ڏڳ ۾
حال اهو وري ڪنهن ڪهبو.
اُنن قطارون ڪاهي جو ويڙا
ڪين آنداٿون ڪنهن سڳ ۾
چا چئي وري چا چئبو.
مرشد پوڄي سان تيو جڏهن ساٿي
واٽ وٺيون هليو اُها اڳ ۾
ساءُ جنهين جو ڪيئن سلبو.

(١١)

منهنجو مشڪل ٿئي ته آسان
ڏيان ڏڻيءَ جو ڏاريان جي
ليلي ويچاري مجنونءَ ڪاڻ هر هر ٿي تـ حيران
پسڻ ڪارڻ يار پريان جي
ڇونه ملان پنهنجي پنهل کي سسئي چوي صبحان
ويهي نت آهُ ڪريان جي
محب پسن تيون سيئي پنهنجو ڇڏي پنهنجو شان
پائين پرين پريان جي
پوڄو آڪسي برهه منجهارون پسن سيئي سلطان
جيئري پاڻهي مريا جي

(۱۲)

پيارع مون کي مستيءَ جام ستگور منهنجا مالڪ سائين
دائم رهان سدا آءٌ دل ۾ هر جڳهه هر مقام
جتي ڏسان لت تون هي آهين
ڏيان ڏٺيءَ جي ۾ رهان آءٌ سدا سوهنگ شبد ستنام
جيءَ منهنجي ۾ تون شال وسائين
عمر پرڙي آهيان ڏاڍي ڏني کو چت هر نام
روح ۾ رام تون يار رمائين
پوجو آکي سڀ ستگور پيارا پڙس تنهنجي شام
حال پنهنجيءَ ۾ تون شال چلائين

(۱۳)

ڪم آهين ڪاڏهون آئين ويندي کهڙي وات تون
جڏ سچا حڪم سمو ساهيءَ ڪين نبندي ڪي سات تون
خيال خوديءَ جا سڀ ڇڏي وٺ راهه وحدت جي وري
خوديءَ منجهاروں خوف جو آهي ڏس وياري اها بات تون
مان مري جي ڪنهن اٿي سا نه هلندءِ توسان سنگ
ويندي سڀ تون هت ڇڏي رک اها ڳالهه ياد تون
ستگور جي هن شبد جو پڌ ويهي نت آواز تون
حال دوئيءَ وارا سڀ ڇڏي ڏس اصل پنهنجي ذات تون
پوڄا سرن ستگور جي اچي رک اها بات خيال تون
شبد ستگور جي بنا بي نه وائي ڪر واس تون

(۱۴)

ڪر دور هميشه دم دم ڪيڏ بيائيءَ جا وهم
دم جوهٺي ڏس تون نعرو صحي ڪري ڪو سر سارو
آهي ڪيترو هي نظارو ڪر اهو تون ڪر ڪر
دم بر ديدار دلبر رک اهائي تون نظر
آهي جنهين کي هيءَ خبر ڏسي سدا تو سر سر
رک يار سان تون ياري ڪيڏ دليون بي قراري
هيءَ عمر تنهنجي ساري دلبر آهي هڪڙو دم دم
يوجا ڪر ديدار دلبر دم ولي تون رهبر
ڪر ڳالهه اها ميسر جنهن بر نه آهي غم غم.

(۱۵)

جنهن سان ڪيءَ پيار سنگ نه هلڻا سار
هي جڳ سارو سپنو آهي سمجهه بندا نروار
جيڪي جاتءِ پنهنجو ناهي اهو تنهنجو
چڏي سياڻپ سمجهه پيارا رک عمدا اطوار
ڏندو دنيا فاني، نيبه ناهه نشاني
سودو سچ جو ڪر تون سهڻا وڃ اها ڙنار
پت جو پاڻي جيئن هي جڳ سارو ليئن
مايا محبت ڇڏي ڏس عجائب اسرار
جيءَ اندر جپ يار کي دوست مڃي دلدار کي
باهر نه ڀڄبي جئين جاني يوجا هڪ يڪار

(١٦)

سک والي لون لون الاوڻ دي
هر ڪيت آب ۾ آب سماوڻ دي

ذاتم ملي جي تنڙا ذالي
مثال لسن جا تنڙا مثالي
لون اهي سي هردم ٽالي
هڙ هڙ جي ۾ هلاوڻ دي

حق لسن کي ناحق ڪالي
مسمت موالي رهن سدالي
ڪي ماس اٿا نا والي
جوش ۾ جي جلاوڻ دي

درس دلدار لولن جاني
بڄھه بهان سان آهه جن بالي
لوڙي دلبر سان لالي
دڀد ۾ دڀد ملاوڻ دي

ڪم بوجا لون وعدب والي
سڪون جا لوکي بار سثالي
محمد ڏسڻ سب مجتب سالي
ڪمب جوڳ ڪماوڻ دي۔

(۱۷)

ستگور جي هن شبد سان سائين روح پنهنجو تا ريجهايون
هوُ هوُ جي هونگار سان سائين گيت ڏڻيءَ جا نت تا ڳايون
جاڏي ڏسان تاڏي هوُ هوُ هلي هوُ هوُ بنان نانهه ڪو
موج مستيءَ منجهه اچي تا سڪ صحبت جي لاهيون
هيءَ دنيا سب آهي فاني نان هلي تو ڪوئي سنگ
جنين سمجهو تنين پايو کهڙا ويهي گڻ ڳايون
بنگلا ماڙيون منڊل تنهنجا ويندي سڀ تون هٿ ڇڏي
پاڻ پاڻيا ڪٽنب قبيلا ساڻ نه هلندءِ جوڙيل جايون
پوجو آکي تي جا مون تي ستگور تنهنجي اچ ڪرپا
دم دم سان ويهي ڪري تا نت عين الحق الايون.

[۱۸]

ستگور جن کي ڏسڙي وات، سوهنگ شبد ڪمائن تا
سوهنگ شبد ڪمائن تا، سي روح ۾ رام ريجهائن تا
اکر اوئن جي اٿن وائي، صورت سڀ ۾ ڏسن اُهائي
گهڙن تا اهي گهاٽ، جوش ۾ جيءَ جلائن تا
مان ماري ڪٽي مات ڪيائون، پنهنجو پاڻ ۾ پاڻ پسيائون
اچي ورتائون اها وات، عين الحق الائن تا
ڪمر ڪشو لاچڪي بڌائون، پوُرب سندا پنڌ ڪيائون
نانگا تيا نروار، خيال ۾ الک جڳائن تا
پوجي پاڻ ۾ پيد نه چاتو، نينهن لڳس وڃي رام سان ناتو
اٿس اها اوسات، جنهن جو جاپ جپائن تا.

(۱۹)

ساڌو اِسپڌ پاٿوگي بسرام   پاٿوگي بسرام هووينگي نهڪام
ستگور ڪا شبد جولمني سڻبا   لس وح رهو مدام
دم دم سات پبٽوجي هردم   ڏ ياٿو هر هر نام
گور ڪي ڪرپا جب پوجا هوگي   مابنگا سک ڌام

(۲۰)

ساڌو اِسپڌ آنند پايا   آنند پايا سک سهج سمايا
نسدن بهڪي مٽن انتر ماهمن   ڪرشن نام درڙايا
ستگور ڪا شبد مٽن چوسڻڪي   گمت گوبند نب ڳايا
جن گورموهه پئي ڪرپا ڪبني   چمت چرنن سنگ لايا
مالڪ حيوت داب هي ديبي   پوجا سروپ سمايا

(۲۱)

ساڌو مٽن ديکها اپنا ممت

گور ڪي ڪرپا موهه پي هوئي   گايا گوبند ڪي گيت
لنو لاڳي پرب آپ دکايا   چرن رها ميرا چمت
مبت همارا سدا پرپور   جڳان جڳ حالڪي حبت
پوجا ڪرلو گور ڪي شبوا   ابهي سکان دي ريت

(۲۲)

ستگور مٽن آيا تيري پاس

ڪروجي ڪرپا موهه پي سوامي   ڪاٿو جم ڪي ڦاس
نهپل هون مين آڌ ين سوامي   ڪاج ڪرو تم راس
نسدن بهڪي مين نام ڌ ياٿون   جب اون سا سؤن ساس
پوجي نماڻي دا عرض اهوٿي   هو وان داسن داس

(۲۳)

شبد گورو کا یاد توں رکنا
دم دم نال سھج توں سکنا
سار ستانت جو توں نی سٹیا
امرت رس تانکا یار توں چکنا
تن من سارا پیت ڈریچو
دیچو دل کی یار توں دکنا
پیالا پریتم پیٹو ھر دم
دویت اور پی مت توں چکنا
یوجا سچ لو ستگور واٹی
لعل اسی پر یار توں لکنا

(۲۴)

کون ھئہ توں تیرا نام کیا ھئہ
کس جگھہ تی توں آیا ھئہ
مائی باپ نہ تیرا کوئی
توں آپ تی آپ جو جایا ھئہ
روپ رنگ تی ھئن نرالا
آپ پر آپ سمایا ھئہ
نام نیشان نہ تیرا کوئی
بی نام ھو کی توں پایا ھئہ
تب دیکا توں نی صورت اپنی
سوھنگ شبد کمایا ھئہ

لا مکاني هو کي وسندا
جاء نہ کوئي ننایا هئہ
جاء مکان لي لون نبارا
آپ م آپ چهپایا هئہ
وحدت دي وچ کثرت د یکي
لس م پبد نہ پایا هئہ
کثرت م جب کیلڑ آیا
پوچها نام دَرایا هئہ

(۲۵)

یارو دیکو بهہ کتسا پسارا هئہ
کوئي دشمن ننا کوئي پیارا هئہ
کهاں بادشاہ هوکي حکم هلیندا
کهاں بکاري هوکي بیکہ منگیندا
کهاں منصور هوکي سوليء چڑهندا
اي سب اُس دا اُجیارا هئہ
کتي بنکي لبنا هئہ پیر فقیر
کتي نانک یوسف یار کبیر
کتي قیدي هوکي پاتا زنجیر
کتي اي سب لي او نیارا هئہ
کرنا هئہ جو کجهہ کرلي پاني
کام نہ آوي باپ اور مائي
صورت سب م اوهي سمائي
جس دا اي اظهارا هئہ

پوڄا ڪھ سب جھوٺا ھيءِ سنسارا
ماتا پتا ھويا ست دارا
اور ستيا ھيءِ سگلي ڇارا
اسٽر ايڪ او اونڪارا ھيءِ.

(٢٦)

محب منا تنھنجي ڪاڻ
ھيءَ ٻانھي ولي ڦرندي ديواني
پيڪر مدگان تي در در پيھي
من کو ڏسڙو ڏيمر سنيھي
آھيان اصل اڄاڻ
فراق تنھنجي ڪئي آھيان فاني
ناز تنھنجن وڌ پس نھوڙي
مران تي منجھ تنھنجي وڇوڙي
ڪنديس ڪنھن سان رھاڻ
آھيان تو لئہ آءٌ حيراني
برھ تنھنجي جون يار باھيون
سر اسان جي ڪاھي جو آيون
ڌس تون پنھنجو پاڻ
ناھيان لائق تنھنجي ثاني
سڪ نہ تنھنجي روز سوائي
برھ پوڄي کي آئي ٻڍائي
ڀنھل ڏي پنھنجو پاڻ
آھيان اصلاً تنھنجي ٻانھي

(٢٧)

آهي اندر م اڻا آس
شال گڏيندا ياڻ سان گولي
دم دم الر لڪيندي والي
سڪ جي لو يا بار سٽالي
برهه مون ڪئرم ياس
وعنديس جانب لان آءُ گهولي
لوهه لباري لن آهه ڪيتي
ححسب سرڪي جن آهه بيتي
مدنه محمد لي مواس
ياڪ ڪرن لا ينهندي جولي
محب ملند دلبر لن ڪي
سڪ سبطل جي آهي جن ڪي
ليندا نسه آهي نساس
هڏي جن آهه برهه جي بولي
ياهه برهه جي بوجا ياري
سوُرهيه سجن سر ڏيئي ساري
حود اهي لي خاص
هر جاء ڏسن هوت جي هولي

وينتي

مان لبڪ هڙئي جي هام ڪانـ تو هٿان ڀر ڪڍهن ڪڍهن جي اندر ۾ اُمنگ اٿندا اُنهن لڪي لفظي صورت ڏيئي وهندو آهيان. ساهتيه ڪار نه آهيان تنهن ڪري لکڻي بـ ضرور ڪچي ڦڪي هوندي. آشا آهي تـ هن پستڪ جا پاٺڪ، پريوءَ جا پيارا منهنجي ٻوليءَ ۽ ويچارن جي ڪچاين ڦڪاين ڏي ڪو خيال نه ڏيندا.

"رام"

پرارٿنا

هي ايشور! سرو شڪتيوان، نماڻن جا ماڻ، نه اوٽان جي اوٽ، نه آسران جا آسرا، ڀِتاون جا تاڻ، نـ پتيان هي پت، نـ گتيان جي گت، نه آڌارن جا آڌار، بي وسيلن جا وسيلا، بي واهن جي واهه، هيڻن جا همراهه، نبلن جا بل،

همت ادب جا ندي، اوهان جي اڳيان
نماڻيءَ سان وينتي، پرارٿنا، عرض
نه جڻن وڃيو ٿئي
منهنجا ڏوهه، گناهه، گهٽتايون، اوڻايون

رام بی۰ ھوڈواڈی

سڀ معاف ڪيو اپراڌ سڀ ڪميا ڪيو
منهنجا اوگڻ نه ويچاريو.
د يا ڪيو ٻاجهه ڪيو مهر ڪيو رحم ڪيو ڪرپا ڪيو
اوکي گهڙي نه ڏيکاريو هٿ نه ڇڏايو
پت رکو ٽيڪ ٽيڪيو لڄ رکو
منهنجي رکيا ڪيو منهنجا رکوارا ٿيو
سڀني ڳالهين سک ڪلياڻ ڪيو
جو جاتي هجي تاتي سندس رکيا ڪيو
چرنن جو ڌيان ڏيو نام دان ڏيو
سُک جو ڏينهن گذاريو اٿو سُک جي رات گذاريو
سُک جي رات گذاري اٿو سُک جو ڏينهن گذاريو
اوم ست نام، اوم تت ست اوم
اوم اوم هري اوم، اوم هري اوم
اوم هري اوم تتِ ستِ
اوم پريو شانتي
اوم شانتي، شانتي، شانتي.

***

ايشور اُستتي

شري رامچندر ڀڳوان جي ڪمل چرنن ۾

(١)

ڇڏي آسرو سڀ ڄــو وٺ رام جي اوٽ
ٻ ٻاہن سدا ڪوٽ ڪري ٻوني پٽ ۾.

(٢)

هرگهڙيءَ هروپل سمر سمر سري رام
ٽ ٻاڻ اجي ستنام سولي ڪندءِ سگهه ۾.

(٣)

نــالو مني رام جــو هڪ پــل نہ وسار
جيئن تري ٻوبن ٻار د ا سان رُگهوار جي.

(٤)

رام ڪان سواءِ ٻي واٽ نـہ ڪـر واٽي
ٻ تشٽي سهائي اچــي ٻــاڻ ٿــوسان.

(٥)

سرن وٺ رام جي ڇڏي ٻي سڀ ڪار
وقت پنهنجو گهار جپي نــالو نـــام جو.

(٦)

دنيا هيءَ فاني ادا ڪجهه نہ هلندءِ ساڻ
ٻ ٻاڻ سچاڻ ٽ ڪني مليٽي موت ۾.

(٧)

جي چاهين ڇُٽڻ پوين جنم مرڻ کان
ته رک سري رام سان پريت پڪي پنهنجي.

(٨)

ڪم ايندءِ ڪينڪي دوست پٽني يار
ڇڏي سڀ وهنوار نالو جپ تون رام جو.

(٩)

جپڻ نالو رام جو آهي سک دائي
پوءِ ڇو ڪرين ڪائي ڪرت بي سنسار ۾.

(١٠)

جي چاهين دور ٿين تنهنجا سڀ ڏک
ءِ ملهي سک ته وٺ سَرنِ سري رام جي.

(١١)

بنا نالي نام جو بيو سڀ آهه اجايو
سمو تيندءِ سجايو جپڻ نالي رام سان.

(١٢)

ٿي گونگو ٻوڙو انڌو دنيا ۾ گذار
پنهنجي من ۾ ڌار اون سچي سري رام جي.

(١٣)

مٺو ٻولي ديا ڌاري پريت ڪر سڀ سان
ڪڏي ڪپٽ من مان رهه جپيندو رام.

(١۴)
ڌن پڌارٿ ڪتب قباو ڪايا ۽ مايا
آهن سڀ اجايا بنا ناليءِ رام جي.

(١٥)
مک مان هردم ٻول نالو سري رام جو
سهائي ٿيندءِ سو لوسان هن سنسار ۾.

(١٦)
پل پل ۾ چئو رام سري رام منتو رام
ته ٿئي سري رام سهائي هر گهڙيءَ لوسان.

(١٧)
رام نا دنيا ۾ ڪونه ٻيو آهه وسيلو
هلندءِ ڪين حيلو نا ناليءِ رام جي.

(١٨)
اکون ٻوٽي سک مان اندر ۾ نهار
ته ٿئيئي ديدار مٺي سري رام جو.

(١٩)
هاج ڪر هٿن سان دل ۾ رام اچار
ته سڀڪا ڪار سڦل ٿئيئي سنسار ۾.

(٢٠)
ڪرين ڇو ايمان ڪايا مايا ڪل جو
رهندءِ ڪين ڪي ساڻ حامي بنا رگهناٿ جي.

(۲۱)

سري رام ڪري ٻاجهہ ڪيو مدا ٻون معاف
تہ دل تي ٻوي صاف ٻٽي سنگاسن لنهنجو •

(۲۲)

منا منهنجا رام ڪر نہ موٽڪان پاسو
پنهنجو ڪيو واسو اچي منهنجي من ۾ •

(۲۳)

رام سري رام منو رام - اهاني منهنجي ٻڪار
تہ ننال وسي هڪوار اچي منهنجي من ۾ •

(۲۴)

ا ٻنا سنسار ۾ ڪونہ ڏنم چارو
هڪ ٿارو ڏور ڪندو انڌڪار کي •

(۲۵)

ندر سانڌ يان - سانڌ يان منجھہ ساهہ
ي بي واهہ - ٻنا ٿالي رام جي •

(۲۶)

ڪري پنهنجي - پسا ٻو ڏ يدار
نمسڪار - ٿار يان هرد و پنهنجو •

(٢٧)

اندر م اکير آهي رام تنهنجي ۾ ڪ
تہ ڇڪي منجهان ڇڪ اچي ڪڍندا مونکي.

(٢٨)

ايڀو آهي اندر م ڪ سندو سُلو
اچي رام ڪيو پنو ڏيجي ديدار پنهنجو.

(٢٩)

دام تنهنجو ڪين ڪي ماڻ ڇڏيندس رام
هر صوح ۽ شام - آهي پڪار تنهنجي در تي.

(٣٠)

ڪريو ڪرپا ڌيو ڪيو ليو منهنجي سار
اهائي واروڻ وار آهي وينتي رام منهنجي.

(٣١)

ٻساڻ درس رام جو ڪريان لو ارداس
اهائي آس پوري ڪئي تہ پوء مران.

++++

منهنجا مٺڙا رام

(١)

تنهنجي در سوالي — آهيان آءٌ بي حالي

پيار پريم جي پيالي — منهنجا مٺڙا رام.

(٢)

مونکي ڌرم تي هلايو — صلاح سهڻي سلايو

پوري رستي چلايو — منهنجا مٺڙا رام.

(٣)

آءٌ آهيان بيڪار — اچي مونکي سنوار

رام رس ڪو پيار — منهنجا مٺڙا رام.

(٤)

آءٌ آهيان نڪار — پڻ آهيان بدڪار

تہ بہ ڪين ڌڪار — منهنجا مٺڙا رام.

(٥)

تون آهين رحيم — پڻ آهين ڪريم

تيءَ مونسان حليم — منهنجا مٺڙا رام.

(٦)

آهين مون نگهبان — ڏي مونکي ڪودان

تي هاڻي مهربان — منهنجا مٺڙا رام.

(٧)

تي منهنجو رهبر — بچاءِ مونکي هيڪر

نگاهہ رحم جي ڌر — منهنجا مٺڙا رام.

(٨)

پيار سڀ کي ڏيان — دشمن ڪين تيان

بين جي لاءِ جيان — منهنجا مٺڙا رام.

[٩]

ٿيان ملڪ جو چاڪر   ڪمان غريبن واهر
رهان هر دم شاڪر   منهنجا منڙا رام.

[١٠]

نام تنهنجو جپان   سو ڪجن ڪريان
تنهنجو ڌيان ڌريان   منهنجا منڙا رام.

[١١]

سڀ ڪو لوڪي پسان   ٻيو ڪجن ڏسان
لوڪي ڏسي هسان   منهنجا منڙا رام.

++++

ست نام

سَت نامُ سان جن نِينهُن آهه لڳايو
ڪڏهن ڪين دشمن آهه تن کي کاهيو.
سَت نامُ سان جن پريت پڪي آهه لڳائي
نه تن کي پيڙ پيئي ڪڏهن نه آهه ڪاتي.
سَت نامُ سان جن پرپر سچو آهه رکيو
دک درد نه تن ڪڏهن آهه پسيو.
سَت نامُ سان رک پريت اي ؛ رام
نه ملندي مڪتي ؛ ٿيندي پورا سڀ تنهنجا ڪام.

ست گورو

وت اوت گورؤ جي تہ ٿيئي روشن سياهي
۽ پڙ پاڻ اچي ٿيئي گوبند تو سهائي•
بنا گوروءَ گت ٿيندي ءِ ڪانَ سنسار ۾
اَجايو پيو هڻندي هٿ اونڌه ۽ انڌڪار ۾•
سهائي ٿيو ست گورو سڻي منهنجي پڪار
هر ويل هر هنڌ ٿيو منهنجا رکوارا مددگار•

ست سنگ

جي چاهين تہ ٿيئي من صاف، وٺ سرن ستسنگ جي
پيرين پند پريت سان، وڃ ست منـدر ۾ ڪهي
اتي ايڪاگر رهي، پاءِ لاڀ سچ سندي وهنوار جو•
بنا ست سنگ پائي، ڪين ٿيڻو آهہ ڪنهنجو اُڌار
جي نت ست سنگ ۾ وڃي، ڪندين سڀي ڪار
تہ تنهنجو بيڙو پار، ٿيندو اوس سنسار ۾•
من اُتي تيار ٿئي، ڇڏي رُلڻ ۽ ڀٽڪو
اوڙاهہ ۾ وڃي هڻندءِ، دنيا ڪوڙيءَ جو ڦٽڪو
سستنگ جو هڪ چٽڪو، ڪري شانت گهڙيءَ ۾•
موتي هيرا، لعل جواهر، تن ڪان پي مٽي
ست سنگ جي بها، ڪير سگهي ڪٿي
جو آخر لٿي پٽيءَ، ٿئي رام سهائي ان منجهان•

ٻڌو پيش مالڪ جي

لَتَل لن تاءِ ڇڏيو، مُجهل مَن مساڻ ڪٽي
سبتل ٿبو سڙيل سمو، درد جي داڻهن نه وڃي
روز جو راڙو وڃو، غم سيڳي دور ٿيا
سُکُ انهن کي مليو، پرڀوءِ جي جي پيش پيا
ڪوڙ کي ڪڍي ٻاهر، تي راهي لون ايءِ رام
جوڙي هٿ ادب جا، وڃي ٻڌ پرڀن جي شام.

اڻي ڪوڙو دنوي ڏنڌو، سمجهه ڪٽي لون سياڻا
اک کول ڻيءِ نه اندو، ڏس ويا ڪيڏانهن راجا ۽ راڻا
پڌار جه آهن سب ڪوڙ، شانتي من کي جي نه ماي
ڪوڙ کي وجهي ڏوڙ، راهه وٺ لون سچ جي
جو پسن تو آهه سب مٿا، فاني آخر هيءِ دُنيا
لن پورا ٿيندا ڪارج رکيا، جي پيش سالڪءِ جي پيا.

ياد ڪر فقط هڪ ڏٺي، خيال ٻيا سب ڇڏ ڪڍي
نيت لنهنجي پوندي ٻٽي، تا سڪند پن جي هڪ سيدي
ڇڏي مال ملڪيت الي، ڪٽا باڻ سان سادي لڏي
هليو وڃ اوڏانهن جتي، هجن ڪمن دوست مالڪ يا مڏي
راهه اداهيءِ جي هليا، دک دور سب لن جا ٿيا
۽ سک سچا لن کي مليا، پيش رام جي مالڪ پيا.

ڏي معافي يار معافي

سڀ ڪجهه معلوم توکي جاڻي جاڻڻ هار
ڏوهه ڪيا اٿم ايترا جنجو انت نه آهي پار
ڪري معاف مدايون شل بخشين بخشڻ هار
ته بيڙو تئي پار سائين تنهنجي مهر ميا سان.

مهر ميا اوهانجي شل رهي مون تي هروار
باجهه ڪري باجهارا اچي پسايو ديدار
ڪرپا اوهان جي تئي جي مونتي ڪرتار
ته منجهان هن سنسار تري پوان پاڻيهي.

مان منگتي تون داتار - منگان تنهنجي در
مدايون منهنجون سائين - مونکي معاف ڪٽي ڪر
پنهنجي مهر نظر - هر ويل مون تي ڌر
ته رهي سرون سر - تري وڃان سنسار مان.

*****

حياتي ڪڻن گذار

سنسار هيءُ آهي سپنو سارو
جنهي آخر آهي موت ۽ مارو
نه ڪوئي آهه هتي تر رهڻ وارو
هجي توڙي غني يا گدا ويچارو.

ادا همت قائم نـہ رهڻو آهہ کي
فقط هڪ تنهنجي چڱائي ۽ ني نيڪي
سڀ ٻيو ڪنو ڪيو هوندءِ جڪي
هرگز سو ٿيندو ڪين توسان شريڪي .

هردم مني رام جو نالـو اچـار
ڦٽي ڪري ڇڏي ٻي سڀ ڪاڪار
چڱو ٿي چڱائي ڪري ڏينهن پنهنجا گهار
تہ نيٺ توکي ٻوندين تون پـار .

نہ رنجاءِ ڪنهن کي ۽ نہ دشمني ڪر
پر پير سڀ لاءِ تون پنهنجي دل ۾ ڌر
۽ ڪر ياد ڏکيءَ کي هر ڪنهن پهر
ٿيندين نہ تہ ڏاڍو تون در بدر .

ڪڏي ڇڏ مَنَ مان حرص ۽ ساڙو
فقط رک رام ڏانهن ادا تون لاڙو
نہ تہ ڏسندين پڇاڙيءَ ۾ ڏک ۽ راڙو
جڏهن ايندو موت هٿڙ توکي ڏاڙو .

همت نہ هار

هڪ ڏينهن ويندي خزان ايندو وري بهار
اونده انڌوڪار ٿري ٿيندو روشن چمڪدار.

دل غمگين جنهن مٿان آهي اڄ ڇانيو غُبار
نيٺ خوشيءَ سان ڀرجي ٿيندي سا نمتار.

اونده ڪاري ختم ٿيندي ۽ ٿيندو روشن ستارو
اڄ سياڻي نيٺ اچڻو آه خوش قسمتيءَ جو وارو.

اميد جي دامن کي خوب سوگهو جهلي رک ادا
سياهي ۽ انڌاڙي نہ قائم رهي سگهندا سدا.

ارادو مضبوط وشواس سچو رکنديون جڏهن
فتح تنهنجي پاند ۾ ڪڏندي ايندي تڏهين.

همت نہ هاري سينو ساهي ڪندو رهہ تون ڪار
تہ نيٺ ٿيندو وڃي تنهنجو سک سان ٻيڙو پار.

ٻارڙن لاءِ

ننڊ مان ھاڻــي اٿو ٻــارو
روشن ٿيو آھي جھان سارو
اٿي ڏڻيءَ کي ڪريو ياد
تہ رھــو جڳ ۾ ســدا شاد.

ڪوڙ ڪُڇڻ کان پاسو ڪريو
وڏن جو مڃيو حڪم تي چيو
سچ جــي وٺو اوھين راھ
تہ ٿيندو ڌڻي اوھان ھمراہ.

سنگت ٻُريءَ کان ڪيو ڪنارو
ستسنگ جو وٺو اوھان سھارو
پڙھــي ٿيو اوھين ھوشيار
تہ سيکو ڪندو اوھانکي پيار.

ماءُ ٻيءُ جي سداءِ ڪيو شيوا
تہ جڳ ۾ ملنو منـا ميوا
۽ پڻ مالڪ ٿي مھربــان
ڪري مشڪل اوھـانجا آسان.

ٻُريءَ عادت کان پچو پري
جئن اوھانکي خراب نہ ڪري
ٻُري عادت آھي خواري
جنھن مان آخر ٿيندي شرمساري.

لَڇڻ سندر ڪيو اختيار
منهن پوليو اوهين هر وار
بابا سي سان نوين هلو
جنهن ۾ آهي اوهانجو ڀلو.

رکو ياد آهي سُٺي صفائي
بدن ڪپڙا هجن صاف سداءِ
تہ چاهي اوهان کي هرانسان
۽ هرهند ٿئي اوهانجو شان.

ٻڪ ٻڪ ڪرڻ اٿو اجائي
ساڻت آهي سدا سُکدائي
چُپ ۾ رهي ڪيو ڌيان
جنهن مان ملندؤ سارو گيان.

جڳہ ۾ ڪتطي جي اٿو بازي
۽ ٿئي ڏٺي اوهان سان راضي
تہ ڪيو غريبن جي شيوا ٽهل
ڌاري من ۾ قرب ۽ ڪهل.

همت رکي ڪيو هر ڪا ڪار
تہ پيڙو تيندؤ نيمہ وچي پار
نام جپي ڪيو وقت سجايو
تہ آنند هِتي ۽ هتي پايو.

سائين ولايت راء والي

سائين ولايت راء والي

سائين ولائت راء واليءَ جو جنم ١٨٢٥ع ۾ سنڌ
جي پرائڻ هالن جي ڳوٺ ۾ ٿيو. ننڍي هوندي
کان وٺي ڀڳوان جي نالي جو اڀياس ڪندا رهيا.
پرائين کون ڪيائون جو سنياسڪو ويس ڪري
وڃي ڪنهن غفا ۾ رهيا. اتيرو ته اڀياس ڪيائون
جو کين پرماتما ديو جو درشن ٿيو. ساري سنڌ جو
سير ڪيائون ۽ لوڪن کي ست سنگ جو مزو
وٺايائون. کين انيڪ شش هوا مگر سنڌن سيني
کان گهٽي مهربانيءَ جي نظر سائين جيوت سنگهه
قمبر واري ۽ سائين چانڊومل لاڙڪاڻي واري تي ٿي.
پڇاڙيءَ جو وقت ۾ اچي قمبر ۾ رهيا. ۽ ١٥ جنوري
١٨٨٧ع ڇڇين ٻجي اسر جو جوتي جوت سمايا. سنڌن
سکيا اها هئي ته "ايشور اکين کان ۾ ويجهو آهي،
۽ انکي پائڻ لاءِ منو ڳالهايو ۽ نيمو پاؤ ڪيو ۽ جيترو
ٻچي سگهيو اوترو پين جي تن من ۽ ڌن سان شيوا
ڪريو." جوتي جوت سمائڻ کان اڳ پويان لفظ
چيائون. "نياز مور نه ڇڏجو."

مداح

سائين ولايت راء والي

آسيس در اوهانجي سوالي
كيدو كين مونكي كذاجت ڪالي
او منهنجا سائين ولايت راء والي
ڏيو ڄرن ڪمل جو دان.

گولو آهيان غلام آهيان
در اوهانجي جو بکاري آهيان
او منهنجا سائين ولايت راء والي
ڏيو ڄرن ڪمل جو دان.

نڌر آهيان نماڻو آهيان
جهڙو آهيان اوهانجو آهيان
او منهنجا سائين ولايت راء والي
ڏيو ڄرن ڪمل جو دان.

گنهگار عيبدار بدوڪار آهيان
پاپن سان سارو پربور آهيان
او منهنجا سائين ولائت راء والي
ڏيو ڄرن ڪمل جو دان.

بديون ڪري منهنجون معاف
ڪريو ٻولر مَن منهنجو صاف
او منهنجا سائين ولايت راه والي
ڏيو چرن ڪمل جو دان.

ڪريو ٿا مهر سيني تي
ڏيو هٿڙا ٿا سيني تي
او منهنجا سائين ولايت راه والي
ڏيو چرن ڪمل جو دان.

باجهه ڪيو ڪا ٻوليءَ تي
مهر ڪيو ڪا ٻانهيءَ تي
او منهنجا سائين ولايت راه والي
ڏيو چرن ڪمل جو دان.

ڪرپا اوهانجي داس منگي تو
شرن اوهانجي داس ونئي تو
او منهنجا سائين ولايت راه والي
ڏيو چرن ڪمل جو دان.

دل دردن سان آهي ڀرپور
من تيو آهي چڪناچور
او منهنجا سائين ولايت راه والي
ڏيو چرن ڪمل جو دان.

نُڻو منهنجي هيءَ پڪار
ڪُسو دسع سڀ وڪار
او منهنجا سائين ولايت راء والي
ڏيو چرن ڪمل جو دان۔

رهمر تي وات سڱن بتايو
جنم جنمن لڱي منهنجو سجايو
او منهنجا سائين ولايت راء والي
ڏيو چرن ڪمل جو دان۔

داس جو عرض اگهايو سائين
پرڀ درشن بسايو سائين
او منهنجا سائين ولايت راء والي
ڏيئي چرن ڪمل جو دان۔

سائين حوت سنگهه سردار ديالو داتار

سائين جيوت سنگهه سردار ديالو داتار

سائين جيوت سنگهه جو جنم لاڙڪاڻه (سند) جي ڀرسان قمبر جي ڳوٺ ۾ اٽڪل ١٨٣١ع ۾ ٿيو. هنن پنهنجي حياتيءَ جا چوٽيهه سال عيش عشرت جي حياتيءَ ۾ گذاريا. تنهن کان پوءِ جڏهن سندن ڀاءُ کين سائين ولايت راءِ جن وٽ وٺي ويو ۽ هنن اکيون کڻي ڏانهنس ڏٺو ته انهيءَ هڪڙيءَ نظر سان کيس نهال ڪري ڇڏيائون. هو سائين ولايت راءِ جن جي دل وجان سان شيوا ڪرڻ لڳو ۽ سندن نظر هيٺ انهڪرڻ ۾ پورو جوڳه ڀڄايائين ۽ ڀڳتي ڪيائين ۽ رچي لعل ٿـي پيو. خود ڀڳوان مٿس راضي ٿي، کيس چتر ڀوڄي سروپ جو درشن ڏنو. منهنجي پتا سائين ڀوڄراج جو سائين جيوت سنگهه سان ڏاڍو پريم هو ۽ کين پنهنجو ستگورو بڻايو هئائون. کين جيڪو وقت فرصت جو ملندو هو، سو وقت هو سائينجن جي اڳيان ويهي گذاريندا هوا. سندن شيوا ڏاڍيءَ دل سان ڪندا هوا. شام جي وقت ڪافيون ڳائي سائينجن کي راضي ڪندا هوا. سائين جيوت سنگهه صاحب تاريخ ١٤ جنوري ١٨٩٩ع پنهنجن شش جون شنڪائون دور ڪندي پوري اڳواٽ بڌايل وقت تي سرير ڇڏي سچ کنڊ ڏانهن راهي ٿيا.

مداح

سائين جيوت سنگهه سردار ديالو داتار

ڏيو منهنجي من ۾ پيار يو
ٺاڪر اٿي اڄي ڏيکاريو
سائين جيوت سنگهه سردار
منهنجا ديالو داتار.

ٻڏل بيڙو اڄي تاريو
لعل من منهنجي کي ٺاريو
سائين جيوت سنگهه سردار
منهنجا ديالو داتار.

آهيان ڪريل منجهه پاتال
اچي ٿيو منهنجا رکپال
سائين جيوت سنگهه سردار
منهنجا ديالو داتار.

عيب ڪيا اٿم ڏاڍا ڀاري
ڪيو معاف مونکي ٺڪواري
سائين جيوت سنگهه سردار
منهنجا ديالو داتار.

جت ڪٿ اوندهه انڌوڪار
ليو منهنجو اڄي اوهان سار
سائين جيوت سنگهه سردار
منهنجا ديالو داتار.

لوڀ موهہ ڪروڌ ۽ ڪام
تنکي ڏياريو اڇي لغام
سائين جيوت سنگهہ سردار
منهنجا ديالو داتار.

اهنڪار آهي ڏاڍو ستايو
راهہ سنئين ۽ تي مونکي هلايو
سائين جيوت سنگهہ سردار
منهنجا ديالو داتار.

ڪونہ هاي تو پيو ڪو حيلو
اچي تيو هاڻ منهنجو وسيلو
سائين جيوت سنگهہ سردار
منهنجا ديالو داتار.

همت ٻڌي تو سائين نمان
ڪريو مهر مونسي مهروان
سائين جيوت سنگهہ سردار
منهنجا ديالو داتار.

پرپور آهي اوهانجو ڀنڊار
ڪٽي هڪ ڏيو مونکي داتار
سائين جيوت سنگهہ سردار
منهنجا ديالو داتار.

جوت اوهانجيءَ جو چمتڪار
پسائيندو شال مونکي ديدار
سائين جيوت سنگهہ سردار
منهنجا ديالو داتار.

داس ڌ آهي اوهانجو ٻالڪ
اچي تيو سندس ٻرب پالڪ
سائين جيوت سنگهه سردار
منهنجا ديالو داتار.

ٻڪيوٻڪرڻسائين منهنجوٻڪ
اچي لنگها ٻومونکي هيءَ لڪ
سائين جيوت سنگهه سردار
منهنجا ديالو داتار.

ٻت رکو اچي منهنجي ٻبارا
تيو اچي منهنجا رکوارا
سائين جيوت سنگهه سردار
منهنجا ديالو داتار.

لڄ رکڻ وارا اوهين ئي آهيو
ڪارج منهنجا ٻاڻ سنوار ٻو
سائين جيوت سنگهه سردار
منهنجا ديالو داتار.

منهنجا ديالو آهيو داتار
ٻو ڪنهن کي ڪيان ٻڪار
سائين جيوت سنگهه سردار
منهنجا ديالو داتار.

بابا سائين چاندومل صاحب

بابا سائين چاندومل جي بيماريءَ وقت سندن
پيو نمبر پٽ پوڄراج راتِ ڏينهن سندن خدمت ۾
رهندو هو. پوڄراج مئٽرڪ پڙهندو هو، سو پڙهڻ
به بند ڪري سندن خدمت ۾ اچي رهيو. تاريخ
٢٥ جولاءِ ١٨٩٠ع تي صبوح جو پنجين بجي پوڄراج
کي هوشيار ڪري چيائون: ”ڪرپا ڪري هاڻي
اسانکي ضرور موڪل ڏيو. اسانجي وڃڻ جو وقت رهڻ
تي مرضي ڪانهي.“ تنهن تي پوڄراج کان وات مان
نڪري ويو: سائين ڪرپا ته توهانجي گهر جي.
تڏهن بابا سائين چاندومل جواب ڏنو:-

”بابا، اسانجي اها آسيس اٿو ته توهان سدائين
خوش رهندءَ. توهان کي جوهي ڪون ويندو.
توهان جو همٿ نه مُنجهندو. جڏهن جڏهن مونکي
سنڀاليندءَ تڏهن تڏهن مان توهان وٽ اچي حاضر
تيندس. گهڙون ترون شيءِ تيندءَ. ائين نه سمجهجو
ته ڪاڪو ڪونهي“

”سنڌ جي هڪ اتم سڌ مبدائي“
ڪتاب تان ورتل

مداح

بابا سائين - سائين چاندومل

ڪارج اسانجا سڀئي سنواري
اچي اسان کي تاريو بابا سائين
اچي اسانکي تاريو وڃڻ ٻڌندو ٻاڙيو.

پڙ جڏهن ٻوڙي اچي پاري
تيو اچي اسانجا ترت رکواري.

ڪرپا ديا ٻاجھ ڪئو ٻاجهارا
منهن مهر جا وسايو وسڪارا.

پاپن ڪان سائين پاسو ڪرايو
راهه سڌيءَ لئي اسانکي هلايو.

ڏيئي هٿ همٿ جا لنگهايو پار
وينتي اها آهي ٻارون ٻار.

پٽ رکو اچي سائين پيارا
هر ويل ٿيو اسانجا رکوارا.

آهه اوهانتي سارو اسانجو ٽيڪُ
رهي قائم اهو شرڌا جو ايڪ.

پار سنسار ساگر مان لنگهايو
آهي جنم مرڻ کان ڪرايو.

مشڪل اسانجا سائين باباڪيو آسان
ڪري ڪرپا ڏري هٿڙا ٿي مهربان.

هت نہ منجھي ڏسون ڪين اوکي ويل
تي ساٿي رهو سهائي هر گھڙي هر ويل •
ڏوه گناه گھٽ وڏا يون ڪري معاف
هردا اسانجا ڪيو پوتر ۽ صاف •
وڃي نہ جوهي ڪڏهن ڪوئي اسانکي
وينتي اها آهي داس جي اوهانکي •
موجود هرهنڌ حاضران حضور
دامن اسانجا ڪيو دياسان پرپور •
بگڙي جا آهي تنهن کي بنايو
ڪري جي قسمت تہ انکي ٺاهيو •
ڪريو رکيا جاتي هجن ڪٿي تاتي
اُهي جيڪي آهن آسري اوهانجي •
اوهانجا آهيون گھرون ٿا اوهانکان
هرهنڌ هميشه رهو ساٿي اسان سان •
ڪرون نہ ڪٿي اٿاريو اسان کي
داس جي ارداس آهي اوهانکي •
بابا سائين اسانکي هرگز نہ وساريو
اچي اسان کي تاريو بابا سائين
اچي اسانکي تاريو وچن پنهنجو پاڙيو •

سائين وشن داس صاحب

قمر واريءَ دربار جو ڪم سائين جيوت سنگهه جي حوالي جوت سمائڻ کان پوءِ دربار کي سونپيل ٻچل (سائين وشن داس) لي ڀوڄنين ڀيڻهجي حياتيءَ ۾ دربار جي شيوا ڀرم، نماڻائي شانتيءَ ۽ نهٺائي سان ڪئي. هو صاحب برهمچاري ٿـي رهيو ۽ پورن پڳتي ڪري مڪت ٿيو.

مداح
سائين وشن داس صاحب

سائين جيوت سنگهه جا پيارا، قمر جي دربار وارا
سائين وشن داس هاڪارا.

ستگرن جي اوٽ ورتي، حمر مرڻ کان آڳو ٿي
وڃا وير وڃائي وارا.

داس هوڻي عرص اٿاءِ، ٽڙو پسار اڄي لنگهايو
وينتي سڻڻ وارا.

پريت جرن ڪمل جي تاس، ڪرايو پورن منهجي آس
او واهر ڪرڻ وارا.

شانتي من جي داس گهري ٿو، پريت درسن جي ايڪ منگي ٿو
ٿيو مينجا اڄي سهارا.

سائين جيوت سنگهه جا پيارا، قمر جي دربار وارا
سائين وشن داس هاڪارا.

سائين ڌرمداس صاحب

ست سري سوامي ڌرمداس صاحب

سوامي ڌرمداس صاحب جو جنم ١٨٥٤ع ۾ لاڙڪاڻه ضلع جي قمبر تعلقي جي ننڍڙي ڳوٺ نوڙهيءَ ۾ ٿيو. سندن گورو سائين نيڀورام ڀڳت هوا جي سائين وسڻ رام صاحب جا شش هوا. سڄي عمر ايشور ڀڳتيءَ ۾ گذاريائون ۽ گهڻن ست سنگين جو ڪلياڻ ڪيائون. ٤ جون ١٩٤٧ع ۾ پنهنجي انادي اکنڊ آتم سروپ ۾ سمائجي ويا. سوامي جن جي جيون ۾ اهائي آشا هئي ته انسان دنيا ۾ رهندي ست سنگ، سڦل ڪرم ۽ گيان دواران پنهنجو جنم سڦلو ڪري اٽل آنند پراپت ڪن. سوامي جن سنسار ۾ هزارين دکي جيون جو ڪلياڻ ڪيو ۽ پنهنجي ٻالڪن سان هرويلي ۽ هرجاءِ ظاهر باطن مدد ڪري سندن ڪارج راس ڪيائون. جيتوڻيڪ سوامي جن دنيوي چولو تياڳيو آهي تڏهن به هميشه حاضران حضور آهن ۽ سيني شردالن کي سڏيءَ ۾ سڏ ڏيندا آهن ۽ سدا سهائي ٿيندا آهن ۽ مشڪل آسان ڪندا آهن.

مداح

ست سري سوامي ٽرمداس

سائين ٽرمداس ڳوت برهم ڄاري
ڪيو مهر مونتي اڄ هڪ واري.
ٻيڙا گهڻن جا اوهان هن تاريا
ڪارج سيني جا آهن اوهان سنواريا.
جيڪو اوهانجي سرن اچي ٿو
هردو ٽنهن جو نيڪ ٿئي ٿو.
جيڪو اوهان جو وٺي آڌار
سٺي ڪيو ٿا پوري ٽنهنجي پڪار.
جاپُ جپائي اوم ستنام
پورا ڪيو ٿا سڀ جا ڪام.
شرن پڙين جي لڄ رکو ٿا
ٻڪ انهن جا پاڻ ٻڪو ٿا.
مشڪل پوي ٿي جهن کي ڀاري
بار ڪٽو ٿا ٽنهن جا ساري.
ڪري من جون مدايون معاف
سنواري ڪيو ٿا هردو صاف.
ڪڏي چڪر مسان جنم مرڻ جي
هلو وٺي پريه درشن لئي.
داس جي اها آهي ارداس
ڪندا پوري سندس آس.
ٽرمداس ڳوت برهم ڄاري
ڪيو مهر مونتي اڄ هڪ واري.

پـوتـر پـلَ

پاڳو چوٿون

هيرن جي دبلي

ڇورِيل

رام ٻي. هوتوانيءَ جي

ٻه اکر

اڙدو- پارسي وغيره ڪتابن مان ڪي چونڊ شعر ۽ ٽڪرا ڪڍي مون سنڌيءَ ۾ آندا آهن جن ۾ گهڻو ڪري نصيحتون سمايل آهن. هرهڪ ٽڪرو سچي قيمتي هيري جي مثل آهي. انهيءَ نظر ئي هن ڀاڱي تي "هيرن جي ڏلي" نالو رکيو ويو آهي. انهن هيرن جي گڏ ڪرڻ لاءِ مون گهڻن ڪتابن ۾ ٽٻيون هڻيون آهن ۽ وري صاف ڪري سنڌي نظم ۽ نثر جي ڏليءَ ۾ وچڻي رکڻ ۾ محنت ڪئي آهي جنهن ٿوري سمجهه مان موتين ڪڍڻ لاءِ ڪندو آهي. اهڙا هيرا نه گهڻيئي گڏ ڪيا الڳ ٻه هٿي ڪي پورا ڏيان ڏيئو هن ڀاڱي لاءِ هن ڪتاب ۾ ڪاڻ تي پوري رکي ويئي آهي.

"رام"

مهيني جي هر هڪ ڏينهن لاءِ ويچار

١. سڀ کان تکي تلوار ڪهڙي آهي،
غصي ۾ نڪتل لفظ.
٢. سڀ کان وڏي ڪ فائدو ڪنهنکي ٿو ٿئي،
نيڪي ڪرڻ واري کي.
٣. سڀ کان وڏو گڻ ڪهڙو آهي،
بي خوفي.
٤. سڀ کان سٺي خيرات ڪهڙي آهي،
ڏوهه معاف ڪرڻ.
٥. سڀ کان وڏو بهادر ڪير آهي،
جو بدلو نٿو وٺي.
٦. سڀ کان زياده بر ڪهڙو آهي،
غريب جي آهه.
٧. سڀ کان قيمتي موتي ڪهڙو آهي،
مٺا لفظ.
٨. ايشور جو پيارو ڪير ٿو ٿئي،
رحم دل.
٩. مري به زنده ڪير ٿو رهي،
جنهنجي نيڪ نامي آهي.
١٠. سپاتر ڪير آهي،
جو پتا ماتا جي اِڇا ڏسي ئي ڪم ڪري.

١١. سڀ کان سٺو متر ڪم آهي، سڀ سنگ.
١٢. سچو ساٿي ڪم آهي، پرمالما.
١٣. سڀ کان سٺو سودو ڪهڙو آهي، دانُ.
١٤. ڪير خوش رهي سگهندو،
جو سڀ جو ڀلو سوچي.
١٥. دوزخ ۾ ڪير ٿو رهي،
جنهنجي گهر ۾ بدزبان عورت آهي.
١٦. سُرڳ ۾ ڪير ٿو رهي،
جنهنجي گهر واري ۽ اولاد نيڪ آهن.
١٧. سڀ کان وڏو مرتبو ڪير ٿو پائي،
جو ڪنهنجي چغلي يا بدگوئي نٿو ڪري.
١٨. سڀ کان وڏيڪ احمق ڪير آهي،
جنهکي پنهنجو موت ياد نه آهي.
١٩. ايسور کي ڪير پسند نه آهي،
جو پنهنجو ڏن ڏباڻي ٿو رکي.
٢٠. سڀ کان وڏو ڪرائت ڪير آهي،
جو پتا ماتا جي شيوا نٿو ڪري.
٢١. سڀ کان وڏو ابراڌي ڪير آهي،
جو طاقت هوندي بہ جو ڀلو نٿو ڪري.
٢٢. سڀ کان سو امرت ڪهڙو آهي،
ايشور ڀڳتي.

۲۳. خوش قسمت ڪير آهي،
جنهنکي جُوانيءَ ۾ ٻريو ياد ٿو اچي.

۲۴. مرڻ وقت ڪنهنکي ڏک نٿو پاسي،
جو هرڪا چيز ايشور جي ٿو سمجهي.

۲۵. ڪنهنکي پڇتائڻو پوي ٿو،
گهڻي ڳالهائڻ واري کي.

۲۶. ديوتا ڪير آهي،
جو سڀ کي پريم جي نگاهه سان ٿو ڏسي.

۲۷. سچو ايشور ڀڳت ڪير آهي،
جو ايشور کي هرهنڌ موجود سمجهي پاپ نٿو ڪري.

۲۸. ڪهڙي چيز هڪدم پلائي ڇڏڻ کپي،
ٻين جا عيب.

۲۹. مرد جي سچي سوڀيا ڇا ۾ آهي،
انجام تي پوري رهڻ ۾.

۳۰. ڪنهنکي ٿو روئڻو پوي،
جو سوچ بنا ڳالهائي ۽ ڪم ڪري ٿو.

۳۱. انسانيت جو جوهر ڇا ۾ آهي، شرافت ۾.

پرماتما تي وشواس

(۱) جن لوڪن کي پرماتما تي وشواس ڪونهي تن کي مصيبتن، ۽ موت جو خوف رهي ٿو.

(۲) ٻار روئي ماءُ کان سڀ ڪجهه حاصل ڪري سگهي ٿو. اهڙيءَ طرح سچي وشواس سان پريوءَ کي رجهائي ۽ سڀ ڪجهه حاصل ٿي سگهندو.

(۳) پريوءَ ۾ وشواس رکڻ وارو انسان ڪڏهن به اداس ٿي نٿو سگهي ۽ ڪي مايوس ٿي سگهي ٿو. انهيءَ کي هراس ۽ خوف ڪڏهن به نه ٿيندا.

(۴) وهندڙ پاڻيءَ ۾ جيڪو پاڇو لڪ نه پوندو. اهڙيءَ طرح لڪندڙ [illegible] ۾ ايشور جو نرڪاش نه ٿو ٿئي.

(۵) [illegible] ايشور وشواس جي قائم آهي ۽ سڀ چڱايون [illegible] واسو ڪنديون. جنهن جنهن ايشور وشواس [illegible] تن تن سڀ چڱايون ايشور [illegible].

مَن کي وس ڪرڻ جا ڪي اپاءَ

١. من کي ڪنهن نہ ڪنهن ڪم ۾ لڳائڻ گهرجي. خالي ڇڏڻ نہ گهرجي.

٢. ايشور جو چنتن ڪندو رهجي. هر وقت نامُ جو جاپ ڪندو رهجي.

٣. بُدين ۽ پاپن جي نتيجن جو ويچار ڪندو رهجي.

٤. مهاتما پرشن جون حياتيون پڙهجن.

٥. سنا ڪتاب پڙهجن. چڱن ماڻهن جي سنگت ڪجي.

٦. سٺن ڪتابن مان چيدا واڪَ ياد ڪري اُچارجن.

٧. اڪيلائيءَ ۾ رهڻ جي ڪوشش ڪجي. گهٽ ۾ گهٽ ڳالهائجي.

٨. سانتيڪو کاڌو کائجي. گرمي پيدا ڪندڙ شيون نہ کائجن.

٩. اهو ويچار ڪندو رهجي تہ ڪي بہ دنيا جون شيون جتادار نہ آهن.

١٠. ايشور کي هر هنڌ حاظر ناظر ڄاڻي بد ڪمن کان لاڙو ڪجي.

١١. من جي رفتار کي جاچڻ گهرجي.

ڀڳت يا گياني ءَ جا لڇڻ

١. جو ڪنهن ۾ ڀيد ڀاو يعني جات پات يا اوچ نيچ جي خيال کان سواءِ دکي جيون تي سدائين ديا ڪري ٿو.

٢. جنهن آپو يا خودي تياڳي ڇڏي آهي.

٣. جو سمجهي ٿو ته سڀ ڪجهه پرماتما ڪرڻ وارو آهي.

٤. جنهن پنهنجي من ۽ اندرين کي جيتو آهي.

٥. جو اندر ٻاهر هميشه پوتر رهي ٿو.

٦. جو پنهنجي دوشن يعني عيبن جي دور ڪرڻ لاءِ سدائين ڪوشش ڪندو رهي ٿو.

٧. جو سُکن کي پراپت ڪري خوش نه ٿو ٿئي ۽ نڪي سکن وڃڻ ڪري دکي ٿئي ٿو.

٨. جو مٽر لوڙهي شتروءَ کي هڪ درشٽيءَ سان ڏسي ٿو ۽ مان لوڙهي ايمان ۾ هڪجهڙو رهي ٿو.

٩. جنهنکي پنهنجي سراسٽ گڻن يعني چڱين خصلتن جو ايمان نه هجي.

١٠. جنهنجو هميشه پرماتما تي ڀروسو هجي.

ڪامياب زندگيءَ جون ڏهه ڪُنجون

١. ايشور تي پورو ڀروسو رکو.

٢. وقت کي سون کان وڌيڪ قيمتي سمجهو. اڄ جو ڪم سڀاڻي لاءِ نه رکو.

٣. سڀني سان اهڙي طرح هلو، جيئن اوهان چاهيو ته ٻيا توهان سان هلن.

٤. محبت کي فتحيابيءَ جي ڪنجي سمجهو.

٥. جو ڪم پاڻ ڪري نه سگهو انهيءَ کي ٻين جي ڀروسي تي نه ڇڏيو.

٦. ڪنهن به ڪم کي ائين نه سمجهو ته ڪرڻ کان سواءِ ٿي ويندو.

٧. پيسن هٿ اچڻ کان اڳ خرچ ڪرڻ جون تجويزون سوچي پنهنجو مغز پريشان نه ڪيو.

٨. ڪوئي به اهڙو خرچ نه ڪيو جنهن مان پنهنجو يا ٻين جو فائدو نه نڪري.

٩. هر ڪو ڪم اهڙيءَ طرح ڪيو جئن اوهانجي سچي انسانيت نظر اچي.

١٠. اهڙي ڪوشش ڪندا رهو جئن ائين چوڻ ۾ اچي ته اوهانجي حياتي نيڪ حياتي آهي.

مها منتر

جيءَ کولي محنت ڪري پائي، محنت سان ئي طاقت ملي ٿي. طاقت سان دولت، عزت ۽ شهرت ملي ٿي. رستي ۾ ڪنڊا هجن ته ڇا، پيرن ۾ ڇالا پون ته ڇا. طوفان کان، گجگوڙ کان اونداهيءَ کان، بجليءَ کان تيز هوائن کان ڊهڻ نه وڃ. تڪليف کان نه ڊڄ. سبنو صبر ڪر. آهستي ئي پر هردم قدم اڳتي وڌائيندو هل. مشڪل آسان تڏهن ٿيندو جڏهن مشڪل ۾ ڦاسي پوندي. تدبير جي جادوءَ سان تقدير کي وس ۾ آڻڻ جي سوچ ڇاهين ته محنت ڪر ۽ همت ڌار. من ۾ پنهنجي اهوئي مها منتر اچاريندو رهه ته:

"دک پائي سک ملي ٿو—
مَن دک کان ڇو ڳهرائين هاءِ
جڏهن رات اونداري گذري ٿي—
تڏهن روشن ڏينهن اڀرئي آهه."

سچي پرارٿنا

لڙي ۽ وڙهي تو جو آزاديءَ لاءِ
وٺي ڪوشش سن حي آزاديءَ لاءِ
ڪائي هار نہ ڪري پنو ڪم سدا
سچي پرارٿنا جنجي ٿي لنجنکي اَدا.

رکي پرم سڀ سان نہ ڪنهنکي ڏکاري
بندي‌ءَ م پنڻ جڳو ٿي ڏپکاري
سچ خاطر ڪري جان پنهنجي فدا
سچي پرارٿنا جنجي ٿي لنهنکي ادا.

پويس پتوجڏهن ڪس سچائيءَ سندو
پويان پر هرگز نہ لنهن ڪان ڪندو
لوڙي ٿي وڃي اڪيلوءَ سڀ ڪان جدا
سچي پرارٿنا جنجي ٿي لنهنکي ادا.

وٽ سچ جي راهہ

همت ڏار پيائي تانو نہ ڪاءِ
جي راهہ ڪاري جهڙي آهہ رات
ڏٺي آهہ هيٺن جو هرو پل همراهہ
رکي پت انتي وٽ سچ جي راهہ.

ڪٿي پيار ملندءِ ڪٿي ملندءِ ڏڪار
ڪي ڪندءِ گلا ڪي رکندءِ جت منجهان چاهہ
پر ڇڏي اوت انساني مٽي لون نهار
رکي پت ڏٺيءَ لي وٽ سچ جي راهہ.

موتين جي مالها

(١)

گناھن کان آھيان شرمسار، توبھ مدينجا ڌڻي!
ھر وال ھر گھڙي ڪريان ٿو، توبھ مدينجا ڌڻي!
ڏوھھ ڪيا اگر باري گناھن جو نھ آھي شمار
ھڪ دفعو نھ ھزار بار، توبھ مدينجا ڌڻي!

(٢)

ارادو مضبوط دل توانائي رک
اميد سلمي خيال سنا رک
مشڪل تيندا تنھنجا آسان
ادا تون ڀروسو ڀڳوان تي رک.

(٣)

ڪوئي ٻڪو دوست آھي نھ ڪوئي ڪچو دوست آھي
ٻر مصيبت ۾ جو اچي ڪم اھوئي سچو دوست آھي.

(٤)

ھر مصيبت جو سبب ٿي ٿي انسان جي زبان
ھڪ نقطھ ٿي زيادھ نھ تي ٻوي زيان.

(٥)

صبر کان وڌ ڪا مصيبت ۾ ڪوبھ حامي نھ آھي
جنھن ۾ آھي اھو ڪڏھن ۾ ڪابھ خامي نھ آھي.

(٦)

سچو آنند اهوئي انسان تو ماڻي
هر حالت ۾ پرماتما جو شڪر جو ڀڃا آڻي.

(٧)

چو وڃي دوستن ڏانهن گپ شپ اڏائڻ لاءِ
جڏهن پاسي پڙهڻ ڪتاب دل لڳائڻ لاءِ.

(٨)

جگي يا شراب تنهنجي گذري وڃندي
جڏهن ڀڳوان جي ڀڄا تن گذري وڃندي
گهڻو نه وڃي عمر گذري وهندي وهندي
ٿوري جا ٻچي آهه ساڃي گذري وڃندي.

(٩)

اکيون جي آهن دل جي اندر تنکي کولي ٿون
نه ڪرين حاوه حق جو ديدار الي ٿون.

(١٠)

جوانيءَ ۾ ڪر سمرن سستي ڇگي نه آهه
ايندي جڏهن پيري نه ڪجهه ٿيڻو نه آهه.

(١١)

انسان جو جنم پائي د جي نه ڪرين ٿون بندگي
ته نه هجڻ جي برابر آهي تنهنجي زندگي.

(١٢)
زندگي اهڙيءَ طرح گذار جو جڏهن پورا ٿين پساھ
دنيا جي چپن تي رهي تنهنجي لاءِ بس واھ واھ.
(١٣)
نيڪ انسان اهو جنهن کي صحبت سُٺي ملي
مگر بڇڙو اهو آھ جنهن کي صحبت بُري ملي.
(١٤)
من اهڙي پريت ڪر جهڙي وڻ ڪري
پاڻ جلائي اس ۾ ٻين تي ڇانو ڪري.
(١٥)
جن پاتو تن پريم سان پاتو آهـ
پريم کان سواءِ هٿ ڪجھ نه اچڻو آھ.
(١٦)
سڪندر جهڙا بادشاھ نه دارا رهيا نه جم رهيا
هن زمين جي تختي تي سوين آيا سوين ويا.
(١٧)
جيترا تارا آڪاس ۾ تيترا دشمن هوندءِ
سُهائي جي رگهوير ته وار وِنگو نه ٿيندءِ.
(١٨)
مرڻ پلو ان جو جو جيئي تو پنهنجي لاءِ
زنده اهو آهي جو مري تو ٻين لاءِ.

(١٩)

انسان تنهن لو سرخرو آهين ابط نان بوء
ڪنا رنگ آلي لي بتو لي گسخط نان بوء.

(٢٠)

دنيا جي للدلن م ڪجهه مزو له رهو
بوب دوس جو شوق جوسو بط بورو ندلو
ذمان هتان جو رهس ذ هتان جو رهس
دنيا د وبئي ڪ برماليا ند ند ملو.

(٢١)

جيء ليآهي هڪهي اتولي ڏور ۽ امان
جو ڪر اچي دنيا م انسان ڪي انسان.

([illegible])

ٺرالي ڪنهن جي د بئي نو جولي
دنيا م ان جو ند لئي بد جواهر ڪولي.

(٢٣)

ڪبڙا ڪبڙا ذ دنيا مان دولت جا ڏلي وبا
ند دولت جي ساط ند ناو نجا وبا
شمشام بوبي ءوت بهجالي آبا واپس سب لوڪ
ساںد سڪندر وبا ذ چڪ ڪوم لي وبا.

(٢٤)

ڪجهہ گذري ويئي ڪجهہ گذري آهہ
گذر ڪان سواءِ پيو ڪجهہ ٽيڪو نہ آهہ.

(٢٥)

گرگوبند ٻئي سامهون ڪيان ڪنهنکي نمسڪار
ٻاهاري گر پنهنجي تان جنهن پسايو ديدار.

(٢٦)

سچ جهڙو تپ ناهي - جوٺ جهڙو پاپ
تلسي جنهنجي هردي سچ وسي، تنهنجي هردي آپ.

(٢٧)

سواس سواس ساڻ سري رام جپ، اجايو سواس نہ کوءِ
ڪير ڄاڻي تہ انت جو اهوئي سواس نہ هوءِ.

(٢٨)

جو رکي تو بين جي شاد مانيءَ جو خيال
سو هرگز نہ پائيندو پنهنجي طبيعت ۾ ملال.

(٢٩)

اهو پلا دک ڪٿي ڏسي، اهو پلا رنج ڇو سهي
جنهن جي دل جي خواهش تي عقل جو ضابطو رهي.

(٣٠)

وٺ ڪر همت ڪان، جيسين تو دل ۽ جان جو ساٿ آهہ
ڪاميابي ۽ ناڪامي، ايشور جي هٿ ۾ ئي آهہ.

(٣١)

عقل مند انسان هميشه ٻولي ٿو لوري
بيوقوف انسان هميشه ٻولي ٻوءِ لوري.

(٣٢)

چاھ مٽي، چنتا وئي، منوئا بي پرواھ
جنجن کي ڪجھ کپي نه ٿو، سوئي آھ شاھنشاھ.

(٣٣)

اي دل تون فڪر ڪين ڪر، تنھنجو ايشور ئي آھي
مشڪل پيو نه جا تيون مشڪل ڪُشا ٻي آھي.

[٣٤]

ڪيس وسار نه ٻالپڻون جي ساھين ڪاياڻ
ادا ھڪ ڪال کي ٻيو سوري ڀڳوان.

[٣٥]

سُک آھي سڀ ڏُک ٿُد ٻُدو ٻئي نه مھمان
خوشيءَ سان ڪر آڌر آدر موڪلي جو ڀڳوان.

[٣٦]

نه مايا ٻنھنجي نه مَنُ ٻنھنجو نه ٻنھنجو ھيءُ سنسار
مِيا! ھن جيو جو ٻس آھ آسرو ھڪ سرجن ھار.

[٣٧]

تاج جا صاحب ويا مفلس ويا محتاج ھليا
اسان کي ٻي ٻس وڃڻو آھ ڪلھ نه ھليا اڄ ھليا.

پونر پَل

پاگو پنجون

اَمُلہ وَچَن

سمپادک

رام بي٠ موٹواڻي

املهہ وچن

حيون م ڪي گھڙيون اهڙيون اچن ٿيون جڏهن
انهن پيو ڏسڻ ۾ اچي ته انسان هر قسم جي اميد ۽
آسرو لاهي ويٺو آهي. هو اداس ۽ نااميد آهي.
ان وقت اهو ضروري آهي ته ڪو اهڙو وسيلو هجي،
ڪو اهڙو آسرو هجي جو ڪيس الساهت ڪري هن ۾
نئين جوت جڳائي ۽ مڃهس اداسا عيوض آشا پرگهٽ
ڪري جئن حيون جا ڏينهن آنند ۽ شانتيءَ ۾
گذاري سگهي. ان لاءِ اهوئي علاج آهي، اهوئي
دارون آهي ته انسان مهاپرشن، سنتن، گياني پرشن
۽ ودوانن جا ڪي امولڪ وچن، ڪي شبدَ ڪي
چوٽيون پڙهي ۽ هنداني، ڪِنَ ڪِنَ، پُلَ پُلَ ۾ انهن
تي ويچار ڪري، انهن جو اڀياس ڪري، پنهنجي
جيوت ۾ پلٽو آڻي سگهي.

انهيءَ مراد سان، انهيءَ مسئا ۽ آشا سان هن
”پولو پُلَ“ پستڪ جي پوئين ڀاڱي ۾، مهاپرشن،
سنتن، گيانوانن، ۽ ودوانن جا املهہ وچن گڏ ڪيا
ويا آهن جنڪي هردي ۾ ڌارڻ ڪرڻ سان جان ۾
نئين چوٽ اچي ويندي. مونکي اها آشا آهي ته
هيءَ وچن هرڪنهن کي ڏُڍُ ڏيندا، آنند بخشيندا
۽ من جي شانتي پراپت ڪرڻ لاءِ وسيلو ٿيندا.

جيڪڏهن ڪنهن کي ... هن مان لاڀ رسيو ته
مون لِکَ ڪَنيا.

رام

اٿلهه وچن
(گورو نانڪ)

ايڪ اوانڪار سَت نامُ ڪَرتا پُرکُ
نِربهؤ نِرويُر اَڪالُ مؤرت
اَجوني سَيڀن گؤر پرساد
جَپ آد سَچُ جُگاد سَچُ
هيُ ڀي سَچُ نانڪ هوسي ڀي سَچُ.

ارٿ

پرميشور فقط هڪڙوئي آهي. ان جو نالو قائم آهي.
هو ساري رچنا جو رچيندڙ ۽ سرو وياپڪ آهي.
هن کي ڪنهن جو به ڀؤ ڪونهي.
هن جو ڪنهن سان به وير ڪونهي.
هن جو سروپ ڪال يعني وقت جي اثر کان پري آهي.
هو جونين کان رهت آهي. هو پاڻيهي پاڻ ٿيندڙ آهي
يعني هن کي ڪنهن بہ پيدا ڪونہ ڪيو آهي.
اهو پرماتما گروءَ جي ڪرپا سان حاصل ٿئي ٿو.
اهڙي پرماتما کي گهڙيءَ گهڙيءَ ياد ڪريو.
اهو شروعات کان ست يعني قائم هو.
اهو (جُڳن) جڳن کان اڳي بہ قائم هو. يعني جڏهن

سگِيا جي رچنا نه رچيل هئي، تڏهن به هو قائم هو، هاڻي به هو قائم آهي.
سري گورو نانڪ صاحب جن فرمائن ٿا ته آئيندي به اهو قائم رهندو.

++++

(٢)

لوڪهو بسنهُ، هر هن ٻنارڪ
ستگور ٽمري، ڪاح سواري (اڪ رهاء)

١- ڏشٽ دوُنهُ، پرميسر ماري
هن ڪي ٻنج رکي ڪرتاري

٢- باد شاه شاه سب وس ڪر ديني
اٽمرت نام مها رس پيني

٣- اٽرڀئه هوءِ ڀڄهو ڀڳوان
ساڌ سنگت مل ڪينو دان

۴- سرڻ پرڀ انترجامي
نانڪ اوٽ پکري پرڀ سامي.

(٣)

هي اَچُتَ، هي پارَ بِرهَمِ؛ اَبناسي اَگَهه ناس
هي پُوَرنَ، هي سَربَ ميءِ، دُکهَ ڀَڃَنِ گُڻَ تاسِ
هي سنگي، هي نِرَنڪار، هي نِرگُنِ، سَڀ ٽيڪ
هي گوبِندَ، هي گُڻَ نِدان، جا کيءِ سَدا بِبيکَ
هي اَپَرَ ٻَپَر هَرِ هَري، هَمَ پِي هوون هارَ
هي سَنتهه کي سدا سَنگِ، نِدرا آدار.

هي ٺاکُرَ هَمُ داسَرو، مَمَ نِرگُنَ گُنَ نهي کوءِ
نانَڪ دِيجئي نامُ دانُ، راکُهه هيئي پروءِ.

هي پار برهم! تون ئي استر آهين ۽ ناس ٿيڻ کان رهت آهين؛ هي پورن پرميشور! تون ئي سڀ پر وسيل تو. تون ئي دکه دور ڪندڙ ۽ گڻن جو سمندر آهين. هي نرنڪار! تون سڀ جو سنگي آهين ۽ ٽنهي گڻن کان نيارو آهين. هي گوبند! تون گڻن جو خزانو آهين؛ تنهنجي گڻن جو سدائين ماٺهو ويچار پيا ڪن. هي هري! آهين سيئي جيون کان پري ته به اُنهنکي ستا ڏيڻ وارو تون ئي آهين؛ هينئر به آهين، اڳي به هئين ۽ آئينده به هوندين. هي سنتن جا سديو سهائڪ! تون نرآدارن جو آدار آهين. هي سوامي! مان تنهنجو داس آهيان. مون ۾ ڪو به گڻ نه آهي. ڪرپا ڪري مونکي دان ڏي نام جو، ته اُنکي پنهنجي هردي ۾ پوئي رکان.

(۴)

١- لبرا ڪبتا جالو ناهي،
مٿي لو ستوڙُ ڪپتوئي
مٿي ڪونٽئاري ڪو ڳڙُ ناهي،
آبي لرسُ پٺتوئي

٢- لرسُ پٿيا مهرا مت هوئي،
ست گورُ سڄڻُ ملتا
نانڪ نامُ ملي٘ء تان جيوان
تن من ٿيوي هرئا.

هي پريوا مون لنهنجا اڻڪار ماڻا لبي ڪين آهن. لـو ڪرپا ڪري مون داس کي ڪٽي (جوڳ) لائق ڪـو آهي. مان آشبان بي ڳٺو، مون ۾ ڪوڊ گڻ نہ آهي. تو پنهن مي ٻاجهہ ڪٽي مون لي ڪئي آهي. لنهنجي گهڻي ٻـاجهہ جڏهين مون لي ٿي، لڏهن مونکي سچڙ ستگورو مليو. هي پريوا جڏهن مونکي لنهنجو نام ملي تو، لڏهن ئي مـان جيئرو رهان تو ء لڏهين ئي منهنجو لن من سُپ ڳٺن سان [هرئا] هريو پريو ٿئي تو.

٣- دِين دَردَ دُک ڀَڃنا، گُهٽ گُهٽ نانَڪ اناٿَ
سَرڻ تُماري آئو، نانڪ کي ڀرڀ ساٿ.

٤- ٻِسر گَئي سَڀ تاٽ پَرائي
جب لي ساڌَ سنگت موھ پائي
ناکوٻَري نهي ٻِگانا سگل سنگ ھَمَ کَئُ ٻَن آئي.

٥- ڀَئي پَراپَت مانُکَ دِيھُرِيا،
گوبِندَ مِلڻَ کي اِھَ تيري بَرِيا
اَوُر ڪاج تيري ڪتي نه ڪامُ،
مِل ساڌ سنگت ڀَڄ ڪيوَلَ نام.

٦- رَتَنِ گُوالي سوئِکي، دوُسُ گَوانِيا کاءِ
ھري حَسَا حَنَمُ ھوءِ، ڪوڏي بَدلي جاءِ.

٧- سُکي بَسي مَسَکِينَا، آپُ نوار تَلي
نَڏي ٻڏي اھنڪاريا، نانڪ گرب گَلي.

٨- آئَس کَتُ جو جاڻي نيچا سو تُوُ گَنبَئي سَڀ لي اوُچا
جا ڪامن ھوءِ سَگل کي رِينا،
ھَرِ ھَرِ نامُ تِنَ گُهٽَ گُهٽَ چِينا.

۹- ڀلا مرڻ قبول، جيوڻ ڪي ڇڏ آس
ھوھ سيّنا ڪي ريٹڪا، تہ آءِ ھماري پاس.

۱۰- آسا ڪرتا جڳ مئا، آسا مري نہ جاءِ
نانڪ آسا پُرئيا، سچي سنَ چت لاءِ.

۱۱- باھر بلنڌڙي بجھ گئي، رڪنڌڙو پريُ آپ
جن اپائي ميدني، نانڪ سو پريٖ جاپ.

۱۲- نانڪ ڦڪيءَ بولئي، تن من ڦڪا ھوءِ
ڦڪو ڦڪا سديئي، ڦڪي ڦڪي سوءِ.

۱۳- جي پلي جي چڪي، سائين پيي تنھنجي ڪاپ پئا
جنا نيھ دوجاٹي لگا، جھورمرھ سي واپ پئا.

۱۴- گيان ڌيان ڪڇ ڪرم نہ جاٹا سار نہ جاٹا تيري
سڀ تي وڏا ستگور نانڪ جن ڪل راکي ميري.

(٧)

نصيحت نامي تان

كبجي نيك نامي جو د بوي صدا
جو د يسي زمين بر سو هوسي فنا .

دالـــر ودولت كـــــي بيشمار
نارهبنگي كروڑى نارهبنگي هزار .

دمڑا ليكا جو مرجـــي اور كاه
د بوي دلاوي رهـــاوى خداء .

هـــولنا نـــ راكث اكملا نـ كـــاء
لتليق دل داني ووهي بهشت جاء .

د نيا كا د برانا كبهي ماك مرا
آيـــا موت سر بر نـ لرا نـ مرا .

آ ـــا اكـــلا اكـــلا چـــلالنا
چلتي وقت كولـي كام نـ آيا .

غفلت كروگي لو كالو كـــي مار
ستي وبيتا كولي ليبنگا نـ سار .

هروقت بندي نا خدمت وسار
ـــي ء غفلت مر بـــارى نـ هار .

لوبه نـ كمتي آ كردى گناه
دركانس عالمرسي لبرى بناه .

(٨)

نائين محلي جي سلوڪن مان

١- ڳُنَ گوبندَ ڳائيو نَهي، جَنَمُ اَڪارٿ ڪينَ
ڪَهُ نانڪَ هَرِ ڀَڄُ مَنا، جِهه ٻِڌِ جَلَ ڪؤ مينَ.

ارٿ

(هي جيوا مانکا جنم پائي) پرميشور جا گُڻ نه ڳايا آهن، ۽ (پنهنجو اُمر) جنم اجايو وڃايو اٿيئي، صاحب فرمائين ٿا ته جيئن مڇيءَ جي پاڻيءَ سان پريت آهي تئين هي من! تون به هريءَ جي ڀڄن سان پريت رک.

٢- بِرڌَ ڀئيو سوجهي نَهي، ڪالُ پهؤ چِئو آنَ
ڪهُ نانڪَ نَرُ باوَري، ڪِءُ نه ڀڄي ڀڳوانَ.

ارٿ

ٻڍو اچي ٿيو آهين (ته به) سمجهين نٿو ته ڪال اچي پهتو آهي، گرو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا، ته هي مورک جيوا ڀڳوان جو ڀڄن ڇو نه ٿو ڪرين؟

٣- ڌَنُ دارا سَنپتِ سَگلَ، جِنِ آپني ڪَرِ مان
اِن ميءُ ڪَڇُ سَنگي نَهي، نانَڪ ساچي جان.

ارٿ

ذن استري ۽ سڀ ماڪيت، جنکي ٻيهڄو سڄهي وٺو آهن، ان مان ڪوبه توسان سنگ نہ ليندو، صاحب فرمائن ٿا تہ اها ڳالهہ سچي ڪري مڃ.

٤. سڀُ سُکَ داتا رامُ هيءِ، دوُ سَرَ ناهِنَ ڪوءِ
ڪَهُ نانڪ سُن رِي مَنا، تَهِ سمرتُ گتِ هوءِ.

ارٿ

سيني سکن جو ڏيندڙ هڪڙو اڪال پرک آهي، (اُنهي کان سواءِ) ٻيو ڪو ڪونهي، صاحب فرمائن ٿا، تہ هي مَن، ٻڌ، اُنهيءَ (پرڀوءَ) جي سمرن ڪري ئي مڪتي لڀندي.

٥. جَڳ سپنا اُرُ پيکنا، اَيسي جڳ ڪَهُ جان
اِنَ مئي ڪَڇُ ساچو نهي، نانڪ بِن ڀڳوان.

ارٿ

(هي ڀائي!) هن جڳ کي سپنو ڪمل ڪري سمجهہ، گورو نانڪ صاحب جن فرمائن ٿا، تہ هِنَ (جڳ) ۾ ڀڳونت کانسواءِ ڪجهہ سچو يا قائم نہ آهي.

٦- جهُ سکہ کہُ چاهي سَدا، سَرن رام کي ليهہ
کہُ نانک سن ري مَنا، دُرلَڀ مانُکہ ديهہ.

ارٿ

(هي ڀائي) جي تون ڀائيندين، تہ مونکي سدائين سک ملي، تہ رامجي سرن وٺ؛ گورو نانک صاحبجن فرمائين تا تہ هي من، ياد رکہ تہ هي مانکا ديهي درلڀ آهي.

٧- مَن مايا مےٴ ڦَڌِ رهيو، بِسريو گوبند نامُ
کَہُ نانک بن هرِ ڀجنُ، جيون ڪونِي ڪامُ.

ارٿ

(هن جيون جو) من مايا ۾ ڦاٿو پيو آهي، ۽ (کيس) گوبند جو نالو وسري ويو آهي، گورو نانک صاحب جن فرمائين تا تہ هريءَ جي ڀڄن کانسواءِ جيئڻ کهڙي ڪم جو آهي؟

٨- سُکہ ميٴ بهُ سَنگي ڀئي، دُکہ ميٴ سَنگہ نہ ڪوءِ
کہ نانک هرِ ڀجُ مَنا، اَنت سَهائي هوءِ.

ارٿ

سکہ ۾ گهڻيئي اچي ٿا سنگي ٿين، پر دکہ ۾ ڪو ساٿي ڪونهي، گورو نانک صاحب جن فرمائين تا، تہ هي من! هريءَ جو ڀڄن ڪر تہ هو اَنت ويلي تنهنجي سهائتا ڪري.

٩- ڪرڙو ھُتوسُ نا ڪيتو، ڦِڙيو لوڀَ ڪيءِ ڦَندَ
نانَڪ سمو رَمِ گَيو، اَبَ ڪِهُ رووتَ انڌَ.

ارٿ

(ھي ڀائي!) ڪڏھن ڪرڙو ھوء سو نہ ڪيئي، ۽ لوڀ جي ڦاھيءَ ۾ وڃي ڦٿين، گورو نانڪ صاحب جن فرمائن ٿا، تہ ھي انڌا (جيو!) اھو سمو لنگھي ويو، ھاڻي ڇو ٿو روئين؟ (يعني ھاڻي روئڻ اجايو آھي.)

١٠- سر ڪنبيو بَگَ ڏُکيءَ، ڪَنَ جوت لي ھِڻ
ڪَھُ نانَڪ اِھُ بِڌِ ڀئي، لَٿُو نہ ھَرِ رَسُ لين.

ارٿ

سر ڪنبڻ لڳو، ٻير ڏکڻ لڳا ۽ اکين جي جوت گھٽ ٿي ۽ گورو نانڪ صاحب جن فرمائن ٿا، تہ اھڙي حالت اچي ٿي آھي، تہ بہ (ھي جيوا!) ھريءَ جو رس نہ ورتئہ.

١١- جَگَ رَچنا سَبَ جُوٺَ ھئي، جان لِيھُ رِي ميتَ
ڪَھُ نانَڪ ٿِرُ نا رھي، جِمُ بالُوَ ڪي ڀيتَ.

ارث

هي متر سمجهي وٺ تہ هيءَ جڳہ جي رچنا سڀ جوني آهي، گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا تہ جهڙيءَ طرح واريءَ جي ڀت نٿي ٻهي سگهي تهڙيءَ طرح اها رچنا بہ قائم نٿي رهي.

١٢- رَامُ گَئيو راوڻ گَئيو، جا کو ٻهُ پَرَوارُ
ڪَهُ نانَڪ ٿِرُ ڪِڇُ ناهي، سُپَني جِئُ سَنسارِ.

ارث

رام ويو، راوڻ، جنهن کي وڏو ڪٽنب هو اهو بہ [مري] ويو، گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا تہ ڪجهہ بہ ٿر نہ آهي، هي جڳت سپني جي سمان آهي.

١٣- چنتا تاکي ڪيجيئي، جو اَن هوني هوءِ
اِها مارَگُ سنسارَ ڪو، نانَڪ ٿِرُ نَهي ڪوءِ.

ارث

چنتا اُنهي جي ڪجي، جا نہ ٿيڻي هجي، گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا تہ سنسار جي اها ريت هلندي پيئي اچي، جو ڪو بہ ٿر نٿو رهي.

١٤- سَنگ سَکا سَڀ تَج ڳَئي، ڪوئو نہ نِبھيو ساٿ
ڪَھُہ نانڪ اِھ بِپَتَ مين، ٽيڪ ايڪ رَگھُناٿ.

ارٿ

سنگي ۽ سالي سڀ ڇڏي ويا، ۽ ڪوبہ ساٿ نہ ڏنائون، گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا تہ ھن مشڪلات جي وقت مونکي ھڪڙي پرماتما جو آسرو آھي.

١٥- ھِرُني مانَ ڪَيا ڪَري، جَگ سُڀَني ھُہ ستانُ
ان مين ڪِڇُ تِرو نَھين، نانڪ ڪھيو ٻکانُ.

ارٿ

[ھي پاڻي] ڪوڙو ايمان ڇو ٿو ڪرين؟ ھن جڳ کي سڀني وانگر ڪري سمجھ ۽ گورو نانڪ صاحب جن [ھيءَ ڳالھ] کولي ڇئي ٻڌائين ٿا، تہ ھن [جڳ] ۾ ڪيھڙو ڪجھ بہ نہ آھي.

١٦- رامَ نامُ اُرِ مين گَھيو، جا کي سَمَ نَھين ڪوءِ
جِھَ سِمَرت سَنڪَٽ مِٽي، دَرَسُ تُھارو ھوءِ.

ارٿ

اسان رام جو نالو ھردي ۾ ورتو آھي، جنھن سمان ٻيو ڪوبہ ڪونھي ۽ ھن سمرن ڪري سڀ ڏک ناس ٿين ٿا، ۽ (ھي پرماتما) تنھن جو درشن پراپت ٿئي ٿو.

(٩)

سري ڀڳت ڪبير صاحب

١- ڪبير سڀ تي هم ٻري، هم تج ٻلو سڀ ڪوءِ
جن ائسا ڪر ٻوجهئا، ميت همارا سوءِ.

ارٿ

سري ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا تہ اهنڪار سڀ کان ٻرو آهي، انهيءَ ڪري تون ڇڏ تہ توکي سڀڪو چڱو چوي. جن پرشن ائين سمجهيو آهي (تہ اهنڪار ٻرو آهي) سي منهنجا متر آهن.

٢- ڪبير جس مرني تي جگ ڊري، ميري من آنند
مرني هي پائيئي، پورن پرمانند

ارٿ

سري ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا تہ جنهن موت کان جڳتر جا جيو ڊڄن ٿا، تنهن مان منهنجي من ۾ خوشي ٿيئي ٿي [ڇوجو] پورن ۽ سچو آنند مرڻ سان ئي پائبو.

٣- ڪبير اهه تن جائيگا، ڪوني مارگ لاءِ
ڪيءِ سنگت ڪر ساڌ ڪي،
ڪيءِ هر ڪي گن گاءِ.

وانگر آهي، جو ڏهن ئي ڏسائن ڏي اُڏامي ٻيو
وڃي، جهڙي جهڙي صحبت جو ڪري ٿو، اهڙو
ئي ڦل هو پائي ٿو، مطلب ته عام ماڻهن جو من ٻدو
پٽڪي، پر ڪي ساڌ سنگت ڪن ٿا، سي اُهو
ڦل پائين ٿا؛ ۽ ٻيا انهيءَ ڦل کان نراس رهن ٿا.

٩- ڪبير سنگت ڪرئي ساڌ ڪي،
انت ڪريءِ نرباهُ
سا ڪت سڱ نه ڪيجئي، جالي هوءِ ٻباهُ.

ارٿ

سري ڪبير صاحب جن فرمائن ٿا ته ساڌن
جي سنگت ڪرڻ کپي، (جو جو) اها آخر ۾
نرٻاهه [illegible]. ٻاهرين جي سنگت نه ڪرڻ
کپي، جنهن [illegible] هاڃي ٿيندي.

١٠- ڪبير [illegible] ڄاڻ ته جاءِ،
[illegible] ڪين [illegible]، رامهِ نام سماءِ.

ارٿ

سري ڪبير صاحب فرمائين ٿا ته رام جو
[illegible]، جيترو سرير ۾ ڏن وڃن
[illegible] جي ڪنول روپي چرڻن ۾
[illegible] آهي يعني لڳائي ڇڏيو
[illegible] سمائجي رهندا.

١٦- ڪبير مايا تجي ته ڪيا پيا، جؤ مانُ تجتا نهي جاءِ
مَان مُني مُنوَرِ گلي، مانُ سڀيءَ ڪو کاءِ.

ارث

سري ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا ته مايا کي تياڳ ڪيءَ ته ڇا ٿيو، جيڪڏهن اهنڪار تياڳ نه ڪيو اٿيئي. وڏا وڏا سرشت مني اهنڪار ۾ ڳري ناس ٿي ويا آهن ۽ اهنڪار سڀني کي کائي چٽ ڪري ڇڏيو آهي.

١٧- ڪبير جا گهرَ ساڌَ نه سيويئه ۽ هرکي سيوا ناهه
تي گهرَ مرهَٽَ سارَکي، ڀؤتَ بسهِ تنَ ماهِ.

ارث

سري ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا ته جنهن گهر ۾ سادن جي شيوا ۽ هريءَ جي پوڄا نه ٿي ٿئي، سو گهر مساڻ وانگر سمجهو جنهن ۾ ڀوت رهن ٿا.

(١٠)

سري ڀڳت تلسيداس صاحب

١- ديا ڌرم ڪا مول هئه، نرڪ مول ابھمان
تلسي ديا نہ ڇوڙيئي، جب لگ گھٽ ۾ پران.

٢- ايڪ گهڙي آڌي گهڙي، آڌي ۾ پن آڌ
تلسي سنگت ساڌ کي، ڪٽي ڪوٽ اپراڌ.

٣- اپ ڌوٺي پر اپڪار سڪي، جو وڃار مت جاءِ
تلسي اس سنسار ۾، پھر يہ پن سڪداءِ.

٤- ٿڙا ڀروسا جان کي، ديتا گود ۾ سيس
تلسي اپني داس کي، رکيا ڪرو جگديس.

٥- من نائي پن رهي، اب ڪڇ بنتي ناٿ
تلسي اپسي جانڪي، مکن رکو من مائي.

٦- آءُ نهين آدر نهين، نهين نيهن ۾ نينهن
تلسي وهان نہ جائيئي، چاهي ڪنچن برسي مينهن.

٧- تلسي آھ غريب کي، ڪبھي نہ خالي جاءِ
موئي نکري کي کال سي، لوها ڀسم هوجاءِ.

٨- جب تم جگ ۾ آئي ٿي، جگ هنس مک تم روئي
ايسي ڪرني ڪر چلو، تم هنس مک جگ روئي.

۹- تلسي يا سنسار ۾، پانت پانت کي لوڪ
سڀ سي رل مل بيٺيئي، ندي ناؤ سنجوڪ.

۱۰- جنني جني تو ڀڳت جن، يا داتا يا شور
نهين توجنني بانجهه رهي، ڪاهي گنوادي نور.

۱۱- تلسي يا جڳ آءِ ڪي، جن نہ جپيو سري رام
کانا پينا پهرنا، تن کا سگل حرام.

۱۲- مايا سگي نہ من سگا، سگا نہ يہ سنسار
تلسيداس اس جيوڪا، سگا هيءَ سرجن هار.

۱۳- تلسي اس سنسار ۾، مطلب ڪا بيو پار
جب تڪ پيسا گانٺ ۾، تب لگ لاکون يار.

۱۴- تلسي اس سنسار ۾، تين وستو هيءَ سار
ستسنگ اور هري ڀڄن، نشدن پر اپڪار.

۱۵- تلسي يا سنسار ۾، پانچ رتن هين سار
ساڌ سنگت ستگور شرن، ديا، دين اپڪار.

۱۶- سنت سماگم هر ڪٿا، تلسي دُرلڀ دوءِ
ست دارا ار لڇمي، پاپي ڪوئي هوءِ.

۱۸- ڌ پرج ڌرم ست
آپد ڪيا

(۴)

ڪُبُ جـي مَن جو لون ڪرين، هردو ڏر نرمل،
من ڪـي رڪـ لون مـؤن م سانتيڪو ڪومل،
انئي بهر اَحل، رهـ لون، روڪي پاڪي. [۱۷-۱٦]

(۵)

سب هڪ سمجهي منش جو منهنجو پڇن ڪري،
مون ڪـي پڻ سب ـمبو پر وينل تـو سمجهي،
مون پرسو ورلي، بوء هلي ڪنهن ربت پي. [٦-۳۱]

[٦]

اوچ اٿـائڻ بـاڪي گهرجـي شڌ بڌ سـاڻ،
هبت ڪرڻ لو ڪن ڪي جاهي پوڪ سجاڻ،
ماٿهو پنهنجو پاڻ، آهي ويري يا سڄڻ. [٦-۵]

[۷]

ڪرم ڪجي ڪمن تـو ڦل جـي آس ڪَمان،
سنگ ڪري؛ جاڻي مرض؛ موهـ دويش بنان،
ستوگڻي پڪ سان، سڏجي اهڙو ڪرم لو. [۱۸-۲۳]

[۸]

وشين يوڳڻ سـاڻ تو جڪو سک پـڙ پـي،
امرت بهر پـالمن لـڳي، آخـر وِکُ پـاسي،
ارجن! ان سک کي، رجوگڻي تو ڪولجي. [۱۸-۳۸]

(شري مينگهراج ڪلواڻي)

(١٣)

ساميءَ جي سلوڪن مان

١- پرميشر پرتڪ، سامي سورج جان رهي؛
انڌا ڏسن ڪينڪي، پٽي پنهنجي اک؛
ڪوهه ڪران جڪ جڪ، تو درد ديوانن جان.

٢- خالق منجهه خلق، خالق سڀ خلق ۾؛
سمجهي ڪو سامي چئي، ورلو ڪو هڪ،
مهر ڪري مالڪ، جنهن تي پرچي پاٺهي.

٣- سامي الک اپار، من پڌ واڻيءَ کون پري؛
وياپي رهيو وِس ۾، ساکي سڀ جنهار؛
مِلي ساڌ سنگت سان، تو غصي کي غار؛
ته دوست جو ديدار، ڏسين هن اکين سان.

٤- ستگر جهڙو شاهه، ڪونه ڏٺوسين ڪاٿهين؛
پَرچي ڏنو جنهن پورپي، آتم ڏن اُتاهه،
نڪي پڇيائين جات پات، نڪي پڇيائين راهه؛
ڪري من اُچاهه سامي، چڏيائين چن ۾.

٥- ڪُسنگ ڇڏائي، سوئي ساڌو ستگرو؛
ڏيئي گڻ هر پيگت جا، اوگڻ مٽائي؛
انتر مک جوڙي ڪري، اوديا پٽ لاهي؛
سامي لکائي، آتم پد اکين سان.

(۱۴)

شاهہ صاحب

(۱)

جيڏو ڏُکو لسانءِ، پاڇھ نہ ليڏ پاڻي مَگان
رڄ لَنيس ريءَ نوڙيس، لون ڇَھَرُ لون ڇانءِ
ڪُڇاڙو ڪپانءِ، لوڪـي معلوم سُبڪا.

(۲)

جيڪي منجھ جُهَان، سو تاريءَ لَڳي تُوجي
لُطُفَ جي لُطيفُ جي، لو وت ڪمي ڪان
عدل ڇتان آن نہ، ڪو قہر و ڪم فضل ٿيو!

(۳)

پاڻي منهن مونن مرءِ عرصہ سان ٿذار
ناتي نيط نِجار، نہ لو مر دبرو دوسہ ٿيو.

(۴)

لَرُ واريءَ مبنهن ڪٽان ڇٽن مٽي مر وار
لنهن ڪان بہ اڳرا آھن مون مر عيب اپار
اھنهن اضطرار بيهدي لطفسان لطف ڇڪي.

(۵)

ڇَڳَن ساڻُ ڇڪانيؤن، انءِ سيڪو ٿـوءِ
لوٿنءِ ڪري نہ ڪوءِ، ڇُن ساڻُ پلا نبون.

(٦)

ٻرڀان سنڌي ڀار جي مڙيئي منائي
ڪانهي ڪڙائي ڇڪين جي ڇيت ڪري.

(٧)

سَتَرَ ڪر سَتارَ! آءٌ اُگهاڙي آهيان
ڍڪين ڍڪڻهار! ڏيئي پاندُ پناهَ جو.

(٨)

توں صاحبزادو سڀرين، آئون ٻانهون نوڪرُ
بيحد ڪريان بندگي، هَٿ ٻڌي "حاضر"!
ڇِنُ ڇڏ ٻنديس ڪينڪي، دوس اَوان جو در
توں تسان مهر نظر، ٻرين! لاهه مَ پاڇو.

(٩)

توں حبيبُ توں طبيبُ، توں داروُن کي دردَن
توں ڏيڻ تون لاهيين، ڏاتَرَ! کي ڏُکندن
تڏهن ڦَڪيون فُرَقُ ڪن، جڏهن امر ڪرهو اُن کي.

(١٠)

سُتا! اُٿي جاڳ، ننڊ نه ڪجي ايتري
سُلطاڻي سُهاڳ، ننڊن ڪندي نه ٿيئي.

(١١)

مُحبّت ٻائي مَن ۾، رليا روڙيا جن
تن جو صرافن، اَڻ توريوئي اُگهائيو.

(١٢)

ساري رات سُهانُ، جاڳي جن ياد ڪئو
اُن جي عبداللطيف چي، مٽيءَ لڏو مـــان
ڪوڙ ڀيرا ڪن سلام، آڳهه اُچئو اُن حـــي.

(١٣)

لَمِي ڪُمِي لهار لون، ڏمر وڏو ڏک
منجها صبر سُک، جي سنوارتا ! سمجهين.

(١٤)

هـــو چونئي لون م جؤ، واتا ورائي
آڳهه اڳرائي جو ڪري، خطا سو ڪائي
پاند ڀرپائي، وٺو ڪبني وار و ڪن ڪي.

(١٥)

ڪن ماڻهندا من ۾، خودي ۽ خدا
سن لرازن جاء، ڪاء هڪ مباڻ ۾؟

(١٦)

جي لملائي د لهن ڏ ٻڌ ايلائيج
آسرو ڏ لاهيج، سڄڻ ناجهندڙ گهٽو!

(١٧)

مُ ڪر ڊول! ڊِلو، ناتو نماڻين سَبَن
ڪوهي ڪَهيڻيين جو، ٻگُرلو ٻلو
لهجو نانءُ ٻلو، وليو ويني آهيان.

(١٨)

مُتان دِل! ماندي تيين، ڪي الله پي آهي
سُون ورهين جا ڏاڪڙا، لڄڻي م لاهي،
اهڙو ئي آهي، صاحب مُهجو سپرين.

(١٩)

نِنڊَ نا ڪر تون نماڻي، متان ويلڙي وهاڻي.
١- اوکا پنڌ پهاڙ جا تون سمر ڪڄاڻ ساڻي.
٢- بن درياهن جي وچ ۾ پيڙي وهي پراڻي.
٣- هتان هلندءِ هيڪلي توکي اُن نه ملندو پاڻي.
٤- سرتيون شاهه لطيف چئي سائين تيندم ساڻي.

(٢٠)

١- چاڙ پ لڳي چُگا چِٽن، ميوا ء پيو پور
٢- کهاڙو لڳي ڪوڪ نه ڪري، درد نه رکي سور
٣- وِڍيندڙ سان وير نه رکي، توڙي پڇي ڪري چور
٤- پاڻ جلائي چانڊ ڪري، نت انهيءَ تي نور
٥- سرتيون شاهه لطيف چوي، حاصل تن حضور.

(٢١)

مٺو جنءَ نالوءِ، تنءَ مون وڏو آسرو
ڪودر ناهه ڇهوءِ، مون پيا در گهڻا نهاريا.

(١٥)

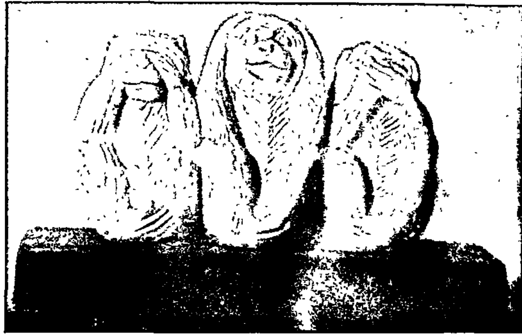
ميران ٻيگٽ

[١]

مٽن رام ٻباسي مٽن شام ٻباسي
مرو درد نہ جاني ڪوء
١- گهايل ڪي گت گهائل جاني
جس تن لاگي هوء.
٢- سؤلي اوُپر سيج ٻبڻاڪي
ڪس ٻڌ ملنا هوء.
٣- ميران ڪي ٻريو گرڌر ناگر
ويئد ساورِيا هوء.

[٢]

رام رتن مٿ پايو مري ماتي
رام رتن مٿ پايو
١- مري ڪي نہ ڪوني، چور نہ لوٽي
دن دن هوت سوايو.
٢- اگني نہ جالي، نير نہ ڊوُبي
ڌرتي ڌري نہ سمايو.
٣- نام ڪي ناوو پڇن ڪي بتيان
ڀو ساگر سي ترايو.
ميران ڪي ٻريو، گرڌر ناگر
[illegible] ڪمل چت لايو.

ٻُرو مَ ٻول - ٻُرو مَ سُڻ - ٻُرو مَ ٻسُ

(١٦)

مهاتما گانڌي

[١]

جڏهن ڪو آسرو نه ٿو رهي، وسيلا ٻيهجي ٿا
وڃن ۽ سهنج ۽ سهولتيون موڪلائي ٿا وڃن تڏهن
منهنجو آزمودو آهي تہ ڪنهن نه ڪنهن نموني،
خبر نٿي پوي تہ ڪٿان، مدد پهچي ٿي وڃي.
آراڌنا، پرارٿنا، پوڄا ... يا سنسا نه آهن.
آهي ڪائرڻ پيئرڻ ...
... ن بہ وڏيڪ ستيہ

(١٧)

سري رام ڪرشن پرمهنس

ماڻهو سارا هڪ ڪُڙو ڪن، ٻِلا ڪ لڪُڙو ڪن. ان ڪري ٻيا جيڪي لولاءِ ڇون، تنهن لـي ڪو ڌيان نه ڏي. شانتيءَ ۽ گلوان ڀڄون ڏارن ڪر. لوڪن جي نندا ۽ استتيءَ جي ڪا پرواه نه رکه.

(١٨)

ماتا شاردا مڻي

ايشور جي مرضيءَ کان سواءِ ڪجهه نه ڪونه ٿو ٿئي. درخت جو هڪ پتو به ايشور جي حڪم کان سواءِ ڇري نٿو سگهي. انسان کي موقعا ملن پيا، پنهنجي ترسنائن کي ڇڏي ايشور ڏانهن لاڙي رکڻ جا. انسان جي هر ڪرم ۾ هر لمحي پرمايشور پنهنجو ئي نور ظاهر ڪرڻ ٿو چاهي. جڏهن سڀ ڪجهه ايشور ارپڻ ڪري ڇڏي ٿو تڏهن سڀ ڪارج هو پاڻ سڌ ڪري ڇڏي ٿو. ڪرم مان ڪرمن کي مٽائي سگهجي ٿو.

(١٩)

شري رامڻ مهرشي

منش ڪيتري قدر به پاپشت ڪٿي هجي ته به جي هوءَ هيءَ درد جي ڏانهن ته "اڙي مان ڪهڙو نه پاپي آهيان ۽ مان ڪئن پاپ کان ڇوٽڪارو

منش سربر درليب آهي. جئن ٺاريءَ مان ٽتل گُل وري نه لڳندو آهي، تئن وري منش سربر ملڻ مشڪل آهي. دم لي وساهه ڪونهي سنسار جو ڏنڊو اڪت آهي تنهن ڪري ٻولتي نه پڄجي. جلد ادم ڪري سيان جو ڪم اڄ لي ڪجي؛ ؛ اڄ جو ڪم ڀاڻي تي ڪجي.

(٢٧)

بيوس صاحب

[١]

سُبُني هي سنسار مٿي، جو موهو من مسانو آهي،
گهر ٽڙ ماڙيون محل نه پنهنجا ٽن من ڌن سڪانو آهي
جئن ڏينهن جو چيت چمن ۾ بلبل لاءِ ڀانو آهي،
آئي سرو تي سوڪ، هئي حمت جهڳي نگ لت واڙانو آهي،
جاڳ مسافر ڪــر ساڻاهو ٽڙو نبت روانو آهي،
دنيا جنهنکي جٽجي تــو سو باڻ مسافرخانو آهي.

[٢]

نت نه ساوڻ مينهن وسندا، نت نه هيءَ برسات آهي؛
نت نه باغن ۾ بهاري، نت نــه البل لاٽ آهي.
نت نه شاد بون شادمانا، نت نه جمشيد جشن آهي؛
نيب چاندوڪيءَ جي پنسان، اڇٽي اڏاري رات آهي.

٥- ڄاڻ مسافر جنڙا، لوکـــي سنگي تـــا سارن
کي ويا کي وڇڙا، سي نه رهي ڪن رهن
کوڪان ڦهري ڪال جون، لوڙا ڪن لڏن
پوءِ تا رب رون، جڏهن **ڏ ره‍ون** هارائي هلبا.

٦- ڄاڻ ادا ڙي ڄاڻ، لـــون غفلت م نـــ گذار
مسافر آهين هن ماڳ ۾، ڏينهن ڏني کي چار
پوءِ هلندين هتڙا، لون ساجهر پـــاڻ سنبار
ساڪا **ڏ ره‍ون** ڏاڙهي ڏار، جيون سان پسن پرکي.

(٢٩)

ڊاڪٽر روچلداس صاحب

ٽلهه - سا ڊي سڪ سمني اندر، سڪ م سچو سائين وسي
جنهن هيون حب سان گڏيو،
سو هوت سان هردم هسي.
١- ترب، فرامائي، قناعت، قياس کي رک قلب م
ٻن نمائي کي ڏنو جنهن، سو وڪارن کي ڏسي.
٢- من اندر منزل الاهي ء راح آهي روح ۾،
هي پتارت گيان گرمک سچو ستگر ڏسي.
٣- بي خوديءَ جو جام جنهن ساقيءَ هٿان حاصل ڪيو
رلد سو پهچي لڪن جي نار کي ويو پسي.
٤- سڪ برجي نرتور، لن ورب تا رهن بس سوز ٻڙ
نامر سان جنهنجي رچي **روچل**، سو رانول سان رسي.

(۳۰)

سوامي هيمراج صاحب چدآکاشي

حياتيءَ ۾ منش کي طرحين طرحين جا موقع درپيش اچن ٿا. عام طرح سڀڪو انسان پاڻکي جسم مڃي، جسم جي پوليءَ ۾ انهن موقعن تي ورتاءُ ڪري ٿو. پر آهي ان ۾ ڀانل. ڇو جو انسان آهي ظاهريءَ طور مٽيءَ جو پتلو پر درحقيقت آهي پاڪ نور. تنهن ڪري انکي ڄڳائي ته پاڻ کي ست سروپ نشچي ڪري هيٺين ريت جدا جدا موقعن تي ساوڌان ٿي هلت ڪري.

(۱) جي بيماري يا موت جو خوف اچي ٿئيس ته پنهنجي سروپ کي امر نشچي ڪري خوف کان بيخوف رهي.

(۲) جڏهن ڪو ٻين جا پرم پريا وچن ٻڌي ته پاڻ کي گيان سروپ يقين ڪري انهن آوازن کي ڪوڙو ۽ بيهودو سمجهي.

(۳) جيڪڏهن ڪو غم اچي ورائيس ته پاڻ کي انند سروپ نشچي ڪري غم کان آجو رهي.

جي عجيب سروپ جو خيال ڪري ۽ انهن سمجهي ته مون ۾ ڪا ڏيتالي لي خالي سگهي.

(٦) جڏهن عام ماڻهن سان ورتاءُ ڪرڻ جو موقعو ملي، تڏهن سرو آتم ڀاءُ دل ۾ ڌاري، دولي دل مان ڪڏهن سيخ سان ورتي.

(٧) جڏهن دنيا جي ڪڏهن گردش ۾ اچي ڦاسي ته ان وقت پنهنجي واسطو سروپ کي هڪ رس ڄاڻي ڪري آنند ۾ رهي.

(٨) جڏهن ڪا ڏيرج اچي سنالس تڏهن پنهنجي ست سروپ کي ياد ڪري سمجهو. ٻالڪي ٻڙال ۽ ٻاول سمجهي. ٻالڪي ڌيان ۽ محتاج ڪڏهن نه سمجهي.

(٩) جڏهن ڪو ڪاوڙ ڪري يا ڏيهه وڏ ڳالهائيس يا سو ڪو نشان ٻڌي وجهيس ان وقت پنهنجي واسطو شانتي سروپ جو سمر ڪري ڪولي ۽ خوف چيت ۾ ڌ آڻي، ٻالڪن رهي.

(١٠) جڏهن ڪولي سڪلپ اندر ۾ اٿيس يا اندرين سان ورتاري ڪرڻ جو موقعو ڏريش اچيس ته ان وقت اڳڪي ڪڏهن ڪم جو ڪرنا نه سمجهي.

مٿين ڏهن منتر شروات دل ۾ رکي ان ريت سان عمل ڪڏهن ڪولي ڌ مش پنهنجو ورتاءُ رکندو ڪرالي ماڻ ته ان هرگز نه لڳندو. سرا ۾ اسرو رهي پنهنجي وقت ۾ موج ۾ گذاريندو.

ترجمو: ڪرمچند ليلارام ٺڪوراڻي

(٣١)

شري گيانچند چاند وڻل

جنهن ماڻهوءَ کي چاهنا هجي ته مان جنم مرڻ
جي ڦيري کان ڇٽان ۽ جنهن منجهان بيدا ٿيو آهيان
تنهن ۾ لين ٿـي وڃان، تنهن لاءِ ڀهرين ڳالهه اها
آهي ته من جو مان ٽياڳي. من جي مان ٽياڳڻ سان ماڻهو
گهڻي اجائي بڪواد ڪرڻ کان ڇٽي پوي ٿو. ڏسڻ
۾ آيو آهي ته جيڪي ماڻهو اجائي بڪواد ڪندا
رهندا آهن، سي پنهنجي من جي مان جي وس ٿي
ڪري پنهنجي [illegible] جي ۽ ٻين جي گلا ڪندا آهن.
[illegible] ڪرڻ سان پنهنجي
[illegible] پنهنجي گلا ٻڌڻ
[illegible] پاڻ به
پنهنجي
۾ لڳل
سيپٽي
ٿي.

(٣٢)

سري سکمني صاحب مان

(ترجمان پرسرام ضيا)

منزل اوکي پند پري، جت حاءِ نہ مان کوهن جي
ان منزل پر موڙکہ من کڻ پونجي نام سمرن جـي.
منزل اوکي پند پري، جت وات لي آهي ڪاري پات
هت پرڪڻ ستنام چود پهڪ، روشن ٿيندي تنهنجي وات.
منزل اوکي پند پري، جت ڪوئي نہ ڪنهنکي جاڻي تو
جاڻي تو هڪ جاڻڻ وارو جاڻي ٿو ءِ سُجاڻي ٿو.
منزل اوکي پند پري، جت لنز لکي اُس ساڙي ٿي
نام جو نالو ڇانؤ ڪري اُت، ڇانؤ اها من ٺاري ٿي.
منزل اوکي پند پري، جت پاڻيءَ لئہ جيءُ ترسي ٿو
نادل تني تو پڳوان جو نالو، نانڪ امرت ورسي ٿو.

پگ ڌني پڳوان، جنهنکي پرڄي پنهنجي ؛
تنهن سامي سيڱئي ڪما جپ تپ دان اشنان ؛
راح ڀوڳ سک سرڳ جي انڇا رکن ڪانہ ؛
رهن سدهم جهان، سدا الپپ ڪنول جان.

(٣٣)

پريما ڀڳتي

سوامي ٻوڌراج صاحب

ايشور جي وڏائيءَ کي بندو ڪيئن سمجهي سگهي. هُو پهاڙ ته هيءَ ٻنڪڙو هُو ساگر ته هيءَ ڦڙو هُو سورج ته هيءَ ڪِرڻو، هُو پرپور ڀنڊار ته هيءَ هڪ خسيس ذرڙو!!

(٣٤)

اُپاشنا يا بندگي

اُپاشنا يا بندگي دکي يا سکي من لاءِ آئت آهي.
اُپاشنا يا بندگي، آتما جو کاڌو آهي.
اُپاشنا يا بندگي دکي دل جي لاءِ دارون (دوا) مثل آهي.
اُپاشنا يا بندگي مصيبت ۾ سهارو آهي.
اُپاشنا يا بندگي ايشور وٽ منزل رسيد تيڻ جو هڪڙوئي اُپاءُ آهي.
اُپاشنا يا بندگي دنيوي دقتن کان ڇڏائڻ لاءِ هڪ ئي هڪ ڪارگر وسيلو ۽ حيلو آهي.
اُپاشنا يا بندگي آب حيات (امرت) آهي.

تنهنڪري:- روزانو هيءَ آب حيات (امرت) پيئو ۽ اهو آب حيات اوهانکي تڏهين نصيب ٿي سگهندو جڏهين ڏينهن جو ڇاهي رات جو هرروز نيم ٻڌي اپاشنا يا بندگي ڪندا رهندا.

آتم اپديش تان ورتل

(٣٥)

ٻارڙن لاءِ

[١]

سائين جيوت سنگهه صاحب

منهنجي هار ٻڙيو پرڀ هوءِ سهائي
تهه ٻين ميرا متر نه ڀائي
تون ٻران ناٿ ٻورن ڪنهه سڀ جائي
اب هاٿ پڪڙيو موڪون پار لنگهائي
اس مشڪل سي موڪون ڪرو خلاصا
جيوت سدا رهي نام ڪا واسا.

[٢]

روي بابو

ٻارڙا ٻريو ٻيو ڪريان:-
تڙي ڪڏ هيٺائي دل مان.
سگهه ڏيمر لسان آنند سان
دک ۽ سک سڀ ٻيو سهان.
سگهه ڏيمر لسان پنهنجو پيار
سڦل شيوا م ڪريان هر بار.
سگهه ڏيمر مسڪين لسان
هٿ ڪڏهن ڪان آءِ ڪٽان.

سگهه ڏينس ڀاوان اڳيــان
گوڏن ڀر هرگز نـــ کران •
سگهه ڏينس تيج ور تط کـــان
اوچــو پنهنجو مـــن رکـــان •
سگهه ڏينس هي سگهه ارپيان
تنهنجي اڇا کي برابر منجهان •
ترجمان منگهارام ماکاڻي

[٣]

سري سائين رامانند صاحب

١- سباجها ڀاڳ پنهنجي ڪري شرن تنهنجي اچان تو مان
جڙڪائي ڪند نوڙت سان،
اڳيان تنهنجي نمان تـــو مان •
٢- جيئي تو جگت هي سارو،
فقط آڌار تنهنجي تي
د يا تنهنجيءَ سان دم دم ڀساهن کي کڻان تو مان •
٣- سچائي سيل ڏي مونکي،
صبر سنتوش شانتي ڏي
کُمت کرد ور سُمتي ڏي، اهوئي ور گهران تو مان •
٤- تنهنجي جيون جي شي...
...
بدن من پران سب ... ارپ... ...ان •

[٤]

سواهي پوڏراج صاحب

پريو پيارا اسانجي دل جي جو باري کي گُلشن ڪر
وِسامبل دل جي ديڪ کي پنهنجي رحمت سان روشن ڪر.
١- دماغي سوجهري سان گڏ دلي قوت پيدا ڪر؛
اسان ۾ اوچا آدرش پالڻ جو چاهه اڀن ڪر.
٢- وڏي جِند جي ڪلا وانگر ادب جو سوجهرو پيدا ڪر
گُڻن جي گُلن سان سهڻو اسانجو باغ چوين ڪر.
٣- جگت جي پريم پوڄا ۾ رهون لَــي ڪمر ڪنهه
سُريلو دلربا وانگر اسان جو ساز تن من ڪر.
٤- دليا ۾ "روز" گل وانگر رهون رهڻي مٺي رکي
نت شرن پنهنجي ۾ اسان جو سڄو جيون ڪر.

[٥]

ٻبوس صاحب

مهر ڪر اي مهر جــا والي لماڻن مـــاڻ لون
جنهنِ ۾ نــ منهنجي حڪالي ڏي سڄي سا جاڻ لون.
١- ڪر دکن لاءِ درد پيدا منهنجي هن هردي اندر،
دل اُجڙ ڪر ســز سائين! پريم جل سان پاڻ لون.
٢- تو سُڄهي سنسار ۾ ڏاتار تـــو جهڙو اســ ڪو،
بداري مان پري ڏي ڏاڻ لون.

[٧]

ديوان گل

ڏٺي منهنجا، ڪر مون لي ٻيهڄو ڪرم،
تہ رهجي تنهنجي لطف سان سڀ ڀرم،
عيبن آهي مونکي اگهاڙو ڪيو،
ڍڪين تون تہ ڍڪجي، اگهاڙن شرم؛
وڃام مڙ ڀونئي حال احوال مشت،
ٻنهدو جام جائي نٿي هر هرم،
عمر ويئي ڏوهن ۽ بڇاين ۾ سڀ،
رهيو ڪونہ باقي ڏٺيءَ ري ڏرم،
موليٰ! هِتر سان معاف ڪر سڀ گناهہ،
مدايون هئو مون ڪئي تو ماري مرم؛
هٺئي گل انهيءَ شرم ڪيو شرمندو،
وهائي اکين مان لو ٻاٽي گرم.

[٨]

پروفيسر شيوارام ڦيرواڻي

١- شالَ هر روز، هر رستي، هر هڪ جو ڀلو ٿئي!
٢- هر دم خير، هر هڪ جو خير!
٣- شالَ سڀئي ڪٿوان ٿين ۽ ودوان ٿين،
بلوان ٿين ۽ شيواداري ٿين.

٤- شال هر هڪ لاءِ چڱو چاهيون،
چڱو ويچاريون، چڱو چئون ۽ چڱو ڪريون!
٥- ڏکين جا ڏک دور ٿين، سکيا سکي رهن،
پنج ڏسي پرسن ٿيون، پاپ کان پاسو ڪريون.
٦- مٺو ٻولي مک مان، سڀ کي سکي ڪريون!
دَيا رکي دل ۾، سڀ جو ڏک ڪٽيون!
٧- هي ئ پران تنهنجا دان، تنهنجي شيوا ۾ لڳن،
تنهنجي شيوا ۾ لڳن، هي پران تنهنجا دان!

[٩]

سَچل

نماڻي دا ننگڙا، جيرين تيوين پالڻا.

١- ميري آهيان مندي آهيان، بيشڪ بندي آهيان،
ڍ ڪين منهنجا ڍولڻا، منهنجا عيب نہ ڦولڻا،
نماڻي دا ننگڙا......

٢- پٽي هان پناري، لڳي آهيان لاري،
جوڳي نال چالڻا، وَل نهي آوڻا،
نماڻي دا ننگڙا......

٣- يار سچل تون، اٿڙي ڪشالي،
گهونگهٽ کولڻا، ٻهہ ٻهہ ٻولڻا،
نماڻي دا ننگڙا......

(١٠)

آئل

نالي ڏٺيءَ جي ٻڌو نار منهنجو
نڌر آهيان نماڻي آهي آڌار تنهجو.

١- آهي ڏاڏي چنڊي دنيا دور نگي
ٻنان ڏن پهنجي ا، ڪو يار ڪنهنجو.

٢- ڏاٻو آهي سنايو دنيا جي گردش
متن ۽ جو مائٽن ڏنو آزار اهنجو.

٣- در تنهنجي حو سائل عرصدار آئل
ڪر ٻاجهه ٻانهيءَ لي ڏي ديدار پهنجو.

(١١)

قطب

سچي ساجهل ساجهه ڪريو ڪا،
فضل ڪريو اوهين هاڻي.

١- در تنهنجي تي ڪئين سوالي،
در تنهجي ڪان ڪونه موٽيو خالي،
هيءَ ٻي ايڪ نماڻي.

٢- درد منهنجي جون دارون توهين،
ٿي در جي مٿن ناهيان سوتهين،
حال سڀوئي تو ڄاڻين.

٣- چرخ فلڪ جي گهڻو ستايو،
نڪ ڪنڍ جو ڪريو اوهين سعيو،
مرشد اچي تي سائي .

٤- ڪرم قطب تي ڪرتون خالق،
تو بنا پيو ناهي مالڪ،
دکڙا ڪٽين اچي پاڻهي .

(١٢)

ڪوجهي

باجهه پريا بانهيءَ تي،
من پي ڪا باجهه پوئي،

من پي ڪا باجهه پوئي،
شال سدا شاهي وسيئي .

١- سُنگهه نه سياڻو ساهيان، ازلون گولي آهيان،
پاندڳچيءَ ڳل پايان، من پي ڪا کهل پوئي .

٢- ڏوهه ڪيا اتم باري، توبهه تو در زاري،
نيڻ وهن تا جاري، من پي ڪو ترس پوئي .

٣- درد هجر جو تاريو واڳه وصل جي وارايو،
ڳالهين تنهنجين ڳاريو، من پي ڪا مهر پوئي .

٤- ڪوجهي توڙي ڪاري، لالن تنهنجي لاري،
ساجن ڪر سرداري، من پي ڪو قياس پوئي .

(٣٦)

گهر جي ورتڻ

(سوامي بوڌراج صاحب)

[illegible] ماتا! لوکي گهرجي تہ گهر کي مندر بنائين
[illegible] گهر جي ورتڻ کي اهڙيءَ طرح ڪري جو اهائي
[illegible] جي پوڄا بڻجي پوي.

جو سمجهي گهر جي ورتڻ پوريءَ طرح ڪري
[illegible] ڪهڙ تہ پوڄا ڪرڻ جو ضرور ڪونهي.

[illegible]! گهر جي ڳالهين کي ڄاڻي سمجهہ ۽ گهر
[illegible] نڪرن جي پوڄا ڪري پاڻ.

[illegible] گهر جي ورتڻ ڪئي وڃي ٿي
[illegible] دک يا پنڊن ۽ موکہ جو
[illegible] ڪر ڪرڻ آهي نرڪ جو
[illegible] ڪر ڪرڻ آهي سرڳ جو

[illegible] پيار للڪن
[illegible] هردي ۾ ويل

[illegible] قل پائي

تي سو رشي مني گهڻيءَ تپسيا ۽ کشٽ ڪانپوءِ مشڪل سان پائين ٿا.

سر ٻر مليو آهي شيوا لاءِ. هي ماتا! گهر جي ورتڻ پنهنجي هٿن سان ڪر. ان مان تندرستي وڌي ٿي ۽ دل کي خوشي ملي ٿي.

(٣٧)

رام پنجواڻي

مان گوپي هجان تنهنجي جيڪر شام مراري،
سؤ سؤ دفعا هڪ ڏينهن ۾ تو تان وڃان واري.

١- متراءِ ۾ بندرابن ۾ ۽ گوڪل ۾ گذاريان،
سڪ چاهه مان دن رات تنهنجي راهه نهاريان،
هڪ وار پڇين ڪير آهين ڪير ڪماري؟
مان چپ رهان ۽ ڪجهه نه ڪڇان شرم جي ماري،
مان گوپي هجان گوپي هجان گوپي هجان.

٢- گوپن ۽ گوالن سان جڏهن موج مچائين،
گوپين کي ڪري ساڻ تون پيو راس رچائين،
قدمن ۾ ڪري مان چوان رک لاڄ ٻهاري،
تون مونکي اتاري ڇڏين اٿ منهنجي پياري.
مان گوپي هجان گوپي هجان گوپي هجان.

(٣٦)

گهر جي ورتڻ

(سوامي ٽوڌراج صاحب)

هي ماتا! توکي گهرجي ته گهر کي مندر بڻائين
۽ گهر جي ورتڻ کي اهڙيءَ طرح ڪرين جو اهائي
پرماتما جي پوڄا ٿي پوي.

جو پهنجي گهر جي ورتڻ پوريءَ طرح ڪري
تو ان کي ٻي ڪنهن به پوڄا ڪرڻ جو ضرور ڪونهي.

هي ماتا! گهر جي پالڻ کي ٺاڪر سمجهه ۽ گهر
جي ورتڻ کي ٺاڪرن جي پوڄا ڪري پاڻءِ.

جيڏي ڀاءُ سان گهر جي ورتڻ ڪجي وڃي ٿي
اهڙو ئي ان مان سک دک ٻيا ٻنڌن ۽ موکه جو
ڦل ملي ٿو، ڪُرڪي ڪم ڪرڻ آهي نرڪ جو
دک ڀوڳڻ ۽ خوش ٿي ڪم ڪرڻ آهي سرڳ جو
آنند ماڻڻ.

استريءَ ۽ ٻچيءَ جو پيار ٻاڻ پر سچو پيار تڏهن
قائم ٿئي ٿو جڏهن ٻنهي جو پيار، هردي پر وينل
پرماتما ڏانهن مائل ٿئيتو.

پتور تا پهنجي ٻچيءَ جي شيوا مان جو ڦل پائي

تي سورشي مني گهٽيءَ تپسيا ۽ ڪشٽ ڪانپوءِ مشڪل سان پائين ٿا.

سريرَ مليو آهي شيوا لاءِ. هي ماتا! گهر جي ورتڻ پنهنجي هٿن سان ڪر. ان مان تندرستي وڌي ٿي ۽ دل کي خوشي ملي ٿي.

(٣٧)

رام پنجواڻي

مان گوپي هجان تنهنجي جيڪر شام مراري،
سؤ سؤ دفعا هڪ ڏينهن ۾ تو تان وڃان واري.

١- مٿرا ۾ بندرابن ۾ ۽ گوڪل ۾ گذاريان،
سڪ چاهه مان دن رات تنهنجي راهه نهاريان،
هڪ وار پڇين ڪير آهين ڪير ڪماري؟
مان چپ رهان ۽ ڪجهه نه ڪچان شرم جي ماري،
مان گوپي هجان گوپي هجان گوپي هجان.

٢- گوپن ۽ گوالن سان جڏهن موج مچائين،
گوپين کي ڪري ساڻ تون پيو راس رچائين،
قدمن ۾ ڪري مان چوان رک لاج بهاري،
تون مونکي اتاري ڇڏين اٿ منهنجي پياري.
مان گوپي هجان گوپي هجان گوپي هجان.

(٣٨)

دکايل

مهنجي ٻيڙي تار پاڻي،
ٻيڙي آهي سڄڻ ڪنار، پاڻي،

١- ٻيڙيءَ ها سڀ سنج پراڻا،
وچ وير ڪيا لڳ ساڻا،
وڃڻو ساحل وار! پاڻي .. ...

٢- ونجهه هلائي آءُ نه ڄاڻان،
واءُ سٽائو ڪين سڃاڻان،
ڪنهن توري ڪر پار! پاڻي......

٣- عرض دکايل جاڻ اڳياڻا،
آيا لعهي منهنجا مر مهاڻا!
حاصل همت نه هار! پاڻي......

(٣٩)

نارائڻ - (شيام)

درد جنهن دل ۾ هجي ان دل جي شل ٺجان دوا!
جي هجي بيمار ڪوئي ان جي لئه ٺجان شفا!
دک ڪنان ڪنڌر جن لئي شل ٻوان ٻڌجي دعا!
آف اکين سان جڪي ٻڌائي نه حاصل ٿي سگهي
روشني کان نه جي واقف، سُڌ نه جڪي نور جي
شل انهن انڌن جي لئه ٻڌجي ٻوان نور ۽ ضيا!

جيڪڏهن ڪوئـــي مسافر راه ۾ ٿڪجي پوي
دُور منزل کي ڏسي مايوس ٿي ويهي رهي
خضر جو مان ڪم ڪريان، ٿيان انجو همره رهنما!

(٤٠)

دلگير

آڪاس مان آيس مان هتي سير ڪرڻ لءِ،
سنسار جـــي ساگر ۾ ڪنول مثل ترڻ لءِ،
سک، سونهن ۽ سڪ ساڻ سرشتيءَ کي پرڻ لءِ،
آيس جتان، اوڏانهن خوشيءَ ساڻ ورڻ لءِ،
افسوس! مگر هاڻ مان ماتم ۾ آهيان،
دلــگير دکي هـاءِ! دنيا ـ دام ۾ آهيان!

(٤١)

پرسرام روهڙا

جو ويو سمو گذري تنهن لاءِ ڇا ماتم ڪجي،
نيڻن مـان وهائي چشم جو پرنم ڪجي،
درد کي مرڪي گهٽائڻ جو يتن هردم ڪجي،
دل پڳل کي جوڙجي ترتيب سان جوغم ڪجي،

ڪر نه قصو ياد گذريل ماهه جو يا سال جو!
نقش ماضيءَ جو مٽائج بڻج مالڪ حال جو!!

(٤٢)

هِتان هُتان

(١)

لوڪا پائين لوڙ جي - سا وڃي وهاڻي
ڪنهن سان نڀهه نه ٿئي - ڏن جوڀن جواني
آسو آڪاڻي - جڳه مڙيوئي سپنو.

(٢)

هان هلندي هڪاو، لوڪي ڳالهون گهرجن چار
جنهن جو سودو ڪري، تون دل اندر مڏار
هڪ نائولي سچ جي، ٻي ٻر ٻس ٻرٻنءِ سان ٻاڙ
ٽيون رهه تون ٻڪو ٻر، چوٿون غريبي ڏار
ته دوساڻيءَ دربار، روحل لوڪي ويندي ولهو نه ٻوي.

(٣)

جي پائئين ته نهي اڄي نام سان
ته گوڏگوءَ ٻوڙو اندو تي ڳُدار (روحل)

(٤)

مايا اڄڻي وڄڻي ڪهڙي ٻاءِ
ڪن جي چور ڪٽي وڃن ڪنجي ساڙي ٻاهه
ڪن جي دبي رهي ڏوڙ ۾ ڪنجي راڄا ڪاءِ
سقلي ٿبندي ساءِ جا خرچن سائينءَ نانو لي.

(٥)

١- سؤ قربان ڪريان انهان تون جي منهون نہ ٻولن ڦڪي
٢- هزار قربان ڪريان انهان تون جي سڀ اون ويکن اکي
٣- لک قربان ڪريان انهان تون جي سدا رهن من جهڪي
٤- ڪروڙها قربان ڪريان انهان تون جي هوؤن سون ، سڏاون سڪي .

(٦)

هَٿَن سان هاج ڪر مک سان رام ڏياءِ
ڳگهر جي ٻور هٿي مان ڪجهہ ٻکٽي جي منهن پاءِ
ٻٽي سانگہ وساءِ ، تہ خوش هوند ين خانو چوئي .

(٧)

ڪال بندي جي سر تي تو پل پل پڪاري
ڪي مگيائي ماري وجهي ڪي کُهي ڪنواري
ڪي لائن منجهہ لٽي ويا ڪي خان مٿون ڪاري
ڪي پيريءَ مرپيا ڇڙن ڪي جوان نہ جياري
پر ڳٽني تي ڳاري مٿان ملڪ ريءَ مري وڃان .

(٤٣)

موڪلائي

(رابندراناٿ ٽئگور)

آهہ وڃڻ جي ملي اجازت ،
ڀائر ، سڀ آسيس ڪريو

سڀ ڪنهن کي ٻڌائڻ ڪريان ٿو،
وڃان ٿو پهچڻ جي ماڳ وري،
اڃا، وٺو هي ڌرتيءَ ڄاڻيون،
گهڻن سڀ اُو حق ڇڏيان،
۽ فقط تو ان وچ ڪان،
لوڪان کان مٺڙا ٻول گهران.
هڪ ٻئي جي ٻاڙي م رهندا،
هاسين گهڻي زماني کان
ٻر مون هيڪي ڏنو لوڪان کي،
تنهن کان زيادهه ڏنو لوڪان.
ٻره قتي ٻرپات ٿي آهي،
ڏيئو ه هاڻ اُهڃاڻي وٺو،
۽ سڄڻ لاءِ سنيهو آهيان،
آهه وڃڻ جي لاءِ سڏ ڏيو.
ترجمان: منگهارام اُڌارام ملڪاڻي.

(٤٤)

ڪنهن ڏينهن

(دلگير)

مونکي ڪُل آهه، هتان آءٌ لڏيندس ڪنهن ڏينهن،
دوار تنهنجي ڏي اي دلدار، مان ايندس ڪنهن ڏينهن،
جيڪي مڙ ٻانڌو، مڙني مال ڇڏيندس ڪنهن ڏينهن،

دل نماڻيءَ جو ڦٽ نيڻن ۾ نيندس ڪنهن ڏينهن.
ٻن ٻچاڙن ساڻ رکي آهون محبت، ننڍي،
نيڻن جو ناتو اهي تو ساڻ ڳنڍيندس ڪنهن ڏينهن.
وڻندي اوچال تي سرشتيءَ جي منوهر ليلا،
ٻند ٿيا نيڻ له پيار نه پتيندس ڪنهن ڏينهن.
جنهن خيالي جو له هڪ راز ڇڏڻ ۽ سمجهير،
لڪنجا ڪل راز مان ساعت ۾ سانيندس ڪنهن ڏينهن.
لڪنجي ديدار ڪرڻ لاءِ پلي عمر سڪان،
پرمشل! تو ساڻ مڪا ميل مان ٿيندس ڪنهن ڏينهن.
ڦول جيون جو سڙي نيٺ زمين لي ڪرندو،
تي مٽي، ڀاڻ مٽيءَ ۾ مان ڳڏيندس ڪنهن ڏينهن
جو وڄاڻ لو هيٺئر ساز، سو ٿيندو خاموش،
لڪنجي چرڻن ۾ اهو بيت ڌريندس ڪنهن ڏينهن.
راند جيون جي رمي ڪيل خوشيءَ جا ڪيلي،
گود تنهنجي ۾ اچي ساهه پٽيندس ڪنهن ڏينهن.

(٤٥)

آخرين التجا

منهنجا پکوان، منهنجا پتا، منهنجا سائين!
اها ئي آهه منهنجي آخرين اوهان در اداس،
تہ ٻچاڙيءَ ۾ نه ڇڏ جو مونکي وساري،
ڇڏهن پورا ٿين اچي هتي منهنجا ساس.

"رام"

ٻهاڙيءَ جا ٻه اکر

هن پستڪ "پوتر ٻول" جي ڇوٽين ڀاڱي ۾ چوٽيون، دوها، بيت وغيره جي مون سنڌيءَ ۾ ترجمو ڪري درج ڪيا آهن، سي منهنجي نوٽبڪن ۾ لکيل آهن، مگر اُهي اصل ڪنهن جا رچيل آهن سو مون وٽ لکيل نه آهي، تنهنڪري انهن جا نالا يا نشان مان ڏيئي نه سگهيو آهيان جنهن لاءِ معافي طلب آهيان.

پنجين ڀاڱي ۾ مهاپرشن، سنتن، ڀڳوانن ۽ ودوانن جا امله وچن وغيره ڏنل آهن. اهي وچن مون جدا جدا گرنٿن ۽ ڪتابن مان ڇنڊي ڪري پنهنجي نوٽبڪن ۾ داخل ڪيا آهن. وچندڙن جا نالا گڏ ڪري ڏنل آهن. هندواسي هفتيوار اخبار مان ٻه ڪترا ٽڪر ڪڍي انهيءَ ڀاڱي ۾ ڏنا ويا آهن.

جيڪڏهن اجازت وٺي هئي ته مون نه ورتي آهي. نه ڪريا ڪري جنهن مراد ۽ مسنا سان مون اهي ٽڪرا هن پستڪ ۾ درج ڪيا آهن اُنکي خيال ۾ رکندي سڀ صاحب ڪميا ڪندا.

شال پرماتما هن لباب ڪبل گلدستي جي دائمي سُگند پڙهندڙن جي دل ۽ دماغ کي آراوت ڏئي ۽ من کي شانتي ۽ آنند بخشي.

رام ٻي. هوتواڻي